

ΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ
“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ”
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ

ΤΟΥ ΒΙΣΕΚΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

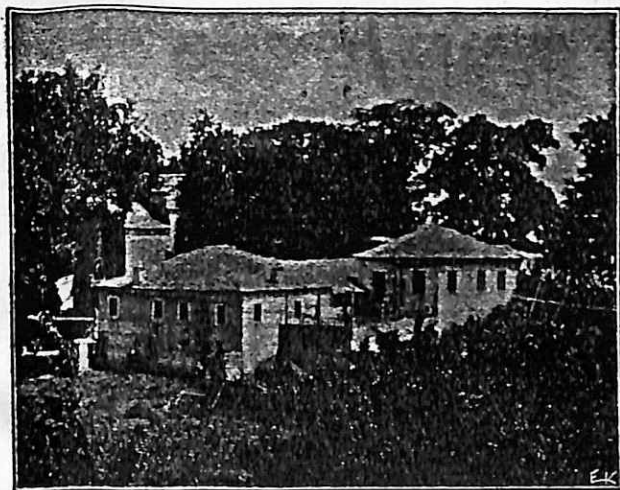
1904

ΥΠΟ

ΔΕΩΝΙΔΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΙ ΠΟΛΛΩΝ ΛΟΓΙΩΝ

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΟΜΙΚΗΣ Α. Χ. ΒΕΡΓΙΑΝΙΤΟΥ
ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ 5
1904

ΤΩ ΕΝ ΒΟΣΤΩΝΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩ, ΗΠΕΙΡΩΤΗ

Κ. ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΩ,

ΕΙΣ ΗΔΕΙΑΝ ΥΠΟΜΝΗΣΙΝ

ΤΗΣ ΦΙΛΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΜΕΤ' ΑΚΡΑΣ ΥΠΟΛΗΨΕΩΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΣ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Φαίδρας Γαζεν

ΗΜΕΡΟΜ. 30-8-1978

ΑΝΩ 93398

Ο "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ,,

Εὔχεται τοῖς σὺνδρομνταῖς καὶ ἀναγνώσταις
αὐτοῦ καὶ τοῖς ἀπανταχοῦ Ἑπειρώταις ἐνταῦθα
εὐτυχῆς καὶ εὐδαιμον τὸ Νέον Ἔτος

1904

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1904

Ἰνδικτιῶνος β'

Ἡλίου κύκλοι κ'

Σελήνης κύκλοι β'

Σελήνης θεμέλιον κζ'

Τὸ Τριώδιον ἄρχεται Ἰανουαρίου 18

Αἱ Ἀπόκρεω Φεβρουαρίου 1

Νομικὸν Φάσκα Μαρτίου 22

Λατίνων Πάσχα » 21

Τὸ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ » 28

Ἡ Ἀνάληψις Μαΐου 6

Ἡ Πεντηκοστή Μαΐου 16

Ἡ Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων Μαΐου 23

Ἡ Νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡμ. 36

Ἡ μνήμη αὐτῶν ἡμέρα Τρίτη

Ἡ παραμονὴ τῶν Χριστογεννῶν ἡμ. Παρασκευῇ.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Φαίδρας Γάται

ΗΜΕΡΟΜ. 30-8-1978

ΑΡΙΘ. 23328

Ἡμέρας 2. Μ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΕΟΡΤΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑΙ

Ἡ ἐνθρόνισις τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου
ΑΒΔΟΥΛ ΧΑΜΗΤ ΧΑΝ ΤΟΥ Β'
19 Αὐγούστου.

Τὰ γεννέθλια τῆς Α.Α.Μ. τοῦ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ
Ὁκτωβρίου 24.

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31

Ἡ ἡμ. ἔχει ὥρας 10, ἡ νύξ 14.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 29

Ἡ ἡμ. ἔχει ὥρας 11, ἡ νύξ 13.

N	Π		N	Π	
14	1	Π ΠΕΡΙΤΟΜΗ ΧΡ. Βασιλ.	14	1	Κ ΑΠΟΚΡΕΩ
15	2	Π Σιλβέστρου Πάπα	15	2	Δ ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ
16	3	Σ Μαλαχίου προφήτου	16	3	Τ Συμεών καὶ Ἀννης
17	4	Κ Σύναξις 70 ἀποστόλων	17	4	Τ Ἰσιδώρου Πηλούς.
18	5	Δ Θεοπέμπτου μάρτυρος	18	5	Π Ἀγάθης μάρτυρος
19	6	Τ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ	19	6	Π Βουκλίου ἐπισκόπου
20	7	Τ Ἰωάννου Προδρόμου	20	7	Σ Παρθενίου ἐπισκόπου
21	8	Π Δομνίκης ὁσίας	21	8	Κ ΤΥΡΟΦΑΓΟΥ
22	9	Π Πολυεύκτου μάρτυρος	22	9	Δ Καθαρὰ Δευτέρα
23	10	Σ Γρηγορίου ἐπισκόπου	23	10	Τ Χαραλάμπους ἱερομάρτ.
24	11	Κ Θεοδοσίου κοινοβ.	24	11	Τ Βλασίου ἱερομάρτυρος
25	12	Δ Τατιανῆς μάρτυρος	25	12	Π Μελετίου ἀρχιεπισκόπου
26	13	Τ Κ. Πολυκάρπου	26	13	Π Μαρτινιανοῦ ὁσίου
27	14	Τ Τῶν ἐν Σινᾷ Πατέρων	27	14	Σ Α. Ὑπαπαντῆς
28	15	Π Ἰωάννου καλυβίτου			Τ. Κουρβάν Βαΐαμ
29	16	Π Τῆς ἀλύττως Ἀπ Πέτρου	28	15	Κ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
30	17	Σ Ἀγίων τοῦ μεγάλου	29	16	Δ Παμφίλου μάρτυρος
31	18	Κ ΤΡΙΩΔΙΟΝ. Ἀθ. Κυρίλ.	30	17	Τ Ι. Πουρίμ
	19	Δ Μακαρίου Αἰγυπτίου		18	Τ Λέοντος Πάπα Ρώμης
	20	Τ Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου		19	Π Ἀρχίππου ἀποστόλου
	21	Τ Μαξίμου ὁμολογητοῦ		20	Π Λέοντος ἐπισκόπου
	22	Π Τιμαθέου ἀποστόλου		21	Σ Εὐσταθίου
	23	Π Ἀγαθαγγέλου μάρτυρος		22	Κ Γρηγ. Θεοδ. Παλαμᾶ
	24	Σ Εἰνῆς τῆς ὁσίας		23	Δ Πολυκάρπου
	25	Κ ΑΣΩΓΟΥ. Γρηγ. Θεολ.		24	Τ Εὐρεσις κεφαλ. Προδρόμ.
	26	Δ Ξενοφώντος ὁσίου		25	Τ Ταρασίου
	27	Τ Ἰωάννου Χρυσοστόμου		26	Π Πορφυρίου ἐπισκόπου
	28	Τ Ἐφραίμ τοῦ Σύρου		27	Π Προκοπίου
	29	Π Ἰγνατίου Θεοφύρου		28	Σ Βασιλείου ὁμολογητοῦ
	30	Π Τῶν Τριῶν ἱεραρχῶν		29	Κ Σταυροπροδκυνήσεως
	31	Σ Κύρου καὶ Ἰωάννου			

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31

Ἡ ἡμ. ἔχει ὥρας 12, ἡ νύξ 12.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 30

Ἡ ἡμ. ἔχει ὥρας 13, ἡ νύξ 11.

N	Π		N	Π	
14	1	Δ Εὐδοκίας ὁσιομάρτυρος	14	1	Π Μαρίας Αἰγυπτίας
15	2	Τ Εὐθαλίας μάρτυρος	15	2	Π Ζωοδόχου Πηγῆς
16	3	Τ Κλεονίκου μάρτυρος	16	3	Σ Νικήτα ὁσίου
17	4	Π Τ. Μουχαρέμ 1322	17	4	Κ Γεωργίου ὁσ.
18	5	Π Κόνωνος μάρτυρος			Τοῦ Θωμᾶ
19	6	Σ Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 μ.κ.	18	5	Δ Κλαυδίου μάρτυρος
20	7	Κ Δ'. τῶν Νηστειῶν	19	6	Τ Εὐτυχίου ἀρχ.
21	8	Δ Θεοφυλάκτου	20	7	Τ Καλλισπίου μάρτυρος
22	9	Τ Τῶν ἐν Σεβάστ. 40 μαρτ.	21	8	Π Ἡρωδίωνος ἀποστ.
23	10	Τ Κοδρίτου μάρτυρος	22	9	Π Εὐψυχίου μάρτυρος
24	11	Π Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου	23	10	Σ Τερεντίου καὶ Πομπητοῦ
25	12	Π Θεοφάνους—Κ. Εὐαγγελ.	24	11	Κ Τῶν Μυροφόρων
26	13	Σ Νικηφόρου ἀρχιεπισκόπου	25	12	Δ Βασιλείου ὁμολογ.
27	14	Κ Ε'. τῶν Νηστειῶν	26	13	Τ Μαρτίνου Πάπα
28	15	Δ Ἀγαπίου μάρτυρος	27	14	Τ Ἀριττάρχου
29	16	Τ Σαβίνου μάρτυρος	28	15	Π Κρήσκεντος
30	17	Τ Ἀλεξίου	29	16	Π Ἀγάπης, Εἰρήνης, Χιον.
31	18	Π Φάσκα	30	17	Σ Συμεὼν ἱερομάρτυρος
1	19	Π Χρυσάνθου	31	18	Κ Τοῦ Παραλύτου
2	20	Σ Ἀναίρ. Πατέρων	1	19	Δ Παφνουτίου ἱερομάρτ.
3	21	Κ Γ. Α. ΒΑ. Γ. ΩΝ	2	20	Τ Θεοδώρου Τριχ.
4	22	Δ Βασιλείου ἱερομάρτ.	3	21	Τ Μεδοπεντηκόστῃς
5	23	Τ Νίκωνος ὁσιομάρτυρος	4	22	Π Θεοδώρου Συκεώτου
6	24	Τ Ζαχαρίου ὁσίου	5	23	Π Γεωργίου μεγαλ.
7	25	Π Μ. ΠΕΜΠΤΗ. ΕΥΑΓΓ.	6	24	Σ Ἐλισάβετ ὁσίας
8	26	Π Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ	7	25	Κ Τῆς Σαμαρείτιδος
9	27	Σ Ματρώνης ὁσιομάρτ.	8	26	Δ Βασιλέως ἐπισκόπου
10	28	Κ Γ. Α. ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ	9	27	Τ Συμεὼν ἱερομ.
11	29	Δ Μάρκου ἐπισκόπου	10	28	Τ Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτ.
12	30	Τ Ἰωάννου συγγρ.	11	29	Π Ἰάκωνος καὶ Σωσιπίου
13	31	Τ Ὑπατίου ἐπισκόπου	12	30	Π Ἰακώβου ἀποστόλου

ΜΑΪΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31

Ἡ ἡμ. ἔχει ὥρας 14, ἡ νύξ 10

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 30

Ἡ ἡμ. ἔχει ὥρας 15, ἡ νύξ 9.

N	Π		N	Π	
14	1	Σ Ἰερεμίου προφήτου	14	1	Τ Ἰουστίνου μάρτυρος
15	2	Κ Τυφλοῦ	15	2	Τ Νικηφόρου ἀρχιεπ.
16	3	Δ Τιμοθέου μάρτυρος	16	3	Π Λουκιανῶ μάρτ.
17	4	Τ Πελαγίης μάρτυρος	17	4	Π Μητροφάνους ἀρχιεπ.
18	5	Τ Εἰρήνης μεγαλομάρτ.	18	5	Σ Δωροθέοῦ ἱερομ.
19	6	Π Τῆς Ἀναλήψεως	19	6	Κ Ἰλαρίωνος ἡγουμ.
20	7	Π Ἰ. Σαβούτ	20	7	Δ Θεοδώρου ἐπισκόπου
21	8	Σ Ἰωάννου Θεολόγου	21	8	Τ Θεοδώρου στρατ.
22	9	Κ Τῶν 318 Πατέρων	22	9	Τ Κυρίλλου ἀρχιεπ.
23	10	Δ Σίμωνος ἀποστόλου	23	10	Π Ἀλεξάνδρου μάρτ.
24	11	Τ Μωκίου ἱερομάρτ.	24	11	Π Βερβολομαξίου, Βερνάδα
25	12	Τ Τ. Μεθλούτ	25	12	Σ Ὀνούφριου καὶ Πέτρου
26	13	Π Γλυκερίας μάρτυρος	26	13	Κ Ἀκυλίνης μάρτ.
27	14	Π Ἰσιδώρου μάρτυρος	27	14	Δ Ἐλισσίου προφ.
28	15	Σ Τῶν ψυχῶν	28	15	Τ Ἀμῶς προφ.
29	16	Κ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ	29	16	Τ Τύχωνος ἐπ. Κ. Πέτρου καὶ Παύλου
30	17	Δ Ἀγίας Τριάδος	31	17	Π Ἰσαύρου μάρτ.
31	18	Τ Διονυσίου, Πέτρου	1	18	Π Λεοντίου μάρτ.
1	19	Τ Πατρικίου ἐπιτάκου	2	19	Σ Ἰούδα ἀποστ.
2	20	Π Θαλλελαίου μάρτυρος	3	20	Κ Μεθοδίου ἱερομ.
3	21	Π Κωνσταντ. καὶ Ἐλένης	4	21	Δ Ἰουλιανῶ μάρτ.
4	22	Σ Βασιλίσκου μάρτυρος	5	22	Τ Εὐσεβίου ἱερομ.
5	23	Κ Ἀγίων Πάντων	6	23	Τ Ἀγριππίνης μάρτ.
6	24	Δ Συμεὼν θαυματουργῶ	7	24	Π Ἰωάννου Βαπτιστοῦ
7	25	Τ γ' εὐρεσις κεφ. Προδρόμ.	8	25	Π Φεβρωνίας ὁσιομάρτ.
8	26	Τ Κάρπου ἀποστόλου	9	26	Σ Δαβὶδ ὁσίου
9	27	Π Ἑλλαδίου μάρτυρος	10	27	Κ Σαμψὼν ὁσίου
10	28	Π Εὐτοχῶς ἱερομάρτ.	11	28	Δ Κύρου καὶ Ἰωάννου
11	29	Σ Θεοδοσίας μάρτ.	12	29	Τ ΠΕΤΡΟΥ καὶ ΠΑΥΛΟΥ
12	30	Κ Ἰσαακίου ἡγουμ.	13	30	Τ Τῶν 12 ἀποστόλων
13	31	Δ Ἑρμείου μάρτ.			

ΙΟΥΛΙΟΣ

"Εχων ἡμέρας 31

·Η ἡμ. ἔχει ὥρας 14, ἡ νύξ 10.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

"Εχων ἡμέρας 31

·Η ἡμ. ἔχει ὥρας 13, ἡ νύξ 11.

N	Π	
14	1	Π Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ.
16	2	Π Εσθῆτ. Θεοτόκου.
16	3	Σ Υακίνθου μάρτυρος.
17	4	Κ Ανδρέου τοῦ Ἱεροσολ.
18	5	Δ Αθνασίου.
19	6	Τ Σισώη ὁσίου.
20	7	Τ Κυριακῆς Μεγαλ.
21	8	Π Προκ. Ι. Νησ. Ἀβρ.
22	9	Π Παγκρατίου ἱερ.
23	10	Σ Τῶν ἐν Νικ. 45 μ.
24	11	Κ Τῶν ἁγ. Πατέρων
25	12	Δ Πρόκλου μάρτυρος.
26	13	Τ Η Συναξ ἀρχαγγέλου.
27	14	Τ Ακύλα τοῦ ἀποστόλου.
28	15	Π Κηρύκου μάρτυρος.
29	16	Π Αθηνογένους ἱερομάρτ.
30	17	Σ Μαρίνης μεγαλομάρτ.
31	18	Κ Αἰμιλιανοῦ μάρτυρος.
1	19	Δ Δίου Μακρίνης ὁσίου.
2	20	Τ Ηλίου προφήτου.
3	21	Τ Συμεὼν συνχαν.
4	22	Π Μαρίας τῆς Μαгдаληνῆς.
5	23	Π Φωκᾶ ἱερομάρτυρος.
6	24	Σ Χρηστίνης μεγαλομάρτ.
7	25	Κ Κοιμ. ἁγ. Ἀννης.
8	26	Δ Παρασκευῆς ὁσιου.
9	27	Τ Παντελεήμονος μεγ.
10	28	Τ Προχόρου μάρτ.
11	29	Π Καλλινίκου μάρτ.
12	30	Π Σίλλα λοιπῶν ἁπ.
13	31	Σ Εὐδοκίμ. τοῦ δικ.

N	Π	
14	1	Κ Τιμίου Σταυροῦ.
15	2	Δ Στεφάνου πρωτομάρτ.
16	3	Τ Ἰσακίου λοιπ. ὁσ.
17	4	Τ Τῶν ἐπτά παιδῶν.
18	5	Π Εὐσιγνίου μάρτυρος.
19	6	Π ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ
20	7	Σ Δομετιανοῦ ὁσιομάρτ.
21	8	Κ Αἰμιλιανοῦ ἐπισκ.
22	9	Δ Μαθθία τοῦ ἀποστ.
23	10	Τ Λαυρεντίου ἀρχιδ.
24	11	Τ Εὐπλου τοῦ διακ.
25	12	Π Φωτίου μάρτυρος.
26	13	Π Μαρτίου τοῦ ὁμ.
27	14	Σ Μιχαίου τοῦ προφ.
28	15	Κ ΚΟΙΜΗΣ. ΘΕΟΤΟΚΟΥ
29	16	Δ Μανδηλίου μάρτυρος.
30	17	Τ Μύρωνος μάρτυρος.
31	18	Τ Φλώρου μάρ. Εὐρ.
1	19	Π Ανδρέου μάρτυρος.
2	20	Π Σαμουήλ προφήτου.
3	21	Σ Θαδδαίου μάρτυρος.
4	22	Κ Αγαθονίκου μάρτυρος.
5	23	Δ Απόδ. ἑορτ. Θεοτ.
6	24	Τ Εὐτυχούς ἱερομ.
7	25	Τ Βαρβολαιμαίου ἀποστ.
8	26	Π Αδριανοῦ μάρτυρος.
9	27	Π Ποιμένος τοῦ ὁσ.
10	28	Σ Ι. Τιθερί 5665.
11	29	Κ Ἰωάννου Προδρομ.
12	30	Δ Ἀλεξάνδρου ἀρχ.
13	31	Τ Ζώνης Θεοτόκου,

Σουλτανου ἀνδρ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

"Εχων ἡμέρας 30

·Η ἡμ. ἔχει ὥρας 12, ἡ νύξ 12.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

"Εχων ἡμέρας 31

·Η ἡμ. ἔχει ὥρας 11, ἡ νύξ 13.

N	Π	
14	1	Τ Συμεὼν τοῦ Στυλ.
15	2	Π Μίμαντος μάρτυρος.
16	3	Π Ἀνθίμου ἱερομ.
17	4	Σ Βαθύλα ἐπισκόπ.
18	5	Κ Ζαχαρίου προφήτου.
19	6	Δ Μιχαήλ Ι. Κιπούρ.
20	7	Τ Σώζοντος μάρτυρος.
21	8	Τ Γέν. Θεοτόκου.
22	9	Π Ιωακείμ καὶ Ἀννης.
23	10	Π Μηνοδώρας ὁσίας.
24	11	Σ Θεοδώρας ὁσίας.
25	12	Κ Α. Σταυροῦ.
26	13	Δ Κορνηλίου ἐπισκ.
27	14	Τ ΣΤΑΥΡΟΥ
28	15	Τ Νικήτα μάρτυρος.
29	16	Π Εὐφημίας μεγ.
30	17	Π Σοφίας μάρτυρος.
1	18	Σ Εὐμενίου ἐπισκόπου.
2	19	Κ Τροφίμου μάρτυρος.
3	20	Δ Εὐσταθίου μεγαλομ.
4	21	Τ Κοδράτου ἀποστόλου.
5	22	Τ Φωκᾶ ἱερομάρτυρος.
6	23	Π Σύλληψις ἱεροδρόμου.
7	24	Π Θέκλης πρωτμ.
8	25	Σ Εὐφροσύνης ὁσίας.
9	26	Κ Ιωάννου Θεολόγου.
10	27	Δ Καλλιστράτου μάρτυρος.
11	28	Τ Χαρίτωνος ὁμολ.
12	29	Τ Κυριακοῦ ἀναχ.
13	30	Π Γρηγορίου ἱερομ.

N	Π	
14	1	Π Ἀνανίου ἀποστ.
15	2	Σ Κυπριανοῦ ἱερομάρτ.
16	3	Κ Διονυσίου ἱερομάρτ.
17	4	Δ Ιεροθέου ἐπισκ.
18	5	Τ Χαριτίνης μάρτυρος.
19	6	Τ Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου.
20	7	Π Σεργίου μάρτυρος.
21	8	Π Πελαγίας ὁσίας.
22	9	Σ Ιακώβου ἀποστ.
23	10	Κ Εὐλαμπίου ἀποστ.
24	11	Δ Φιλίππου ἀποστ.
25	12	Τ Πρόβου μάρτυρος.
26	13	Τ Αγαθοδώρου μάρτυρος.
27	14	Π 350 Πατέρων.
28	15	Π Λουκιανοῦ μάρτυρος.
29	16	Σ Λογγίνου ἑκατοντ.
30	17	Κ Ωσηὲ προφήτου.
31	18	Δ Λουκᾶ Εὐαγγελ.
1	19	Τ Ιωήλ προφήτου.
2	20	Τ Αρτεμίου μάρτυρος.
3	21	Π Σωκράτους πρεσβ.
4	22	Π Αβερκίου θαυματουργοῦ.
5	23	Σ Ιακώβου ἀποστόλου.
6	24	Κ Αρέθα μάρτυρος.
7	25	Δ Μαρκιανοῦ μάρτυρος.
8	26	Τ Δημητρίου.
9	27	Τ Τ. Ραμαζάν
10	28	Π Στεφάνου μάρτ.
11	29	Π Ἀναστασίας ὁσ.
12	30	Σ Ζηνοβίου μάρτ.
13	31	Κ Αριστοβούλου ἁπ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

"Εχων ημέρας 30

"Η ἡμ. ἔχει ὥρας 10, ἢ νύξ 14.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

"Εχων ημέρας 31

"Η ἡμ. ἔχει ὥρας 9, ἢ νύξ 15.

N	Π	
14	1	Δ Κοσμᾶ-Δαμιανῷ
15	2	Τ Ακινδύνου μάρτυρος.
16	3	Τ 'Αλεψιμᾶ μάρτυρος.
17	4	Π Ἰωαννικίου ὁσίου.
18	5	Π Γαλακτίωνος μάρτυρος.
19	6	Σ Παύλου ὁμολ.
20	7	Κ Λαζάρου
21	8	Δ Μιχαήλ ἀρχαγγ.
22	9	Τ Ονησίφ Πορφυρ.
23	10	Τ Ολυμπᾶ ἀποστ.
24	11	Π Μηνᾶ, Βίκτ., Βικ
25	12	Π Ἰωάννου ἐλεήμ.
26	13	Σ Ἰωάννου Χρυσ.
27	14	Κ Φιλίππου ἀποστ.
28	15	Δ Γεωργία, -Σαμωνᾶ
29	16	Τ Ματθαίου εὐαγ.
30	17	Τ Γρηγορίου θαυματουργοῦ.
1	18	Π Πλάτωνος μάρτυρος.
2	19	Π Ἀβιοῦ προφ. Βερλ.
3	20	Σ Ι. Χανούκκ.
4	21	Κ Εὐδόδια Θεοτόκου.
5	22	Δ Φιλήμονος ἀποστ.
6	23	Τ Δμφιλοχίου ἐπ.
7	24	Τ Κλήμεντος Ρώμης.
8	25	Π Αἰκατερίνης.
		Τ Βαϊράμιον.
9	26	Π Στυλίου Παφλ.
10	27	Σ Ἰσκώθου μεγαλεμάρτ.
11	28	Κ Εὐρηγόρου μάρτυρος.
12	29	Δ Παραμόνου μάρτυρος.
13	30	Τ Ἀνδρέου πρωτ.

N	Π	
14	1	Τ Ναοὺμ προφήτου.
15	2	Π Ἀββαχοὺμ προφήτου.
16	3	Π Σοφονίου προφήτου
17	4	Σ Βερβάρους μεγ.
18	5	Κ Σάββα, ἡγιασμένου.
19	6	Δ Νικολάου Τ. Βιτράμ.
20	7	Τ Ἀμβροσίου ἐπ.
21	8	Τ Παταπίου ὁσίου.
22	9	Π Σύλληφιν "Αννης.
23	10	Π Ερμογένους μάρτυρος.
24	11	Σ Δανιήλ Στυλιανοῦ.
25	12	Κ Σπυρ. Κ. Χριστούγ.
26	13	Δ Εὐστρατίου μάρτυρος.
27	14	Τ Θύρσου μάρτυρος.
28	15	Τ Εὐθερίου ἱερομάρτ.
29	16	Π Αγγαίου ἀπ.
30	17	Π Διονυσίου ἀρχ.
31	18	Σ Σεβαστιανοῦ μ.
1	19	Κ. Περιτομή 1905.
2	20	Δ Ἰγνατίου Θεοφάνους.
3	21	Τ Ιουλιανῆς μάρτυρος.
4	22	Τ Ἀναστασίας μάρτυρος.
5	23	Π Δέκκ Μαρτύρων.
6	24	Π Κ. Θεοφάνεια.
7	25	Σ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
8	26	Κ Σύναις Θεοτόκου
9	27	Δ Στεφάνου προφήτου.
10	28	Τ Δισμοιρίων μαρτύρων.
11	29	Τ 14,000 ἁγ. Νηπ.
12	30	Π Ἀνυσίας, ὁσιου.
13	31	Π Μελάνης ὁσίας.

ΠΡΩΤΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

ΠΕΡΙ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους ἀνεχώρουν ἐκ τῆς φίλης πατρίδος μεταβαίνων εἰς τὴν Γενεύην τῆς Ἑλβετίας. Τὴν περικαλλῆ ταύτην πόλιν ἐπεσκεπτόμην τὸ δευτερον ἤδη. Αἱ συνθῆκαι τοῦ ταξειδίου τούτου ἦσαν ὡς καὶ τοῦ πρώτου ἡκιστα εὐάρεστοι. Ἀσθενὴς καὶ κατὰ τὰς δύο περιπτώσεις κατέφευγον εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ φῶτα τῆς Ἑσπερίας μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην μετάβασιν μὲ συνώδευε καὶ ἡ ἡθικὴ εὐθύνη πρὸς διεκπεραίωσιν ἀνατεθείσης μοι ἰδιαίτερας ὑποθέσεως. Ἀπεχαιρέτησα προσφιλεῖς οἰκείους καὶ ἀπῆλθον, ἐνῶ βαρεῖα ψυχικὴ ὁδὸν ἐπείεζε τὰ στήθη μου. Ὁ ἀσθενὴς, ὁ μακρὰν τοῦ πατρὸς ἐδάφους ἀπερχόμενος, συνέχεται ὑπὸ μνηριων δυσαρέστων λογισμῶν. Ποῦ μεταβαίνω; Θὰ εὐτυχῶσω ἀρὰ γε νὰ ἐπιστρέψω ὑγίης εἰς τὴν γενέθλιον γῆν; Αἱ διαφοροὶ αὗται ἀλγεῖναι ἐρωτήσεις ἀψησχόλουν τὸν νοῦν μου καὶ σιόνοι βαρυθυμίας διέστελλον τὰ χεῖλη μου. Ἐπηρεφον ἐπανειλημένως τὴν κεφαλὴν ζητῶν ν' ἀντικρούσω καὶ μίαν ἔτι φορὰν τὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τῶν ὄρεων, τοὺς λόφους καὶ τὰ δάση, εἰς ᾧ σφριγῶν ἄλλοτε ἐξέδραμον κατὰ τοὺς παιδικούς μου χρόνους, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἡδὺ παρήλαυνε πρὸ τῆς νοσοῦσης τότε φαντασίας μου.

Οἱ λόγγοι καὶ αἱ κορημνώδεις κορυφαὶ τῶν βουνῶν τῆς πατρίδος, οἱ δρυμοὶ καὶ αἱ ἀνώμαλοι τοῦ ἐδάφους αὐτῆς κατατομαὶ σχετίζονται ἀναποσπαστως μὲ τὸν βίον τοῦ Ἠπειρώτου.

Ἐκεῖ συνήθως κατὰ τοὺς ἔαρινους μῆνας ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων καὶ τῆς ὁρόσου ὅπου ἡ φύσις συμβάλλεται θαυμάσιως εἰς εὐγενεῖς ἐμπνεύσεις καὶ ἡ διάνοια ἀνέρχεται εἰς χώρας μυστηριώδεις ῥεμβασμοῦ καὶ ὀνείρων, ὑπὸ τὴν μάγον γοητείαν τῆς μυροβόλου ἀνοίξεως καὶ τὰς ποικίλας ἄλλας τῆς ἐξοχῆς ἀπολαύσεις ὁ Ἡπειρώτης ὁ ἐν τῇ πατρίδι διαμένων ἀναζητεῖ παυσίπονον ἀνακούφισιν μακρὰν τοῦ θορύβου καὶ τῆς κοινωνικῆς τύρβης. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν τῇ ξένῃ εὐρισκόμενος φιλοδοξεῖ μετὰ πολυετῇ ἀπουσίᾳ ν' ἀναπνεύσῃ καὶ πάλιν τὴν ἀρωματώδη αὔραν τῶν βουνῶν τῆς πατρίδος του καὶ νὰ διέλθῃ τὰς χαράδρας καὶ τὰ πλάγια τῆς. Ποθεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ προσφιλῆ τοπία τῶν παιδικῶν του χρόνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνέλεξε τὰς καλλιτέρας τῆς τρελλῆς νεότητος ἐντυπώσεις καὶ ν' ἀκούσῃ τοὺς μελαγχολικοὺς φθόγγους τῆς ποιμενικῆς φλογέρας. Αὐτὸ εἶναι τὸ ὠραιότερον ἰδεῶδες τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρεπιδημοῦντος Ἡπειρώτου.

Ὑπ' ἀναλόγους ψυχικὰς διαθέσεις διατελῶν καὶ ταλαιπωρούμενος ἐκ τοῦ μυχίου πόνου, ὃν ἐπιρρίπτει εἰς τὰ ἄδυστα τῆς καρδίας ὁ ἀποχωρισμὸς τῶν προσφιλεστέρων, διέσχισα σιδηροδρομικῶς τὴν Ἰταλίαν, μέρος τῆς Γαλλίας καὶ ἔφθασα εἰς τὴν Γενεύην. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ διάφορα ὠραῖα θεάματα, αἱ φησικαὶ ἰδίαι καλλοναὶ τῆς γραφικῆς Ἰταλίας καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς τῆς πόλεις, πρὸ τῶν ὁποίων διηρχόμην, διέθετον τὸ βλέμμα μου εὐαρέστως. Ἀλλ' αἱ παροδικαὶ αὐταὶ ἐντυπώσεις ἐσβέννυντο ὡς λυχνία ἐν τῇ πνοῇ ἀνέμου. Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῆς Γενεύης μὲ ἀνέμενε φίλος, μεθ' οὗ ἤμην συνδεδεμένος διὰ προσωπικῆς γνωριμίας ἀπὸ τοῦ ἄλλου ταξιδίου μου, καὶ νέος τις πατριώτης γόνος ἐξεχούσης φιλικῆς οἰκογενείας διαμένων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ χάριν εὐρύτερας μορφώ-

σεως. Ἦτο ἀκριβῶς μεσονύκτιον. Ἡ πόλις τῆς Γενεύης ἐλούετο κυριολεκτικῶς εἰς νέφη φωτός. Φαντασμαγορικὴ τις οἴγλη πρὸ τῆς ὁποίας ὁ νοῦς ἱλιγγιᾷ, ἐξελλίσσεται πρὸ τῶν ὀμμάτων μου. Πρὸ τοῦ θεσπεσίου ἐκείνου πανοράματος ἡ καρδία σκιρτᾷ, ἡ δὲ φαντασία ὑψοῦται εἰς σφαίρας ὄνειρῶδεις ἐκπλήξεις καὶ μόνον ἀποκομίζουσα. Ἡ παρουσία τῶν δύο τούτων καλῶν φίλων, οὔτινες μοὶ ἐπεδαφίλευσαν ἀλησμονήτους περιποιήσεις, καὶ ἡ μαγευτικὴ τῆς πόλεως ἄποψις συνετέλεσάν ἀρκούντως εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς δυσαρέστου ἐκείνης ἠθικῆς καταστάσεως, ἥτις πάσχοντα μὲ ἐβασάνιζεν. Ἀκτὶς χαρᾶς διεσκέδασε τὰ μύχια σκότι τῆς πονούσης ψυχῆς μου. Πόσον τῷ ὄντι ἐνθαρρυντικὴ καὶ παρήγορος ἡ συνάντησις πατριώτου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ !!! Μετὰ τῶν ἐν λόγῳ κυρίων διηυθύνθην εἰς τὸν οἶκον, ὅπου φιλοφρόνως μὲ ὑπεδέχθησαν. Ἐκεῖ ἀτυχῶς νέαι συγκινήσεις μὲ ἀνέμενον. Ἔστρεψα μάτην τὸ βλέμμα ζητῶν νὰ διακρίνω πού προσφιλῇ μαρφήν, τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖσε ἐργοστασιάρχην σιγαρέτων Ἰωάννην Ἰακώβου ἐκ Δελβινακίου, ὅστις κατὰ τὴν πρώτῃν ἐν Γενεύῃ μετάβασίν μου μοὶ ἀφῆκεν ἀνεξιτήλους ἀναμνήσεις. Ὁ δυστυχὴς πρὸ τριῶν μηνῶν εἶχε παραδώσει τὸ πνεῦμα ἐκεῖ εἰς μίαν ἄκραν τῆς Γενεύης μακρὰν τῆς φίλης πατρίδος, ὥς ναυαγὸς συντετριμμένος. Ἀντικρὺν ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἡ φωτογραφία του, ὥς παραπονεμένη σκιὰ καὶ παρ' αὐτήν, ὥς σκληρὰ πρὸς τὰ ἐπίγεια εἰρωνεῖα, ἑτέρα τοιαύτη παριστῶσα τὸν θάλαμον, εἰς ὃν μακρὰν συγγενῶν καὶ φίλων ἀφῆκε τὴν τελευταίαν πνοήν του. Ὅπόσας θλίψεις ἡσθάνθη καὶ ὁποίους κλονισμοὺς ἀλγηδόνης ἐδοκίμασα κατὰ τὴν ἀλησμόνητον ἐκείνην ὥραν ἀδυνατῶ νὰ παραστήσω !

Τὴν ἐπιούσαν ἡτύχησα νὰ γνωρίσω καὶ ἕτερον λαμπρὸν πατριώτην τιμῶντα τὸ Ἑπειρωτικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Μετ' αὐτοῦ ἐπεσκέφθην τὸ δωμάτιον τοῦ ἀποθανόντος. Ἡ πένθιμος τοῦ θαλάμου τούτου διακόσμησης ἐνέπνεε τῷ εἰσερχομένῳ τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην μελαγχολικὴν ἐντύπωσιν, πρὸ τῆς

ἁποίας συνήθως ὁ θνητὸς ἴσταιται σιωπηλὸς καὶ ἄφωνος, ἐνῶ τὸ πνεῦμα ἀπασχολεῖ ἀπόγνωσις καὶ ἰερὰ τις συγκίνησις ταράσσει τὴν καρδίαν. Παρὰ τὴν θύραν τοῦ δωματίου ἔκειτο ἡ κλίνη τοῦ ἀποβιώσαντος. Εἰς ὀλίγον κατωτέρω καθρέπτης ἐπὶ τραπέζης καὶ μία μόνη φωτογραφία, ἐν ᾗ ἐν συμπλέγματι μετ' ἄλλων γυναικῶν διεκρίνετο ἡ θυγάτηρ του.

— Ἐδῶ ὁ μακαρίτης ἀτενίζων πρὸς τὴν φωτογραφίαν ἐκείνην καὶ ἀναμασσὼν ὅτε μὲν τὸ ὄνομα τῆς κόρης του, ὅτε δὲ τῆς πατρίδος ἐξέπνευσεν φρεῦ! Εἰς τὰς ἀγκάλας μου, εἶπε τότε μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους ὁ συνοδευὼν με φίλος καὶ δύο θερμὰ δάκρυα ὠλισθήσαν εἰς τὰς παρειάς του.

Ποικίλοι δυσάρεστοι ρεμβασμοὶ ἀνάμικτοι πόνου καὶ βαρυθυμίας διαδεχόμενοι ἀλλήλους μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς κατὰ τὴν σιγμὴν αὐτὴν κατεπλύνουν τὸν νοῦν μου πρὸ τῆς σκιᾶς τοῦ μακαρίτου ἦν εἶπερ ποτὲ ζωηρότερον ἐφантаζόμεν περυνγίζουσιν ἐν τῷ πενθίμῳ ἐκείνῳ χώρῳ. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ καρδιά διατίθεται εἰς ἀράς κατὰ τῆς εἰμαρμένης καὶ ἡ ἀπαγοήτευσίς ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ δυνάμει ἐνθρονίζεται εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς....

Μετ' ὀλίγον δὲ προσέθηκε.

— Πατρίς Πατρίς Πόσον εἶσαι γλυκεῖα !!! Δι' ἡμᾶς τοὺς μακρὰν εὐρισκομένους μία φωτογραφία ἢ μία ἄλλη σελὶς ἀφορῶσα τὴν πατρίδα εἶναι ἀξία πολλοῦ λόγου καὶ ἐνδιαφέροντος

Οἱ θερμοὶ οὗτοι πατριωτικοὶ λόγοι μοὶ ἐνέπνευσαν τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἑπειρωτικοῦ τούτου Ἑμερολογίου χάριν τῶν ἀπανταχοῦ Ἑπειρωτῶν. Δὲν ἐδίστασα κατὰ συνέπειαν νὰ προβῶ εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς φροντὼν ὅτι, ἡ ἐκδοσις Ἑμερολογίου καθαρώς Ἑπειρωτικοῦ χαρακτῆρος δὲν εἶναι ἐστειρημένη σπουδαιότητος.

Ἡ Ἑπειρος δὲν ἐγένετο, ὅσον ἔπρεπε, γνωστὴ εἰς τὸν ἱστορικὸν κόσμον. Ὅποια ἀκριβῶς ὑπῆρξεν ἡ γεωγραφικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτῆς κατάστασις κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν Μεσαίωνα δὲν εἶνε τελείως σαφές. Ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν διαφόρων γεγονότων χάσματα μεγάλα καὶ διακοπαὶ ἀπότομοι παρουσιάζονται, ὁ δὲ ἐρευνητὴς τῶν τοιούτων εὐρίσκειται πρὸ ἀπροχώρητον. Ἀλλὰς λέξεσι πολλὰ αὐτῆς ἱστορικὰ σημεῖα διατελοῦσι σκοτεινὰ καὶ ἀκατάληπτα. Τοῦτο προήλθεν ἐξ ἀσυγγνώστου ἀμελείας τῶν κατὰ καιροὺς λογίων περὶ τὴν περισυλλογὴν καὶ ἐξιστόρησιν τῶν ἀφορῶντων τὴν Ἑπειρον. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι τὸ ἡμέτερον στοιχεῖον διετήρησεν ἐν μέσῳ τῶν ἐπηλύδων τὴν θρησκείαν, τὴν γλῶσσαν καὶ ἐν γένει ἀμυγὴ τὴν φυλετικὴν ὑπεροχὴν του καὶ καταγωγὴν. Ὁ Π. Ἀραβαντινὸς καὶ ἀργότερον ὁ Ἰω. Λαμπρίδης ἱατροὺς καὶ τινες ἄλλοι ἔγραψαν ὅσα ἠδυνήθησαν νὰ συλλέξωσι. Φιλοτίμως ἐργάζονται σήμερον ἐρευνῶντες τὴν ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν τῆς Ἑπείρου οἱ κκ. Σπ. Λάμπρος, διαπρεπὴς καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, Ἀθ. Πετρίδης, σχολάρχης ἐν Πειραιεῖ, Ν. Μυστακίδης ἐκ Αῤοβιάνης, δι' ὃν μία τακτικὴ ὕλικὴ ὑποστήριξις ἐκ μέρους τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Φιλεκπα δευτικοῦ Συλλόγου ἢ ἄλλων εἰδικῶν Σωματείων κρίνεται δικαία καὶ εὐλογος, διότι οὕτω θὰ συνεχίσῃ μὲ πλείονα ζῆλον τὰς ἱστορικὰς ἐρεῦνας καὶ ἄλλας Ἑπειρωτικὰς μελέτας του, καὶ Δ. Παναγιωτίδης ἱατρὸς ἐν Μαργαριτίῳ. Τοῦ τελευταίου τούτου πραγματεῖαί τινες λαογραφικαὶ ἐβραβεύθησαν ἐν τοῖς Ζωγραφείοις διαγωνισμοῖς Κωνσταντινουπόλεως (περὶ συλλογῆς μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ζώων ἐν τῷ λαῷ) καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ γλωσσικῷ Ἀθηνῶν. Ἀξία ἰδιαίτερον λόγου εἶναι αἱ πολλαὶ καὶ ἐνδιαφέρουσαι αὐτοῦ ἀρχαιολογικαὶ ἀνακοινώσεις. Ἐλπίζεται τοιουτοτρόπως σὺν τῷ χρόνῳ νὰ καταρτισθῇ συλλογὴ πολυτίμων μελετῶν ἀφορῶσα τὴν Ἑπειρον γεωγραφικῶς, ἱστορικῶς καὶ ἀρχαιολογικῶς, μέλλουσα δὲ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀτελῆ Ἑπειρωτικὴν ἱστορίαν.

Ἡ Ἑπειρος ἀριθμοῦσα σήμερον περὶ τὰς πεντακοσίας δώδεκα χιλιάδας κατοίκων, ἀπολαύει ὑπὸ τὴν κραταίαν Αἰγίδα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Λαοφιλήτου ἡμῶν Ἀνακτος Σουλτὰν Ἀβδουλ Χαμίτ Χὰν τοῦ Β' βίου εὐδαίμονος, προοδευτικοῦ καὶ ἀταράχου.

Ὁ τόπος τῆς Ἑπείρου εἶναι ὀρεινός. Βράχους, φάραγγας καὶ προτομάς γυμνῶν ὀρέων ἀντικρύζει τὸ ὄμμα. Ἡ τόσον ὁμως μικρὰ εἰς τὸν γεωγραφικὸν χάρτην καὶ ἄγονος Ἑπειρος ἐγείρει δικαίως τὸν θαυμασμὸν καὶ ἀκτινοβολεῖ εἰς τὰς δέλτους τῆς νεωτέρας ἱστορίας. Ἐν τῇ φαινομενικῇ σμικρότητί της ἴσταιται πολὺ ὑψηλότερον ἄλλων χωρῶν διαφιλονεικουσῶν ἐπευφημίας δι' ὅ,τι ἔκπαγλον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν. Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ γωνίᾳ ἐγεννήθησαν τόσοι εὐεργετικοὶ κοινωνικοὶ παράγοντες σπουδαίως ἐπιδράσαντες ἐν τῇ πνευματικῇ παλιγγενεσίᾳ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου καὶ ποικιλοτρόπως τὴν ἀνθρωπότητα εὐεργετήσαντες. Ὁ στέφανος τῆς δόξης ἔσπερε τούτους καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἀποκλήρων τῆς τύχης εἶνα τὸ καλλίτερον ἐγκώμιον τῆς μεγάλης καὶ εὐγενοῦς αὐτῶν ψυχῆς. Ζῶης ὁ Καπλάνης καὶ Ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι ἐκ Γραμμένου, Γεώργιος Σταύρου, Γεώργιος Χατζηκώστα, Π. Ζιούκας, Μαροῦτσαι καὶ λοιποὶ ἐξ Ἰωαννίνων, Ριζάραι ἐκ Μονοδενδρίου, Ἀρσάκης ἐκ Χοταχόβας, Ζάππαι ἐκ Κάτω Λαμπόβου, Στουρνάρης, Τσοτίτσας καὶ Ἀβέρωφ ἐκ Μετσόβου, Χρηστάκης Ζωγράφος ἐκ Κεστορατίου, Ἰ. Μπάγκας ὁ Κορυτσαῖος, καὶ Ἰ. Δόμπολης ἐκ Γοτίστης κατέχουσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν μεγαθύμων εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους ἰδιάζουσιν θέσιν. Ἄνδρες τοιοῦτοι, ἀληθεῖς ἀπόστολοι τῆς Θείας Προνοίας εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν Αὐτῆς βουλῶν, σπανίως ἀναφαίνονται εἰς τὰ ἔθνη. Εἰς τὸ Πάνθεον, ὅπερ ἡμέραν τινα θὰ κληθῇ νὰ στήσῃ ἡ Πατρίς διὰ τὰ τόσα δαφνοστεφῆ της τέκνα, θὰ κλίνη γόνυ ἀνυ-

ποκρίτου σεβασμοῦ ποιουμένη σπονδὴν ἱερῶν δακρύων πᾶσα εὐ-αίσθητος ψυχὴ πρὸ τῆς ἀθανάτου μνήμης τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀγάλλονται σήμερον εἰς τὰ σκηνώματα τῶν μακάρων. Τὰ ὅμματα τῶν Ἰππειρωτῶν στρέφονται ἤδη χρυσαῖς ἐλπίσι πρὸς τὸν ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς διαμένοντα Μιχαὶλ Ἀναγνωστόπουλον ἐκ Παπίγκου, μόνον δὲ ἐπιζῶντα ἐκ τῆς πλειάδος τῶν ἐπὶ πλούτῳ καὶ φιλογενείᾳ διακροθέντων πατριωτῶν. Μεταξὺ τῶν νεωτέρων εὐεργετῶν τῆς Πατρίδος συγκαταριθμεῖται καὶ ὁ ἐκ Βησσάνης τοῦ Πωγωνίου ἀείμνητος Ν. Βράγκαλης, ὅστις ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ διέθηκεν ὑπὲρ τῆς ἰδιαίτερας αὐτοῦ Πατρίδος.

Οἱ Ἑπειῶται ἀπὸ τοῦ Μεσαιῶνος ἔτι ὑπεστήριξαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Τὰ δ' Ἰωάννινα ὁμολογουμένως διεκρίθησαν ὡς φωτοβόλον κέντρον συντέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάσωσιν καὶ ὑποστήριξιν τῆς γλώσσης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ζόφος ἐκάλυπτε τὸν φιλογοικὸν ὀρίζοντα τῆς Πατρίδος. Ἡ πρώτη καὶ ἀρχαιοτάτη ἐν Ἰωαννίνοις Σχολή (1) ἰδρύθη ἐν ἔτει 1206. Τὸ 1282 συνεστήθη ἑτέρα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Φιλανθρωπικοῦ ἐν τῇ νήσῳ. Μετὰ ταύτην Ἐπιφάνιος ὁ Ἡγούμενος ἰδρύσσει Σχολὴν κληθεῖσαν μικρὸν Γυμνάσιον ἐν ἔτει 1644. Ἡ Σχολὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ 1742 ἐκλήθη Μαροῦτσεῖος δι' ὅσα ἐκληροδότησαν αὐτῇ οἱ ἀδελφοὶ Μαροῦτσαι. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1805 δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς διέθηκε Ζῶης ὁ Καπλάνης μετωνομάσθη Καπλάνεῖος Σχολή. Κυρίως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος σημειοῦται ἡ ἀξιολογωτέρα περίοδος τῆς ἐν Ἑπείρῳ

(1) Περὶ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῶν ἀφιερῶ ἑκτενεστέραν πραγματείαν κατωτέρω ὁ ἀξιόλογος ἡμῶν συνεργίτης κ. Ἰ. Α. Χαρισιάδης, ἱατρός.

πνευματικῆς παλινορθώσεως. Ἐν ἔτει 1828 ιδρύθη ἡ Ζωσιμαία Σχολή. Μετά τινος δὲ δεκαετηρίδας ιδρύθησαν τὰ ἐν Κε-
σιτορατῷ διδασκαλεῖα δαπάνη τοῦ ἐν Παρισίοις τελευτήσαντος
Χρηστάκη Ζωγράφου, ἅτινα συνετηρήθησαν μέχρι τοῦ 1889.
Ἀργότερον πολλὰ εκπαιδευτήρια ἐγένοντο φιλ. μούσῳ προνοίᾳ
διαφόρων πατριωτῶν. Ἀπασα αἱ ἐν λόγῳ Σχολαὶ ἐχρησί-
μευσαν ὥς ἐστὶ διασκεδάσαι τὸ πυκνὸν ἔτι τοῦ μεσαιῶ-
νος σκότος, ὅπερ ἐξηπλοῦτο ἐν Ἡπείρῳ. Ἡρξάτο κατ' ἀκο-
λουθίαν ἡ ἀρύπνις τῆς κοιμωμένης γλώσσης. Ἡ Ζωσιμαία
Σχολή, ὁ τηλαυγὴς οὗτος πνευματικὸς φάρος, συνετέλεσεν
ἰδιαίτερος εἰς τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ ἀναγέννησιν τῆς
Ἡπείρου, διότι ἐξ αὐτῆς ἀπ. φοίτησαν ἄνδρες ἀριτίας παιδεύ-
σεως πολλὰς τῇ πατρίδι ἐκδουλεύσεις παρασχόντες. Πρὸ τοῦ
γρηαιῶν τούτου ἐνδιατήματος τῶν Μουσῶν ἄς ἀποκαλύπτων-
ται οἱ φίλοι τῶν γραμμάτων καὶ οἱ τιμῶντες τὴν αἰδίον μνή-
μην καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν εὐεργετῶν τῆς πατρίδος, γονυπετεῖς
δὲ καὶ ἱκέτιδες ἄς μακαρίζωσι τὰ περικλεῆ καὶ σεπτὰ ἐκείνων
ὀνόματα. Ἡ Ζωσιμαία Σχολή πρὸ διετίας ἀνεγείρεται ἐκ
βάθρων. Πλεῖστοι δὲ Ἡπειρώται φόρον ἀνυποκρίτου ἐγνω-
μοσύνης ἀποτίοντες πρὸς τὴν ὑψηλὴν ταύτην σκοπὴν τῶν Παρ-
νασίδων ἐπέρχονται δι' ἐράνων ἀρωγοὶ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ
ἔργου. Οὕτω τὸ τέως γεγηρακὸς καὶ ἀνεπαρκὲς κτίριον, ὅσον
οὕτω μεταβάλλεται εἰς καλλιμάρμαρον μέγαρον ἀντάξιον τοῦ
σκοποῦ καὶ τοῦ γοήτρου τῆς πρεσβυγενοῦς ταύτης Σχολῆς. Οἱ
Ζωσιμάδαι συνετέλεσαν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος εἰς τὴν φιλολογι-
κὴν πρόοδον τῆς ἡμετέρας Πατρίδος καὶ ἐν γένει τοῦ ὁμογε-
νοῦς πληθυσμοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν διέθηκαν πολλὰς
καὶ ποικίλας χρηματικὰς δωρεάς. Ἐν ἔτει δὲ 1830 δαπάναις
αὐτῶν ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ εἰς τὸ ἐκεῖσε παρὰ τὴν ἐκκλησίαν
τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἐνδιαφέροντα
γλωσσικὴ μελέτη ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐμβριθῆ γραφίδα τοῦ
γνωστοῦ Οἰκονόμου Γυμνασιάρχου ἐν ἔτει 1810 ἐν τῷ ἐν

Σμύρῃ «Φιλολογικῶ Γυμνασίῳ». Ἀπὸ τοῦ 1495 — 1515 ἐν
τῷ τυπογραφείῳ τούτῳ, οὗτινος ιδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ Ἄλδος
Μηρούτιος ἐξετυπώθησαν τῇ ἐπιστάσι λόγιων ἐκ Κων)πόλεως
κληθέντων ὅλα σχεδὸν τ' ἀριστουργήματα τῶν Ἑλλήνων συγ-
γραφέων καὶ ποιητῶν ἦτοι τοῦ Ἀριστοφάνους, Θουκυδίδου,
Σοφοκλέους, Πινδάρου καὶ λοιπῶν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων
συνεργατῶν, ὧν τινες ἀναφέρονται ὡς γραφεῖς κριτικοὶ καὶ
διορθῶται ὑπῆρξαν καὶ Ἡπειρώται.

Ἄνδρας διαπρέφαντας ἐν τοῖς γράμμασιν ἡ Ἡπειρος ἀνέ-
δειξε πολλοὺς ὡς τὸν Κ. Ἀσιόπιον, Χρ. Φιλητᾶν, Εὐστάθιον
Σίμων, Στίγγιον καὶ Λεοντιάδην διδάξαντας εἰς τὴν ἐν Βοσκο-
πόλει Ἀκαδημίαν, Βόδαν διδάξαντα ἐν τῷ φροντιστηρίῳ Ἀθη-
νῶν, Νεόφυτον Δούκαν καὶ Λάμπρον Φωτιάδην ἐν Βουκου-
ρεσίῳ, Γ. Βέλιον δικηγόρον, Ἀ. Πάππον Σχολάρχην Τρίκ-
κης, Σάββαν, Ἰωάννην Ποιτίκην, Φρεαρίτην καθηγητὴν τοῦ
δικαίου ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ, Α. Πάλλην, Στροῦμπον
καθηγητὴν τῶν φυσικῶν, Χασιώτην Ἰατρὸν καὶ καθηγητὴν,
Σεμιτέλον ἐπίσης καθηγητὴν τῶν Λατινικῶν, Μπαλάνον τῆς
μαγειρικῆς, Ἀ. Τζίνην τῶν παιδικῶν νοσημάτων, Γ. Αἰσώπιον,
Μανάρην, Μελέτιον, Γεννάδον, Στάνον, Ψαλλίδαν, Κ. Βουσακὴν
καὶ Μιχ. Χατζημιχάλην καθηγητὰς τῆς ἱατρικῆς, Ρώσσην τῆς
Θεολογίας, Σ. Σακελλαρόπουλον τῶν λατινικῶν, Σ. Παπαγεωρ-
γίου, Μελᾶν, Ἀναστάσιον Σακελλάριον καὶ Ρούκην τὸν ἐκ Δελ-
βινακίου δημοσιογράφον ἐν Ἀθήναις καὶ τελευταίως διευθυντὴν
τῶν ἐκεῖσε ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, Σπυρίδωνα Λάμ-
προν καθηγητὴν τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ,
Μιλτιάδην Πανταζήν, Α. Ζαμαρίαν, Γεώργιον Καλούδην, Ἀθα-
νάσιον Οἰκονομίδην ἐκ Πολιτσάνης, Χ. Χρηστοβασίλην καὶ πλεί-
στους ἄλλους. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ποιητὰς ὡς τὸν Ἰωάννην Βη-

λαρᾶν ἐξ Ἰωαννίνων, Γ. Ζαλοκώσταν καὶ Κ. Κρουσιόλλην ἐκ Συρράκου καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων Ἰωάννην Οἰκονόμου ἐκ Δελβινακίου. Ἄλλ' ἢ ἀπαριθμήσεις τῶν λογίων Ἑπειρωτῶν ἀποβαίνει ἀδύνατος. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1847—1889 τῆς γενικῆς προσοχῆς ἔλαχεν ὁ Ἡροκλῆς Βασιάδης ὁ ἀκαταπόνητος καὶ ἀπαράμιλλος οὗτος σκαπανεὺς τῶν γραμμάτων, ἡ κορωνὶς τῶν λογίων. Ὁ ἀοίδιμος ἐγεννήθη ἐν Δελβινακίῳ τοῦ Πωγωνίου ἐν ἔτει 1821 καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Κων)πόλει κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1890. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1848-1859 ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ φιλολογίαν ἐν Παρισίοις καὶ Βερολίῳ. Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ 1859 ἐπανῆλθεν εἰς Κων)πολιν. Γνωστὸν τοῖς πᾶσι τυγχάνει πόσον ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἀνὴρ ἐμόχθησε πρὸς διάδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρωτεργάτης τῆς ἐθνωφελοῦς ἰδέας περὶ ἰδρύσεως τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ ἀργότερον τοῦ Ἑπειρωτικοῦ ἀποσκοποῦντος τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μέσων ἀπόρων κοινοτήτων τῆς Ἑπείρου πρὸς συντήρησιν ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων. Ὁ ἀείμνηστος Ἡροκλῆς Βασιάδης, ἡ εὐγενὴς καὶ σεβασμία ἐκείνη προσωπικότης, ὁ σεπτὸς καὶ εἰλικρινὴς τῶν Μουσῶν μύστης καὶ ἱεροφάντης ὁ ἐργασθεὶς ὅσον οὐδεὶς ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ὥραιότερων πόθων καὶ ὀνείρων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς κοιμᾶται ἤδη τὸν αἰῶνιον ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ἣν ἐξαιρετικῶς ἠγάπησε καὶ ἦν κατὰ τὸ διάστημα τῆς φιλολογικῆς του δράσεως κατέστησεν ἀληθὴ μητρόπολιν παλιγγενεσίας τῶν γραμμάτων κληροδοτήσας οὕτω τοῖς μεταγενεστέροις λογίοις κέντρον ἐπίζηλον φιλολογικῆς ἐργασίας καὶ ἀναπτύξεως. Δὲν παραλείπω νὰ κάμω λόγον τοῦ ἐξόχου ἐκείνου Ἱεράρχου, τοῦ Μητροπολίτου Δέρκων κυροῦ Νεοφύτου, στωμύλου ἀγορητοῦ τοῦ θείου λόγου, ὅστις ἐν τῇ αὐτῇ ἐποχῇ πολλὰ εἶπε καὶ ἐλάλησεν ὑπὲρ τῆς ἡθικῆς ἀναπλάσεως τοῦ Ὀρθοδόξου λαοῦ καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν κακῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐχόντων. Ὁ γενναῖος οὗτος στρατιώτης τῆς ἐκκλησίας, ὁ διαπρύσιος κῆρυξ τῶν Εὐαγγελι-

κῶν ἀληθειῶν, ὅστις ἀφῆκεν ἔχρη ἀνεξίτηλὰ τῆς διαβάσεώς του, ἐγεννήθη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Δρυμάδες τοῦ Πωγωνίου. Τὸ Πωγώνιον σεμνύνεται εὐλογοφανῶς, διότι ἡ περισπούδαστος καὶ τετιμημένη αὕτη δυὰς Ἡροκλῆς Βασιάδης καὶ Νεόφυτος ὁ Δέρκων ἀπηθανάτισαν ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδιαίτεραν τῶν πατρίδα ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ὁμογενῶν καὶ εἰς τὰς σελίδας τῆς συγχρόνου ἱστορίας. Διακρίνονται σήμερον ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ κόσμῳ πολλοὶ Ἑπειῶται, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξαιρετικὴν κατέχουσι θέσιν οἱ ἐξῆς: Σπυρίδων Σῆμος συντάκτης τῆς «Πατρίδος» Βουκουρεστίου καὶ οἱ κύριοι Γάγαρης καὶ Λαμπρίδης εἰς Ἀθήνας. Ἀξία ἰδιαίτερου λόγου καὶ εἰλικρινῶν ἐπαύρων τυγχάνει ἡ ἐν Κων)πόλει διευθύντρια τοῦ περιοδικοῦ «ἡ Βοσπορίς» λογία δεσποινὶς Κορνηλία Πρεβεζιώτου, ἥτις διὰ τῶν ἀξιολόγων καὶ μετὰ ποιητικῆς φαντασίας καὶ γλαφυρότητος δημοσιευμάτων της καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν ἐμβριθεστάτων κατὰ τῆς γυναικείας χειραφετήσεως εἰλκυσεν ἀμέριστον τὴν γενικὴν ὑπόληψιν καὶ ἐκτίμησιν. Ἡ ἐρίτιμος αὕτη δεσποινὶς ἐξησφάλισε περιφανῇ θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν νεωτέρων λογίων, δύναται δὲ ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῇ ἀρτία τοῦ λόγου ἀριστοτέχνις.

Ἰ

Ἡ σημερινὴ παιδευτικὴ κίνησις ἐν Ἑπείρῳ δὲν εἶναι πολὺ εὐάρεστος. Ἐκτὸς τῶν Ἰωαννίνων διατηρούντων Σχολεῖα ἐκπληροῦντα τὸν προορισμὸν τῶν καὶ τῶν μεγαλειτέρων κομωπόλεων, εἰς τὰ περισσότερα χωρία, ἔνεκα τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν καχεξίας ἢ διδασκαλία ἐνεργεῖται ἐλλιπῶς. Ἐὰν ἡ ἐκπαίδευσις ἐννεργεῖτο ἐνταῦθα συστηματικώτερον ἢ Ἑπειρος ἐμελλεν ἀναμφιβόλως νὰ ἐπιδείξῃ ἔτι πλείω. Δὲν εἶναι παράτολμον νὰ εἴπωμεν ὅτι θησαυρὸ πνευματικὸς ἀνεκμετάλλευτος κρύπτεται ὑπὸ τὴν παχυλὴν ὁμίχλην, ἥτις σκιάζει ἔτι πολλῶν αὐτῆς ἄκρων τὸν φιλολογικὸν ὁρίζοντα. Εἰς τὰ περισσότερα καὶ ἀπο-

ρώτερα χωρία διδάσκουσι καὶ σήμερον λείψανα τῆς αὐτοχειροτονήτου πατριᾶς τῶν διδασκάλων τῆς ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς. Ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ἡ κατάστασις αὕτη, ἐλεύσεται ἀτυχῶς ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ παρελθοῦσα εὐκλεία τῆς πατρίδος θὰ θεωρῇται εἰς τὰ χωρία ἐκείνα παράδοσις μυθολογικὴ ἢ μᾶλλον ὀπτασία πόρρω τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἀληθείας ἀπέχουσα. Διὰ τοῦτο ὁ ἐν Κων)πόλει Ἑπειρωτικὸς Σύλλογος ὀφείλει νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς ἀπόρους κοινότητας, ἐνθα ἡ γλῶσσα διδάσκεται ἀτελῶς, ἀλλὰ καὶ ὁ ὀβολὸς τῶν πατριωτῶν δέον νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ ἔργον.

Ἡ εἰς τὴν ξένην ἀποδημίᾳ τοῦ Ἑπειρώτου ἐγενικεύθη μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος. Σήμερον δὲ ἀπαντῶνται Ἑπειρῶται διεσπαρμένοι καὶ εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ ὀρίζοντος. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατέλαβον ἐπιζήλους κοινωνικὰς θέσεις. Ἡ ἀποδημία αὕτη τοῦ Ἑπειρώτου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐπέδρασεν εὐεργετικῶς ἐπὶ τῆς τύχης τῆς πατρίδος. Εἰς τὸ στενὸν αὐτῆς περιβάλλον ὅλως ἀνεπαρκὲς καὶ ἀκατάλληλον εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις διαμένοντες ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀκμάσωσιν οἰκονομικῶς, οἱ κατόπιν τὸ γένος τιμήσαντες ζάπλουτοι Ἑπειρῶται καὶ μεγάθυμοι εὐεργέται τοῦ Ἑθνους. Ἐὰν ἡ τάσις πρὸς συζήτησιν εὐρύτερου μέλλοντος ἐν τῇ ξένῃ δὲν εἶχε γενικευθῇ θὰ διήρχοντο ἴσως τὸν βίον ἄσημον καὶ ἀνάξιον λόγου. Ὡστε ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ἀναχωρήσεως συνετέλεσεν ὁμολογουμένως εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἑπειρωτικοῦ στοιχείου.

Οὐδεμία γωνία γῆς δύναται νὰ κανηγηθῇ τοσοῦτον διὰ τὴν φιλοπατριάν τῶν τέκνων τῆς, ὅσον ἡ ὄρεινὴ καὶ πετρώδης εὐκλεὲς ὁμῶς καὶ εὐανδρὸς Ἑπειρός. Ἡ φιλοπατρία τοῦ Ἑπειρώτου στηριζομένη ἐπὶ ὕψιων βάσεων θὰ παραμένῃ ἀχώριστος

αὐτοῦ σύντροφος ἐν παντὶ καὶ πάντοτε. Ὁ Ἑπειρώτης ἀπερχόμενος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας μακρὰν τῆς φίλης γενεθλίου διαμένει ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἴη ὁλόκληρα. Ἀψηφεῖ τοὺς κινδύνους καὶ τὰς περιπετείας καὶ μετ' εὐγενοῦς ἀμίλλης παλαίει κατὰ τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου. Ἴσως ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς δοκιμάσῃ πικρίας καὶ ἀπογοιτεύσεις. Ἴσως ὑποστῇ καταδρομὰς καὶ ἀνυχήματα. Ἴσως συγχρωτισθῇ πρὸς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν μερῶν ἐκείνων. Τὴν πατρίδα ὁμῶς οὐδέποτε λησμονεῖ. Αὐτῆς τὸ μεγάλειον καὶ τὴν εὐτυχίαν περὶ πολλοῦ ποιεῖται. Αὐτῇ διαρκῶς ἐν τῷ νῷ ἔχει, πιστὸς θεματοφύλαξ τῆς κληρονομίας ταύτης τῶν πατέρων του. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον οἱ οἰκονομικῶς εὐημερήσαντες ἀλλὰ καὶ οἱ ὀλιγώτερον ὑπὸ τῆς τύχης εὐνοηθέντες δὲν παρέλειψαν ἕκαστος ἐν τῷ κύκλῳ τῶν δυνάμεων τῶν νὰ ἀποδώσουν τὸν φόρον τῆς ἐαυτῶν τιμῆς καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν γενέτειραν. Ὁ Εὐάγγελος Ζάππας κατὰ τὴν ὑστάτην σιγμὴν παρεκάλεσεν ὅπως τὰ ὅσα αὐτοῦ σταλῶσιν ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι καὶ ἐναποτεθῶσιν εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων του. Οἱ ἐπιζήσαντες ἐξετέλεσαν εὐλαβῶς τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου καὶ ἡ πατρίς ὑπεδέχθη τὰ σεπτὰ ἐκείνα λείψανα μετὰ τιμῆς, ἥτις ἀποδίδεται εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας.

Διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἡμερολογίου τούτου ἐπιδιώκων τὴν περισυλλογὴν καὶ ἀπεικόνισιν παντὸς ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν προσφιλεῖ γενέτειραν δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὸ ἔργον θὰ τύχῃ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς καὶ θὰ χαιρετισθῇ εὐφροσύνῳς ὑφ' ὅλων τῶν τέκνων τῆς Ἑπειροῦ τῶν ἐγγύς καὶ μακρὰν αὐτῆς διεσπαρμένων.

Δέον ἄλλως τε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ λαὸς ὁ παρακολουθῶν τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς ἐαυτοῦ πατρίδος, ὁ μελετῶν τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα αὐτῆς καὶ ὅτι δύναται νὰ ἐλκύσῃ ἄμεσον καὶ

πραγματικὸν τὸ ἐνδιαφέρον, κρίνει ἀσφαλέστερον περὶ τοῦ παρελθόντος καὶ ὑπομίζει ἐπὶ τὸ λογικώτερον τὸ μέλλον της.

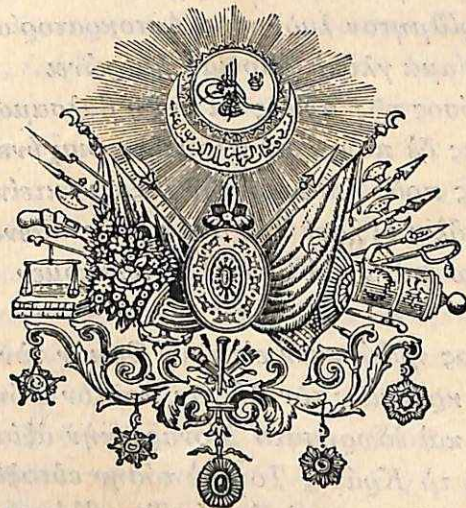
Ἐκφράζων ἐν τέλει θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀξιοτίμους λογίους, οἵτινες ἐτίμησαν τὸ ἔργον διὰ τῆς πολυτίμου συνεργασίας των, βεβαιῶ ὅτι, ἐὰν καλυφθῶσιν αἱ γενόμεναι δαπάναι θὰ συνεχίσω τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ ἐπὶ τινα κατὰ συνέχειαν ἔτη μὲ πλουσιωτέραν ὕλην καὶ ἐκλεκτὰς εἰκόνας.

Πρὸ παντὸς αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ζητήσω συγγνώμην παρὰ τῶν κυρίων συνδρομητῶν καὶ λοιπῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ἡμερολογίου τούτου, διότι παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν μου ἡ ἐκτύπωσις τῶν διαφόρων εἰκόνων ἐγένετο καλλιτεχνικὴ μὲν, ἀλλ' ἀπλή, ἄνευ χρωμάτων. Ἐνεκα κακῆς συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἐν Γενεύῃ ἐκδοτικοῦ καταστήματος καὶ κυρίως ἐξ ἐσφαλμένου ὑπολογισμοῦ τῶν δαπανῶν, ἡ ἐκτύπωσις ἐδέησε νὰ γείνη ἐν Ἀθήναις μετὰ τῆς δυνατῆς καλαισθησίας. Ἡ ἐκτύπωσις χρωματιστῶν εἰκόνων ἀπῆται ἔξοδα ὑπέρογκα εἰς τρόπον, ὥστε καὶ τειραπλασία τιμῆ τῆς ὁρισθείσης δι' ἕκαστον ἀντίτυπον δὲν ἠδύνατο νὰ καλύψῃ ταῦτα. Ἄλλως τε καὶ τὸ ἔργον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο ἀπρόσιτον εἰς τοὺς πλείστους. Ἡ ἔλλειψις αὕτη νομίζω δὲν εἶναι οὐσιώδης. Διὰ πᾶσαν ἄλλην παρουσίαν ζομένην ἀτέλειαν ἐξαιτοῦμαι ἰδιαιτέρως εὐμενῇ τὴν κρίσιν τοῦ δημοσίου ὑποσχόμενος ὅτι τὸ προσεχὲς ἔτος σὺν θεῷ θὰ ἱκανοποιήσω καλλίτερον τὰς προσδοκίας του.

Ἐν Βοστίγγι κατὰ 7)βρίον τοῦ 1903.

Λεωνίδας Μ. Βασιλειάδης

ΣΗΜ. Αἱ εἰκόνες τοῦ ἡμερολογίου εἰσὶν ἔργα τῶν φωτογράφων κυρίων Ι. Δ. Μανάνικα ἐν Ἰωαννίνοις, Γ. Πανταζίδου ἐκ Βησσαῖνης, Γ. Δημητριάδου ἐκ Ππάγιας τοῦ Ζαγορίου καὶ τῶν ἐρασιτεχνῶν κυρίων Δ. Α. Παναγιωτίδου δημορχιακοῦ ἱατροῦ ἐν Μαργαριτίῳ καὶ © Φραγκοῦλη ἐλληνοδιδασκάλῳ ἐν Σκαμνελίῳ

ΠΟΙΗΜΑ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Α. Μ. ΤΟΝ ΚΡΑΤΑΙΟΤΑΤΟΝ ΗΜΩΝ ΑΝΑΚΤΑ
ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΒΔΟΥΛ ΧΑΜΙΤ ΧΑΝ ΤΟΝ Β'.

ΚΑΘΩΣ ὁ ἥλιος γλυκὰ σ' τὴν γῆν τὸ ὄμμα κλίνει
καὶ τηλαυγῶς ὁ δίσκος του τὸ φῶς ἀπλέτως χύνει,
Καθὼς ἡ ἀργυρόλευκος χρυσίζουσα σελήνη
κ' εἰς τὴν καλύβην τοῦ πτωχοῦ τὸ φέγγος της ἀφίνει,
Καθὼς δὲ περιστρέφονται φωτίζοντες τὴν Κτίσιν
οἱ τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς φωστήρες κατὰ φύσιν,
Οὕτω τὸ βλέμμα τοῦ Σεπτοῦ Μεγάλου Βασιλέως,
εἰς Ὀν ἀνήκει ἀληθῶς ἡ δόξα καὶ τὸ κλέος,

τοῦ Αὐτοκράτορος ἡμῶν καὶ Μεγαλειοτάτου
 ΣΟΥΛΤΑΝ ΧΑΜΙΤ Αὐθέντου μας Μονάρχου Ὑπερ-
 γλυκῆως ἀκτινοβολεῖ μετὰ παρηγορίας [τάτου
 σ' τὸν ἀναρίθμητον λαὸν τῆς Αὐτοκρατορίας.
 καὶ μὲ μειδίαμα γλυκὺ καρδίας ἡμερώνει
 ὅπως ἡ δροσὸς τῆς αὐγῆς τὰ ἄνθη βαλσαμώνει.
 Τὰς χάριτας δὲ πανταχοῦ πλουσίως διαχύνει
 καὶ ἀφειδῶς πρὸς ἅπαντας τὴν δεξιὰν ἐκτείνει.
 "Οθεν ὅλοι οἱ λαοὶ Τοῦ ὁμοφώνως σθεναρῶς
 Ζήτω, ζήτω ὁ ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ κρᾶζωμεν περιχαρῶς.

"Ο Ὑψιστος ἡνδόκησεν εἰς τοῦ Ὁσμάν τὸν Θρόνον
 νὰ ἀξιῶσῃ κραταιῶς τὸν Μέγαν τοῦτον Γόνον.
 Πρὸς Ὀν καὶ ἐδωρήσατο Μοναρχικὴν ἀξίαν
 νὰ κυβερνᾷ τὸ Κράτος Τοῦ μὲ τόσῃν εὐταξίαν.
 Ἡ σύνεσις ἡ ἐξοχος, τὸ ἱλαρόν Του βλέμμα
 ὡς φαινοὶ ἀδάμαντες περικοσμοῦν τὸ Στέμμα.
 Ὁ εὐκλεὴς Μονάρχης μας κλεινὸς πηδαλιούχος
 κατέστη καὶ ἀήττητος Γαζῆς καὶ τροπαιοῦχος.
 Τὸ μεγαλεῖον δὲ πολλῶν κλεινῶν κατορθωμάτων
 διατρανοῦνται ζωηρῶς δι' ὑψηλῶν δειγμάτων.
 Μετ' ἄκρας ἡμερότητος κ' ἐξόχου περινοίας
 τοὺς οἵακας ὀρθοτομεῖ τῆς Αὐτοκρατορίας.
 Ὑπὸ τὴν ἔνδοξον Αὐτοῦ αἰγίδα ὅσοι ζῶμεν
 ὀφείλομεν ὑπὲρ Αὐτοῦ θυσίας νὰ τελῶμεν.
 Ἀρεξαίρετος ἀγαπᾷ τὰ τέκνα ἐν εἰρήνῃ
 καὶ τὴν Μεγάλῃν Τοῦ ψυχὴν κατακρατεῖ γαλήνῃ.
 Πάντες τοίνυν εὐγνωμόνως ἀνακράζωμεν κοινῶς
 Ζήτω, ζήτω ὁ ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ὁ Μονάρχης ὁ κλεινός.

Πανευκλεὲς Μονάρχα μας, ψυχὴ Γαληνοτάτη,
 τιμαλφεστάτη Κορυφὴ πασῶν Κραταιοτάτη,
 προθύμως γόνυ κλίνομεν πρὸ τῶν Σεπτῶν ποδῶν Σου
 λατρείας δὲ προσφέρομεν πιστῶς ἐνώπιόν Σου.
 Ἐπίβλεπον, ἐπίβλεπον ἐκ τοῦ ἐνδόξου Θρόνου
 ὡς σέλας φαινότατον τοῦ νεωτέρου χρόνου,
 καὶ ῥᾶνον μὲ τὰ νάματα τῆς γενναιοδωρίας
 τοὺς ὑπηκόους τῆς κλεινῆς τῆς Αὐτοκρατορίας.
 Δὲν ἔχω σθένος ἱκανὸν καὶ δύναμιν ἀρκοῦσαν
 νὰ ἐξυμνήσω ἀρετὴν τὴν Σε περικοσμοῦσαν.
 Πλὴν πάντες ταπεινότατα τὰς χεῖρας ἀνυψοῦμεν
 πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν καὶ τὸν παρακαλοῦμεν,
 τὴν ἡν ὑψίστην Κορυφὴν ἡν εἰς εἰρήνην καὶ κραταιώνη
 τὰ νικηφόρα δ' ὅπλα Σου μὲ δάφνας στεφανώνη.
 Χρυσοῖς δικαίως γράμμασιν ἐν ὑψηλῇ χορείᾳ
 τὸ ἐνδοξόν Σου ὄνομα θὰ τάξῃ ἡ Ἱστορία.
 Καὶ ἡμεῖς ἐν ταπεινώσει ἀνακράζομεν πιστῶς
 Ζήτω, ζήτω ὁ ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ Αὐτοκράτωρ θαυμαστός.

Ἐν Ἀργυροκάστρῳ.

Μιχαὴλ Παπαδόπουλος.

Η Α. Υ. Ο ΜΕΓΑΣ ΒΕΖΗΡΗΣ
ΦΕΡΗΤ ΠΑΣΑΣ

Η Α. ΕΞΟΧΟΤΗΣ
Ο ΔΙΑΠΡΕΠΗΣ ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΟΣΜΑΝ ΦΕΒΖΗ ΠΑΣΑΣ

Ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τῆς Α. Α. Με-
γαλειότητος τοῦ Ἄνακτος καὶ γενικὸς Διοικητὴς τοῦ Νομοῦ
Ἰωαννίνων Ὁσμάν Φεβζή Πασᾶς τυγχάνει ὁμολογουμένως

εἰς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων λειτουργῶν τῆς σεβαστῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως διακρινόμενος ἐπὶ διοικητικῇ ἱκανότητι, ἐπιζήλω πνευματικῇ μορφώσει καὶ ἀνελλιπεί ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης. Ἀπὸ τοῦ ἐπιτυχοῦς Αὐτοῦ διορισμοῦ ἡ πατρίς ἡμῶν εἰσῆλθε τῇ ἀληθείᾳ εἰς νέαν περίοδον ἀναζωογονήσεως καὶ προόδου. Ἡ ληστεία, ἥτις ἄλλοτε ἐλυμαίνετο τὸν τόπον, ἐπατάχθη ἀποτελεσματικῶς. Ἡ συγκοινωνία καὶ πρὸς τὰ μαῖλλον ἀπόκεντρα τοῦ Νομοῦ μέρη ἐξησφαλίσθη. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἄλλα εὐεργετικὰ καθιδρύματα ὑπεστηρίχθησαν δεόντως. Καὶ νῦν πανταχοῦ τάξις καὶ εὐημερία, πανταχοῦ ἀσφάλεια πλήρης τιμῆς, ζωῆς καὶ περιουσίας, πανταχοῦ ἔργα κοινωφελῇ ἀπαντῶνται. Ταῦτα δὲ πάντα ὀφείλονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐγνωσμένην φιλοπρόοδον δρᾶσιν τῆς Α. Ἐξοχότητος. Ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων ὀφείλει πλὴλ ἐκ τὸν διακεκριμένον τοῦτον ἄνδρα, τὸ δ' αἶσθημα τῆς ἀνυποκρίτου εὐγνωμοσύνης τοῦ λαοῦ θὰ δικτηρῇται ἀείποτε θάλλον καὶ ἡ καρδιά τῶν ποικιλοτρόπως εὐεργετουμένων θὰ ὠθῇται νυχθημερὸν εἰς εὐχὰς ἐγκαρδίους ὑπὲρ τῆς πολυτίμου υἱείας τοῦ Κραταιοτάτου καὶ Λαοφιλοῦς ἡμῶν Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῶν εὐκλεῶν ἡμερῶν τοῦ Ὁποίου τάσσονται ἐκτελεσταὶ τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης τοιοῦτοι, οἷος ὁ ὀξυδερκής, ἀγχινοῦς καὶ ἐνεργητικώτατος Νομάρχης τῆς Ἡπείρου.

Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις ὅσα συνετελέσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καθ' ἃ τὸ κοινωνικὸν σκάφος τῆς ἡμετέρας πατρίδος πηδαλιουχεῖ μετ' ἀπαρμύλλου δεξιότητος ὁ λαοπόθητος καὶ ἐπὶ δραστηριότητι ἐξέχων Ὁσμαν Φεβζή Πασᾶς.

Ἐν Βοστίῃ

Λεωνίδας Μ. Βασιλειάδης

Η Α. Θ. Π. Ο ΠΡΩ-ΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΑΝΘΙΜΟΣ Ο Ζ΄.
Ο ΤΣΑΤΣΟΣ

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ο πληθυσμός της Ἠπείρου κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν, ὡς κατωτέρω δείκνυται κατὰ διοικήσεις καὶ ὑποδιοικήσεις ἀνέρχεται εἰς 512 χιλιάδας περίπου καὶ περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς ὁμαίμονας καὶ ἰσαδέλφους φυλάς: Τὴν Ἑλληνικὴν τὰ $\frac{3}{5}$ τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν Ἀλβανικὴν ἢ Σκηπηταρικὴν τὰ $\frac{2}{5}$ καὶ τὴν Ἑλληνοβλαχικὴν ἀριθμουμένην εἰς ὀλίγας χιλιάδας ἐν τοῖς δακτύλοις μετρουμένην ἐν Ἠπείρῳ. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ μὲν Ἀλβανοὶ ἢ Σκηπητάραι εἶναι Πελασγικῆς καταγωγῆς, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα, οὗτινος τὰς ρίζας καὶ τὰ στελέχη δύναται τις νὰ εὑρῇ ἐν τῇ Ὀμηρικῇ διαλέκτῳ. Οἱ δὲ Ἑλληνοβλαχοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπόγονοι τῶν ὑπὸ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου αἰχμαλωτισθέντων 150 χιλιάδων Ἠπειρωτῶν (168 π. Χ.) (Πλουτάρχου βίος Παύλου Αἰμιλίου) καὶ ἀργότερον ἐπανελθόντων εἰς τὴν πατρίον γῆν. Οἱ Ἠπειῶται τῶν ὀρεινῶν ἰδίᾳ πημάτων ὡς ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τοῦ ἐδάφους ἀναγκάζονται πρὸς πορισμὸν τῶν χρειωδῶν νὰ ἀποδημῶσιν εἰς τὴν ξένην γῆν· ἐνθα τινὲς μὲν, εὐτυχῶς πάνυ εὐάριθμοι, ἐπιλανθάνονται τῆς πατρίδος γῆς, πολλοὶ δέ, εἰ καὶ μακρὰν αὐτῆς ἐτίμησαν καὶ τιμῶσιν αὐτὴν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν διὰ τῆς ἐθελοθυσίας καὶ αὐταπαρνήσεώς των, ὥστε ἐπωνόμασαν τὴν Ἠπειρον «Εὐάνδρον», οἱ δὲ πλείους, οἵτινες καὶ τὴν καλλιτέραν μερίδα ἐξελέξαντο ἐπανέρχονται οἰκαδε ἀποκομίζοντες τὰ χρειώδη, ἵνα στήσωσι φωλεὰν τῶν νεοσσῶν των καὶ ἀνεγείρωσι σκηνὴν τῆς λατρείας των.

Ο πληθυσμὸς τῆς Ἠπείρου κατὰ διοικήσεις καὶ ὑποδιοικήσεις ἔχει ὡς ἐξῆς:

— 35 —

Α'. Διοίκησις Ἰωαννίνων		Ὀλικὸς πληθυσμὸς
Α'. Ὑποδιοικήσις Ἰωαννίνων. Πρωτεύουσα τῆς ὑποδιοικήσεως καὶ ὅλου τοῦ νομοῦ ΙΩΑΝΝΙΝΑ μὲ 18,000 κατ.		
Μουδριλίκιον Ζαγορίου . Πρωτ. Τσιεπέλοβον 750 »		
» Κουρέντων . Πρωτ. Ζίτσα 1500 »		
Χωρὶα καὶ τῶν δύο Μουδριλικίων ὡς καὶ τὰ ὑπαγόμενα ἀμέσως εἰς Ἰωάννιννα εἶναι 223 κάτοικοι δὲ		90,000
Β'. Ὑποδιοικήσις Παραμυθίας. Πρωτ. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ 2,000 κατ.—Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 62		24,500
Γ'. Ὑποδιοικήσις Φιλιατῶν. Πρωτ. Φιλιάτες 1600 κατ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 68		24,000
Δ'. Ὑποδιοικήσις Λεσκοβικίου. Πρωτ. Λεσκοβίκιον 3,000 κ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 49		18,050
Ε'. Ὑποδιοίκ. Κονίτης. Πρωτ. ΚΟΝΙΤΣΑ 3,000 κατ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 34		17,000
ΣΤ'. Ὑποδιοίκ. Μετσόβου Πρωτ. ΜΕΤΣΟΒΟΝ 4,000 κ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 3		5,500
		<u>179,050</u>

Β'. Διοίκησις Ἀργυροκάστρου

Α'. Ὑποδιοικήσις Παλαιᾶς Πωγωνιανῆς. Πρωτ. ΒΟΣΤΙΝΑ 1,330 κατ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 38		20,557
Β'. Ὑποδιοίκ. Πρεμετῆς. Πρωτ. ΠΡΕΜΕΤΗ 2,500 κατ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 99		28,000
Γ'. Ὑποδιοικήσις Τεπελενίου. Πρωτ. Τεπελενίον 500 κ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 63		24,000
Δ'. Ὑποδιοικήσις Κουρβελεσίου καὶ Χειμάρρας. Πρωτ. Χειμάρρα 750 κατ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 22		16,000
Ε'. Ὑποδιοίκ. Δελδίνου. Πρωτ. ΔΕΛΔΙΝΟΝ 3,000 κ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 92		19,000
ΣΤ'. Ὑποδιοικήσις Ἀργυροκάστρου. Πρωτ. ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ 10,000 κατ.		
Χωρὶα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 64		30,000
		<u>137,557</u>

Γ'. Διοίκησις Πρεβέζης

Α'. Ὑποδιοικήσις Πρεβέζης. Πρωτ. ΠΡΕΒΕΖΑ 5,000 κατ. Χωρία τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 56	11,000
Β'. Ὑποδιοικήσις Μαργαριτίου. Πρωτ. ΜΑΡΓΑΡΙ- ΤΙΟΝ 2,300 κατ. Χωρία τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 71	24,000
Γ'. Ὑποδιοικήσις Λούρου ἢ Φιλίππιδος. Πρωτ. ΦΙΛΙΠ- ΠΙΑΣ 300 κατ. Χωρία τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 68	14,000
	49,000

Δ'. Διοίκησις Βερατίου

Α'. Ὑποδιοικήσις Βερατίου. Πρωτ. ΒΕΡΑΤΙΟΝ 10,000 κατ. Χωρία τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 218	68,000
Β'. Ὑποδιοικήσις Αὐλώνος. Πρωτ. ΑΥΛΩΝ 3,000 κ. Χωρία τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 71	27,000
Γ'. Ὑποδιοικήσις Γουσίτσας (Σκραπίρι). Πρωτ. Βουλούσια 300 κατ. Χωρία τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 101	19,000
Δ'. Ὑποδιοικήσις Λούσνας (Μουζακιάς). Πρωτ. Λούσνα 4,500 κατ. Χωρία τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης 215	34,500
	149,000

Ἡ Ἡπειρος ἡ ἐπικληθεῖσα εὐχνδρος, ἡ γεννήσασα καὶ γα-
λουχήσασα τόσους ἀνδρας διαπρέψαντας ἐν παντὶ κλάδῳ εἶ-
ναι ἄγνωστος εἰσέτι χώρα καὶ τοῦτο μάλλον ἀπὸ ἀκηδῶν
τῶν δυναμένων ἢ ἀπὸ ἄλλης τινὸς αἰτίας πρὸς ἠθικὴν ζημίαν
αὐτῆς ταύτης τῆς χώρας. Τόσα χρήματα, τόσα κεφάλαια
κατηναλώθησαν καὶ διεσπαθίσθησαν ἀδεξίως τῇδε κάκεισε ὑπὸ
Ἡπειρωτῶν, ἀλλ' οὐδὲ ψυχλὸν ὑπὲρ τῆς Ἡπείρου προσηκόν-
τως ἐδαπανήθη πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων. Ἡ Ἱστορία αὐ-
τῆς σκοτεινὴ, ἡ χώρα ἄγνωστος καὶ ὁ πληθυσμὸς ἐθνογραφι-
κῶς στρεβλῶς εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων παριστάμενος. Ἄλλ

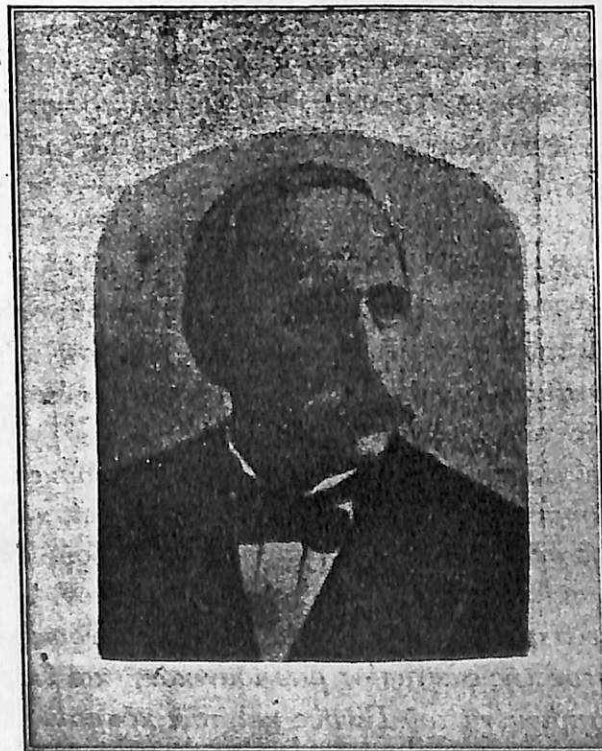
οὔτε ἄλλως πως τὰ χρήματα ἀπέβησαν εἰς αὐτὴν ὠφέλιμα, οὔτε ὑπάρχει Ἑπειρωτικὴ τις ἐπιχειρήσις. Τράπεζα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς «Μυτιλήνης» ἡ ἐμπορικὸς οἶκος, ἐνθα ὁ Ἑπειρώτης νὰ ζῇ καὶ νὰ δρῇ καὶ ὅμως ἡ ἀποδημία καὶ ὁ ἐκπατρισμὸς ἐξακολουθεῖ μετ' ἀκαθέκτου ὀρμῆς· εἰ καὶ οἱ ὄροι τοῦ βίου εἶναι ὅλως ἀντίστροφοι τῶν πάλαι ποτὲ καὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν εἰς αὐτὰς ἄλλοτε ἀνεδείκνυντο καὶ προέκοπτον οἱ Ἑπειρώται ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐπολιτίσθησαν, καὶ εἰς αὐτὰς ἀποδημοῦντες ἤδη δὲν εὐδοκίμουσιν ὡς πρότερον. Ἐν τοιαύτῃ τινὶ καταστάσει δέον νὰ μελετηθῇ ἡ χώρα μᾶλλον, νὰ ἐξαγορασθῶσιν ὑπὸ τῶν δυναμένων αἱ γαῖαι, νὰ διαθεθῶσι καλλίτερον αἱ Μοναστηριακαὶ, νὰ καλλιεργηθῶσι καλλίτερον αἱ γαῖαι αὐταὶ καὶ οἱ ἀνεκμετάλλευτοι πόροι αὐτῆς νὰ ἐλθωσιν εἰς φῶς. Μελετήσωμεν ἄρα τὴν χώραν ἡμῶν, ἀναπτύξωμεν τὰς γαῖας, τὰς ἀμπέλους, τὰς ἐλαίας, τὰς συκαμηνέας, ἐπιδοθῶμεν εἰς ἔργα ὑπισχνούμενα μόνιμον τὴν ἐγκατάστασιν καὶ ἐν γένει ἐργασθῶμεν ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη Ἑπειρωτικῶς καὶ ὁ λόγος αὐταπόδεικτος καὶ οὐ χρῆζει σχολίων. Εὐτυχῶς οὐ πρὸ πολλοῦ πνεῦμα ἀληθοῦς φιλοπατρίας, πνεῦμα Ἑπειρωτικὸν καὶ οὐχὶ κοσμοπολιτικὸν ἤρξατο νὰ πνέῃ ὑπὸ φιλογενῶν ἀνδρῶν καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν σπαροδικὰ εὐεργετήματα ὑπὲρ τῆς Ἠπείρου. καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν σποραδικὰ ἔργα Ἑπειρωτικά. Ὡς τοιοῦτον δέον νὰ θεωρηθῇ «Ὁ Ἑπειρωτικὸς ἀσπὴρ» Ἡμερολόγιον καθαρῶς Ἑπειρωτικόν, εἰς ὃ ἀνέλαβον νὰ γράψω περὶ τοῦ πλθυσμοῦ τῆς Ἠπείρου καὶ νὰ ὀρίσω ἀμερολήπτως κατ' ἀναλογίαν τὰ φύλα αὐτῆς, ἅτινα εἰρήσθω, ὡς ὁμαίμονα οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀντιζηλίαν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐπὶ πᾶσι μεταξὺ αὐτῶν ἐπικρατεῖ πνεῦμα ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ ἀπανταχοῦ Ἑπειρωτικὰ ἔργα.

Εὐάγγελος Π. Παγούνης

καὶ γὰρ
λάδφ εἰ
ἀκηδία
ζημία
κεφάλαι
κεῖσε ὑπ
προσηκόν
τορία αὐ
θνογραφ
ρος. Ἄλ

† ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ο ΔΕΡΚΩΝ
[Ἐκ τοῦ χωρίου Ἀρσινόβου τοῦ Παγκωνίου]

ΚΛΑΔΟΣ ΕΛΑΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ
Γ. ΑΒΕΡΩΦ

ὦ Πατρίς μου χρυσή, ἱερὰ, θεσπεσία μου ἡπει-
ρος, χαίρε!

Σὲ εὐλογεῖ ὁ Αἰθῆρ μὲ χρυσοπύρινα δράγματα ἀκτι-

νων καὶ αἱ οὐράνιοι αὖραι φιλοῦσι τὸ ὑψηλὸν μέτωπόν
Σου, ὦ ἀκροκόρυφος Σὺ, Ἱερουσαλήμ τοῦ ἐνθουσια-
σμοῦ !

Χαῖρε κεράνιος Μήτηρ μου καὶ Μήτηρ τῶν Τιτά-
νων τῆς Ἑθνικῆς εὐποιίας, τῆς μεγαλοπράγμονος εὐ-
ποιίας, τῆς εὐρείας ὥς ὁ Αἰθῆρ, τῆς φλογεῖας ὥς ὁ
Φοῖβος, τῆς ἀνεξαντλήτου ὥς αἱ σιγμαι τῆς αἰωνιό-
τητος !

Ὡ πῶς ἐξατμιζομένη ὥς ζεφύρου πνοή ἡ ψυχὴ
μου πετᾷ εἰς τὰ φυλλώματα τῶν κρημνοφύτων δρυῶν
Σου, καὶ πῶς, περιπλέουσα ὑψηλὰ ὥς χρυσῇ τῶν αἰ-
θέρων νεφέλῃ, περιπαθῶς φιλεῖ καὶ προσψαύει τὰς χιο-
ροστεφεῖς τῶν ὀρέων Σου κορυφάς !

Ἐκεῖ εἰς τοὺς βράχους Σου τοὺς ἀνεμοσκεπεῖς, ὅ-
που ὁ ἐρημίτης ἱέραξ τανύει τὰ γαῦρα πτερά, καὶ ὁ πυ-
ρολάτρης αἰετὸς ἀπειθύνει διὰ τοῦ σθεναροῦ βλέμμα-
τός του σιγηλὴν προσευχὴν πρὸς τὸν Ἥλιον.

Ἐκεῖ πτερούμενον ὥς αἰετὸς ἐπίσης ἀενάως ἐδρεύει
τὸ ὑψιστον τῆς φαντασίας μου ἰδανικόν, καὶ ἐκπληκτα
καὶ τεθαμβωμένα τοῦ Γένους καὶ τοῦ κόσμου ὅλου τὰ
ὄμματα ἀναμένουσιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὴν γέν-
νησιν νέου τινὸς τῆς εὐεργεσίας ἀστέροϋ, νέου τινὸς
τῆς ἀκενάτου Φιλογενείας Βριάρου μὲ ἑκατὸν παλάμας
διασπείροντος τὴν χρυσὴν τοῦ πλούτου του ψάμμον
πανταχοῦ, ὅπου τὰ ὑψιστα τῆς ἀνθρωπότητος ἰδεώδη,
ἡ φωνὴ τοῦ Πλησίον ἢ τῶν Μουσῶν ἀποκαλοῦσιν αὐ-
τὸν παρακλητικῶς ἐξ ὀνόματος !

Υἱὸς τῆς Ἠπείρου ὁ τίτλος οὗτος ὁ εὐώδης καὶ εὐ-
φεγγής ὁ ὑπερβαίνων τολμῶ νὰ σκεφθῶ, παντὸς εὐ-
πατοίδου τίτλου, πόσον λαμπρῶς ὥς χρυσοῦν καὶ μαρ-

μαῖζρον ἄστρον κοσμεῖ τοῦ σεβασμίου ΑΒΕΡΩΦ τὸ μέ-
τωπον !

ὦ, ποίαν μοι ἐμπνέει στοργὴν καὶ σέβας καὶ ἀ-
χανῇ θαυμασμόν, ἡ σεπτὴ αὐτῇ κεφαλὴ ἡ χιονόκομος
ὥς τὰ ὄρη Σου, Ἡπειρος, τὰ ἱερά, τὰ αἰγλήεντα ἐκεῖνά
θαβῶρ τοῦ πυροστεφοῦς ἐνθουσιασμοῦ μου ! Ἴδετε
νοερῶς τὸν σεπτὸν ἀνδριάντα ! Ἴδετε τὸ καλλιμάρα-
ρον τοῦτο κάλλος τὸ ἀδελφὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ
τῆς χρυσελεφαντίνης Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου μας !
Σύμπας ὁ ἀρχαῖος πολιτισμός, ὃν ἀνέσκαψεν ἡ χεὶρ
του εἰς τοῦ Σταδίου τὰ μάρμαρα, σύμπασα τοῦ χρυσοῦ
αἰῶνος ἡ αἴγλη εἰς τὸ μέτωπόν του ἐγγράφεται ὥς Ὀ-
λύμπιος πομπὴ θεῶν εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθε-
νῶνος !

Στῆθι πάντοτ' ἐκεῖ, ὦ σεπτὲ ἀνδριάς, ὡς Καρύατις
ὑποβαστάζουσα ἔσχει νοερῶς τὸν ἰδεατὸν τῆς Φιλογε-
νείας δόμον, στῆθι πάντοτε, Γίγα, περιφρονῶν τὴν
φθοράν, μηδενίζων τῶν αἰώνων τὴν πάροδον !

Σὺ καὶ ὁ Χρόνος, γίγαντες δύο πολυσθενεῖς πα-
λαίσατε σιβαρῶς καὶ βεβαίως, ναί, Σὺ νικητὴς θὰ ἐξέλ-
θῃς ! Χαῖρε, Ἀβέρωφ, καλλίνικον ἵνδαλμα !

Καὶ Σὺ Πατρίς μου χρυσῇ, ἱερά θεσπεσία μου Ἡ-
πειρος χαῖρε !

Εἶθε νὰ ἤμην ἡ ἀηδὼν τῶν νυκτίων δασῶν Σου
καὶ ἀσιγήτως περιπαθεῖς νὰ Σοι ψάλλω τρισαιωνίους
χαρעיטιמוύς !

Κορνηλία Α. Πρεβεζιώτου

Διευθύντρια τῆς «Βοσπορίδος»

Ο ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Θυμούμαι τὴν μητέρα μου με μάτια βουρκωμένα
πνιγμένη μέσ' ἔς τὴ λύπη της, πνιγμένη μέσ' ἔς τὸ δάκρυ
ἦλθε σφικτὰ μ' ἀγκάλιασε νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃ
καὶ νὰ μοῦ δώσῃ τὴν εὐχὴ νὰ πάγῳ εἰς τὰ ξένα.
Τὰ δάκρυά της ἐπιπτον ὅαν τὸ βραστὸ μολύδι
ἔς τὸ πρόσωπόν μου, τὰ φιλιὰ ὅαν σίδερο καμένο,
ἡ δὲ γλυκεῖά της φωνή, ὥσπερ πνοὴ ἀνέμου,
βιαία εἰς τὰ ὦτά μου ἐσύριξεν ὁπόταν :

«Ὡρα καλὴ, παιδάκι μου, κ' ἡ Παναγιά μαζὶ σου·
χῶμα νὰ πιάνῃς καὶ χρυσὸς νὰ γίνεταί, μοῦ εἶπε·
σέβου, παιδί μου, τὸν Θεόν, τὸν Βασιλέα τίμα,
πεῖθου ἔς τοὺς νόμους, ἔσθαι ἐργατικὸς νὰ ἦσαι
καὶ φειδωλὸς ἔς τὸ χρῆμά σου, ποτὲ μὴ λησμονήσῃς
τὴν φιλίαν σου γενέτειραν, τὴν γραῖάν σου μητέρα
κ' εἶθε νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἔχῃς καλὴν τύχην
νὰ ἐπιστρέψῃς γλιγῶρά, παιδί μου, νὰ με θάψῃς».
Ταῦτα εἶπε καὶ δεῦτερον, τρίτον φιλὶ με δίδει
νὰ τὰ ἔχω φυλακτήριον νὰ με ζωογονῶσι
ἔς τῆς ξενιτεῖας τῆς ἄχαρης τὰς παγετώδεις νύκτας,
κ' ὥσπερ στερρὸν προπύργιον μὴ βασκανίας βλέμμα
κακὸν τὰς πεποισθήσεις μου τυχὸν διασαλεύσῃ
καὶ λησμονήσω ὁ πτωχὸς τὴν γραῖάν μου μητέρα.

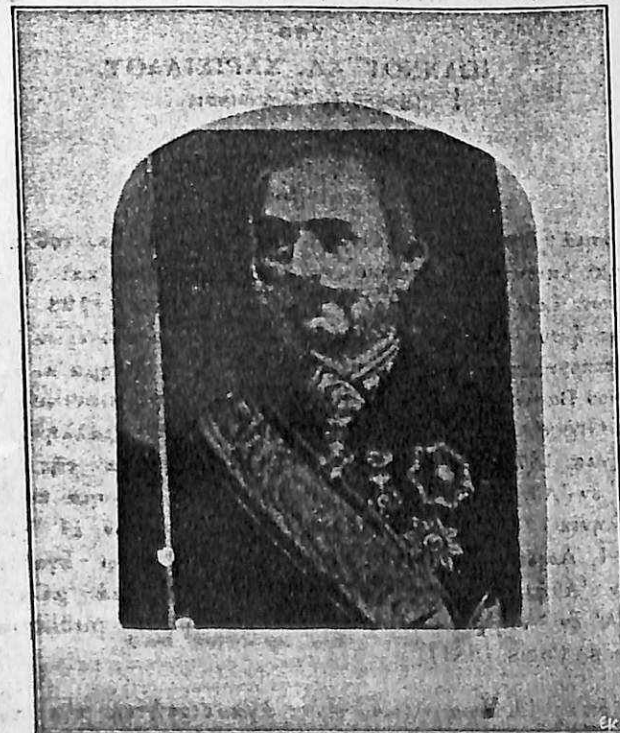
Θυμούμαι !!! κ' ἡ ἀνάμνησις σπαράσσει τὴν καρδίά μου !!!
ποῦ ἴστατο ἀκίνητος ἡ Δέσπω 'κεῖ στὴν ἄκρῃ
καὶ ἀφώνος ἡ δυστυχὴς ὡς μάρμαρον Πεντέλης
ἐκράτει ἔς τὰς ἀγκάλας της τὸ μοναχό μας τέκνον·
τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου της τὸ μέχρι χθὲς ροδόχρουν
εἶχε προσλάβει καθαρὰν χροιάν πλέον χιόνος,
τὸ βλέμμα της ἦν ἀπλανὲς καὶ ὅπως ἐρριμένον

ἐταστικῶς ἐπάνω μου ὥς νὰ μὲ παρεκάλει
 γιὰ νὰ τῆς δώσω δύναμιν νὰ 'πῇ κι' αὐτὴ δυὸ λόγια.
 Κι' αἱ φίλαι τῆς τῆς ἔλεγον, ποῦ ἔστεκον κοντὰ τῆς;
 «Δέσποινα, δῶσε τὸ παιδί ὅς τὸν ποθητὸν σου Νῆκο
 νὰ τὸ φιλήσῃ μιὰ καὶ δυὸ νὰ τὸ ξαναφιλήσῃ,
 γιὰτὶ δὲν ξέρει καὶ αὐτὸς πότε θὲ νὰ 'ρθῇ πίσω.
 Δέσποινα, τρέξε καὶ ἐσύ νὰ ἀποχαιρετίσῃς
 ἐκεῖνον ποῦ σ' ἠγάπησεν ἐξ ὅλης του καρδίας,
 καὶ δύο λόγια νὰ τοῦ 'πῇς γλυκὰ-γλυκὰ 'ς τ' αὐτί του
 νὰ τὰ 'χῃ ὁ ταλαίπωρος παρηγοριὰ 'ς τὰ ξένα.
 Ἔλα μὴ στέκῃς, Δέσποινα, ἡ συντροφιά θὰ φύγῃ
 θὰ τὸν ἀφήσῃ μοναχὸν μέσ' 'ς τὰ βουνὰ νὰ τρέχῃ».
 Ἀλλ' εἰς αὐτὰ ἀκρόασιν δὲν ἔδωκεν ἡ Δέσπω,
 ἀλλ' ἴστατο ὥς ἄγαλμα μαρμαροκαμωμένον,
 σὰν τί ἄρα ἐσκέπτετο ἕνας Θεὸς τὸ ξέρεῖ
 κ' ἐγὼ μὲ δυὸ βηματισμοὺς εὐρέθην ἀντικρὺ τῆς.
 «Δέσπω, τῆς λέγω, τί κυττῆς; ἦλθεν ἡ ὥρα, Δέσπω,
 τοῦ ζωντανοῦ τοῦ χωρισμοῦ, νὰ πάγω εἰς τὰ ξένα.
 ἔσο πιστὴ 'ς τοὺς ὄρκους σου καὶ 'ς τὰ καθήκοντά σου,
 τὴν σεβαστὴν μητέρα μου δέδου, τίμα κι' ἀγάπα
 ὅσον ἠγάπησας ἐμὲ καὶ κἀτι παραπάνω.
 περιποιεῖ τὸν Γεωργὸ μας τὸν μόνον ἀγγελὸν μας
 καὶ πότιζέ τον μὲ αὐτὸ τῆς φύσεως τὸ νέκταρ,
 νὰ μεγαλώσῃ σὰν ἐλθῶ νὰ μὲ φωνάξῃ, Δέσπω,
 μὴ τὸ γλυκύτατον αὐτὸ τὸ ὄνομα Πατέρα '||
 καὶ γινώριζε, ὅταν ἰδῇς 'ς τὴν κούνια του καὶ κλαίει
 πῶς σ' ἐνθυμούμαι καὶ ἐγὼ 'ς τὰ ξένα καὶ στεναῶ,
 κι' ὁπότεν θὰ χαμογελᾷ, ἐλπίς γλυκεῖα τότε
 θὰ θέλγῃ τὴν καρδίαν μου πῶς γλίγωρα θὰ σ' εὐρῶ.»
 Τότε ἡ Δέσπω τὸ μωρὸ μ' ἔδωκε 'ς τὴν ἀγκάλην,
 κι' αὐτὸ ἐχαμογέλασε χωρὶς ποδῶς νὰ ξέρῃ
 σὰν τί κακὸ τὴν πατρικὴν καρδίαν διασπαθίζει
 καὶ ἔτρεφε γιὰ νὰ κρυβῇ ἀνάμεσα 'ς τὰ στήθη
 ἐς νεοσσὸς περιστερᾶς ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς,
 ἀπὸ τὸν μὲ αὐτὸ τὸ πατοικὸν καθήκον.

πῶς ἔχει σκέπης τῆς ἐμῆς ἀπόλυτον ἀνάγκην·
κ' ἐκείνη ὡς ἀπὸ βαθύν λήθαργον ἀφυσπνίσθη,
καὶ λέγει: ἄμ' ἐρώτῃς σὸν τι ἔτσι κύττω, ὦ Νίκο,
καὶ στέκω σὸν τὸ ἀγαλμα; — βαρὺ βάρος πιέζει
τὰ στήθη μου κι' ἀσφυκτικῶς συσφίγγει τὴν καρδίαν
καὶ δὲν μοῦ ἐμεινεν ἰσχύς νὰ σ' ὀμιλήσω, Νίκο!!
κι' οὔτε νὰ κλαύσω δύναμαι νὰ ξεθυμάνω 'λίγο,
τὶ τῶν δακρύων τὰς πηγὰς τὸ μέγα τοῦτο βάρος
ἐστειρευσεν κ' ἡ τάλαινα θαρρῶ πῶς θ' ἀποθάνω; »
Ταῦτα εἶπε καὶ ἔρριψε τὴν κεφαλὴν 'ς τὸν ὦμον
κ' ἤνοιξε τοὺς βραχίονας καὶ μὲ ἐνυγκαλίσθη,
κ' ἐνῶ αὐτὰ τὰ χεῖλη τῆς ἦσαν ψυχρὰ σὸν χιόνι
μ' ὀλοφυρμούς τε καὶ λυγμούς ἠμπόρεσε ν' ἀρθρώσῃ
τὰς λέξεις: «κατενύδιον, μὴ με λησμονεῖ Νίκο» ...
Προσῆλθον δὲ αἱ φίλαι τῆς καὶ τὴν ἐπάρρηγόρουν,
«Δέσπω, κάμε, τῆς ἔλεγον, ὑπομονὴν καὶ θά ῥθῃ
γλίγωρα, τὴν ὑγίαν σου μὴ φθείρης, κακομοῖρα».
Κ' ἐκείνη λέγει πρὸς αὐτάς: «μὴ με παρηγορῇτε,
ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει» !!!

Ἔτη παρῆλθον τέσσαρα, ἔτη μεστὰ πικρίας,
καθ' ἃ δὲν ἠδυνήθησαν οἱ φίλοι ὅπου εὗρον
'ς τὴν ξένην, νὰ μὲ κάμωσι ποτὲ γὰρ νὰ γελάσω
ἐνόσφ εἰς τὰ ὦτά μου ὡς μέλισσα ἐδόμβει
τῆς δυστυχοῦς τῆς Δέσπῃς μου, «Νίκο, μὴ με λησμονεῖς».
Ἔτη παρῆλθον τέσσαρα, μεστὰ πικρίας ἔτη,
ὅπου δὲν ἔπεσε βραδυὰ χωρὶς 'ς τὸ δνειρόν μου
νὰ ἴδω τὸ χαμόγελον τοῦ Γιώργου τὸ ἀθῶν,
καὶ τὸ πρωτὶ νὰ δεηθῶ ἐκ μέσης εἰς τὸν Πλάστον
νὰ ἀνατελῇ ἡ χρυσὴ ἡμέρα νὰ ᾤτον εὖρω.
Ἔτη παρῆλθον τέσσαρα, ἔτη μεστὰ πικρίας,
καθ' ἃ οἱ λόγοι τῆς σεπτῆς μητρὸς πλέον ἀπήχουν
ὡς σάλπιγγες τυρρηνικαὶ 'ς τὰ ὦτα, «ἔδο τέκνόν,
ἐργατικὸς καὶ τίμιος, ποτὲ μὴ λησμονήσης
τὴν φιλίαν σου γενέτειραν, τοῦ χοῦματός σου φείδου,»
ἡ δὲ ἐκ μέσης τῆς εὐχῇ καρδίας ἐξεληοῦσα,
«εἰ θ ε ν ἃ ε λ θ η ς γ λ ί γ ω ρ α» συνέτεινε τὸ πέμπτον
ἔτος νὰ ἔχω τὴν καλὴν τὴν τύχην νὰ ὑπάγω
ἐκεῖ ποῦ εἶχον τὴν χαρὰν πραγματικῶς ἀφῆσθαι.
Μακροχώριον Κων)πόλεως

Ἰωάννης Οἰκονόμου ἐκ Δελβινακί

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΣΧΟΛΩΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΛ. ΧΑΡΙΣΙΑΔΟΥ

Ἱατροῦ ἐν Ἰωαννίνοις.

Πηγὰὶ καὶ βοηθήματα

(Κοσμᾶ Ἱερέως, Μπαλάνου Ἱερέως Βασιλοπούλου τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ ἐπιστημονικωτάτου μεγάλου Οἰκονόμου καὶ διδασκάλου Ἰωαννίνων ἔχθεις συνοπτικὴ κ. τ. λ. ἐν Βιέννῃ 1798.—Ἀντιπελάργησις ἢ συλλογὴ τῶν σωζομένων ἐκ τῶν Ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων τῶν ἐκπεπονηκότων διαφόρως περὶ τὸ Δῆλιον πρόβλημα κ. τ. λ. ὑπὸ Μπαλίνου Βασιλοπούλου. Ἐν Βιέννῃ 1816.—Pouqueville Voyage dans la Grèce. Paris 1820.—Ἀν. Γούδα Βίοι παράλληλοι κ. τ. λ. ἐν Ἀθήναις 1874.—Π. Ἀραβαντινοῦ. Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου τόμ. II ἐν Ἀθήναις 1855.—Μ. Παρανίκα. Σχέδιον περὶ τῆς ἐπὶ Ἑλληνικῇ Ἐθνικῇ καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἐν Κων)πόλει 1867.—Ι. Λαμπρίδου ἱατροῦ. Περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἀγαθοεργημάτων. Ἐν Ἀθήναις 1880.—Τοῦ αὐτοῦ Ἡπειρωτικὰ μελετήματα τεῦχος Α' ἐν Ἀθήναις Chassiotis L' instruction publique chez les Grecs Paris 1881).

Ἡ ἐπαρχία Ἰωαννίνων, εἶναι ἀναντιρρήτως μία τῶν περικαλλεστέρων χωρῶν τῆς περὶ τὸν Πίνδον ὀροσειράς. Κατέχουσα τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς Ἡπείρου ἐκτείνει κατάφυτον καὶ γραφικωτάτην περὶ τὰ ἡχώδη κύματα τοῦ Ἰονίου Πελάγους, σχηματίζοντος περὶ τὸ στόμιον τῆς Πρεβέζης τὸν περίφημον Ἀμβρακικὸν. Ἐνδοτέρῳ δὲ παρουσιάζει θαυμασίαν κοιλάδα καὶ λεκανοπέδια ποιητικώτατα διαυλακούμενα ὑπὸ καλλιρρόων ποταμῶν, ἐνῶ τὸ πλεῖστον τῆς χώρας διατείνεται ἀπὸ ἀλλοδαπῶν ὄρεων. Εἶναι δ' ὄντως

ἀπαράμιλλος ἡ συνεχὴς ἐναλλαγὴ τῶν τοπίων αὐτῆς. Τὰς θαλασσίας ἐκτάσεις καὶ τὰ καταπράσινα ἐλαιοτοπεῖα, διχδεχονται εὐώδεις χέρσοι κοιλάδες καὶ φυτεῖαι εὐθαλλεῖς ἀπεράντων ἐλῶν. Ἀδιάλειπτοι δὲ σειραὶ ὀρέων μὲ τὰς δυσπροσίτους αὐτῶν κορυφάς, εἰς συνεχῇ ἀκανόνιστον ἐκτείνονται κλίμακα, ἀποτελοῦσαν τοποθεσίας ὄντως ἀμιμήτους. Ἀρχαῖα δὲ καὶ νεώτερα ἐρείπια διαφαινόμενα κατὰ διαστήματα, ὑπομιμνήσκουσιν ἐν τῇ βαθείᾳ τῆς ἐξοχῆς ἡμεῖς τὸ πολυκύμαντον τῆς χώρας παρελθόν. Ἦδη κισσὸς περιβάλλει ἰσχυρὰ φρούρια καταπεσόντα, βᾶτοι δὲ καὶ ἄκανθαὶ καλύπτουσι θησαυροὺς ἀνεκτιμήτους.

Χώρα εὐκραὴς λεπτόγεως καὶ κατ' ἐξοχὴν ὀρεινὴ, ἐλαχίστην ἔχει τὴν παραγωγὴν. Ἐπίσημος ὅμως ἐγένετο κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίως χρόνους, οὐ μόνον ὡς καθαγιασθεῖα ὑπὸ μεγάλων γεγονότων, ἀλλὰ καὶ ὡς γεννήσασα καὶ ἐκθρέψασα σειρὰν ὁλόκληρον λογίων ἀνδρῶν καὶ ἔθνικῶν εὐεργετῶν. Τὰ ἀπανταχοῦ τῆς ὑψηλίου διασκορπισθέντα τέκνα τῆς εὐάνδρου αὐτῆς Πατρίδος οὐδέποτε ἔπαυσαν ἀναμιμνηκόμενα τῶν πρὸς τὴν πολυπαθὴ γενέτειραν κηθηκόντων αὐτῶν. Διὰ μεγάλων δὲ θωρεῶν ἀδιαλείπτως εἰσφερομένων, συνεκράτησαν εὐπρεπῶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τόσα εὐγενῆ φιλάνθρωπικὰ καὶ ἀξιόλογα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. Ἡ παρὰ τὸ δυσμικὸν παραλίμνιον τῆς ὁμωνύμου λίμνης ἀμφιθεατρικῶς καὶ ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ ἐκτισμένη ποτνία πόλις τῶν Ἰωαννίνων, ἡ πρωτεύουσα τῆς εὐάνδρου καὶ πολυκορύφου Ἡπείρου, δικαίως κατέχει περίφανη καὶ ἐπίζηλον θέσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν γράμμάτων. Διότι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐν μέσῳ τοῦ ζῆφου καὶ τῆς παχυλῆς ἀμαθείας τοῦ περιβάλλοντος, αἱ περίφημοι σχολαὶ τῶν Ἰωαννίνων, σπανίαν καὶ ἐξαιρετικὴν φωτοβόλον ἐστὶν ἀποτελέσασαι, μεγάλως ἐπέδρασαν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας, οὐ μόνον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἡπειρον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμόρους αὐτῇ ἐπαρχίας καὶ πολλαχοῦ τῆς ἄλλης χινατολῆς.

Πλεῖστοι ἦσαν οἱ ἀποφοιτήσαντες τοῦ εὐαγοῦς καὶ ἐθνικοῦ τούτου ἐκπαιδευτηρίου, ἰδίως κληρικοὶ καὶ ἱερομόναχοι ἀποτελοῦντες ὡς γνωστὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τὴν μᾶλλον ἐν τοῖς γράμμασι προηγμένην κοινωνικὴν τάξιν. Τὴν ἱστορικὴν ταύτην σχολὴν διαλυθεῖσαν ἀντικατέστησε τῷ 1642 ἡ ἐν Ἰωαννίνοις καὶ κατὰ τὴν συνοικίαν Πλινθοκοπεῖον ἰδρυθεῖσα «Ἐπιφάνειος Σχολή» ἢ «Μικρὸν Γυμνάσιον» ἐπικληθεῖσα. Ταύτης διευθύνται ἐχρημάτησαν Νικ. Σ. Τριανταφύλλου ἐκ Κερκύρας 1644-1670 Λεόντιος ὁ Γλυκὺς 1679 καὶ Μελέτιος ὁ Γεωγράφος ἐξ Ἰωαννίνων 1686-1692 ὁ μετὰ ταῦτα γενόμενος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

Πάσας ὅμως τὰς σχολὰς ταύτας ὑπερέβη κατὰ τὴν πολυετή καὶ ἀξιόλογον αὐτῆς δράσιν καὶ τὴν ὡς ἐκ ταύτης διακαίαν αὐτῆς φήμην ἡ ἐν ἔτει 1675 ἰδρυθεῖσα σχολὴ ἥτοι τὸ περίφημον «Ἀρχιγυμνάσιον». Ἐκτίσθη τοῦτο ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Πάνου Καραϊωάνου, δαπάνῃ τοῦ ἀειμνήστου Μάνου Γκιούμα καταθέσαντος 20,000 δουκάτων ἐπὶ ἀνατοκισμῷ ἐν Ἑνετίᾳ ἐπὶ τριακονταετίαν ὀλοκληρον, μετωνομάσθη ὅμως μετὰ ταῦτα Μπαλάνειος Σχολή ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ διευθύνοντος αὐτὴν Μπαλάνου Βασιλοπούλου καὶ ἀρχιπρεσβυτέρου καὶ διδασκάλου τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ἰωαννίνοις. Τὴν διατάξιν τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς σχολῆς ταύτης Γκιούμα εὐσεβῶς ἐξετέλεσεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ προσθεὶς καὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἐτέρας 20,000 δουκάτων πρὸς διατήρησιν αὐτῆς. Μετὰ ταῦτα δ' ἐκληροδότησαν εἰς αὐτὴν σημαντικὸν μὲν κεφάλαιον ὁ Π. Ἱερομνήμων τῷ 1696, ὁ δὲ Ἰωάννης Ντίλλιος (ὁ κητῶρ τῆς ἐν τῇ Νήσῳ φερωνύμου μονῆς 1678) ἐδωρήσατο ἀξιόλογον βιβλιοθήκην, καὶ ὁ Λάμπρος Μαρούτσης ἕτερα 6,000 δου-

λανθρωπινῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Πρωτασυχρίτου Γεωργίου φέροντος τὴν στολὴν του.

κάτα τῷ 1754. Διευθύνται τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξαν οἱ λόγιοι κληρικοὶ: Βησσαρίων Ἱερομόναχος ὁ Μικρῆς, συντάξας Γραμματικὴν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον ὁμολογίαν. Γεώργιος ἱερεὺς Σουγδουρῆς συγγραφεὺς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν λογικὴν, συμφωνίαν Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ Καινῆς καὶ Ἐγχειρίδιον Γραμματικῆς. Ἀναστάσιος ἱερεὺς Παπα-Βασιλείου μεταφράσας τὴν Μαθηματικὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν λευχειμονοῦσαν ῥητορικὴν. Μεθόδιος ἱερομόναχος Ἀνθρακίτης 1709-1723 συγγραφεὺς τὸ ἐπωφελέστατον σύγγραμμα «Βοσκὸς λογικῶν προβάτων» καὶ χριστιανικὰς διδασκαλίας, διδάξας τὴν φιλοσοφίαν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Malebranche ὡς καὶ τὰ Μαθηματικά. Τῆς σχολῆς δὲ ἀπόφοιτοι ἦσαν μετὰ τῶν ἄλλων Μελέτιος ἐξ Ἰωαννίνων ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, συγγραφεὺς Ἱστορικὴν Γεωγραφίαν, Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν καὶ Ἀστρονομικὸν συγγραμμάτιον. Παρθένιος ἱερομόναχος ὁ Κατζούλης συγγραφεὺς τὸ Ἀποφθεγματάριον καὶ τὸ πεζὸν Παροιμιαστήριον. Θεόφιλος ὁ Καμπανίνας ἐπίσκοπος οὐτινος φιλοπονήματα εἶναι νομικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα, καὶ ὁ λεξικογράφος Γεώργιος Κωνστατίου. Τὸν Μεθόδιον διεδέχθη μετὰ ταῦτα ἐν τῇ διευθύνσει τῆς σχολῆς ὁ Μπαλάνος Βασιλόπουλος 1723-1760.

Ἦτο δὲ οὗτος ὁ ἔσχατος μαθηματικὸς περὶ τὴν λύσιν τοῦ περιφήμου ἐκείνου Δηλίου προβλήματος, δι' ἣν τόσος ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς Ἀκαδημίαις τῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ παρὰ τοῖς τότε σοφοῖς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἐπειδὴ δὲ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι τὰ κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, εἰς δὲ μετὰ τῶν τότε ἄλλων περιπύστων μαθηματικῶν ἀνemieχθη καὶ ὁ Μπαλάνος, τινὲς μάλιστα καὶ πρerenνόησαν αὐτόν (ἐν οἷς καὶ ὁ συγγραφεὺς τῶν παραλλήλων βίων Γούδας, ὅστις ψέγει τὸν Μπαλάνον ὡς ἐπιχειρήσαντα τὴν λύσιν δυσκόλων προβλημάτων καὶ δὴ τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου !!!) διὰ τοῦτο θὰ ἀφηγηθῶμεν τὰ κατ' αὐτόν, ὅσον οἶόν τε συντομώτατα, θεωροῦντες αὐτὸ καὶ μόνον ἱκανὸν νὰ καταδείξῃ τὴν ἑκτακτον ὀξύνοϊαν καὶ μεγάλην ἐπι-

στημονικήν ἐμβρίθειαν τοῦ σοφοῦ τούτου διδασκάλου τοῦ γένους, οὐτινος τὰ λοιπὰ ἀξιόλογα συγγράματα δὲν ἐπρόφθασαν δυστυχῶς νὰ ἴδωσι τὸ φῶς. Ἡ ἱστορία τοῦ ἀγῶνος τούτου εἶναι λίαν ἀρχαία. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἐξιστορεῖ αὐτὴν Ἰωάννης Γραμματικός ὁ Φιλόπονος.

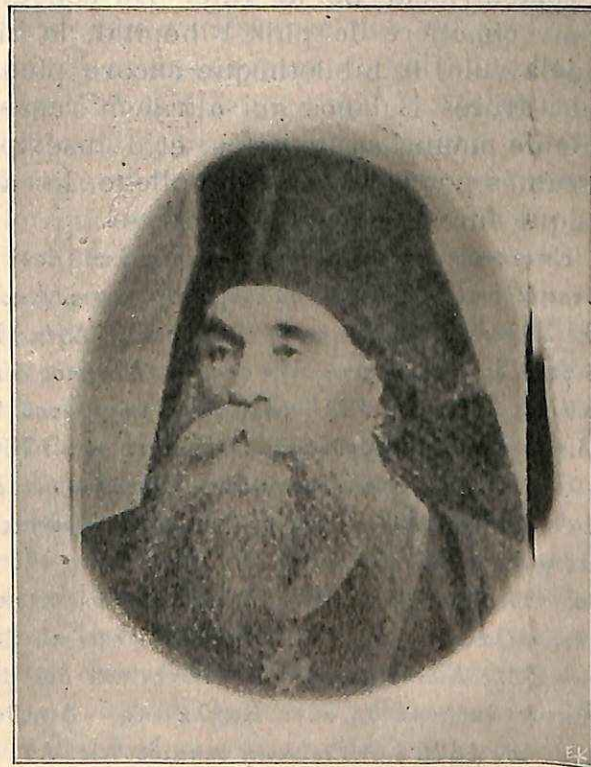
Οἱ Δῆλιοι ἔπαθόν ποτε ἐκ λιμοῦ, ὁ δὲ Ἀπόλλων ἐχρησιμοδότησεν ὅτι θὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς νόσου ἐὰν διπλασιάσωσι τὸν ναὸν κυβικὸν σχῆμα ἔχοντα. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ἐπωκοδόμησαν πλησίον τοῦ πρώτου δεύτερον κύβον ἴσον. Ἀλλ' ἡ συνθήκη τῶν δύο τούτων κύβων ἡλλοίωσε τὸ κυβικὸν σχῆμα τοῦ ναοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ νόσος δὲν ἔπαυσεν, ἐχρησιμοδότησεν πάλιν ὁ Θεὸς ὅτι δὲν ἐξετέλεσαν τὸ προσταχθέν, διότι αὐτὸς μὲν εἶπε νὰ κατασκευάσωσι διπλάσιον ναὸν κυβικόν, αὐτοὶ δὲ ἐπέθηκον κύβον ἐπὶ κύβου. Ἦλθον λοιπὸν εἰς τὸν Πλάτωνα ζητοῦντες μέθοδον τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου· οὗτος δὲ ἀπήντησε πρὸς αὐτούς: «Φαίνεται ὅτι ὁ Θεὸς σὰς ὀνειδίζει ὡς ἀμελοῦντας τὴν γεωμετρίαν»· ὁ δὲ διπλασιασμὸς τοῦ κύβου εὐρίσκεται «εἰ δύο δοθεισῶν εὐθειῶν δύο μέσαι ἀνάλογοι εὑρεθοῖεν». Τοῦτο λοιπὸν ἦτο τὸ πρόβλημα περὶ τὴν λύσιν τοῦ ὁποίου ἡσχολήθησαν οἱ κράτιστοι τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν, ἐν οἷς ὁ Πλάτων, Ἡρῶν, Φίλων ὁ Βυζάντιος, Ἀπολλώνιος, Διοκλῆς, Πάππος, Σπύρος, Μένεχμος, Ἀρχυτος, Ἐρατοσθένης, Νικομήδης, Διονυσόδωρος, ἰδίαν ἑκάστος προβιολόντες λύσιν καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων Κλαύδιος ὁ Φραγκίσκος, ὁ Βόλφιος καὶ ἄλλοι ἐν οἷς καὶ ὁ ἡμέτερος Μπαλάνος. Ἐκ σφοδροῦ οὗτος ἔρωτος πρὸς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ὁρμώμενος ἡσχολήθη ἐνδελεχῶς ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαπενταετίαν εἰς τὴν λύσιν τοῦ δυσκολωτάτου προβλήματος, κατορθώσας ἐπὶ τέλους νὰ εὔρῃ δι' ἀτρύτων μόχθων λύσιν τινὰ γεωμετρικῶς. Ἐξήτασε μετὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ πολὺν εἰσέτι χρόνον ἐβασάνισε τὴν εὑρεθεῖσαν λύσιν, μέχρις ὅτου ἐβεβαιώθη περὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ὀρθότητος αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1750 ἐποιήσατο ἐν εἵδει ἀνακοινώσεως γνω-

στὴν τὴν λύσιν ταύτην τοῦ προβλήματος εἰς τὰς Ἀκαδημίας Πητροπόλεως, Παρισίων, Βρεττανίας, Ὀλλανδίας, Σαξωνίας καὶ Βονωνίας. Καὶ ἐξ ὀνόματος μὲν τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πητροπόλεως ὁ Γ. W. Ρούχμαν δι' ἐπισήμου ἐπιστολῆς ὑπὸ χρονολογίαν 30 Μαρτίου 1751 τιμᾶς καὶ εὐχαριστίας ἀπονέμων τῷ Μπαλάνῳ ζητεῖ εὐχερεστέραν τινὰ καὶ οἰοεὶ ἀπλουστέραν λύσιν τοῦ προβλήματος. Ἐκ μέρους δὲ τῆς ἐν Βονωνίᾳ Ἀκαδημίας (Bononiensis scientiarum Academiae) ὁ ἐξ ἀπορρήτων αὐτῆς (à secretis) Franciscus Maria Zanotus ἐπαινῶν καὶ θαυμάζων τὴν νέαν ταύτην καὶ θαυμασίαν ἐφεύρεσιν (inventum novum atque mirabile) γράφει μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι ἡ Ἀκαδημία δὲν τολμᾷ (non audet) νὰ ἀποφανθῇ γνώμην ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Εὐκόλως ἑκάστος δύναται ἐκ τῶν εἰρημένων νὰ συμπεράνῃ περὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ ζητήματος, εἰς δὲ μετὰ τόσης αὐτοπεποιθήσεως ἀνεμίχθῃ ὁ σοφὸς διδάσκαλος.

Ἐκ τῶν συγχρόνων ὁμογενῶν λογίων, ὁ ἐν Κερκύρᾳ τότε διαμένων Νικηφόρος Θεοτόκης ἐρωτηθεὶς προβάλλει μὲν ἐνστάσεις τινὰς ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ προβλήματος, γράφει ὅμως ἐπὶ λέξει ἐν τῇ ἐπιστολῇ του καὶ τὰ ἐξῆς: «Δόξα, τρυφή καὶ χαρὰ ὑπέρμετρος εἶναι εἰς ἐμέ, ἐπειδὴ ἀναγινώσκοντας τὰς τῶν ἐνστάσεων λύσεις ἐκατάλαβα ποταπὸν φωστῆρα εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας τὸ ἡμέτερον Ὁρθόδοξον γένος ἔχει, ἐτοιμον εἰς τὰς ἀνασκευὰς τῶν ἐνστάσεων, πρόχειρον νὰ λύσῃ καθε δυσκολίαν, ἀρκετὸν νὰ πείσῃ ἰδίως κάθε νοῦν, πῶς ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον εὐρίσκει τοὺς δύο μέσους ἀναλόγους εἶναι ἀπταιστος.» Ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου θορύβου, ὃν δικαίως τὸ ζήτημα τοῦτο ἤγειρε τότε λαβὼν γνώσιν τοῦ πράγματος, δεινὸς κατέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ὁ ἐκ Κερκύρας, ἐν Ἰωαννίνοις δὲ ἰδίως ἐκπαιδευθεὶς ἐγκυκλοπαιδικώτατος καὶ κράτιστος Ἑλληνιστῆς ὁ τιμήσας ἀληθῶς διὰ τῆς πολυμαθείας του τὸ ἡμέτερον Ἔθνος, ὁ πάνυ δικαίως ἐπικλη-

θεις οίκουμενικὸς διδάσκαλος, ὁ πολυγραφώτατος καὶ ὄντως ἀκάματος καὶ μεγαλοφυὲς ἱεροδιάκονος. Οὗτος διὰ θαυμασίας ἐπιστολῆς, ἣν ἔγραψε «Τρύφωνι τῷ Πανοσιωτάτῳ συγγέλῳ τῆς Ἰωαννίνων Ἐκκλησίας καὶ σοφολογιωτάτῳ διδασκάλῳ» οὐ μόνον τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ἐσφαλμένην ἀπέδειξεν, ἀλλὰ καὶ δηκτικώτατα ἐσατύρισε καὶ μετὰ πικρίας ἐμπαθοῦς ἐχλεύασε τὸν ἀτυχῆ Μπαλάνον ψάλλον εἰς βάρος του τὰ ἐξ ἀμάξης. Ἀνασκευὴν τούτων ἤθελεν ἐξάπαντος ἐπιχειρήσῃ ὁ γηραιὸς μαθηματικός, δυστυχῶς ὁμως ἀσθενήσας ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεβέωσεν. Ὁ ἀντάξιός ὁμως αὐτοῦ υἱὸς Κοσμάς Μπαλάνος αὐτὸς μέγας Οἰκονόμος καὶ διδάσκαλος Ἰωαννίνων» διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐν τῇ διευθύνσει τῆς σχολῆς μέχρι τῷ 1728 καὶ αὖθις μέχρι τοῦ 1805 δεόντως καὶ ἀξιοπρεπέστατα ἀντεπεξῆλθε κατὰ τοῦ Εὐγενίου ἀμυνόμενος ὑπὲρ τοῦ ἰδίου πατρὸς. Πάντα δὲ τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολυθρullyτου τούτου προβλήματος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1816 συναγαγὼν, ἐξέδωκεν ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ ἐκτυπωθέντι ἐν Βιέννῃ καὶ ἐπιγραφομένῳ «Ἀντιπελάργησις».

Ὁ Κοσμάς Μπαλάνος ἔγκριτος καὶ οὗτος μαθηματικός. ἐξέδωκεν ἐν τῶν ἔργων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πρὸς δὲ καὶ πόνημα ἀξιόλογον «Ἀλγεβραν, Γεωμετρίαν καὶ Χρονολογίαν» Ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ πολύτιμα χειρόγραφα καὶ ἱστορικὰ συγγράμματα ἀμφοτέρων, ἅτινα μεγάλως θὰ διεφώτιζον τὴν σκοτεινὴν ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου, ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, μεθ' ὅλης τῆς μεγάλης βιβλιοθήκης τῆς πόλεως, τοῦ μουσείου τῆς φυσικῆς καὶ τοῦ κτιρίου τῆς σχολῆς κατὰ τὴν φοβερὰν πυρκαϊὰν τῆς 25 Αὐγούστου 1820. Ὁ διάσημος σατράπης τῶν Ἰωαννίνων πολεμῶν κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ φοβούμενος μήπως ἡ πόλις καταστῇ ὀρμητήριον τῶν ἐχθρῶν του διέταξε τὴν ἀποτέφρωσιν αὐτῆς. Ἰδοὺ πῶς ἐξιστορεῖ τὴν φοβερὰν ταύτην καταστροφὴν αὐτόπτης μάρτυς, ὁ ἐν Ἰωαννίνοις Πρόξενος τῆς Γαλλίας Pouqueville: «Le don-

Η Α. Σ. Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΟΥΣΗΣ
ΝΑΘΑΝΑΗΛ

(Ἐκ Φιλιατῶν).

jon de litharitzza (λιθαρίτσια) vomisiait de torrents de flammes et de fumée qui réduisirent en cendres la partie septentrional de la ville. Du consulat de France au cimetière de puis l'hôpital, la bibliothèque de la ville, la bibliothèque encore plus précieuse des frères Balanos qui auraient rassemblée une foule de manus crits rares et d'inscriptions interressantes pour l'histoire, le college, le cabinet de physique furent reduits en cendres».

Τὴν Ἐπιφάνειον σχολὴν ἀντικατέστησεν ἀπὸ τοῦ 1797 ἡ Μαρούτσειος ἐπικληθεῖσα ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν συντηρησάντων αὐτὴν Σ. καὶ Λ. Μαρούτση ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀγίας Μαρίας. Περιφανῇ δὲ κατέστησεν αὐτὴν ὁ πολὺς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις διευθύνας μέχρι τοῦ 1746 καὶ αὐθις μέχρι τοῦ 1753. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Ἀν. Μουσπινιώτης μέχρι τοῦ 1760 καὶ τοῦτον ὁ λόγιον ἱεροδιάκονος Τρύφων ἐκ Μετσόβου μέχρι τοῦ 1765, μαθητὴς τῆς Μπαλανείου σχολῆς, συμπληρώσας μετὰ ταῦτα τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν Παδούῃ τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὁμῶς 1797 ἀπολεσθείσης τῆς περιουσίας τῆς σχολῆς, ἀνέλαβεν ἐκ τῶν ἰδίων τὴν διατήρησιν αὐτῆς ὁ ἐκ Γραμμένων Ζώης Καπλάνης πλουτίσας αὐτὴν καὶ διὰ βιβλιοθήκης. Ἐκτοτε ἐπωνομάσθη αὕτη Καπλάνειος. Διηύθυνε δὲ αὐτὴν μέχρι τοῦ 1820 ὁ ἐν Γερμανίᾳ ἐκπαιδευθεὶς Ἀθ. Ψαλίδας ἀνὴρ γλωσσομαθέστατος ὁμιλῶν πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς, τὴν Λατινικὴν, Γαλλικὴν, Γερμανικὴν, Ἰταλικὴν καὶ Ρωσσικὴν, ὅσας μετέφρασε καὶ τὴν Ἀριθμητικὴν τοῦ Meizbourg 1794. Αὕτη ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς ἡ Ἱστορία τῶν ἐν Ἰωαννίνοισι σχολῶν περὶ οὗ ὁ Pouqueville γράφων ἀποφαίνεται ὡς ἐξῆς: Iannina se glorifie d'avoir cultivé au silence les lettres bannie du territoire qui fut leur berceau et leur sanctuaire. Un cabinet de physique, des sphères, des cartes, quelques instruments de chimie

une bibliothèque qui renferme environ quinze cents volumes des classiques des trois langues qu'on enseigne dans son college, suffisait pour initier les élèves à la connaissance des sciences, on ne se serait pas moins surpris de voir que cette ville à produit: Michel Meletios connu par sa geographie et son histoire Ecclesiastique; Balanos auteur d'un traité de mathematiques appliquées aux arts, Sougdouris qui a donné la grammaire et la poetique de l'hellenique, Cosmas Balanos cite par ses traités d'Algevre et de chronologie; Tryphon qui a publié une grammaire; Lampros Photiadis un ouvrage sur les mesures; Georges un Dictionnaire grec et latin et Psallidas deux ouvrages intitulés: Mathematica et vera felicitas en Grec et en Latin.

Ὁ δὲ Γεωγράφος Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ γράφει περὶ τοῦ Γεωργίου Σουγδουρῆ ὅτι «τοῖς ἰδίους μαθηταῖς τὴν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων οὖσαν Εὐρώπην ἐξεπαίδευσεν διασπαρθεῖσι κατὰ πᾶσαν χώραν καὶ πόλιν ταύτης.» Σέργιος δὲ ὁ Μακραιὸς ἐν τῷ συγγράματι αὐτοῦ «Ἐπιτομὴ Φυσικῆς ἀκροάσεως» προσθέτει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐπόμενα περὶ τῶν Σχολῶν τῶν Ἰωαννίνων. «Ἄει ἐγὼ δι' εὐφήμου γλώττης φέρω τὴν μητρόπολιν τὰ Ἰωάννινα, διότι προκύψας εἰς φῶς Ἀθήνας καὶ ἐστὶν λόγων αὐτὴν ἐπέγνων. Ἐξ αὐτῆς γὰρ ὡς ἀπὸ καλλιρροῦ πηγῆς ἀρυσάμενος δαψιλῇ χεύματα διὰ Μεθοδίου, Στίγνως, Τρύφωνος, Μπαλάνου, τῶν ἀοιδίμων διδασκάλων ὁ ἐν ὁσιότητι μέγας καὶ πολὺς Θεοφάνης ὁ ἐμὸς πρῶτος καθηγητὴς ἀνήγαγεν εἰς Ἀγγραφα καὶ διψῶσι μετέδωκεν. Ἐπ' αὐτὴν τὰ πρῶτα προσληφθεὶς ἐπέλαμψε καὶ ὁ σφώτατος διδάσκαλός μου Εὐγένιος.» Τὰ Ἰωάννινα γράφει ὁ William Martin Leake διαλάμπουσιν ἐπὶ πλούτῳ καὶ μορφώσει τῶν κατοίκων, καὶ ἀποτελοῦσι τὸ κέντρον

τῶν ἐχόντων ἀξιώσεις νοημοσύνης καὶ ἁθροτέρου βίου. Καὶ ταῦτα διότι πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐξαιρετα σχολεῖα, ἅπερ μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς βιβλιοθηκῶν καὶ τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ βιβλιοπωλείου χρησιμεύουσι πρὸς ἀνατροφὴν τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας. Διὸ καὶ σεμνύνονται ἐπὶ πᾶσι τούτοις οἱ Ἰωαννῖται. Διευθυντῆς τῆς μὲν παλαιότερας σχολῆς εἶναι ὁ Κοσμᾶς Μπαλάνος, διδάσκων Γραμματικὴν καὶ τοὺς συνήθεις Ἑλλήνας συγγραφεῖς, τῆς δὲ νεωτέρας ὁ Ἀθ. Ψαλλίδας διδάσκων ἑκατὸν μαθητὰς Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, Γεωγραφίαν, Φιλοσοφίαν κτλ. » Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὁμῶς 1828 τὰς δύο ταύτας ἀνωτέρας σχολὰς τὴν Μπαλάνειον δηλονότι καὶ Καπλάνειον ἀντικατέστησεν ἡ δαπάνη τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμαδῶν, τῶν μεγάλων τούτων καὶ πανελληνίων εὐεργετῶν ἰδρυθεῖσα γεγραρὰ καὶ πανευκλεὲς Ζωσιμαία σχολή. Τιμῆς δ' ἕνεκα τὰ ὀνόματα τῶν προὑπαρξασῶν μεγάλων σχολῶν, διετηρήθησαν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς πόλεως. Τὸ πανηπειρωτικὸν τοῦτο Γυμνάσιον συμπληρωθὲν ἔκτοτε καὶ πλουτισθὲν δι' ἀξιολόγου βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἀναγκαίων ὀργάνων Φυσικῆς καὶ Χημείας ἀνεγνωρίσθη ὡς τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Παχεπιστημίου ἀπὸ τοῦ 1852.

Τὰ τῆς Σχολῆς διηύθυνον ἀπὸ τοῦ 1820 ὁ Γ. Αἰσωπος ἢ Κρανᾶς μαθητῆς τοῦ Ψαλλίδα μετὰ δύο βοηθῶν ἀποφοίτων τῆς Μπαλανείου Σχολῆς τῶν ἀοιδίμων Γρηγοράσκου καὶ Χαρισιάδου τοῦ μετὰ ταῦτα γραμματέως τῆς Μητροπόλεως. Τὸν Αἰσωπον διεδέχθη τῷ 1833 ὁ ἐκ Βραδέτου Ἀναστάσιος Σακελλάριος ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἡ σχολὴ μεγάλῃν ἀπέκτησε φήμην. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Σπυρίδων Μανάρης διαπρεπὲς μαθηματικὸς ἀπόφοιτος τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἰονίου Ἀκαδημίας μέχρι τοῦ 1879, ὅποτε προσελήφθη ὡς βοηθὸς αὐτοῦ κατ' ἀρχάς, μετὰ ταῦτα δὲ ὡς γυμνασιάρχης ὁ ἐκ Ζαγορίου Μιλτιάδης Πανταζῆς ἔγκριτος φιλόλογος, διευθύνας τὴν Σχολὴν μέχρι τοῦ 1888. Τοῦτον ἡ Ἐφορεῖα τῆς πόλεως ἀντικατέστησεν διὰ τοῦ

διαπρεποῦς λογίου κ. Γ. Σωτηριάδου ἐπὶ δύο ἔτη, μεθ' ὧν διωρίσθη γυμνασιάρχης ὁ Δημήτριος Κώνστας Σάμιος ἀρχαιολόγος ἐπὶ ἕτερα δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ὁ καθηγητῆς κ. Γ. Καλούδης ἐπὶ ἕτερα δύο ἔτη καὶ μετ' αὐτὸν ὁ τέως ἐπίσης καθηγητῆς Ἀντ. Τραυλαντώνης ἐπὶ ἓν ἔτος. Τοῦτον ἀπολυθέντα ἀντικατέστησεν ἡ Ἐφορεῖα διὰ τοῦ κ. Ἀλεξίου Ζαμαρίου γυμνασιαρχεύσαντος ἐπὶ 5 ἔτη. Τοῦτον δὲ διεδέχθη ἐκ νέου ἀνὴρ εὐρυμαθὴς ὁ κ. Γ. Καλούδης.

Πίναξ στατιστικὸς

τῶν ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ μαθητευσάντων 1881-1903

ΕΤΟΣ	Σχολαγεῖον	Γυμνάσιον	Ἐν ὄλῳ	ΕΤΟΣ	Σχολαγεῖον	Γυμνάσιον	Ἐν ὄλῳ
1881-1882	204	92	296	1893-1894	289	169	458
1882-1883	100	166	266	1894-1895	246	168	414
1883-1884	219	101	320	1895-1896	204	185	389
1884-1885	257	112	369	1896-1897	171	201	372
1885-1886	279	116	395	1897-1898	137	184	321
1886-1887	298	119	417	1898-1899	142	163	305
1887-1888	337	132	479	1899-1900	151	139	290
1888-1889	324	141	465	1900-1901	143	137	280
1889-1890	328	196	524	1901-1902	184	151	335
1890-1891	297	219	516	1902-1903	214	171	385
1891-1892	305	187	492	1903-1904	220	160	380
1892-1893	281	186	467				

Ἐπειδὴ δὲ πλείστα εἶναι τὰ γραφέντα περὶ τῆς πολυετοῦς καὶ καρποφόρου δράσεως τοῦ τηλαυγοῦς τούτου πνευματικοῦ φάρου, τοῦ πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τῆς φίλης Ἠπείρου βάλλοντος τὰς εὐεργετικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας, διὰ τοῦτο ἀντίπασης ἄλλης ἐξιστορήσεως τῶν κατ' αὐτὸν τὸν ἄνωθι καταχωρί-

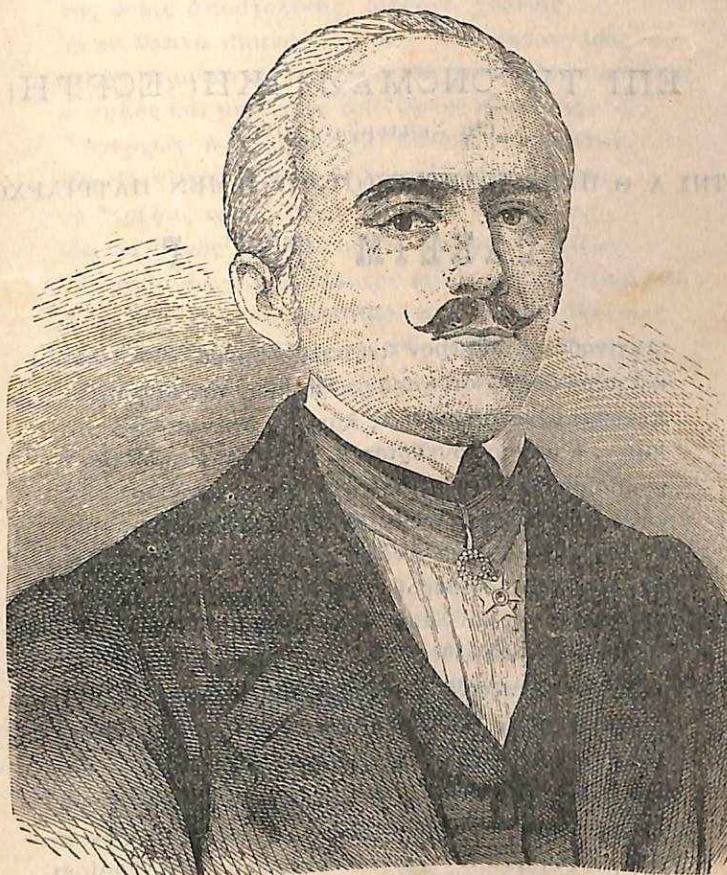
ζομεν πίνακα στατιστικὸν τῶν ἐν αὐτῷ μαθητευσάντων ἀπὸ τοῦ 1881.

Πλὴν τῆς Ζωσιμαίας σχολῆς περιλαμβανούσης γυμνάσιον πλήρες καὶ σχολαρχεῖον ἡ πόλις Ἰωαννίνων ἀριθμεῖ τέσσαρα δημοτικά σχολεῖα τῶν ἑρρέων καὶ τρία Παρθεναγωγεῖα μετ' ἱσαριθμῶν Νηπιαγωγείων. Ἀριθμοῦσι δὲ τὰ σχολεῖα ταῦτα κατὰ στατιστικὴν τοῦ 1903 μαθητὰς ὡς ἐξῆς :

Δημοτικὴ	Καπλάνειος	118
»	Μπαλάνειος	167
»	Μαρούτσειος	110
»	Παυλίδειος	56
		451
Αὐτὸν Ἑλισαβέτειον	Παρθεναγωγεῖον	273
Βοῦ	»	285
Γοῦ	»	154
		712

Ἐν συνόλῳ τὰ ἐν Ἰωαννίνοις λειτουργοῦντα Ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ Παρθεναγωγεῖα ἀριθμοῦσι 1543 μαθητὰς μετὰ διδάσκοντος προσωπικοῦ 50 καθηγητῶν, διδασκάλων καὶ διδασκαλίσσων.

Ἐν Ἰωαννίνοις

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

(9η Σεπτεμβρίου 1903)

ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ Γ'.

Ἀκτινοβόλος σήμερον ἀνέτειλεν ἡμέρα
καὶ μῦρα δόξης καὶ χαρᾶς πληροῦσι τὸν αἰθέρα.
Κεκοσμημένη δὲ παιδρῶς λαμπρᾷ ἐνδυμασίᾳ
Χαίρει ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ
μειδίαμα γλυκύτατον ἀφ' ἧν καὶ σκορπίζει
καὶ λαμπροφῶρος ἐν χαρᾷ ἀγνῇ πανηγυρίζει,
τὴν εορτὴν κλεινοῦ Ἀνδρός' Σεπτοῦ Πρωθιεράρχου
Οἰακοστροφίου στιδαροῦ, ἐνδόξου Πατριάρχου,
τοῦ φαίνοντος καὶ λάμποντος ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ
πε φωτισμένου ἄνωθεν δι' αἵτης ἀμετρήτου.
Ναί, εἶναι ὄντως ἐξοχος ἡμέρα εὐφροσύνης
κοινῆς ἀγάπης καὶ χαρᾶς, τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης.
Διὸ καὶ ὅλα ὁμοῦ παιδρῶς ἀγαλλομένη
τῶν ὀρθοδόξων ἡ ὁμὰς καὶ δὴ σεμνυνομένη,
Πνευματικῶς εὐφραίνεται, δι' ὕμνων δὲ ἑξαίρει
τὴν εορτὴν τοῦ Λατρευτοῦ Ποιμένου, ὃν γεραίρει.
Χαίροις, ὦ θεοπροβόλῃ τοῦ Γένους Πατριάρχα
τῆς Ἐκκλησίας σέμνωμα, περιδοξε Ἐθνάρχα,
ὃ τοῦ Κυρίου τὸν Σταυρὸν λαβὼν ἐπὶ τῶν ὤμων
κλειζὼν δὲ τὸ δεύτερον φωτίων, Χρυσοστόμων,
τὸν θρόνον τὸν περιβλεπτόν λαοῦ ἐπενεφημοῦντος
καὶ τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ ἐξ ὕψους εὐλογοῦντος,
ποιμὴν ἐτάχθης λογικὰ ἀρνία νὰ ποιμαίνης
τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τῆς νῦν στρατευομένης,

Χαίροις, ὦ θεοφρούρητε φωστὴρ Ἱεραρχίας
τῆς θείας ἀποστολικῆς, διαδοχῆς, χρείας
Ὁ τὰ Σεπτὰ σκηνώματα τοῦ Ἄθω καταυγάδας
κι' ὡς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς αὐτῶν μονάδας,
ὁ πρῶτος καὶ μειλίχιος τοῦ Ὁρους ἐρημίτης
Ἱεραρχῶν ἡ Κορυφὴ τοῦ Ἔθνους μαργαρίτης.
τῆς Ἐκκλησίας τέταται Χριστὸς ὑπὸ Κυρίου
νὲ στρέφῃς τὸ πηδάλιον ἀπὸ τοῦ Φαναρίου,
καὶ ὡς φανὸς δειλαμπῆς νὰ φαίνῃς σελαγίζων
τὴν ποιμνὴν τὴν Θεόλεκτον φυλάττων καὶ στηριζων.
Χαίροις, Σεπτὸν ἀγλάισμα, ποιμὴν τῆς ἀληθείας
τῶν Ὀρθοδόξων, Πρόμαχε τῆς Πίστεως τῆς Θείας,
Ὁ τῶν Μουσῶν τὴν φόρμιγγα κατέχων καὶ τονίζων
καὶ τὰς καρδίας τῶν πιστῶν πρὸς ἀρετὴν ρυθμίζων,
ὁ εὐαγγελικώτατα με ψυχικὴν γαλήνην
ἀπὸ τοῦ Θρόνου εἰς τὸν λαὸν κηρύξας τὴν εἰρήνην,
Ὁ ἐν τοῖς λόγοις θαυμαστός καὶ Μέγας ἐν τῇ δράσει
ἐν ἐκλεκτοῖς Πατριαρχῶν τιμώμενος ἀνδράσιν,
Ὑπὸ Θεοῦ προβάλλεσαι τὸν θρόνον νὰ λαμπρύνῃς
καὶ τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν νὰ κρατύνῃς.
Τοιοῦτου ἀρχιποιέμενος τῆς οἰκουμένης πάσης
τῆς ἐπετείου σήμερον παιδρῶς ἀνατελεύτατος,
ἡ εὐλογία καὶ ἡ χαρὰ τοῦ Ἔθνους, παιδροτέραν
τῆς εορτῆς καθίστησι τὴν εὐσημον ἡμέραν.
Φωνὴ δὲ μία ἐνδοθεν τῶν καρδιῶν ἡχείτω
ὁ εὐκλεὴς Ἰωακείμ ὁ Πατριάρχης ζήτω.

Εν Ἀργυροκάστρῳ

Μιχαὴλ Παπαδόπουλος

ΤΑ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΤΟΥ ΔΟΜΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

Ὁκτὼ ὁλόκληρα ἑκατομμύρια δραχμῶν περιέρχονται εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1906 ἐκ κληροδοτήματος τοῦ ἐκ Γοτίστης **Ἰωάννου Δόμπολη** κατατεθέντος ἐν ἔτει 1849 εἰς τὴν ἐν Πετροπόλει Ρωσικὴν Αὐτοκρατορικὴν Τράπεζαν ἐπὶ ἀνατοκισμῷ 56 ἐτῶν πρὸς ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν καὶ δευτέρου Πανεπιστημίου ἐν Ἑλλάδι. Τὸ ἀρχικῶς κατατεθὲν ποσὸν συνίστατο ἐκ 255 ρουβλίων ἀνέρχεται δὲ μετὰ δύο ἔτη εἰς τὸν σεβαστὸν ἀριθμὸν τῶν δύο ἑκατομμυρίων. Ἀκριβῶς τὸ ὅλον τῆς διαθήκης κείμενον διατελεῖ ἡμῖν ἄγνωστον. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι δι' αὐτῆς ὁ κληροδότης χορηγεῖ τὸ δικαίωμα τῆς διαχειρήσεως τοῦ ἐν λογῷ ποσοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τῇ συμπράξει καὶ τῆς Ρωσικῆς. Ἀπαιτεῖ ὅπως τὸ Πανεπιστήμιον κληθῇ «**Καποδίστρειον**» εἰς ἐνδειξιν τιμῆς πρὸς τὸν Καποδίστριαν, ὃν ἐγνώρισεν ἐν ἔτει 1809, καὶ πρὸς ὃν ἔδωκεν ὑπόσχεσιν, ὅπως ἐνισχύσῃ τὰ μέσα τῆς δημοσίας ἀναπύξεως ἐν Ἑλλάδι ὑπόσχεσιν τὴν ὁποίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδίστρια ἐσεβάσθη καὶ ἐτήρησε μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας, ὡς ὅλοι οἱ μεγάλοι Ἡπειρώται, οἱ σκορπίσκοντες ἀρειδῶς τὸν πλοῦτον των ὑπὲρ τῆς ἐν γένει εὐημερίας τοῦ ἔθνους. Προσθίεται ὅτι ἐκ τῶν σπουδαστῶν πεντήκοντα θὰ ἐκλέγωνται ἐκ νέων Ἡπειρωτῶν. Δωρεῖται ἰδιαιτέρως, ὡς ἀναμνηστικὰ κειμήλια τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν χρυσοῦν ὠρολόγιον μετὰ τῶν ἐμβλημάτων τῆς πόλεως Γενεύης δωρηθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Καποδίστρια καὶ

μίαν χρυσοῦν ταμβάκοθήκην δῶρον τοῦ Αὐγουστίνου Καποδίστρια κατατεθειμένα ὡσαύτως εἰς τὴν Ρωσικὴν Τράπεζαν. Παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν δὲ ἐν Ἡπείρῳ κοινὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο ἰδρυθήσεται εἰς τὴν πλησιεστέραν τῇ Ἡπείρῳ Ἑλληνικὴν πόλιν, ὀρίζει, ὡς ἀνέγνωμεν τελευταίως καὶ ἐν τῷ τύπῳ, νὰ γείνη εἰς Ἀθήνας, μολονότι τοῦτο φαίνεται κάπως ἀπίθανον καθόσον, ὅταν ὁ κληροδότης συνέταττε τὴν διαθήκην του, ἐγνώριζε βεβαίως ὅτι ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχε πρὸ πολλοῦ Πανεπιστήμιον Ἐὰν πραγματικῶς ἔχη οὕτω, γεννᾶται ζήτημα, ὅπερ θὰ ἀπασχολήσῃ σπουδαίως τὴν κληροδόχον Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐὰν δηλ. θὰ δυνηθῇ νὰ διαθέσῃ τὸ κολοσσιαῖον αὐτὸ ποσὸν ὑπὲρ ἄλλου πρακτικωτέρου σκοποῦ, ἐὰν εἰς τοῦτο θὰ ἔχη ὑπὲρ αὐτῆς τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐὰν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει πρέπει νὰ δαπανήσῃ τόσα ἑκατομμύρια πρὸς ἴδρυσιν καὶ δευτέρου Πανεπιστημίου, ὅπερ, ὡς εἰκός, εἶναι ὅλως περιττόν, καθότι δὲν πρόκειται περὶ παραρτήματος συμπληρωματικοῦ τοῦ ὑπάρχοντος, ἀλλὰ περὶ νέου καὶ τελείως ἀνεξαρτήτου ἐκείνου. Παρίσταται λοιπὸν ἡ ἀνάγκη ταχείας καὶ ἐσκεμμένης προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας περὶ τῆς καταλληλοτέρας χρήσεως τῆς σημαντικῆς ταύτης περιουσίας. Ὅποια ἄρα γε σκέψις ὥθησε τὸν γενναιοδωρον ἄνδρα νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν σύστασιν δευτέρου Πανεπιστημίου ἐν Ἀθήναις; Μία μόνη καὶ ἴσως ἀσφαλὴς κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον ἐξήγησις δύναται νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην. Ἡ ὅτι τὸ πρὸ 13 περίπου ἐτῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν συνέταττε τὴν διαθήκην του, συστηθὲν Πανεπιστήμιον ἐθεώρει ἀνεπαρκές, ἢ ὅτι προέβλεπε τὸ μέλλον αὐτοῦ οὐχὶ πολὺ ἐξησφαλισμένον. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο πάλιν νὰ διαθέσῃ ποσὸν τι ὑπὲρ τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ Πανεπιστημίου; ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ ζήτημα ἤδη ὅτε τοῦτο ἐκτελεῖ ἀπροσκόπτως καὶ ἐπαρκῶς τὸν προορισμὸν του, ἢ ἴδρυσιν δευτέρου εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀνωφελές. ἥκιστα ἀνταποκρινομένη εἰς τὰς φιλογι-

νεῖς διαθέσεις τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἂν δὲν διετύπωνεν ἀνελλιπῶς τὰς σκέψεις του ἐν τῇ διαθήκῃ, ἐκληροδότησεν ὅμως τὸ ὑπέρ-
ρογκον αὐτὸ ποσὸν πάντοτε μὲ τὴν μεγάλην ιδέαν ὑπὲρ οὐ-
σιώδους βελτιώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὅλου ἔθνους καὶ
οὐχὶ πρὸς ματαίας καὶ ἀσκοποὺς δαπάνας. Χωρὶς νὰ ἔχωμεν
τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν κρίσις δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχύν
τινα ἀπέναντι τῶν δυναμένων σοβαρώτερον καὶ αὐθεντικῶς νὰ
ἀποφανθῶσι, νομίζομεν ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο, ἵνα μὴ
παρὰβιασθῇ ἡ θέλησις τοῦ εὐεργέτου τούναντίον μάλιστα,
ὅπως ἀποδοθῇ μεγαλειτέρα αἰγλή καὶ τιμὴ εἰς τὴν μνήμην
καὶ τὴν πατρίδα τοῦ Καποδίστρια καὶ ὅπως ἱκανοποιηθῇ ἐν
μέρει ἔνθερμος καὶ διακαὴς πόθος τοῦ Ἑπαιρωτικοῦ λαοῦ δέον
νὰ ἰδρυθῇ ἐν Κερκύρᾳ. Οὕτω τιθεμένου τοῦ ζητήματος καὶ ἡ
Ρωσικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἐπιμείνῃ ἴσως νὰ δαπανηθῶσι
τόσα ἑκατομμύρια ἐν Ἀθήναις, δι' ὃν σκοπὸν προηγήθησαν
ἄλλα, ἐξασφαλίσαντα τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστη-
μίου. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ὁμολογουμένως εἶναι σοβαρὸν καὶ
χρῆζει ἰδιαζούσης μελέτης. Οἱ δυνάμενοι δὲ νὰ δώσωσι μίαν
αὐθεντικὴν γνώμην ἐπ' αὐτοῦ δέον ἀπὸ τοῦδε νὰ ἐπιληφθῶσι
τῆς σχετικῆς ἐργασίας, διότι πρόκειται ὄντως περὶ ζητήματος
γενικοῦ καὶ ὑψίστου ἐνδιαφέροντος.

Λεωνίδας Βασιλειάδης

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΡΥΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Τὸ τμήμα τοῦτο, τοῦ ὁποῦ προτεύουσα τυγχάνει τὸ Ἀρ-
γυρόκαστρον, ἀποτελεῖται ἐκ χωρίων 45. Εὐρίσκεται δὲ με-
ταξὺ Λιντζουρίας, Ριζῆς, Δελβίνου καὶ Πωγωνίου. Ὁ ποτα-
μὸς Δρυΐτης (τανῦν ποτάμι, Ἀργυροκάστρου) πηγάζων ἐκ τῶν
ὄρεων Κοσσοβίτης καὶ Σελλείου, δεχόμενος δὲ ὡς παραποτά-
μους τὸν Γυφτοπόταμον τῆς Ἀρινίστης καὶ τὸν Σωχακὸν τῆς
Πωγωνιανῆς διασχίζει ἅπασαν τὴν πεδιάδα τῆς Δροπόλεως ἢ
Δρυοπίδος καὶ ἐνδοῦται μετὰ τοῦ Ἀφίου πλησίον τοῦ Τεπελε-
νίου. Ἡ πεδιάς τῆς Δροπόλεως ἔχουσα 16—18 περίπου ὥρων
μῆκος ἀπὸ Τεπελενίου μέχρι Κοσσοβίτης καὶ 2 σχεδὸν ὥρων
πλάτος εἶναι εὐφωρτάτη. Τὰ χωρία τοῦ τμήματος τούτου
κεῖνται εἰς τὰς ὑψορεῖας τῶν πέριξ ὄρεων. Τὸ κλίμα δ' αὐτοῦ
εἶναι ὑγιεινόν. Ἐπικρατοῦσα γλῶσσα πανταχοῦ ἐν τῷ τμή-
ματι εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ πλείστας ὅσας ἀρχαιοτάτας λέξεις
διασφύζουσα, ἰδίᾳ ἐν τῇ Ἀνω Δροπόλει, ἐν ἣ οὐδόλως κατ' ἐμὲ
κατόκησαν ξένοι. Ἐν Ἀργυροκάστρῳ ὁμιλεῖται ἡ Ἀλβανι-
κὴ. Τὸ Ἀργυρόκαστρον ἀριθμεῖ 10 χιλιάδας κατοίκων. Εἶναι
μία τῶν πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Ἠπείρου, ἔχει ἀρχαῖον
φρούριον καὶ διοικητήριον λαμπρότατον κτισθὲν ἐν ἡμέραις τοῦ
Μουτεσαρίφου Τεφῆκ Πασᾶ (Φεβρ. 1894), πρὸς τοὺτους ἔχει
ἐμπορικὰ καταστήματα, Προξενεῖον Ἑλληνικόν, Μητροπολι-
τικὸν ναὸν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ
Σωτῆρος κτισθέντα δὲ ἐν ἔτει 1776 εἰς τὰς ἡμέρας δηλονότι
τοῦ ἐπισκόπου Δοσιθέου τοῦ Μετσοβίτου. Ὁ θρόνος τοῦ Ἀρ-
χιερέως ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἐγένετο ἐν ἔτει 1395, ἐπὶ τῆς Πα-

τριαρχείας Καλλίστου τοῦ Β'. Προηγούμενως Ἐπισκοπικὴ Ἔδρα ἦτο ἡ «Υψηλὴ πέτρα». Ὁ ἡγεμὼν δὲ Ζενέβισος μετέθηκε ταύτην ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ τμήματος. Τιθέριος ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ 570 Μ. Χ. ἔκτισεν Ἐπισκοπικὸν Ναὸν μὲ βασιλικὸν χρυσόβουλον. Ἐν ἔτει δὲ 1492 ἐκτίσθη τὸ κατὰ τὴν παλαιὰν ἀγορὰν Παρεκκλήσιον, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν ἐγένετο βραδύτερον Μητροπολιτικὸς ναός. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1835 ἠνώθησαν ἡ Χειμάρρα καὶ τὸ Δέλβινον μετὰ τῆς Ἐπισκοπῆς Δρυϊνουπόλεως προαχθείσης εἰς Μητρόπολιν. Ἐκτοτε ὁ Ἀρχιερεὺς καλεῖται Δρυϊνουπόλεως, Δελβίνου καὶ Χειμάρρας, ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος πάσης Χαονίας. Ὁρίσθη δὲ τότε ἵνα ὁ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτης ἱεουργεῖ τὸ Πάσχα εἰς Ἀργυρόκαστρον, τὰ Χριστούγεννα εἰς τὸ Δέλβινον, τὰ Θεοφάνεια εἰς τὴν Χειμάρραν, τὴν ὁγδόην Σεπτεμβρίου εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, τὴν 20ὴν Μαΐου εἰς τὴν μονὴν τῆς Ὑψηλῆς Πέτρας καὶ τὴν 18ην Ἰανουαρίου εἰς τὴν Δροβιανήν.

Ἐκτὸς τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ ὑπάρχει καὶ ἕτερος ἐπ' ὀνόματι τῶν Παμμεγίστων Ταξιάρχων, εἰς ὃν ἐκκλησιάζονται οἱ κάτοικοι τῆς συνοικίας Πκλιορτοῦ. Ὁ ναὸς οὗτος κατ' ἀρχὰς ἦν μικρός, νυξήθη ὅμως κατὰ τὸ 1775.

Τὸ Ἀργυρόκαστρον εἶναι πόλις ἀρχαία. Πρώτερον ἦτο ἡγεμονία ἰδιαιτέρα μὲ προνόμιον· σήμερον δὲ εἶναι ἔδρα διοικητοῦ. Ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ νῦν Μουτεσαρίφης Τζιαβήτ-Βέης ἀφίκετο ἐν Ἀργυροκάστρῳ τῇ 8ῃ Μαρτίου τοῦ 1902. Ἡ πόλις αὕτη ἐκαλεῖτο ἐπὶ Βυζαντινῶν «Ἀργυρίνη». Ἡ παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως προῆλθεν ἐκ τῆς Ἀργύρας, ἥτις ἔκτισεν ἐπὶ ἀποκρήμνου βράχου φρούριον ὀχυρὸν (Σπηλιὰ), τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα ἀνεκαίνισεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς. Τινὲς νεώτεροι λέγουσιν ὅτι ὠνομάσθη Ἀργυρόκαστρον ἀπὸ τὰ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα πολλὰ ἀργυρὰ νομίσματα ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ ἐν

ἀγαλμα κατεσκευασμένον ἐξ ἀργύρου. Φρονοῦσι δὲ ὅτι τὸ ἀγαλμα τοῦτο εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Σῶζεται πρὸς τούτοις παράδοσις ὅτι ἐκ τῆς πόλεως ταύτης διῆλθε καὶ ὁ Πύρρος κατερχόμενος ἀπὸ τὴν Ζαγοριάν.

Ἀξία λόγου χωρία τῆς Δρυϊνουπόλεως εἰσι τὰ ἐξῆς :

Κολορσί, μικρὸν χωρίον ἐν ᾧ σῶζονται τεμάχια κεράμων καὶ ἄλλα τῆς ἀρχαιότητος ἵχνη. Ἰδρυτὴς τούτου κατὰ τινα παράδοσιν θεωρεῖται ὁ Κολόρης καταγόμενος ἐκ τοῦ γένους Λιβατοβείου. Οὗτος ἦν ἀνὴρ δραστήριος καὶ διετέλεσεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐξουσιαστής.

Δεσβιτσιάνη, τὸ μεγαλύτερον τῆς Δροπούλεως χωρίον, ὅπερ εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἔκειτο πλησίον εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἀσωμάτων καὶ ἐκαλεῖτο «**Κουκούλια**»

Γοραντζὴ καὶ Βάνιστα. Εἰς τὰ χωρία ταῦτα σῶζονται ἐρείπια Βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ μοναστήρια ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ **Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ**.

Δουβιανί. Ἀρχαῖον χωρίον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει μονὴ κτισθεῖσα τῷ 1050 Μ. Χ. Ἠγούμενοι αὐτῆς μνημονεύονται οἱ ἐξῆς :

Ἀμβρόσιος Ἱερομόναχος (1582)

Παρθένιος καὶ Παπαποστόλης ἐκ Δουβιανῆς (1640).

Παπακυριάκος (1729).

Νικήτας Ἱερομόναχος (1736)

Παπαθανάσιος (1748).

Ζερβάτιον. Τὸ χωρίον τοῦτο πρὸ 300 ἐτῶν ἠρίθμει ἐπτακοσίας οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι ἕνεκα διαφορῶν αἰτίων διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη. Σήμερον δὲ εἶναι χωρίον μικρὸν καὶ ἀσήμενον. Οἱ εἰς Ρουμανίαν ταξειδεύσαντες ἠγόρασαν κτήματά τινα διὰ τὴν μονὴν **Δρυάνου** ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεστέλλετο ἐτησίως εἰς αὐτὴν ἀρκετὸν χρηματικὸν ποσόν

Γράψη. Χωρίον διαιρούμενον εἰς δύο συνοικίας. Ἐχει ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ, ἡ ὁποία ἄλλοτε ὑπῆρξε μετόχιον τῆς μονῆς τῆς κειμένης ἐπὶ τοῦ παλαιοχωρίου (Δάφνης), ἥς τὰ ἐρείπια σώζονται μέχρι τῆς σήμερον.

Βότρυστα. Χωρίον πλησίον τοῦ **Βουζιαρατίου**, ἧτις ἐπὶ Κομνηνοῦ ἦν πολυάνθρωπος, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν παρ' αὐτῇ πολλῶν ἐρειπίων.

Βουζιαράτιον. Χωρίον μέγα. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μνημονεύεται ὡς Γκοτζάμπασης τοῦ χωρίου ὁ Λίτης Κουρεμένος, οὗτινος οἱ ἀπόγονοι σήμερον διαπρέρουν ἐν Παρισίοις καὶ Κων)πόλει.

Κοσσοβίτσα. Ἄλλοτε ἦν εἰς ἣν θέσιν κεῖται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Μαρίνης καὶ ἐκαλεῖτο **Μαρίτσανη**. Παρὰ τὴν Κοσσοβίτσαν διακρίνονται τὰ ἐρείπια τοῦ Χωρίου Τεβεριστα, ἐκ τοῦ ὁποίου κατήγετο ὁ πλούσιος Χριστόδουλος, ὅστις συνετέλεσε πολὺ ὑπὲρ τῆς μονῆς Μακρυαλέξη ἐν ἔτει 1565

Σελλεῖον καὶ Δουβίνα. Παρὰ τὰ χωρία ταῦτα ἀπαντᾷ τις ἐρείπια Πελασγικὰ καὶ Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς

Σωτήρα. Ὡνομάσθη οὕτω ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς μεταμορφώσεως. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο εὕρισκοντο καὶ τινα ἔγγραφα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ διευκρινίζοντα τὰ ὅρια τῶν περὶ τὸ χωρίον.

Ἐπισκοπή. Χωρίον διαιρούμενον εἰς δύο : Ἀνω καὶ Κάτω Ἐπισκοπὴν. Ἐχει ἀρχαῖα ἐρείπια καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτότου κτισθέντα δι' ἐξόδων τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως Συμεῶν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς παρὰ τὴν ὥραιαν πύλην σωζομένης ἐπιγραφῆς. Ὡς ἀνέγνω ἐν τινι χειρογράφῳ ὁ ναὸς οὗτος ιδρύθη ἐν ἔτει 1619 καὶ τοῦτο θεωρεῖται πολὺ πιθανὸν ἐκ τοῦ περιέργου καὶ ἀλλοκότου ρυθμοῦ τῆς οἰκοδομῆς. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ ναὸς οὗτος εἶναι σύγχρονος πρὸς τὸν ἐν Λαμπόβῳ. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Δρυϊνουπόλεως, 558 π. Χ., ὁ ἐπισκοπικὸς τῆς

Δρυϊνουπόλεως θρόνος μετετέθη εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ τότε ἦτο πόλις ἔχουσα ἕτερον ὄνομα. Ἐκ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ὁμοῦ θρόνου ἐκλήθη Ἐπισκοπή. Τὸν θρόνον τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης ἐπροίκισεν Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς μὲ διαφόρους προσόδους καὶ προνόμια κατ' αἵτησιν τοῦ τότε ἐπισκόπου Μεθοδίου ἐκ τοῦ γένους Κολόρη. Σώζεται μέχρι τῆς σήμερον καὶ ὁ ἐπισκοπικὸς ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Δρυϊνουπόλεως ὑπὸ τῶν **Γότθων**, ἥς τὰ ἐρείπια σώζονται παρὰ τὸ χωρίον **Γκορίτσα**, ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος ἐμεινεν ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1182. Τῷ 1183 μετετέθη εἰς τὴν Γάρδην πλησίον τῆς Ὑψηλῆς Πέτρας. Ὁ ναὸς τῆς Ὑψηλῆς Πέτρας τὸ πρῶτον ἐθεμελιώθη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου τῷ 668 Μ. Χ., ὅστις ἐχάρισε καὶ τὸν τόπον τῆς **Γάρδης** κ.λ. Τῷ 1183 ὁ Ἀνδρόνικος ἀνεκαίνισε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐξωράισε σκεπάσας αὐτὸν μὲ μόλυβδον. Κάτω τῆς εἰρημένης θέσεως **Γκορίτσα** παρὰ τὴν πεδιάδα τῶν Τεργιαχαινῶν διακρίνονται τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου τῆς Ὠρηᾶς ἢ Ἀργυραῖς, ὅπερ οἱ ἐγγύριοι καλοῦσι Πηλοκάστρον τῆς Ἀργύρας. Ἡ Ἀργύρα ἐντεῦθεν μετέβη καὶ ἔκτισεν εἰς τὴν σπηλιὰν τὸ κάστρον, ὅπερ σήμερον καλεῖται Ἀργυρόκαστρον. Πρὸς δυσμὰς τῆς **Γκορίτσας** κεῖται θέσις τις καλουμένη **Αὐτοβοϊάταις** μὲ ἐρείπια ἐκκλησιῶν. Αὕτη ἦν συνοικία τῆς ποτὲ πόλεως **Δρυϊνουπόλεως**.

Σιαράτιον. Χωρίον ἔρημον κατοίκων. Κεῖται πλησίον τοῦ Γιωργουτσατίου. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη πρὸ τοῦ **Ζερβατίου**. Τὸ δὲ **Πυροκόκκινον**, εἰς δὲ σώζονται καὶ ἐρείπια φρουρίου, κατεστράφη πρὸ ἐνὸς αἰῶνος περὶ τοῦ. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς κατὰ τὴν περιοδεῖαν τοῦ εἰς τὰ μέρη ταῦτα διῆλθε καὶ ἐκ τῆς **Πετσαλούδας** (θέσις Βοτρυστής), ἐκεῖθεν μετέβη εἰς **Βουζιαράτιον**, ἐνθα οἱ κάτοικοι πρὸς ἐνθύμησιν ἔκτισαν εἰκονοστάσιον. Τὸ δὲ Ζερβάτιον δὲν ἐπεσκέφθη καθόλου.

Εἰς τὸ τμήμα τῆς Δρυϊνουπόλεως συγκαταριθμοῦνται καὶ τὰς ἐξῆς χωρία : **Πετσά, Κρόγγοι, Μουζίνα, Ἰωαννιτσάται, Λεονίτσαι καὶ Ἄνω καὶ Κάτω Δροβιάνη.** Τὰ χωρία ταῦτα ὑπάγονται πολιτικῶς εἰς τὸ Δέλιον καὶ ἐκκλησιαστικῶς εἰς Ἀργυροκάστρον. Ἐκ Δροβιάνης, ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν φιλοπατρίαν καὶ φιλομουσίαν τῶν τέκνων, τῆς κατήγετο ὁ διαπρεπὴς Ἑλληνοδιδάσκαλος Παπαζήσης, ὅστις ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἀρίστων τροφίμων τῆς ἐν Ἰωαννίνους Μπαλανεῖου σχολῆς καὶ ὅστις ἤκμασε ἀπὸ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος διδάξας ἐν Δροβιάνῃ, ἐνθα καὶ σχολὴν ἀνήγειρεν, ἐν Λιντζουρίᾳ, ἐν Σωπικῇ τῆς Πωγωνιανῆς καὶ ἐν πάσῃ ἐν γένει τῇ Χαονίᾳ καὶ Μολοσσίᾳ. Μαθηταὶ καὶ σύγχρονοι αὐτοῦ ὑπῆρξαν ὁ αὐτάδελφός του Παπακωνσταντῖνος, ὁ Παπαχρήστος Βρέτος, τοῦ ὁποῦο ὁ υἱὸς Μαργαρίτης ἐξέδωκε βιβλία Ἑκκλησιαστικῆς μουσικῆς, Χαρίτων ὁ ἱερεὺς καὶ Ἑλληνοδιδάσκαλος, ὁ Κωνσταντῖνος Πάνος, Χαρίτων Μαργαρίτης, ὅστις ὑπῆρξε καὶ γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἐν Τεπελενίῳ, Ἰσιδωρος Πράτσικας ὁ καὶ κυρ. Σιδέρης ἐπικαλούμενος, οὗτινος τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ ἀναφέρουσιν οἱ Δροβιάνται καὶ ὅστις διέπρεψεν ὡς βουλευτῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ συγχρόνως ἔκαμε πολλὰ καλὰ εἰς τοὺς Δροβιανίτας καὶ εὐηργέτησε πολλοὺς Ἠπειρώτας.

Ἄξιον ἰδιαιτέρως μνεῖας τυγχάνει τὸ Ἄνω Λάμπορον, διότι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπάρχει ὁ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἰδρυθεὶς ἱστορικὸς ναός. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἀφιερούμεν ἰδιαιτέραν πραγματείαν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ « Ἠπειρωτικοῦ Ἀστέρος ».

Ὀλίγα τινα εἰς συμπλήρωσιν τῆς περιγραφῆς ταύτης κρίνομεν καλὸν νὰ σημειώσωμεν διὰ τὴν μονὴν Μακρυαλέξην κειμένην παρὰ τὴν Κοσσοβίτσαν καὶ μεταξὺ Φιλιππῶν καὶ Ἀργυροκάστρου, ὅπου σῶζονται καὶ διάφορα ἀρχαῖα ἐρεῖπια. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκτίσθη τῷ 1068 ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντι-

νου τοῦ Μονομάχου, Πατριαρχεύοντος Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίου, τιμᾶται δὲ ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἐν ἔτει 1565 ἀπὸ Χριστοῦ Διονύσιος ὁ ἡγούμενος ἔλαβεν ἐπίσημα ἔγγραφα (ταπιᾶ) διὰ τὰς γκίας καὶ τὰ ὄρια τοῦ μοναστηρίου τούτου τῆς συγκαταθέσει τῶν κοινοτήτων **Βραστοβάς, Λάβδανης, Λουκόβου, Στρατινίτσης, Μέγγουλης, Καστάνιανης, Δεβέρνιτας καὶ Μαρίτσανης.** Ἐν ἔτει 1568 ἡ μονὴ αὕτη κατεστράφη ὕλικῶς. Τῷ 1585 ἐκτίσθη τὸ δεύτερον ἡ Ἐκκλησία δι' ἐξόδων ἡγουμένου Λεοντίου τοῦ Ἱερομονάχου.

(Ἀπόσπασμα.)

Ἐν Δροβιάνῃ

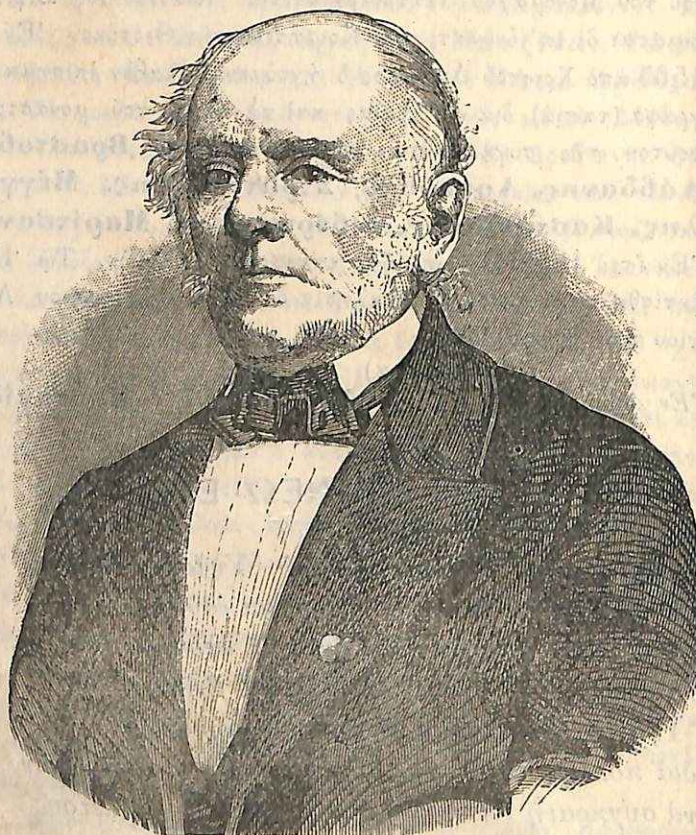
Νικόλαος Γ. Μυστακίδης

ΕΠΙ ΤΩΙ ΝΕΩΙ ΕΤΕΙ

Ἀπὸ καρδίας εὐχομαι πρὸ τοῦ Ὑψίστου θρόνου τὸ νέον εἰς διαταγὴν συνάλλαγμα τοῦ χρόνου τριακοσίων ἡμερῶν κ' ἐξῆντα ἔξ ἐφέτος νὰ ἐξοφλήσῃτ' ὕμῳς, ἐντίμως καὶ ἀνέτως. Ὑγίεια, ὁμόνοια καὶ πλοῦτος δωρημάτων διὰ πολλῶν τῆς τύχης σας τερπνῶν μειδιαμάτων νὰ συγκρατῇ τὸν οἶκόν σας μὲ δωρεὰς ἀπλέτους πρὸς ἐντελῇ ἐξόφλησιν τοῦ νέου τούτου ἔτους. Τὸ παρελθὸν προπέμποντες, τὸ νέον χαιρετῶντες καὶ πρὸς τὸ μέλλον στρέφοντες τὸ βλέμμα μειδιῶντες ὡς τὴν ἄβυσσον βαδίζομεν τρεφόμενοι μ' ἐλπίδας καὶ λησμονοῦντες τὰς πικρὰς τοῦ βίου καταγίδας. Πλὴν μόνῃ φαίνουσα λαμπὰς ἐν τῇ μελλούσῃ κλίνῃ εἶναι τῆς συνειδήσεως ἡ ἡρεμος γαλήνη.

Ἐν Ἀργυροκάστρῳ

Μιχαὴλ Παπαδόπουλος

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΣΒΥΣΜΕΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Βαθὺ γλυκοχάραγμα!

Νῦξ ἀκόμῃ!

Εἰς τὸ χωρίον ὅλαι αἱ καλαὶ οἰκαδοῦσαι εἶχον ἐξυπνήσει καὶ τὰ φῶτα εἰς τὰς οἰκίας πηγαινοερχόμενα ἐτρεμάσβουνον, ὅπως τὰ ἄστρα εἰς τὸν οὐρανόν. Γυναικες ἀπήχοντο πρὸς ὑδρευσιν, ἵνα μὴ καθυστερήσωσιν εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας τὴν πρωΐαν. Ἄλλαι, ἐν βμίλῳ καὶ φλυκρῶσαι ἐπορεύοντο εἰς τὸ βουνὸν πρὸς ξύλευσιν.

Κυνηγεσίαις χάριν, ἥτις ἔδει νὰ λαβῇ χώραν πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἀνηρχόμεν καὶ ἐγὼ διὰ νὰ φθάσω ταχύ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Βουνοῦ, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ χωρίον μου.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἔφερον τὸ κυνηγετικόν μου ὄπλον, ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐκράτουν κλωβίον κεκλυμμένον διὰ φιοῦ ὑφάσματος. Ἐντὸς αὐτοῦ ἐνεκλείετο Πέρδιξ θήλεια, διὰ τοῦ κελαδήματος τῆς ὁποίας θὰ προσελκύοντο καὶ θὰ συνελαμβάνοντο ἐν τοῖς θηράτροις οἱ ἄρρενες ὁμόφυλαί της. ⁽¹⁾

* * *

(1). Τὸ κυνήγιον τοῦτο ἦτο γνωστὸν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς ἀναφέρει ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν ὁ Ξενοφῶν, προτρέπων τοὺς νέους «ἀσκεῖν ἐγκράτειαν» καὶ μὴ ὡς «... οἱ πέρδικαι πρὸς τὴν τῆς θηλείας φωνὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀφροδισίων φερόμενοι καὶ ἐξιστάμενοι τοῦ τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι τοῖς θηράτροις ἐμ. πλ. π. τ. σ. ι.» (Ἀπομνημ. 4)

Φθάσας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ἐκάθησα καὶ ἀπεθαύμαζον τῆς φύσεως τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἥτις ἔχει καὶ τὸ μυστηριώδες κατὰ τὴν τοιαύτην ὥραν τοῦ ὄρθρου τῆς πρωΐας

“ὦ! ἀληθῶς! «Ὅποιοι σηκώνεται πρωΐ, ἐκεῖνος ξεύρει γιὰ τὰ ζῆ».

Ἀπρίλομαί χαραυγὴ! Στιγμὴ ὅπου ξυπνᾷ ἡ χαρὰ ν’ ἀναστήσῃ ὅλην τὴν πλάσιν. Ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ τοῦ τῆς πατρίδος μου Ἡπείρου διαφαίνονται ὑπὸ τὸ πλανώμενον τὴν ὥραν ἐκεῖνη, λυκαυγές, ἀφ’ ἐνός τὰ κυανᾶ κέλευθα τοῦ Ἀδρία μετὰ τῆς ὡραίας Κερκύρας ὑπνωττούσης ἔτι εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀφ’ ἐτέρου, μακράν, πολὺ μακράν, ὡς σκιά νεφυδρίου, διακρίνεται ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐνθους ἀπεθαύμαζον τὸ μέγα πανόραμα, τὴν πρὸ τῶν ὀμμάτων μου ἐξελισσομένην μεγαλοπρεπῆ φαντασμαγορίαν!

Ὅποια ἀπόλαυσις!

* *

Μετ’ ὀλίγον στρέψας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν παρακειμένων ὑψηλῶν καὶ ἀπορρώγων βράχων διακρίνω ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας αὐτῶν κορυφῆς ἀκίνητον τι μελανόν ἀντικείμενον,

Ἐσκέφθην ὅτι πιθανὴν νὰ ἦτο ἄνθρωπος, ἀλλὰ τί ἐζήτει ἐκεῖ ἐπάνω;...

Ἐὰν ἦτο γυψ ἢ ἀετὸς ἢ γυπάετος ὅστις ἀπὸ νυκτὸς ἐφρούρει τοὺς αἰθέρας, καὶ ἡτοιμάζετο ν’ ἀνοίξῃ τὰς ἰσχυράς του πτέρυγας «διὰ νὰ ἀνέλθῃ πρὸς τὰ βᾶθη καὶ κατέλθῃ πρὸς τὰ ὕψη» κατὰ τοῦ Οὐγκῶ τὴν ἀσύλληπτον φαντασίαν, τότε καὶ ἐγὼ εἰς ἡθελον θὰ ἠδυνάμην νὰ διακόψω πρὸς στιγμὴν τὰς σκέψεις τοῦ Ὀρνέου καὶ νὰ τρομάξω αὐτὸ διὰ μιᾶς σφαίρας τοῦ πυροβόλου μου.

Τί ἄρα ἦτο ἐκεῖ ἐπάνω;

Περιεργεῖα κινούμενος διηυθύνθην πρὸς τοὺς βράχους καὶ διὰ διαφορῶν ἀτραπῶν ἀνηρχόμην ἐπ’ αὐτῶν.

Οὕτω φθάσας εἰς τὴν κορυφὴν ἀσφορητὴ ἐπλησίαζον πρὸς

τὸ ἀντικείμενον τῆς περιεργείας μας, ὅπου μετ’ ἀπορίαν εὗρον ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ πέτρας καὶ ἐστηριγμένην ἔχοντα τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ τῆς χειρός.

Τόσον ἦτο ἀφρημένος καὶ ἐν ἐκστάσει, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὥστε καὶ ἐγγὺς αὐτοῦ ὅταν ἐφθασα δὲν ἠνόησε τὴν παρουσίαν μου.

Ἐρρέμβαζεν, ὡς ὑπνωτισμένος, τὸ βλέμμα του ἔχων βυθισμένον καὶ ἀπλανές ἐπὶ ἐνὸς σημείου μακρὰν κάτω εἰς τὸ χωρίον!

Ἦτο ὁ Νίκος!...

Καλημερήσας αὐτόν, τὸν ἠρώτησα, τί τοῦ κατέβη ν’ ἀνέλθῃ ἐκεῖ τόσον ὑψηλὰ νὰ καθήσῃ καὶ μάλιστα εἰς τοιαύτην ὥραν!

Καὶ ἐκεῖνος περιαλγῶς προσβλέψας με μοὶ ἀπήντησε ὀρθινῶδως:

— “Ἀχ, φίλε μου, καλὰ ποῦ ἦλθες, ὁ Θεὸς σὲ ἔστειλεν. Ἐσκεπτόμην νὰ πέσω ἀπ’ ἐδῶ κάτω, γιὰ νὰ πετάξω μ’ ἓνα πήδημα ἔς τὸν ἄλλο κόσμον γιὰ ν’ εὕρω... Ἐκείνην!...

Καθίσας πλησίον τοῦ τὸν ἐπέπληξα ὀριμέως καὶ τὸν συνεβούλευσα ἐνδιαφερόντως.

Μ’ ἐδικαίωσε τέλος, συνῆλθεν ὀλίγον καὶ ἐκεῖνος καὶ οὕτω ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης, τοῦ ἐξώστου τῶν αἰτῶν, συνομιλοῦντες ἠνάψαμεν πυρὰν μὲ φρύγανα καὶ ὀλίγους ξηροὺς κλάδους διὰ νὰ παρασκευάσωμε καφέν, ὅπως πάντοτε συνειθίζομεν κατὰ τὸ κυνήγιον τοῦτο.

Ἦδη ἐπιθυμῶ νὰ γνωρίσω καὶ εἰς ὑμᾶς, φίλτατοι ἀναγνώσται, τὸν φίλον μου.

* *

Ὁ Νίκος, ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ ἔμεινεν ὀρφανὸς ὅταν ἐλικνίζετο, μὲ δάκρυα καὶ μοιρολόγια, ὑπὸ τῆς βαρυαλογούσης μητρός του.

Μόλις δεκαετῆς γενόμενος ἐστάλη ὑπὸ τῆς μητρός του εἰς

Κων)πολιν, διὰ νὰ γίνη ἄνθρωπος, 'ς τὰ ξένα ν' ἀνοίξη τὰ μάτια του. Ἐκεῖ τῇ προστασίᾳ συγγενεῶς του ἐξεπαιδεύθη διακούσας τὰ μαθήματα τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς. Δέκα ἐννέα ἐτῶν ἔλαβε τὸ ἀπολυτήριον τῆς Σχολῆς καὶ δι' ὀλίγον καιρὸν, ὅπως ἴδῃ τὴν μητέρα του, κατῆλθε τότε εἰς τὴν πατρίδα. Ἡ μήτηρ του ἐπεθύμει νὰ τὸν νυμφεύσῃ ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὸν ἀρραβωνίσῃ. Ἐπέμενε, «διὰ νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν του πίσω» ἀπερχόμενος εἰς τὴν ξενιτειὰ ὁ υἱὸς τῆς, ἀλλ' ὁ Νίκος δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τέτοια πράγματα.

Τῷνοιωθε, ἐν τούτοις ἡ μανοῦλά του ὅλα, ποῦ τοῦ πονοῦσε τοῦ παιδιοῦ τῆς τοῦ μοναχοῦ τὸ δόντι γιὰ τὴν Κωνσταντινιά τοῦ Τ. ἀλλὰ ποῦ τέτοια τύχη ! ; Ἡ Κωνσταντινιά ἦτο μονάκριβη καὶ ἀρχοντοθυγατέρα. Οὔτε ἐτόλμων νὰ τὴν ζητήσωσι.

— Πολύ ψηλὰ ἔρριξε τὰ μάτια του ὁ γυιὸς σου, τῆς ἔλεγον, ἐκεῖ ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ φθάσῃ ποτέ...

Πόσον ὅμως ἐξεπλάγησαν ὅλοι ὅταν ἔμαθον ὅτι ὁ κυρ. Τ. μόνος του ἐπῆγεν εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Νίκου καὶ ἐπρότεινεν εἰς τὴν μητέρα του νὰ τῆς δώσῃ τὴν μονοθυγατέρα του εἰς τὸν υἱὸν τῆς.

— Ἀφοῦ καὶ τὰ παιδιὰ θέλονται κυρὰ Γιάνναινα, τῆς εἶπε ἄς τ' ἀρραβωνιάσωμε, καὶ σὰν γυρίσῃ ὁ γυιὸς σου 'πὸ τὰ ξένα μὲ τὸ καλὸ τότε τὰ παντρέβομε. Ζωὴ νάχουν μοναχά.

Ὁ Νίκος εἶδε τὸ ὄνειρόν του πραγματοποιούμενον. Ἀφοῦ συνεδέθη διὰ δακτυλίου, ὡς δι' ἀρρήκτου δεσμοῦ, μετὰ τῇ λατρευτῆς τῆς καρδίας του ἀνεχώρησεν εἰς Κων)πολιν πλήρης χαρὰς καὶ ἐλπίδων.

Μὲ θάρρος, μὲ ἐνθουσιασμόν καὶ μὲ ἐλπίδα 'ς τὴν καρδιά ἐργάσθη ἐπὶ πέντε ὁλόκληρα ἔτη. Ὑπερεπῆδησεν ὅλας τὰς δυσκολίας. Ἐδημιούργησε περιουσίαν, μέλλον, ἐπλούτησε.

Ἦτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν φιλτάτην γενέτειραν διὰ νὰ τελίσῃ τοὺς γάμους του.

Ἀλλὰ φεῦ ! ἐπέπρωτο ἤδη ὅποτε διανύσας τὴν στενὴν καὶ ἀνάντη ὁδὸν τοῦ βίου του ἤγγιζεν εἰς τὸν γαλήνιον τῆς ζωῆς λιμένα τῆς εὐτυχίας του αἵφνης τὸ νῆμα αὐτῆς σκληρῶς καὶ ἀπαισίως ἐκόπη !

Βαρὺ ἐκ πατρίδος ἄγγελμα κατέστρεψε πᾶσαν τὴν ὑπαρξίν του.

Ἡ Κωνσταντινιά, ἡ μνηστή του, ἀ...πέ...θα...νε...

* *

Ἐκτοτε παρῆλθεν ἀκόμη ἐν ἔτος καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Νίκος κατῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του .. πρὸς ἀλλαγὴν ἀέρος... κατὰ σύστασιν τῶν ἰατρῶν...

Δὲν ἐγνώριζες πλέον, βλέπων αὐτόν, τὸν ἄλλοτε ζωηρὸν καὶ εὐπάρυφον νεανίαν. Ἦτο ἐντελῶς πρηλλαγμένος ! Μ' ὅλα τὰ εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη του ἐφρίνετο κερῆλιξ.... Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ στυγνὴν τὴν σφραγίδα τῶν θλίψεων τοῦ βίου ἔριψεν. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἤρχισαν νὰ λευκίνωνται.

Ἐζήτηται θεραπείαν εἰς τὸν ἀέρα τῶν ὀρέων.

Ἡ μήτηρ του ἦτο ἀπαρηγόρητος !...

Σιωπηλοί, ἐγὼ τε καὶ ὁ φίλος μου ἐρροφῶμεν τὸν καφεῖ μετὰ τῆς λεπτῆς καὶ ζωογόνου αὔρας τοῦ βουνοῦ.

Ἀμφότεροι ἐσκεπιόμεθα φερόμενοι ἀπὸ ἀναμνήσεως εἰς ἀναμνήσιν.

— Θυμᾶσαι, τὸ ἐσπέρας τῶν ἀρραβῶνων μου ; ! αἵφνης ἐφώνησεν ὁ Νίκος.

Ἐγὼ θέλω νὰ ἀποδιώξω ἀπ' αὐτοῦ ἀλγεινὰς ἀναμνήσεις πρесиποιήθην τὸν θυμωμένον ἐναντίον του καὶ ἤρχισα καὶ πάλιν νὰ τὸν μαλλώνω.

— Ὅχι, μοῦ εἶπε, ἄλλο θέλω νὰ σοῦ 'πῶ. Μιὰ ἱστορία τοῦ βίου μου πολὺ συμπτωματικὴ, ἀκουσέ με σὲ παρακαλῶ, διότι κάπως αἰσθάνεμαι ἐλάφρως τῶν πόνων μου, ὅταν διηγούμαι... εἰς τὸν φίλον μου... Καὶ ἐξηκολούθησεν :

Ἦταν ἀνοίξι καὶ τότε, πρὸ ἐξαετίας, ὅπως τώρα. Τὸ

ἐσπέραις ἐγένοντο οἱ ἄρρηθῶνές μου καὶ τὸ πρῶτ' νύχτα νύχτα πῆρα τὴν πέρδικα καὶ βγῆκα γιὰ κυνήγι.

Δέν εἶχε φέξῃ ἀκόμη ποῦ ἔπιασα μιὰ πέρδικα καὶ μοῦ ἔφυγεν ἀπὸ τὰ χέρι. Εὐρισκόμην καὶ τότε ς' αὐτὰ ἐδῶ ἀκριβῶς τὰ μέρη καὶ τραγουδῶντας ἀνέβηκα 'ς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους βράχους, τὴν εὐτυχεστέραν ἐκείνην καὶ μόνην πρῶϊν τοῦ βίου μου διὰ νὰ θαυμάσω τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον. Ὅποια ἀνάμνησις!....

Εἰς ἐκείνην ἐκεῖ τὴν πέτραν, — ἰδὲ καὶ τώρα ὥραϊα θάλλουσιν ἄνθη — ἀνῆλθον καὶ ἔκοψα ἐν ἄνθος, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸ χαρίσω κρυφίως.... εἰς τὴν μνηστήν μου Ἀγνὸ καὶ ἄθῳο ἓνα λουλουδι τοῦ βουνοῦ!

Εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν θέσιν ἐξηκολούθει διηγούμενος ὁ Νίκος, ἐκάθησα καὶ τότε καὶ ἐδῶ εἰς σὺτὴν τὴν μεγάλην καὶ λείαν ὡς μάρμαρον πλάκα ἔγραψα ἀρκετοὺς στίχους «εἰς τὴν εὐτυχίαν μου!»

Ἡ χαρὰ ἐμπνέει καὶ οἰστρηλαεῖ τὴν καρδίαν!

Περιχαρῆς καὶ ἄζων κατῆλθον ἀπὸ τὸ βουνόν. Εἰς τὴν οἰκίαν μου ἡ μήτηρ μου μ' ἐπερίμενε καὶ μ' ἐνηγκαλίσθη ἐξ ἀγαλλιάσεως.

Πτωχὴ μήτηρ!....

Μὲ τὸ ἄνθος ἐκεῖνο τοῦ βουνοῦ, τὸ ὁποῖον ᾔθελον νὰ πρσφέρω εἰς τὴν μνηστήν μου θὰ ἦτο καλλίτερον ἐσκέψην, ἐὰν τῇ ἔγραψον πρὸς ἀνάμνησιν καὶ ἐν ποίημα. Οἱ στίχοι ὅμως οὓς ἐπεχειρήσα νὰ γράψω δὲν μοὶ ἤρεσκον. Τὸ ποίημα τὸ ὁποῖον εἶχον γράψῃ ἐπὶ ταύτης τῆς πλακὸς ἦτο ὡραιότατον! Δέν ἠδυνάμην ὅμως νὰ τὸ ἐνθυμηθῶ καὶ εὐχαρίστως ἀπεφάσισα τὴν ἐπομένην πρῶϊν ν' ἀνέλθω ἐνταῦθα μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀντιγράψω τὸ ποίημα.

Ὅποια ὅμως ὑπῆρξεν ἡ λύπη μου, ὅταν ἐπλησίισα ἐπὶ τῆς πλακὸς ταύτης καί... «τὸ τραγοῦδι τῆς εὐτυχίας μου» εἶχε σβυσθῇ!

Τὴν νύκτα εἶχε βρέξει!

Κακὸς οἰωνός!... Οὕτως ἐμελλε νὰ σθυσθῇ καὶ ἡ πραγματική μου εὐτυχία!

* *

Ἐσιώπησε. Τὴν κεφαλὴν του καὶ πάλιν ἔστρεψε κάτω πρὸς τὸ χωρίον καὶ τὰ βλέμματά του διηύθυνεν ἐπὶ λόφου καταφύτου ἔνθα ὑφῷται ἡ Ἐκκλησία. Πλησίον ἐκεῖ διεκρίνοντο λευκά τινα σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς ἐσκορπισμένα, καὶ αἱ κορυφαὶ ὀλίγων κυπαρίσσω. Ἦσαν οἱ ἐπὶ τῶν τάφων Σταυροὶ—μάρτυρες—Ἦτο τὸ νεκροταφεῖον! καὶ ὁ Νίκος ὡς ὁ Ὅρφεὺς εἰς τὸν Ἄδην, ἐκεῖ ἐβύθισε τὸ ὄμμα του! Ἐκεῖ ποῦ ἔκειτο καὶ ὁ τάφος τῆς μνηστῆς του!.....

* *

Φωναὶ καὶ ἄσματα ἐγερτήρια διεχύνοντο κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὸν ἀέρα. Τῶν περδίκων τὰ κελαϊδήματα ἀναμιγνύμενα μὲ τὰς φωνὰς τῶν ἄλλων πτηνῶν ἀπετέλουν συναυλίαν. Ὁ Ἐλελίφασκος καὶ ὁ θυμὸς ἡμιλλῶντο νὰ συναγωνισθῶσι ὡς πρὸς τὸ ἄρωμα μὲ τὰ ἄλλα ἄνθη τοῦ βουνοῦ.

Γύπες καὶ αἰετοὶ πετώντες ἐκ τῶν φωλεῶν των ἔπληττον τὸν ἀέρα διὰ τῶν πτερύγων των.

Ἄλλοι πάλιν ἐκ τούτων θέλοντες νὰ καθήσωσιν ἐπὶ τῶν ἀκροβραχείων, ἐτρόμαζον ἐκ τῶν αὐτοκλήτων ξένων ἐπισκεπτῶν τῶν ἀνακτόρων των καὶ ἔφευγον πλαταγίζοντες τὰς πτέρυγας. Πρόβατα καὶ ἀρνία βελάζοντα ἐξηπλοῦντο πρὸς βοσκήν εἰς τὰς καταπρασίνους κλιτύς. Ὁ ἦχος τῆς φλογέρας καὶ τῆς ποιμενίδος τὸ ἄσμα ἠκούετο ἐκεῖ που πλησίον. Κόρακες ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ παρακειμένου σπηλαίου ἐπεκάθηντο τῇδε ἀκνέισε ἀφόβως καὶ ἔκρωζον ἀπαισίως.

Πᾶσα φωνὴ καὶ πᾶσα κίνησις ἀπετέλει ἡνωμένη ἓνα φαλμὸν ἐωθινῆς προσευχῆς εἰς δοξολογίαν τοῦ Πανσόφου!

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ὁ Μέγας τοῦ Θεοῦ Νὰὸς ἐφωτίσθη δι' ἀπλέτου φωτός. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλε!

Ὡς θυμίαμα τότε ἡ ὁσμὴ τῶν μυροβολούντων βοτάνων
τοῦ βουνοῦ ἀνήρχετο εἰς τὰ ὕψη!

* *

Ἠγέρθημεν μετὰ τοῦ φίλου μου διὰ νὰ ἀναχωρήσωμεν,
ὅτε ὁ Νίκος λαβὼν ἐκ τῆς τέφρας ἀνθράκκα ἔγραψεν ἐπὶ τῆς
πλακῆς :

Ἦταν τῆς ἀνοιξὶς αὐγὴ

κ' ἐτραγουδοῦσε ὁλ' ἡ γῆ!

τὴν ἴδια ὥρα μιὰ φορὰ

εἶχ' ἡ καρδοῦλα μου χαρά...

Κι' ἐδῶ 'ς αὐτὸ τὸ μέρος, ὁλόδροσ' ἕνα ἔκοψα

Πρωτάνοιχτο λουλουδί.

Ἐδῶ 'ς τὴν ἴδια πλάκα μ' αὐγούλας χρώματ' ἔγραψα

«Σβυσμένο ἕνα τραγοῦδι!»

Ἐν Κων]πόλει

Θ. Γ. Θεολογῆς.

ΓΛΥΚΕΙΑ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ

Τὸ σκιόφως τῆς ἐσπέρας ἐξέπνεεν ἀπαλὰ ἀπαλὰ καὶ ἐκ
τῆς κορυφῆς τοῦ ἀπέναντι βουνοῦ ὑπέρυθρος διεγρά-
φετο κύκλος. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἀμυδρὸν τοῦ κύ-
κλου φῶς καθίστατο ζωηρότερον, ὅτε εἰς τὴν κορυφὴν
τοῦ βουνοῦ, ἦν ἀραιὸς ἐπλαισίον καὶ ὠχρὸς φωτοστέφανος πα-
ρετήρησα χρυσῇν γραμμὴν μαρμαρῶσδουσαν, ἥς αἱ ἀκτῖνες ἰ-
λαραὶ καὶ μαλακαὶ ἐφθάνον μέχρι τοῦ προσώπου μου. Βαθμυ-
δὸν ἡ γραμμὴ ἐκείνη ἀνακύπτουσα ὑπὲρ τὴν κορυφὴν ἐλάμ-
δανε τὸ σκῆμα ἡμικυκλίου ἀνερχομένου βραδέως. Ἐφάνη τέ-
λος ἡμίσεια φωτόσφαιρα ἐπίχρυσος προσκεκολλημένη ἐκεῖ
πρὸς στιγμὴν ἀκίνητος.

Ἦτο τὸ θέαμα ἐκεῖνό τόσον γοητευτικόν!... Παρουσίαζε
κάτι τι τὸ φαντασμαγορικόν, ὅπερ θὰ μείνῃ ἀνεξάλειπτον ἐκ
τῆς μνήμης μου καθ' ὅλον μου τὸν βίον εἴτε διότι πρῶτην
φορὰν τὸ παρετήρησα προσεκτικῶς, εἴτε διότι ἡ νύξ ἐκείνη
δι' ἐμὲ ἦτο νύξ τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

Φαντασμαγορικὸν θέαμα! Ἡ κοιλὰς, ὡς ἡ περιπαθὴς Σε-
λὴνη ἐξεκολλήθη τοῦ βουνοῦ, φωτισθεῖσα παρουσίασε τὰ δεν-
δρύλλια καὶ τὰς εὐσκιοφύλλους πλατάνους μὲ τὰς ὠχρὰς
σκιάς των καὶ τὰς ἀπείρους τετραγωνικὰς διαιρέσεις τῆς. Ὁ
ἀφανὴς ρῦαξ ἀνέλαμψε μὲ τοὺς χρυσαυγεῖς ἐλιγμούς του. Ἐν
τῷ μέσῳ τῆς ποικιλίας τῶν λόφων καὶ βουνῶν διεγράφοντο
διὰ γραμμῶν ἀσυλλήπτων ἐδῶ ἐν παρεκκλυσάκι, στιζόμενον
ἀπὸ παραθυράκια... ἐκεῖ μία καλύβη... παρεκεῖ ἐν χωρίον μὲ
φῶτα θαμπὰ καὶ τρεμοδύνοντα. Ἀκούεται εἰς τὸν πλησίον
λόφον ποιμενικὴ φλογέρα... Εἰς τὸν δρόμον τραγοῦδι διαβάτου,
ὁ ὁποῖος φεύγων τὰς φλογεράς ἀκτῖνας τοῦ καλλιλαμπέτου
ἀστέρος τῆς ἡμέρας ὁδεύει κατὰ τὴν νύκτα... Ἐκ τινος οἰ-
κίας παραπονεμένον τραγοῦδι ξενητεμένης συνοδεῖον τὸν μο-
νότονον τριγμὸν τοῦ ἀργαλειοῦ... Ἐξ ἄλλης τὸ τραγοῦδι γέ-
ροντος :

Σὰν λάμπ' ὁ ἥλιος 'ς τὰ βουνὰ

'ς τοὺς κάμπους τὸ φεγγάρι κ.τ.λ...

Τὰ πρόβατα ὧν ὁ κωδωνισμὸς ταράττει τὴν νυκτίαν τῆς φύ-
σεως γαλήνην σχηματίζουν ἐπὶ τῆς πεδιάδος σκιάς κινου-
μένας, ἐξαφανιζόμενας καὶ ἐμφανιζόμενας ἐναλλάξ καὶ ἐξ
ἀπροόπτου. Ὁ δὲ νεαρὸς ὁδοκός των ἴσως κατ' ἐκείνην τὴν
στιγμὴν συμπληρῶν τὸ κεχηνὸς τῆς εἰδυλλιακῆς ταύτης
συναυλίας μὲ τὸν ποιμενικὸν τοῦ αὐλὸν ἐρωτοτροπεῖ παρὰ
τὸ πλευρὸν ποιμενίδος ὠραίας, βαυκαλίζων αὐτὴν ἡδύτατα.

II

Τὸ πᾶν ὑπνώττει ἤδη. Ἡ θεὰ τῆς νυκτὸς λούει διὰ τῶν
ἀδαμαντίνων ἀκτῖνων τῆς τὰ γαλανά τοῦ Ἰουνίου κύματα βρα-
δυποροῦσα ἐν τῷ αἰθερί. Καὶ ἐγὼ πρὸ τοῦ παραθύρου μου
ρεμβὸς καὶ σύννους βυθίζω τὸ βλέμμα ἐντὸς τοῦ ὀρίζοντος
τούτου, ὃν προηγουμένως περιέγραψα.

Εἶχεν ἡ θεορινὴ ἐκείνη νύξ, κατὰ τὸ ἐκτάκτως δι' ἐμὲ περι-
παθὲς. Ἐνόμιζον ὅτι καὶ ἡ γόνισσα καὶ ἡ μελιχρὰ Σελήνη
συνεμερίζετο τὴν θλίψιν τῆς καρδίας μου καὶ ἂν ἤμην ποιη-
τῆς ἴσως θὰ ἐνεπνεόμην καὶ θὰ ἐχάραττον γραμμὰς ἐνός
ἀριστουργήματος ἴσως, πλὴν δυστυχῶς!... Ἐπεθύμουν ἂν
ἦτο δυνατόν νὰ ἐγκλείσω τὴν ὠραίαν αὐτὴν εἰκόνα, ἥς γλυ-
κυτέραν δὲν ἠσθάνθην ἐν τῷ βίῳ μου ἐντὸς χρυσῆς θήκης,
ἦν νὰ ἀνοίγω ὁσάκις ἡ νοσταλγία μὲ καταλαμβάνει. Ἰδοὺ,
ἀναγνώστὰ μου, σκηνογραφία ἀπλουστάτη πλὴν γλυκεῖα.

«Σκιόφως. Ἀνατολὴ Σελήνης. Κοιλιάδες σεληνοφώτιστοι.

Σαπφειρόχρυσος επιφάνεια Ἰονίου. Κωδωνισμὸς ποιμνίων. Μικρὸν χωρίον. Οἰκία ἀγροτική. Ἐντὸς αὐτῆς κοιτὶς βρεφική. Πρόσωπον ἀγγέλου ὑπὸ φωτοστεφάνου περιβαλλόμενον. Στῆθος ἀναπάλλον. Χρυσὸν ὄνειρα Θερινὴ νύξ».

Χρῶσθῃ Ραφαὴλ ἢ Μιχαὴλ Ἀγγέλου θὰ ἡδύνατο ἀράγε ὅλην ταύτην τὴν σκηνογραφίαν πιστῶς νὰ ἀναπαραστήσῃ ; Ὁ καλλιτεχνικώτερος περιγραφικὸς κάλαμος θὰ ἡδύνατο λεπτομερῶς νὰ ἀπεικονίσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου μίαν τοιαύτην σκηνογραφίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπορεῖ τις τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ συμπεριλάβῃ ἐκ φόβου μήπως ἐκ τῆς ἀδεξιότητός του ἀποκρύψῃ ἀδάμαντας ἐκπέμποντος ἀπειροπληθεῖς μαρμαρυγὰς ;

Ἦθελον ἡ νύξ ἐκείνη νὰ ἦτο μακρά, αἰωνία. Ἐνόμιζον ὅτι εὐρισκόμην ἐν τῇ Ἑδέμ, ἀφ' ἧς, οἶμοι ! . . . μετὰ τινὰς ὥρας ἀπνῶς θὰ ἐδιωκόμην. Ἐνόμιζον ὅτι ὠνειρώττων ἐν ἐργηγόρσει κατὰ τὴν ψευδῇ καὶ ὥχρᾳ ἐκείνῃν ἡμέραν.

Μετὰ τινὰς ὥρας ὅλη αὐτὴ ἡ μαγευτικὴ σκηνογραφία ἀπεσδύνετο ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ ἄλλη ἀπαισία καὶ σπαρακτικὴ σκηνὴ παρήλαυνε πρὸ αὐτῶν διαπερῶσα ὡς βέλος τὴν καρδίαν μου. Δάκρυα, λυγμοί, ἐναγκαλισμοί. . . σκληρὸς ἀποχωρισμὸς. Γλυκεῖά μου Ἦπειρος !

III

Καὶ ἂν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐγκλεισθῇ εἰς πολῦτιμον θήκην μία τόσον ἀρρήτως γλυκεῖα σκηνογραφία θερινῆς νυκτός, διητηρήθη ὅμως ζωηρὰ ἐν τῇ μνήμῃ μου. Ὅσάκις δὲ ὁ πόνος καὶ ἡ νοσταλγία συσφίγγουσι τὴν καρδίαν μου ἀναπολῶ αὐτήν, ἥτις ἐκτυλλίσσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς φαντασίας μου ὡς ἐν κλειδοσκοπεῖᾳ, καὶ διέρχομαι στιγμὰς τινὰς ἀγίας ἐντροφήσεως καὶ ἀκραίηνοῦς ἱεροῦ ρεμβασμοῦ, καθ' ἃς ἀσυναίσθητως ἔρχεται εἰς τὰ χεῖλη μου ἐν ᾧσμα ἀρρήτως γλυκὺ καὶ παραπονετικόν, τὸ ὁποῖον, τίς οἶδε, πόσας φορὰς ἔψαλλον τὰ χεῖλη πολυπικραμένων Ἦπειρωτῶν.

«Ἐ! σεῖς πουλιὰ τοῦ κάμπου καὶ τῆς Ρούμελης

λίγο, γιὰ χαμπλώσετε κ.τ.λ . .

Ἡ ἀναπόλησις τῆς ποιητικῆς ἐκείνης θερινῆς νυκτός καὶ τὸ ᾧσμα αὐτὸ ἀναπληροῦσιν ἐν μέρει τὴν ἑλλειψιν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ θεραπεύσωσιν οὔτε οἱ καλλιτέχναι τοῦ χρῶσθῃρος ἢ τῆς γραφίδος. Ἡ πτερόεσσα φαντασία ἐπὶ τῶν χρυσῶν τῆς πτερύγων μὲ μεταφέρει νοερῶς εἰς τὴν τόσον γλυκεῖαν ἐκείνην χώραν, εἰς τὴν ἀναχωρῶν ἀφῆκα μέγα μέρος τῆς ὑπάρξεός μου.

Ἐν Κων)πόλει Σπυρίδων Οἰκονόμου.

ΑΝΘΙΜΟΣ Ο ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

(Ἐκ Βελεγράδων)

Handwritten signatures and notes:
 Καν
 Μένριος
 Ἀνδρέας Ν. Απολλωνίου
 Διέδοξεν

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΔΡΥΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΩΙ

Οἱ κάτοικοι τοῦ τμήματος τούτου ἀγαπῶσι καθόλου τὰς τέρφεις καὶ διασκεδάσεις, διατηροῦσι δὲ πολλὰς τοῦ ἀρχαίου βίου συνθήκας. Ἐκάστη κοινότης πανηγυρίζει ἑτησίως· κατὰ τὰς πανηγύρεις δὲ ταύτας ἑκάστη οἰκογένεια φιλοξενεῖ ἐπὶ δύο τουλάχιστον ἡμέρας συγγενεῖς καὶ φίλους ἐκ τῶν πέριξ χωρίων. Χορὸς συνηθέστερος ἐν τῷ τμήματι τούτῳ εἶναι ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δ ρ ο π ο λ ί τ ι κ ο ς ὁ προσφιλέστατος οὗτος τῶν ἀρχαίων στρατιωτῶν χορὸς. Ἄσματα δὲ δημῶδη διασφύζονται καὶ ἐνταῦθα πλεῖστα ἐκ τῶν ὁποίων δύνανται τις νὰ καταρτίσῃ πλουσίαν συλλογὴν.

Κατὰ τὰς βαπτίσεις προσκαλοῦνται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ παρατίθεται τράπεζα. Ὁ ἀνάδοχος εὐχεται πρῶτος ὑπὲρ τοῦ βρέφους, λαμβάνει ποτήριον οἴνου ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀφοῦ πῆν ὀλίγον, ρίπτει νόμισμά τι ἐντὸς ὑπὲρ τοῦ βηπτισθέντος.

Κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων περιερχόμενοι τὰς οἰκίας τραγουδοῦν τὰ ἑξῆς οἱ παῖδες :

Κόλλαντα μίλλαντα

Τρεῖς χιλιάδες πρόβατα καὶ δυὸ χιλιάδες γίδια.

κ. τ. λ.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων τραγουδοῦν :

Σήμερ' εἶναι τὰ φῶτα κι' ὁ φωτισμὸς
καὶ χαρὰ μεγάλη 'ς τοὺς οὐρανοὺς.

κ. τ. λ.

Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι προπέμπουσι τὸν ἀνχωροῦντα εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τοῦ οἴκου του. Ἐκεῖ δὲ ἔμα ὡς δοθῇ τὸ σύνθημα τοῦ ἀποχωρισμοῦ, αἱ γυναῖκες τραγουδοῦν μελωδικώτατα τὸ ἑξῆς :

ὦρα καλὴ, ψυχούλα μου,
καλὰ νὰ πᾶς, καλὰ νὰ 'ρθῇς
καλὰ νὰ βρῇς τὴν μάνα σου.
Θεέ μου, Παντοδύναμε
μεγάλο τὸνομά σου
τοῦ ξένου δῶσε τὴν ὑγείαν
κ. τ. λ.

Ἡ τελετὴ τῶν γάμων γίνεται ὡς ἀκολούθως :

Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τοῦ Σαββάτου στήνεται ἡ σημαία ἐν ἄσμασι καὶ πυροβολισμοῖς εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ. Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ταύτης συναθροίζονται καὶ οἱ προσκεκλημένοι. Ἡ σημαία, (κοινῶς μπαϊράκι) εἶναι ἐρυθρὰ ὀθόνη ἐν ἣ ἀπεικονίζεται ὁ Σταυρὸς. Ἐπὶ τῆς αἵχμης τοῦ ξύλου τῆς σημαίας τίθενται τρία πορτοκάλια. Ἡ βαφικὴ ὕλη δι' ἣς χρωματίζεται ἡ κόμη τῆς μελλονύμφου, στέλλεται δύο ἡμέρας προηγουμένως.

Καλοῦνται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ συγγενεῖς καὶ φίλοι, γυναῖκες καὶ κοράσια καὶ τραγουδοῦν :

Ὅλοι πάγουν 'ς τὸ παζάρι
καὶ ψουνίζουνε ἄρματα.
Κι' ὁ γαμβρὸς μπογιά τῆς νύμφης.

Ἄμα φθάσῃ ἡ μπογιά εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης ἄδουσι τὸ ἐπόμενον :

Βάλε μπογιά 'ς τὰ χεῖρά σου
'ς τὰ πέντε δάκτυλά σου

Τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας ταύτης παρατίθεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ τράπεζα. Συγχρόνως κοσκινίζεται ὑπὸ συγγενεῶν γυναικῶν τὸ ἄλευρον διὰ τὴν κολούραν τοῦ γάμου· αἱ δὲ παρακαθήμεναι γυναῖκες ἄδουσι τὸ ἑξῆς :

Μωρὴ καλὴ ζυμώστρα, φκιάσε μας κολούρα
μὲ τὸ μέλι ζυμώσε τὴν καὶ 'ς τὸ φούρνο ἀπλωσέ τὴν.

Τὴν λεκάνην μετὰ τοῦ ἀλεύρου φέρει εἰς τοὺς παρακαθημένους κατὰ σειράν ὁ νέος, ὁ ὁποῖος θὰ ζυμώσῃ τὴν κολούραν. Ρίπτει δὲ τότε ἕκαστος ἐντὸς τοῦ ἀλεύρου νόμισμά τι καὶ αἱ γυναῖκες τραγουδοῦν :

Λύστε δέστε τὰ πουγγιά σας, ἀφεντάδες,
ἦλθ' ὁ Τσιέλιος μεθυμένος, λεβεντάδες,
νὰ κεράσετε τ' ἀλεύρι κ. τ. λ.

Ποιὸς πλάθει, ποιὸς ζυμώνει τοῦ γάμου τὴν κολούρα
ὁ κυρ γαμβρὸς τὴν πλάθει κι' ὁ Τσιέλιος τὸν βοηθάει.

Ἄφ' οὗ ψηθῇ ἡ κολούρα ἐξάγει ταύτην ἐκ τοῦ κλιθάνου ἡ μεγαλύτερα τοῦ γαμβροῦ ἀδελφὴ ἡ ἡθεῖα αὐτοῦ καὶ τὴν διανέμει πρὸς τοὺς παρευρισκομένους. Θεωρεῖται δὲ αἷσιος οἰωνὸς δι' ἐκεῖνον, ὅς τις θὰ εὖρῃ ἐν τῷ τεμαχίῳ τοῦ μεγαλείτερόν τι νόμισμα.

Τὴν Κυριακὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, τὴν πρωΐαν ἢ μετὰ τὸ γεῦμα ἐκκινᾷ ὁ γαμβρὸς μετὰ τῶν προσκεκλημένων, ἵνα παραλάβῃ τὴν νύμφην καὶ τραγουδοῦν τὸ ἐξῆς :

Κίνησε τ' ἀρχοντόπουλο 'ς τὴν Πόλιν γιὰ νὰ πάρῃ
Νύχτα σελώνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλιγόνει.

Ἐν τῷ οἴκῳ τῆς νύμφης τραγουδοῦν τὸ ἐξῆς :

Ντύσου, στολίδου λυγερή, ντύσου, στολίδου κόρη
γιὰ νὰ φανῇς εἰς τὸ γαμβρὸ κῆπος καὶ περιβόλι
ἔῃντα πουγγιὰ ξωδεύθηκαν 'ς ἐσένα Περιστέρα.
Ποιὸς ἦταν ὁ προξενητὴς ποῦ εἶχε φάει κανέλα
χιόνια καὶ πάγους τσάκισαν ὅσο νὰ σ' ἀγαπήσουν
καὶ τοὺς ἀγγέλους ἔφεραν γιὰ νὰ σὲ ζωγραφίσουν.
Ἡ καλὴ μάνα τῆς νύμφης, ὅλ' αὐτὴ τὴν ἐδομάδα,
τίποτε δουλειὰ δὲν κάνει, ὅλο ράφτει καὶ κεντίζει
καὶ ταῖς στράταις καθαρίζει νὰ περάσῃ ὁ γαμβρὸς της
μὲ τοὺς χίλιους συμπεθέρους.

Τῆς νύμφης ἐκκινούσης ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἄδουσι τό :

Τρικκαλινὴ μου Πέρδικα καὶ Λαρσινὴ τρυγῶνα. κ.τ.λ.

Καὶ ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ τὸ ἐξῆς :

Ἐμπα 'δῶ μῶρ' Πέρδικα, Ἐμπα 'δῶ βγάλε πουλιὰ
δεκατέσσαρα πουλιὰ καὶ 'ς τὸν πάτο μιὰ μυλιά.

Ἡ νύμφη ἅμα εἰσέλθῃ ἐν τῷ οἴκῳ ἀσπάζεται τὰς χεῖρας τῶν προσκεκλημένων καὶ καμαρώνει. Ἀκολούθως γίνεται χορὸς εἰς τὸν ὁποῖον λαμβάνουν μέρος καὶ οἱ νεόνυμφοι καὶ τραγουδοῦν μετὰ τῶν ἄλλων ᾠδῶν καὶ τὸ ἐξῆς :

Ὁ ἥλιος ἐπαντρεύθηκε τρυγῶνα, τρυγῶνα
κι' ἐπῆρε τὸ φεγγάρι τρυγῶνα νεογαμμένη
Συμπεθεροὺς ἐκάλεσε » »
Τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄστρα » »
Καὶ στρώματα τοὺς ἐστρώσε » »
τὸν κάμπο μὲ λουλουδία » »
Τοὺς ἔβαλε καὶ φαιγνὰ » »
τὸν ἄνθο μὲ τὸν μόσχο » »
κρασιὰ τοὺς ἔβαλε νὰ πιοῦν » »
θάλασσα καὶ ποτάμια » »
Ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ » »
αὐγερινὸς δὲν ἦλθε » »
αὐτοῦ πρὸς τὸ ξημέρωμα » »
αὐγερινὸς μᾶς ἦρθε » »
φαίνει τὸν ὕπνο ζωντανὸ » »
'ς τὰ νεόγαμπα πεσκέσι » »
φαίνει καὶ 'ς τοὺς συμπεθεροὺς » »
φανὰρι ἀναμμένο » »
συμπεθεροὶ νὰ φύγωμε » »
τὰ νιόγαμπα νυστάζουν » »
τ' ἔχουν βραδυαῖς ἀκοίμητα » »
ἔχουν καὶ μεσημέρια » »

Ἡ τελετὴ τῶν γάμων λήγει συνήθως τὴν Δευτέραν.

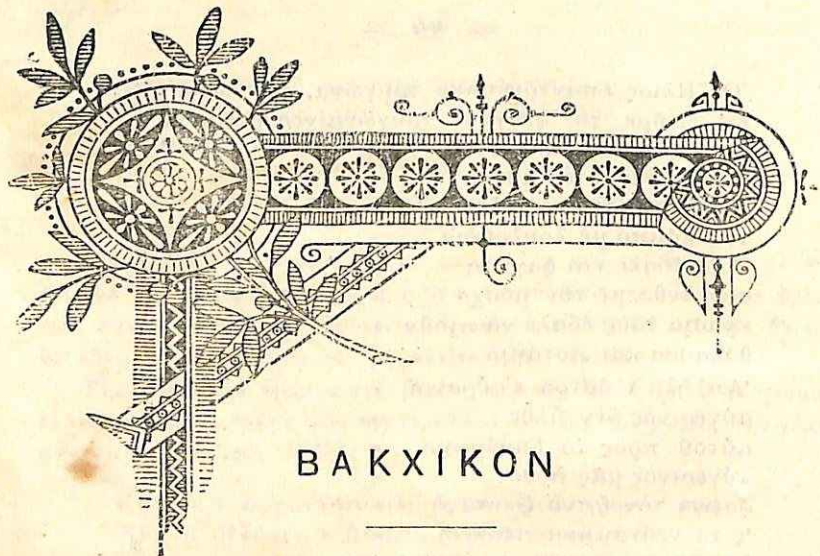
* *

Ἀκάντες οἱ ἄνδρες ἐκτὸς οἰκῶν φοροῦν φρυττανέλλαν πολυπτύχον καὶ ὑπὸ ταύτην ποτοῦρι (περισκελίδαν ἐρυθρὴν). Ἐπίσης καὶ αἱ γυναῖκες φοροῦσιν ἔνδυμα καὶ κάλυμμα λευκά. Ὅς δὲ ἀπομακρυνεῖται τις τῆς ἀληθείας, ἐὰν εἴπῃ ὅτι τὸ ἔνδυμα τῶν γυναικῶν τῆς Δρυϊνουπόλεως ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἔνδυμα τῆς Ἑρας, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ σῶμα ὑπὸ λευκοῦ ὑφάσματος ἐκαλύπτοντο. Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες εἰσὶ φιλόπονοι. Ἄλλοι ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ τμήματος τούτου ἀποδημοῦσιν εἰς Κων/πολιν καὶ ἄλλα χεῖρα. Τινὲς δὲ διατηροῦσιν ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἐμπορικὰ καταστήματα.

Ἐν Δροβιάνῃ

Νικόλ. Γ. Μυστακίδης.

ΒΑΚΧΙΚΟΝ

Ὑσιέρον ἀπὸ τὸ δεῖπνον εἰς τὸν πρῶτόν μου τὸν ὕπνον·
Εἶδον ὄνειρον φρικτόν, θαυμασμοῦ, φόβου μικτόν·

κόραξ ἤρπασεν ἐν φεῖδι

καὶ τὸ σήκωσε ψηλά·

ἔκειτο ἐγὶνή δακτυλίδι

καὶ τὸν ἔσφιγγε καλά.

Κραῖ! ἐφώναζεν ὁ κόραξ

οἱ! ἐσύριζε τὸ φεῖδι.

Καὶ ἔς τὴν τόση ταραχὴ

μοῦ φοβήθη ἡ ψυχὴ.

Πές μου τώρα, φίλε σὺ

τί δηλοῖ τὸ κραῖ τὸ οἱ

Ἐξηγεῖς τοὺς οἰωνοὺς;

μοῦ ἐθόλωσεν ὁ νοῦς.

Γεώργιος Νεάνθης.

Η Α. Σ. Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΙΝΟΥ
ΛΕΟΝΤΙΟΣ

(Ἐξ Ἰωαννίνων).

Λεόντιος
ἐξ Ἰωαννίνων

ΜΕΛΕΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ

Η ΗΠΕΙΡΩΤΙΣ

I

— Βρε ἀδελφέ, σεῖς ἐκεῖ εἶδθαι εἰς ὅλα σας παράξενοι, ἔλεγέ μοι πρὸ πολλοῦ δηκτικῶς πως εἶς ἐκ τῶν στενῶν μου φίλων, γόνος ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας τοῦ ἱστέφους Ἀστεως, εὐτυχῆ-
σας νὰ περιέλθῃ οὐκ ὀλίγα μέρη τῆς φιλότατης πατρίδος

— Περιῆλθον χωρία, συνήντησα κόμας, ἐπεσκέφθην πόλεις καὶ κωμοπόλεις, καὶ εἰσέδυσκα εἰς οἰκογενείας, εἰς συναναστροφάς, εἰς δια-
σκεδάσεις, ἐθαύμασα περιβολάς, ἔξεις, συνηθείας, ἦθη, ἔθιμα τοῦ τό-
που σας, κατεγοητεύθην ἰδίᾳ μὲ τὸν μέχρις ὑπερβολῆς φιλόξενον χα-
ρακτηρὰ σας, ἀλλὰ σᾶς βεβαιῶ ὅτι, καθ' ὅλον περίπου τὸ τρίμηνον
διάστημα τῆς περιηγήσεώς μου ταύτης δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀντιμετω-
πίσω ὄμμα πρὸς ὄμμα ἄνευ ὑπερβολῆς ἔστω καὶ μίαν ἐκ τῶν ἀντι-
προσώπων τοῦ ὥραίου σας φύλου. Μὲ ἔχει ἐκπλήξις κυριολεκτικῶς
ὁ περιορισμὸς τῶν γυναικῶν σας...

Ἄ! φίλε μου, αἱ γυναικῆς σας εἶναι πολὺ ὀπίσω!...

— Βεβαίως, τῷ ἀπῆντησα, θὰ ἦτο πολὺ διὰ τὸν τόπον μας! ἡ νὰ
τρέφῃ γυναῖκας, οἷαι αἱ ἀβροδίαιτοι καὶ χειραφετημέναι σας Ἀτθί-
δες. Οὐχ ἦττον ἔπρεπε νὰ λάβητε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι, ἐκ τῶν γυναι-
κῶν τούτων, τὰς ὁποίας εὕρισκετε τόσον ὀπίσω ἐγεννήθησαν οἱ Ριζά-
ραι, οἱ Καπλάναι, οἱ Ζωσιμάδαι, οἱ Ζάππαι, οἱ Ἀβέρωφ καὶ τόσοι
ἄλλοι μεγάλοι τοῦ Ἑθνους εὐεργέται, εἰς ταύτας δὲ κατὰ μέγα μέ-
ρος ὀφείλει ἡ Ἑλληνικὴ αὐτῇ γυνίᾳ τὴν ἐπίξληλον προσωνυμίαν
«Εὐάνδρος» δι' ἧς πῖνυ δικαίως ἐκόσμησεν αὐτὴν ἡ ἱστορία. Ἡ
παρατήρησις σχετιζομένη, ὡς βλέπετε, πρὸς τὸ τιμαλφέστερον τῶν
δυντῶν δι' ὃ πρέπει νὰ καυχᾶται χώρα τις μὲ ἐπύκρानε φυσικὰ οὐκ
ὀλίγον, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ μείνῃ ἄγονος ἐν ἐμοὶ σκέψεων καὶ σχολίων.

Παρήλθον ἔκτοτε ἔτη. Βίσεχώρησα εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν κοινω-

νίαν, εἰσέδυσα εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τοῦ κλεινοῦ
Ἀστεως, ἐσπούδασα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν Ἀτθίδα ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ
ἐκτὸς αὐτοῦ, ὡς τε δεσποινίδα καὶ οἰκοδόσποιαν, παρηκο' οὐθησα τὴν
ἐξέλιξιν αὐτῆς βῆμα πρὸς βῆμα ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν τῷ
σχολείῳ, ἐν τοῖς γράμμασιν. ἐν ταῖς ἐπιστήμας, ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ.
Ἐνεθυμήθην δὲ τότε τὸν φίλον συμπολίτην καὶ ἐδικαίωσα αὐτόν, εἰ
καὶ οὐχὶ καθ' ὅλοκληρίαν. Ἐζύγιζε καὶ οὗτος, ὡς συνήθως συμβαίνει,
διὰ τῆς πλάστιγγος τοῦ περιβάλλοντος, ἐν' ᾧ ἔζησε καὶ ἀνετράφη.
Πανοῦ χειραφετήσεως εἶχεν ἐπηρεάσῃ τὴν διάνοιάν του Εἶμαι δὲ βέ-
βαιος ὅτι τὴν αὐτὴν τύχην θὰ ὑφίσταντο καὶ αἱ κομψαὶ του Ἀτ-
θίδες, ἐὰν Παρισινὸς τις ἐπισκεπτόμενος τὰς Ἀθῆνας ἔκρινε περὶ αὐ-
τῶν ἐπὶ τῇ βᾶσει μόνον τῶν συνθηκῶν τοῦ ἐν Παρίσιος βίου. Ἀναμ-
φιβόλως ἤθελον χαρακτηρισθῇ ὡς περιορισμέναι καὶ πολὺ ὀπίσω.

Ὡς βλέπετε εἶναι λίαν παράδοξοι εἰς τὰς σκέψεις αὐτῶν οἱ νεώ-
τεροι ἄνθρωποι. Διαβλέπουσιν περιορισμοὺς ἐκεῖ ἔνθα κατ' οὐσίαν δὲν
ὑφίστανται τοιοῦτοι, ἐκλαμβάνουσι δὲ ὡς πρὸς τὴν στασιμότητα ἢ
μᾶλλον τὴν ὀπισθοδρόμησιν, τὸν ἐκτροχιασμὸν. Διότι τί ἄλλο εἶναι
ἢ χειραφέτησις ἢ παραπλίνθησις τῆς γυναικὸς ἔξω τῶν ὁρίων τῆς
τροχιάς αὐτῆς, ἀληθῆς αὐτῆς ἡθικῆς καὶ σωματικῆς ὁλεθρῆς; Πόσον
δυστυχῶς ἐσφαλμένην περὶ πολιτισμοῦ καὶ προόδου ἰδέαν ἔχομεν.
Δὲν δυνάμεθα νὰ διδῶμεν πέραν τοῦ συρμοῦ καὶ τῆς ἐθιμοτυπίας!
πέραν τῶν ψευδεπιδείξεων καὶ τῆς κενοδοξίας. Ἡ ματαιοφροσύνη, ἡ
φιλκρέσκεια (Coquetterie), ἡ ὑποκριτικὴ καὶ ἐπίπλαστος λεπτότης,
ἡ ἐθιμοτυπία (étiquette), ὁ πιθηκισμὸς, ἡ ξενομανία, τὸ κλειδο-
κύμβαλον, ἡ πολυτέλεια, ἰδοὺ ὁ πολιτισμὸς, ἰδοὺ ἡ πρόοδος! !

Ἄλλ' ὅπως ἀποφαίνεται τις γνώμην περὶ γυναικῶν, τοῦ ὄντος τού-
του τοῦ συγχυκῶντος τὴν ὑψηλίαν καὶ συνταράττοντος κεφαλὰς σο-
φῶν καὶ ἐπιστημόνων, τοῦ ὄντος, τὸ ὁποῖον ὁ μὲν Ἡσίοδος δὲν ἀνῆ-
γεν εἰς μοῖραν ἀνωτέραν τοῦ κτήνους, ὁ δὲ Εὐρύπιδης κατηρᾶτο ὡς:
«ὅς μὲν ἐσθλ' ἀμυχανώτατον, κακῶν δ' ἀπάντων, ἐκτοτα σφωτάτατον»
ἐνῷ ἕτεροι ἀνυψοῦσι παρὰ τὸν θρόνον τοῦ Πλάστου ἐγκωμιάζον-
τες καὶ ἐξυμνοῦντες τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἀριστοτέχνημα τῆς Δημιουργίας
καὶ πηγὴν πάσης ἐν τῷ κόσμῳ εὐδαιμονίας, ὡς τὸν ἀδάμαντα
τῆς πλάσεως καὶ τὴν Βασίλισσαν τοῦ κάλλους, νομίζετε ὅτι ἀρκεῖ
τοιαύτη ἐπιπολαία ὁλως ἐξέτασις ἐρειδομένη ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τύ-
πων καὶ τῶν μεστῶν περισσῆς κουφότητος καὶ ὑποκρισίας ψευδεπι-
δείξεων, τοῦ γελοιογραφήματος τούτου τοῦ ἐκπολιτισμοῦ καὶ τῆς μορ-
φώσεως τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν; Δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὑμᾶς διὰ

Αμνηχανόλας

τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου ὅτι τοιαύτη κρίσις ἔσται ἐκ τῶν προτέρων ἐσφαλμένη· καθ' ὅσον πάντα ταῦτα ὑποβιβάζουσι τὴν γυναῖκα καὶ κατασπiloῦσι τὸ ἀγνὸν μέτωπόν της, περὶ παντὸς δὲ ἄλλου ἢ περὶ πολιτισμοῦ καὶ ἐξυψώσεως αὐτῆς μαρτυροῦσιν.

II

Ἡ γυνὴ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὸν ὄν, ὁ ἀχώριστος τοῦ ἀνδρὸς σύντροφος. Περὶ αὐτῆς ἐξηγέθησαν αἱ διαφορώταται τῶν γνωμῶν καὶ εἰς ἄκρον ἀντιφατικαί. Λεγεῖντες ὅλοι σοφῶν ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ Λαίβνιτιου καὶ Καρτεσιου ἀπὸ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου μέχρι τοῦ Γκαίτε καὶ Σαίξπηρ, μέχρι τοῦ Ἰψεν καὶ Τολστόη ἡσχολήθησαν ἐπὶ τοῦ γριφώδους καὶ ἀνεξάντλητου τούτου κοινωνικοῦ αἰνίγματος. τοιαῦτα δὲ καὶ τσαῦτα περὶ αὐτῆς ἐγράφησαν, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ τὴν πληθὺν αὐτῶν,

« . . . Οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω,
οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
φῶν ἡ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δὲ μοι ἦτο ἐνείη »

[Ὅμηρ. Ἰλ. Β. 488].

Ἄλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων τούτων ἰδεῶν ἡλίω φαεινότερον διαλάμπει καὶ ἀνεπίδεκτος τυγχίνει ἀντιρρήσεως ἡ ἰσχυρὰ καὶ ἀκαταγώνιστος ἐπίδρασις, ἣν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν Ἑθνῶν ἐξασκεῖ ἡ πολυμήχανος τῆς Εὐας ἀπόγονος. Εἶναι ἡ μεγάλη κινητήριος δύναμις τοῦ πελωρίου καὶ πολυδαχιδάλου τροχοῦ, ὅστις καλεῖται **κοινωνία**. Εἶναι ἡ ζεῖδωρος, ἡ δροσερά, ἡ ζωογόνος καὶ ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ μεγαλείου παντός λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ ταραχώδης, ὁ ὀρμητικὸς, ὁ ἄγριος χεῖμαρρος, ὁ ἐκριζὼν, ὁ ἀνατρέπων, ὁ παρασύρων, ὁ ἐξαφανίζων οἴκους, θρόνους, δυναστείας, λαούς, ἔθνη· ἡ σκοτία καὶ ἀποτρόπαιος ἄβυσσος, ἡ διασκορπίζουσα πανταχοῦ τὸν τρόμον, τὴν καταστροφὴν, τὴν ἐρήμωσιν, τὸν ὀλεθρον. Εἶναι ἡ Πηνελόπη, ἡ Ἰφιγένεια, ἡ Ἀσπασία, ἡ Τελέσιλλα, ἀλλὰ καὶ ἡ Κλυταίμνηστρα καὶ ἡ Μήδεια. Ἐπιθυμεῖται νὰ διαγνώσῃτε τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν λαοῦ τίνος; Θέλετε τέλος πάντων νὰ ἐννοήσῃτε, ἂν λάοις τις ἀκμάζῃ κοινωνικῶς; Ζητήσατε τὴν γυναῖκα, *chez la femme*. Ἡ **καλὴ γυνή**· εἶδός ἡ ἀδαμάντινος κρηπίς τῆς προόδου πάσης κοινωνίας, παντὸς ἔθνους. Ζητήσατε τὴν καλὴν γυναῖκα ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ὁποίας διαλάμπει οὐχὶ ἡ ὑποκριτικὴ ματαιοφροσύνη καὶ ἀλαζονεία, ἀλλ' ἡ θελκτικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἀπλότης, ἡ γλυ-

κεῖα ἀθωότης, τὸ ἄφθιτον **ἠθικὸν κάλλος**, οὐχὶ ἡ γελοιογραφημένη, ἡ ψευδὴς καὶ ἐπίπλαστος μόρφωσις, ὁ πιθηκισμὸς καὶ ἡ ξενομανία, ἀλλ' ἡ ὑγιής, ἡ ἐδραία, ἡ στερεὰ, ἡ ἀκλόνητος ἠθικὴ μόρφωσις· γυναικα ἐνὶ λόγῳ μὲ ἦθος, μὲ χαρακτῆρα ἔχουσαν συναίσθησιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς προορισμοῦ, οὐχὶ δὲ τὰ τετυφλωμένα καὶ διανοητικῶς ἀνίσόρροπα μορμολύκεια τῶν βουλεβάρτων τῶν μεγαλοπόλων τὰ δουλεύοντα εἰς τὸν συρμὸν καὶ τὴν ματαιότητά. Ζητήσατε τὴν ἀγνὴν καὶ ἀθῶαν, τὴν φίλεργον καὶ φιλόκαλον, ἀλλ' οὐχὶ κομψευομένην καὶ φιλάρεσκον νεάνίδα, τὸ χάσμα τοῦ οἴκου, τὸ σέμνωμα τῆς συνοικίας. Ζητήσατε τὴν ζηλευτὴν μητέρα, τὴν πιστὴν σύζυγον, τὴν χρηστὴν οἰκοδόποιον, τὴν αὐτοθυσιαζομένην καὶ μετὰ πλήρους αὐταπαρνήσεως, περὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκτων αὐτῆς ἀσχολουμένην, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ ἐμπιστευομένην ταῦτα εἰς ξένας παιδαγωγούς (*gouvernantes*). Ζητήσατε τὴν πολιάν, τὴν λευκότριχα πρεσβύτιδα, τὸ στήριγμα τοῦ οἴκου, ἀντικείμενον σεβασμοῦ καὶ λατρείας τῶν περιόικων, καθοδηγοῦσαν τοὺς περὶ αὐτὴν διὰ τῶν συμβουλῶν αὐτῆς, ὡς ὁ Γερῆνιος Νέστωρ τοὺς Λαταοὺς καὶ Ἀργεῖους ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, τοῦ καθήκοντος.

III

Ἀπὸ τοιαύτης ἀπόψεως ἐξεταζομένης τῆς γυναικός, ἀπὸ ἀπόψεως δὴλον ὅτι τῆς ἐπίδρασεως αὐτῆς ἐπὶ τὴν τύχην τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν Ἑθνῶν εὐτυχῶς εὐρίσκομαι εἰς τὸ εὐάρεστον σημεῖον νὰ διαψεύσω τὸν φίλον Ἀθηναῖον εἰς τὰς περὶ Ἡπειρώτιδος κρίσεις του. Ἡ φιλτάτη Πατρίς παρ' ὅλην τὴν δυστυχῶς ἐπιπολάζουσαν παχυλὴν ἀμάθειαν δύναται νὰ καυχήθῃ ὅτι διατηρεῖ ἀκμαῖα τὰ στοιχεῖα τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς εὐημερίας. Πίστις συζυγικὴ ἀκαταγώνιστος, τιμὴ οἰκογενειακὴ παροιμιώδης, ἀφροσύνη εἰς τὸ καθῆκον καὶ τὴν ἐργασίαν μέχρις αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας, ἰδοὺ τὰ οὐσιώδη χαρακτηριστικὰ τῆς Ἡπειρώτιδος, ἐχέγγυα οἰκογενειακῆς παγιότητος. Λάβετε τὸν κόπον καὶ ρίψατε μετ' ἐμοῦ ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ βίου τῆς Ἡπειρώτιδος, τῆς γνησίας καὶ ἀμώμου Ἡπειρώτιδος, ἣν δὲν ἔχει κατασπilώσῃ εἰσέτι ὁ βόρβορος τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ. Παρατηρήσατε τὴν ἐλέλιξιν αὐτῆς ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ θέλετε ἐννοήσῃ πόσον ἐπιπολαιῶς καὶ ἐσφαλμένως ἔκρινε περὶ αὐτῆς ὁ φίλος Ἀθηναῖος. Φύσει αἰδήμων καὶ εὐειδὴς εἰς ὑπερβολὴν ἡ Ἡπειρώτις μὲ τὰ ῥόδα εἰς τὰς παρεῖας καὶ τὸ μειδίωμα εἰς τὰ χεῖλη, μὲ τὴν χάριν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν εἰς τὸ ὄμμα ἀγνοεῖ βεβαίως τὰς ξηρὰς ἐθιμοτυπίας καὶ τοὺς καλλωπισμούς καὶ τὰ φυμαθιώματα, τὰς

ὕποκριτικὰς ὑποκλίσεις (révérences) καὶ τὴν κυνικήν ἀναίδειαν τῶν πλαγγόνων τῶν ἀριστοκρατικῶν σχολίων, οὐχ ἥτιον διὰ μόνης αὐτῆς τῆς φυσικῆς καλλονῆς ἀποπνέει πανταχοῦ ζώην, πῦρ, σφρίγος, ἄρωμα. Ἰσως δὲ εἶναι εὐρείας μορφώσεως, ἴσως ἴσως δὲ ἄγνοεῖ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου, ἀλλ' ἔχει καρδίαν εὐγενῆ, καρδίαν μεγάλην, καρδίαν πλήρη εὐγενῶν αἰσθημάτων. Ἐχει διάνοιαν διαυγῆ, μὴ ἐσκοτισμένην ὑπὸ τῶν ἀπατηλῶν θεληγέτρων τῆς πολυτελείας καὶ ματαιότητος, διάνοιαν δεσπόζουσαν ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτῆς, καθοδηγοῦσαν εἰς τὴν αὐτοθυσίαν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν χάριν τοῦ συζύγου, χάριν τῶν τέκνων, χάριν τοῦ καθήκοντος. Ἐχει, ἄλλοις λόγοις, **φρόνημα ἀνδρικὸν** ἀρετὰς, πρὸ τῶν ὁποίων ὡριζᾷ ἡ εὐρεία μόρφωσις τῆς Ἀθίδος ἢ τῆς Παρισινῆς.

Παῖς ἤδη ἡ Ἡπειρώτις ἀνθαμιλλᾷται εἰς τὸ σχολεῖον πρὸς τὰς ὁμηλικούς αὐτῆς, μεθ' ὧν εὐχαριστεῖται παίζουσα τὰ «**Τόχόκαλα**» (1)

Δυστυχῶς τὸ σχολεῖον ἐν Ἡπείρῳ δὲν ἀκμάζει τόσοι διὰ τὰ ἄρρενα, ὅσον καὶ διὰ τὰ θήλεα. Ἡ ἐκπαίδεσις εὐρίσκεται εἰσέτι, δύναται τις εἰπεῖν, εἰς τὴν ἀρχέγονον κατάστασιν. Ἐὰν δὲ ἐξαιρέσωμεν κεντρικὰς τινὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις, ἔνθα διατηροῦνται ὅπωςδὴποτε εὐπρόσωπα σχολεῖα πανταχοῦ τῆς λοιπῆς Ἡπείρου ἐπιπολάζει παχυλὴ ἀμάθεια. Διὰ τοῦτο ἡ Ἡπειρώτις λίαν ἐνωρὶς ἀναγκάζεται νὰ ἐπιδιοθῇ εἰς τὸν **ἀγροτικὸν βίον** συγχρόνως δὲ πρὸς τὸ **πλέγμα** καὶ τὸν **ἡλακάτν**, τὴν πρωτογενῆ ταύτην χειροτεχνίαν, ἐπιδίδεται καὶ εἰς τὸ **τσαπὶ** καὶ εἰς τὸ **δικέλλι**, ἐργαλεῖα γεωργικὰ προωρισμένα δι' ἀνδρικούς βραχίονας.

Εὐτυχῶς ἐπ' ἐσχάτων κατενοήθη τὸ ἐπισφαλὲς τῆς τακτικῆς ταύτης διὰ τὴν γυναῖκα, μεῖζων δὲ ἤρξατο παρατηρουμένη ἐπίδοσις ἐπὶ τὴν χειροτεχνίαν καὶ ὑφαντικὴν, δι' ἧς θὰ ἀναδειχθῇ ἡ Ἡπειρώτις ἀληθὴς τῆς Πηνελόπης ἀπόγονος. Ἰδιάζουσιν σημασίαν ἀποδίδει ἡ Ἡπειρώτις εἰς τὰς περικνημίδας αὐτῆς, δι' ἧς νύκτας πολλάκις ὁλοκλήρους καταταναλίσκει σχεδιάζουσα ἐν ὥραϊον «**ξόμλι**» (2). Ἰδιαι-

(1) Παιδιὰ ἀπλουστάτη συντελουμένη διὰ πέντε σφαιροειδῶν λιθαρίων εὐκινήτων, τὰ ὅποια ἡ κορασὶς ρίπτει πρὸς τὰ ἄνω, ὑποδέχεται εἰς τὴν παλάμην καθημένη δὲ διαβιβάζει κάτωθε τῆς γεφυροειδῶς κεκυρτωμένης καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τηριζομένης χειρὸς αὐτῆς.

(2) Πιθανῶς ἀντὶ ἐξόμοιο, ἐκ τοῦ ἐξομοίωμα.

τέρα μάλιστα παρὰ τισι καταβάλλεται μέριμνα πρὸς καλλωπιτμόν τῆς περὶ τὸν **ἀστράγαλον** χώρας. Ἐνταῦθα ἐξαντλεῖται ἡ ἰδιοφυΐα τῆς Ἡπειρώτιδος. Ὁ συρμός (mode) παίρνει καὶ δίνει κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον. Σχέδια ἐπὶ σχεδίων, ἐπινοήματα θαυμάσια, συμπλέγματα χρωμάτων ποικίλα εἰλημμένα ἰδίᾳ ἐκ τῆς τάξεως τῶν πτηνῶν, τῶν ἐντόμων καὶ τῶν ἀνθέων παρελαύνουσι πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ ἐρωτύλου νεανίσκου, ὅστις ἰδιαζόντως ἀρέσκεται θαυμάζων τοὺς ἀστραγάλους τῆς γλυκυτάτης τοῦ **Νεράιδας**. Ἐνδυμασία ἀπλή καὶ ἀπέριτος συνήθως ὀλίγον ἰκάτωθεν τῆς γαστροκνημίας (Jambe κοινῶς γάμπα) ἐξικνουμένη (δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ τῶν μερῶν ἔνθα εἰσῆχθη ἡ Εὐρωπαϊκὴ περιβολή) παρέχει ἐλευθέραν τὴν θέαν τῶν ἀστραγάλων, τῆς μόνης χώρας, ἣν ἀγαπᾷ νὰ ἐπιδεικνύῃ ἡ ἀφελὴς καὶ ἀθῶα Ἡπειρώτις. Ἀναμφιδόλως ὁ Δαρβίνος, ἐὰν ἐγνώριζε τὸ φαινόμενον τοῦτο, θὰ κατέτασεν εἰς τὴν **ἐρωτικὴν του ἐπιλογὴν** τὴν τόσοι θαυμασίως ἐξελισσομένην μεταξὺ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἀνθέων. Καὶ ἄσκημα δὲ χαρακτηριστικὸν τοῦ φαινομένου ὑπάρχει τὸ ἐξῆς:

Κάτω στὸ γιאלό, κάτω στὸ περιγιάλι,

Κάτω στὸ γιאלό κοντή, Νεραντζούλα φουντωτή.

Κόρν ἐπλενε τ' ἀνδρός της τὸ μανδύλι.

Κόρν ἐπλενε κοντή, Νεραντζούλα φουντωτή.

Φύσηξε Βοργιάς, φύσηξε τραμοντάνα, φύσηξε κ.λπ.

Τῆς ἐσθήκωσε τὸ μεσοφούστανό της, τῆς ἐσθήκωσε »

Καὶ τῆς φάνηκε τὸ ποδοστράγαλό της.

Καὶ τῆς φάνηκε κοντή, κ. τ. λ.

Ἐπινόημα φαίνεται κανενὸς «**κορτάκια**», ὅπως λέγουσιν οἱ Ἀθηναῖοι, παρακολουθοῦντος τοὺς ἀστραγάλους τῆς λατρευτῆς του εἰς πᾶσαν αὐτῆς ἐργασίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πλύσιν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ πλύσεως, ἔργον εἰς τὸ ὅποιον συνηθέστατα ἀσχολεῖται ἡ Ἡπειρώτις, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς διηγηθῶ ἐν τερπὸν ἐπεισόδιον ἢ μᾶλλον μίαν γλυκεῖαν ἀνάμνησιν παρελθόντος βίου, ἀνεξιτήλους ἐπαφῆσασαν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μου ἐντυπώσεις τῶν θεληγέτρων τῆς Ἡπειρώτιδος.

IV

Περιηρόμεθα μετὰ τινος φίλου μου πρώτην ἤδη φορὰν ἐπισκεπτομένου τὴν **Βοδτιαν** τὰ διάφορα τοπία τῆς γνωστῆς ταύτης κα-

μπούλεως (1), οὐχὶ ἄγνωστα βεβαίως εἰς ἐμέ, ὅστις ἐν αὐτῇ κατὰ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἠτένισα, ἐν αὐτῇ τὴν πρώτην ἀφῆκα κραυγὴν. Πρῶταν τινὰ ἐξεδράμομεν μέχρι **τοῦ ὠγωναῖα**, λοφίσκου πρὸς νότον ὀλίγον ἐκτὸς τῆς κωμοπόλεως ἐκτεινομένου. Ἦτο ἄνοιξις. Θέαμα ἐξόχως μαγευτικὸν ἐξετείνετο πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν. Τὰ ποικιλόχρωμα ἄνθη θαυμασίως συμπεπλεγμένα ἐστρώννουν δίκην πολυτελεστάτων Περσικῶν ταπήτων τὴν ἀπέναντι κλιτὸν τοῦ **Μποζόβου**, (2) διασκορπίζοντα μέχρις ἡμῶν τὸ μεθυστικὸν ἄρωμά των. Μυρίπνους Ζεφυρίτις αὔρα μυστηριωδῶς ὑπεισδύουσα μεταξὺ τῶν φυλλωμάτων τῶν ὀλίγων δυστυχῶς σποράδην τῇδε κάκεισε ὑψομένων δένδρων τοῦ τοπίου τούτου μᾶς ἐμέθυε κυριολεκτικῶς μὲ τὸν γλυκύτατον καὶ ἁρμονικὸν ψίθυρον αὐτῆς, τὴν μονοτονίαν τοῦ ὁποῖου ἐποικίλλον θαυμασίως τὰ τερεττίσματα τῶν παντοειδῶν καὶ ἁλίων στρουθίων, ποῦ δε καὶ που ἀκουόμενον καὶ τὸ παθητικώτατον τῆς ἀηδόνος ἄσμα. Δὲν παρήλθον λεπτά τινα, ὅτε μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβλητικὸν τὸ πυρφόρον ἄσμα τοῦ Φαέθοντος ἡλίου προβάλλει ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀπέναντι ὑπεράνω τοῦ χωρίου **Δολοῦ** ἀνυψομένου ὁμωνύμου ὄρους καὶ ἄρχεται διαυλακοῦν τὸ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν κυονόβαφες τοῦ οὐρανοῦ θόλωμα. Φωτόλουστος πλέον ἢ κορυφὴ τοῦ **Μποζόβου** μὲ τὸ πυκνότε-

(1) Ἡ **Βοδτίνα** κωμόπολις ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 3,000 πληθυσμὸν εἶναι πρωτεύουσα τῆς **Πωγωνιανῆς**, ἔδρα ὑποδιοικήτεως. Ἔχει ὠραῖον ὀρίζοντα καὶ γλυκύτατον κλίμα. Διακρίνεται διὰ τὰς ὥρας τῆς οἰκοδομᾶς, ἐν αἷς διαπρέπει ἰδίᾳ ὁ ἐν τῷ κέντρῳ ἀκριβῶς τῆς πόλεως ἀνυψούμενος ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου, εἷς ἐκ τῶν καλλιτέρων καὶ μεγαλειτέρων τοῦ Τμήματος, παρ' αὐτὸν δὲ ἡ ὥραία αὐτῆς Σχολή.

(2) **Μπόζοβον** τὸ πρὸς Δ. ἄνω τῆς Βοστίνης ὑψομένου μετὰ πυκνῆς δασώδους κορυφῆς ὄρος, πλούσιον εἰς ξυλείαν καὶ εἰς θήραν. Πρὸς Β. τὸ ὄρος τοῦτο καταλήγει εἰς τὸν λεγόμενον **Μέγα Λόγγον** καὶ εἰς τὴν παρ' αὐτῷ κειμένην γραφικωτάτην καὶ ἐξοχὸν διὰ τὰ διαυγῆ αὐτῆς ὕδατα θέσιν **Τσοραῖα**. Ἡ πρὸς Ν. κορυφὴ τοῦ ὄρους τούτου εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Κορήταις**, καταλήγει δὲ εἰς τὸ χωρίον **Ποντήκαταις**. Ἡ Νοτιά κλιτὸς τοῦ ὄρους τούτου καταλήγει εἰς τὴν **Μεγάλην ῥάχιν** πρὸς Ν. τῆς ὁποίας ἐκτείνεται ἡ κατάφυτος καὶ μαγευτικὴ κοιλάς ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Τούροβον** (ἐκ τοῦ: Τύρνοβον, ὅπερ ἦτο χωρίον πάλαι ποτε ἀκμάσαν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ) πλουσίᾳ εἰς ἀμπέλους καὶ ὀπωροφόρα δένδρα ὡς καὶ εἰς ξυλείαν.

τον καὶ ἐξ ὑψικορύφων δένδρων, σφενδάμνων τὸ πλεῖστον. ἀποτελούμενον δίσκος αὐτῆς ἀκτινοβολεῖ πρὸ τὸ ἄχανές, ἡ δὲ ἀριστοτεχνικὴ συναυλία τῶν ἀνθολούστων λειμώνων καὶ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ὑψομένων παντοειδῶν τὰς ἐαρινὰς αὐτῶν στολὰς περιβεβλημένων καρποφόρων, ἐν οἷς διακρίνεται ἡ λευχειμονοῦσα ἀμυγδαλῇ, παρέχει εἰς τὴν πόλιν θέαν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Ἐνόμιζον, (συγγνώμην διὰ τὴν παρέκδασιν), ὅτι εὐρίσκομαι μεταξὺ **Πάρνηθος** καὶ **Τμητοῦ**. Καὶ πράγματι ἡ κοιλάς τῆς Βοστίνης δύναται κάπως νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀττικῆς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι στερεῖται ἐλαιῶνων, ἀπέναντι δ' αὐτῆς πρὸς Β. ἀντὶ τῆς μαρμαροτεύκτου Πεντέλης καὶ τῶν μυροδόλων πευκῶνων τῆς ὑψοῦται ἡ ἀπότομος, ἡ ὑψικάρηνος καὶ παγετώδης **Μερόπη** (Νεμέρτσκα), πρὸς Α. δὲ ἀντὶ τοῦ Ἰλισσοῦ ἐκτείνεται ὁ χαώδης καὶ ἀποτρόπαιος **Λάκκος τοῦ Κουβαρά**, μέγα καὶ ἀπόκρημνον μεταξὺ Βοστίνης καὶ Δολοῦ χάσμα, διὰ τοῦ ὁποῖου διερχόμενα τὰ ὕδατα τῆς Μερόπης καὶ τοῦ Δολοῦ σχηματίζουσι πρὸς νότον τὸν ποταμὸν τῆς Βοστίνης. Καταμαγευμένοι ἐκ τῆς ἐξόχου ταύτης φυσικῆς καλλονῆς τοῦ τοπίου τούτου ἐξηπλώθημεν νωχελῶς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐκτεινομένου φυσικοῦ τάπητος ὑπὸ τὴν σκιὰν παρακειμένου δένδρου. Κάτωθεν ἡμῶν εἰς ἀρκετὸν βάθος διήρχετο ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Μπιργιναδῆκος**, γνωστὸς ρυάξ, τῶν δὲ ὑδάτων αὐτοῦ, ἀφθόνων ὡς ἐκ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους ὁ ἄλλος φλοῖσθος ἐξικνεῖτο μέχρι τῶν ὠτων ἡμῶν. Ἡ οἰμαζόμεθα εἰς τὴν παρασκευὴν καφέ, συναποκομίσαντες ἐνν μὲθ' ἡμῶν τὰ πρὸς τοῦτο χρειώδη, ὅποτε κωδωνίσματα καὶ βελλάσματα ἀμνῶν καὶ ἀμνάδων ἀντηχοῦντα ἐκ τοῦ ἀπέναντι λόφου τοῦ **Προφήταν** Ἡλιοῦ μᾶς ἐκέντησαν τὴν ἡρεξιν διὰ γάλα. Ἀνυπόμονος δὲ ὁ φίλος μου καὶ κατενθουσιασμένος, διότι τὰ πάντα ἔβαινον κατ' εὐχὴν, ἐγείρεται, ὅπως μεταβῇ πρὸς προμήθειαν γάλακτος. Αἰφνης ἤχοι ἀκαλλίτεχνοι: **Μπάμ! Μπούμ!** ἀκούονται, συγχρόνως δὲ γλυκύθυμον ἄσμα ἀνέρχεται ἐκ τοῦ βίθους μέχρι τῶν ὠτων ἡμῶν:

Σὰν ἐφεξ' ἡ ἀνατολὴ

κι' ἐχάραξεν ἡ Αὖσι

Πᾶν τὰ πουλάκια ὅττι βοσκῇ

κ' ἡ ἐμμορφες ὅττι βρούσι κ. τ. λ.

Ἦσαν νεάνιδες τῆς παρακειμένης συνοικίας κατελθοῦσαι ἐν συνόδῳ πρὸς λεύκανσιν ἐνδυμάτων εἰς τὸ ρυάκιον. Ἐξηγήθη ἐν τὸν

φίλον μου περὶ τίνος πρόκειται. Ἀμέσως δὲ δὲν γάνομεν καιρόν, πα-
ραιτούμεθα καὶ τοῦ καφέ καὶ τοῦ γάλακτος καὶ διὰ τίνος ἀτραποῦ
δυσβάτου καὶ ἀπορήνου ὁ ὅρα τοῖ κατερχόμεθα παρὰ τὸ ρυάκιον.
Ἡ χάρα καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ἡμῶν ὑπῆρξεν ἀνώτερος πάσης περιγρα-
φῆς. Κνῆμαι γυμναὶ καὶ ἀπαστράπτουσαι ἐντὸς τοῦ διαυγούς καὶ πα-
φλάζοντος ὕδατος, ὠλέναι λευκαὶ καὶ ἀκτινολοβοῦσαι ὡς ὁ ἥλιος,
ἐνδύματα πάλλευκα μετὰ λευκῶν κρηδέμων ἐπὶ κεφαλῆς, ὁμοίων
Ἰσως πρὸ τὰ λευκὰ κρηδέμνα τῆς Ἡρας, ἐθάμβωσαν κυριολεκτικῶς
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Ἐνομίσαμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι αἱ **Νύμφαι**
τῶν δασῶν καὶ τῶν ὑδάτων, αἱ καλλιπλόκχοι **Δρυάδες** καὶ **Νηρηΐ-
δες** κατέβησαν ἐκεῖ, ἵνα λουσθῶσι. Διετελοῦμεν ἐν προφανεῖ ἐκστά-
σει. Αἰφνης **ὑπᾶυ! ὑποῦμ!** ἀντηχεῖ καὶ πάλιν, ῥίγος δὲ ἐνδομύχου
ἀγαλλιάσεως διατρέχει τὸ σῶμα ἡμῶν, ὥς τις **ὑστερικὴ αὔρα**.
Προσπαθοῦμεν νὰ συγκρατηθῶμεν τί δὲ βλέπομεν; Ἰσχυροὶ γυμνοὶ
βραχίονες ρυθμικῶς ἀνυψούμενοι καταφέρουσι βαρὺ ξύλινον ρόπτρον,
τὸν λεγόμενον **κόπανον**, ἐπὶ χονδροῦ μαλλίνου ὑφάσματος ἐξηπλωμέ-
νου ἐπὶ εὐρείας παρὰ τὴν πηγὴν στυλινῆς πέτρας. ἐνῷ ἐξ ἄλλου
χεῖρες ἀφρόπλαστοι διακρίνονται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀκτινοβολοῦντος ἐξ
ἀντανεκλάσεως τοῦ φωτὸς διαυγῆς ὕδατος τρίβουσαι λευγεῖματα ποι-
κίλα, συγχρόνως δὲ τερψίθυμον ᾄσμα ἀκούεται ἀναμιξ μετὰ τοῦ γλυ-
κέος φλοίσβου τοῦ λάλου ρυάκος. Ὁ θαυμασμός ἡμῶν ἐξέικτο εἰς τὸ
ἀπροχώρητον, ἀλλὰ καὶ ἡ περιέργεια ἡμῶν ἐκορυφώθη. Τίνες ἦσαν
ἄρά γε αἱ πάλλευκοι αὗται Νύμφαι, ὧν τὰ πρόσωπα ἀπηνῶς ἐκρύ-
πτοντο ἀπὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν; Ἀποφασίζομεν νὰ πλησιάζωμεν
ἔτι μᾶλλον. Πλὴν δυστυχῶς λιθάρια καὶ γάλικες ἐξ ἀπροσεξίης Ἰσως
παρασυρόμενα μεθ' ἡμῶν κατερχομένων εἰς τὸ ρυάκιον ἤρκεσαν διὰ
τοῦ κρότου, ὃν παρήγαγον, νὰ μεταδώσωσι τὸν πανικὸν εἰς τὰς νεά-
νιδας, ἐν μιᾷ δὲ στιγμῇ ὡς διαρραγεῖσα πομφόλυξ διελύθη τὸ ἔσοχον
καὶ μαγευτικὸν ἐκεῖνο φάσμα. Αἱ ὠραιαί μας Νύμφαι, αἱ ὁποῖαι
ἐπὶ τόσῃ ὥρᾳ ἐκράτουν ἡμᾶς ἐκεῖ προσηλωμένους ἐπὶ τῶν βράχων
ὑπὸ τὰς φλογεράς τοῦ ἡλίου ἀκτίνας, ὡς βάτραχοι πηδῆσασαι ἐκτὸς
τῶν ὑδάτων ἐξηφανίσθησαν ἐγκαταλείψασαι ἡμᾶς ἐκεῖ ἀπηνῶς χά-
σκοντας καὶ ἐνεούς. Ἀλλ' ὡς εἰ μὴ ἔρκει τοῦτο ἐξαίφνης προβάλλει
πρὸ ἡμῶν μεσθλιξ γυνή, ἀρρενωπὴ τὴν ὄψιν, πάλλουςα ἐν χερσὶ
δίκην δόρατος τὸν εὐμεγέθη κόπανον. Ἀναμφιβόλως δὲ ἠθέλομεν ὑπο-
στῆ τῶν παθῶν μας τὸν τάραχον, ἐὰν μὴ προελαμβάνομεν τραπέν-
τες εἰς ἄτακτον φυγὴν νὰ κρυβῶμεν ἐκεῖ που καὶ νὰ διαφύγωμεν τὸν
ἐκ τοῦ κοπάνου κίνδυνον.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς πλύσεως καὶ εἰς ἑτέρα ἔργα ἐπὶ πλεόν ἐπίμορθα
καὶ βίναυσα τοῖς ἀνδράσι μᾶλλον προσιδιάζοντα οὐδαμῶς θεωρεῖ ἀνά-
ξιον ἑαυτῆς νὰ ἀσχολῆται ἢ Ἡπειρώτις, ὁσάκις μάλιστα ἡ ἀνάγκη
τὸ ἐπιβάλλει καὶ ἡ διατήρησις τῆς οἰκογενειακῆς ἁρμονίας τὸ ἀπαι-
τεῖ. Ἐνταῦθα ἡλίου φαινότερον διαλάμπει ὁ ἡρωϊκὸς τῆς Ἡπειρώ-
τιδος, καταφαίνεται ἡ μεγάλη αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέ-
κνων, ὑπὲρ τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπροπέας αὐτοθυσίας.
Ἐνταῦθα ἔχει νὰ θαυμάσῃ τις τὴν πιστὴν σύζυγον, τὴν αὐτοθυσια-
ζομένην μητέρα, τὴν χρηστὴν οἰκοδέσποιναν. Περιβεβλημένη τὴν
πανοπλίαν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως καὶ ἐλπίδος θαρραλέα εἰσorma
εἰς τὸν ἀμείλικτον ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος ἀγῶνα, προβαίνει εἰς ἔργα
ἐνδοξα καὶ θαυμαστά, ἀναδείκνυται ἡλθῆς ἡρώϊς, ὑπερτέρα τοῦ ἀν-
δρός. Περιφρονεῖ τὰ πάντῃ, τὴν ἡσυχίαν, τὴν ἀνάπαυσιν, πᾶσαν αὐ-
τῆς ἡδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν, ὡς ἄλλη δὲ ἈλκΗΣτις δὲν διστάζει νὰ
προσφέρει, ἑαυτὴν θῦμα ὑπὲρ τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς,
ἁληθῆς μάρτυς τοῦ καθήκοντος. Παρατηρήσατε πόσον ἐπιμόχως,
ἀλλ' ἀγογγύτως σύρει τὸ ἄροτρον, ἀνυψοῖ τὴν δίκελλαν, χειρίζεται
τὸ δρέπανον. Νόσος ὀλίπειρα κατατρυχεῖ τὸν σύζυγον αὐτῆς, τὸ μό-
νον τοῦ οἴκου στήριγμα. Ἀλλ' ἰδοὺ αὕτη πλήρης στοργῆς καὶ ἀφο-
σιώσεως παρὰ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ παρήγορος ἄγγελος. Ἐργάζεται
μετ' αὐταπαρνήσεως, οὐδὲν ἔργον θεωρεῖ ἀνάξιον ἑαυτῆς, μοχθεῖ, κο-
πιᾶζει, τήκεται, φθίνει ἀρκεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν συντήρησιν τῶν
τέκνων αὐτῆς καὶ νὰ ἐπουλύσῃ τὰ ἐκ τῆς ἰσθνεύσεως τοῦ συζύγου αὐ-
τῆς διανοιγέστα εἰς τὸν οἶκον τραύματα. Παρατηρήσατε τὴν πτωχὴν
ἐργάτιδα. Ὁ ἥλιος μεσουρανεῖ. Αἱ φλογεραὶ αὐτοῦ ἀκτίνες σποῦν
κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον καὶ τὴν πέτραν. Τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας κυ-
ριολεκτικῶς πυρπολεῖται. Ἀλλ' αὕτη ἀγογγύτως σύρει τὸ δρέπανον
εἰς τὴν σιτοφόρον πεδιάδα ἄδυστα μετὰ τῶν ὁμοφύλων τῆς κανὲν πε-
ριπαθῆς καὶ θλιβερὸ τραγοῦδι. Ἰδετε μετὰ πόσης χάριτος κρατεῖ ἐν
χερσὶ τοὺς σιτοβαρεῖς στάχους, ὡς ἄλλη ἰέρεια τῆς Δήμητρος. Ἐφη-
βος, μόλις ἐννοήσασα τὸν κόσμον, μὲ χρυσᾷ ὄνειρα εἰς τὰς ἀγκάλας
τοῦ Ὑμεναίου ριφθεῖσα μόλις διῆλθε παρὰ τὴν πλευρὰν τοῦ λατρευ-
τοῦ τῆς καρδίας τῆς τοὺς μῆνας τοῦ μέλιτος. Ἐκτοτε δὲν τὸν ἐπα-
νεῖδεν πλέον. Ἐφυγε **μακροῦ** ἐς τὰ ξένα ἀφοῦ ἐπιλοδῶρησεν αὐτῇ
ἐν μικρὸν ἀγγελουδί πρὸς παρηγορίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπίτασιν τῆς
δυστυχίας τῆς. Ἐφυγεν ἵνα ἐπανεέλθῃ τίς οἶδε πότε; Παρέρχονται

ἔτη, παρέρχονται δεκαετηρίδες πολλάκις, αὐτὴ δὲ πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη τὸν ἀναμένει μὲ καρδίαν πάλλουσαν, μὲ καρδίαν φλεγομένην ὑπὸ τοῦ οὐρανίου πυρὸς τῆς θείας ἀγάπης. Τὸν ἀναμένει παρὰ τὸν βωμὸν τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας. Ἐσκληραγωγημένη, συντετριμμένη ἐκ τῆς βιοπλῆς μὲ πρόσωπον ὠχρὸν καὶ ἡλιοκαυμένο, μόνην παρηγορίαν εὐρίσκει εἰς τό μικρὸ τῆς ἀγγελουδὶ καὶ τὴν **Παναγίδα τῆς**, πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς ὁποίας καθ' ἑκάστην γονυπετῆς χύνει πικρὰ δάκρυα. Τὸν ἀναμένει, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἐν τῷ μεταξὺ **οὕρεα οἰκίοντα καὶ θάλασσα ἠχήεσσα** ἐπεκτεινόμενα ἀπηνῶς χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπ' ἐκείνου. Τίς οἶδε, ἐὰν ἐκεῖ μακρὰν τὰ θέλητρα ἄλλης τινὸς ἀφρογενοῦς κόρης δὲν ἐσαγήνευσαν τὴν καρδίαν του; Αὐτὴ δέ; Τὸν ἀναμένει. Ἀγωνίζεται, παλαίει ἡρωϊκῶς, περιφρονεῖ τὰ ψῦχην καὶ τοὺς παγετούς, ἀψηφεῖ τὸν ἐκ τῆς ἡλιασέως κίνδυνον. Τὴν βαυκαλίζει ἡ χρυσὴ ἑλπίς ὅτι θὰ ἐπανίδῃ τὸ ξενητευμένο τῆς πουλὶ. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους πίπτει ἡρωϊκῶς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀγῶνος καὶ ἐκπνέει μὲ τὸ ὄνομα τοῦ εἰς τὰ ἀγνά τῆς χεῖλη. Ἀληθὴς ἡρώϊς! Πολύκλαυστον θῦμα συζυγικῆς πίστεως.

Τοιαύτη λοιπὸν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ Ἑπειρώτις ἔν τε τῷ οἴκῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἀγνὴ καὶ θελκτικὴ παρθένος, πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη σύζυγος, εὐσεβὴς καὶ φιλόστοργος μήτηρ, χρηστὴ καὶ τιμὰ οἰκοδόσποινα, ἀληθὴς Ἑλληνίς.

VI

Παρ' ὅλας ὅμως ταύτας τὰς ἀνεκτιμήτους ἀρετὰς τῆς Ἑπειρώτιδος, ἐρωτᾶτε, εὐρίσκεται ἄρα γε αὕτη εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῇ περιωπῇ; Δὲν ὑπάρχει τί τὸ ἀμαυροῦν καὶ ἐπισκιαζόν τὰς ἀρετὰς ταύτας; Δυστυχῶς ἡ ἐπιπολάζουσα ἀμάθεια καλλιεργοῦσα ἔξεις καὶ συνηθείας πονηρὰς πολλάκις, δημιουργοῦσα δὲ ἡ καὶ υποθάλπουσα προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας ἐπιβλαβεῖς συντείνει εἰς τὸ νὰ υποβιάζῃ οὐκ ὀλίγον τὴν θέσιν τῆς Ἑπειρώτιδος καὶ νὰ διαταράσσῃ τὴν οἰκογενειακὴν ἁρμονίαν, ἀμαυροῖ δὲ πολλάκις καὶ τὰς ἐξόχους αὐτῆς ἀρετὰς. Πολλοὶ τοιαῦτα ἔξεις ἐπιδιδῶσιν ὀλεθρίως καὶ ἐπὶ τῆς υἱείας διαταράττουσαι τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ προάγουσαι τὴν αὐτοδηλητηρίαν καὶ τὸν ἐκνευρισμόν. Ἐπικρατεῖ εἰσέτι ἐν τισὶ μέρεσιν ὁ **δεδοποτισμὸς**, ὅστις δὲν συμμιθάζεται κατ' οὐδένα τρόπον πρὸς τὰς νεωτέρας μᾶλλον φιλελευθέρους ιδέας τῶν νεωτέρων γενεῶν. Ἐντεῦθεν ἡ πλήρης διάσπασις μεταξὺ πενθερᾶς καὶ νύμφης συνεπαγομένη οἰκο-

γενειακὴν ἀθλιότητα καὶ δυσπραγίαν. Ἀπὸ ἀπόψεως Ἱατρικῆς καταδικαστέα ἰδίᾳ ἡ κακίστη συνήθεια τοῦ νὰ ἐκδίδηται εἰς γάμον ἡ Ἑπειρώτις μικρά, συνήθεια ἔχουσα ὀλεθρίου συνεπείας διὰ τὴν υἱείαν αὐτῆς τε καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς τεχνησομένων. Μόλις ἀρχίσῃ ἡ ὀικογενετικὴ λειτουργία τῆς ὠθηκῆς ἐστὶ ὅτε δὲ καὶ πρὸ ταύτης ἀμαθεῖς γονεῖς παραδίδουσι τὴν κόρην αὐτῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ὑμεναίου. Ἰδοὺ δὲ αὕτη πρὶν ἔτι συμπληρωθῇ ἡ περίοδος τῆς ἡβῆς ἔγκυος. Καθ' ὃν δὲ χρόνον τὸ σῶμα εὐρίσκεται ἔτι ὑπὸ ἀνάπτυξιν ἐπέρχεται ὥς ἐκ τῆς ἐγκυμοσύνης γενικὴ διατάραξις πάντων τῶν συστημάτων διασειούσα ἐκ βάθρων ἅπαν τὸ σωματικὸν τῆς νεάνιδος οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον μὴ ἀνεπτυγμένον εἰσέτι τελείως ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιδράσῃ, ὑποκύπτει καὶ ἐκνευρίζεται. Ἐντεῦθεν δυστοκία καὶ ποικίλαι ἄλλαι διαταράξεις ἀπὸ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καὶ ἀλλαχόθεν παροδικαὶ καὶ μόνιμοι. Προσθέσατε εἰς ταῦτα καὶ τὴν ἐπέμβασιν κατὰ τὸν τοκετὸν ἀμαθῶν καὶ ρυπαρῶν γραϊδῶν ἐπαγγελομένων τὴν μαῖαν καὶ θέλετε ἔχει πλήρη τὴν κιταστροφὴν. Ἐνδομητρίτιδες, ὠθηκῆτιδες καὶ αἱ λοιπαὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Μητρικὰ** γνωσταὶ παθήσεις θέλουσι καταστήσῃ τὸν βίον τῆς τάλαιπύρου κόρης ὄντως ἀβίωτον.

Ἀπὸ υγιεινῆς ἀπόψεως δὲν πρέπει νὰ παρὶδωμεν καὶ τὸ ἐνδύμα τὸ ὁποῖον εἰς τινὰ μέρη φωρᾶται ἀνθυγιεινόν. Παρατηρήσατε τοὺς κεφαλεπιδέσμους χωρίων τινῶν τῆς **Παλαιᾶς Παγωνιανῆς**, τὸ λεγόμενον **Φακίόλι**, ἐπινοηθέν κατ' ἀπομίμησιν ἴσως τῶν «**λευκῶν κρηδέμωνων**» τοῦ Ὀμήρου, πλὴν ὅλως ἄστοχον καὶ ἀκαλλίτεχνον, καθόσον μάλιστα οὐδαμοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπαντᾷ τοιοῦτος τῆς κεφαλῆς περιορισμός, ὅστις οὐ μόνον ὡς ἀνθυγιεῖνός ἐλέγχεται, ἀλλὰ καὶ ἐξουδετεροῖ καὶ τὴν ἐκ τῆς ὥραιας καὶ μακρᾶς κόμης προσγινομένην εἰς τὸ ὥραιον φύλον χάριν. Αἰθυγίει ἡ ἐπίσης ἐλέγχεται καὶ ἡ βαρεῖα καὶ πολυπτυχος περὶ τὴν ὀσφύν ζώνη, τὸ κοινῶς **ζωνάρι** καλούμενον, διότι παρεμποδίζουσα τὴν κυκλοφορίαν ἐπιδρᾷ ὀλεθρίως ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων κοιλιακῶν σπλάγγνων, ἂν καὶ ὅχι, ὅπως ὁ στηθόδεσμος βεβαίως. Ἰσως πάντα ταῦτα εἶχον τὴν ἔνδειξιν αὐτῶν ἐν παλαιότερᾳ ἐποχῇ, ὁπότε ἡ μόνη τῆς Ἑπειρώτιδος ἱσχολία ἦτο τὸ ἄροτρον καὶ ἡ δίκελλα, ὁ δὲ βίος αὐτῆς καθαρῶς ἀγροτικός. Ἀλλὰ σήμερον ἔχει κατανοηθῇ εὐτυχῶς καὶ ἐν Ἑπιείρῳ ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι προσωρισμένη διὰ τὸν οἶκον, ἡ μόνη δὲ πλὴν τῶν ἄλλων οἰκιακῶν ἔργων ἐνασχόλησις αὐτῆς δεῖν νὰ εἶναι ἡ χειροτεχνία, εἰς ἣν ὄντως ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἀναδειχθῇ ἀληθὴς καλλιτέχνης πεπροικισμένη ὑπὸ ὑπομονῆς καὶ καλαισθησίας μεζίνος τῆς τοῦ ἀνδρός. Πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ

παραδεχθῶμεν ὅτι μία μεταβολή καὶ ἐπὶ τὸ καλαισθητικώτερον ἀλλὰ καὶ ὑγιεινότερον τροποποίησις τῆς περιβολῆς, ἂν καὶ δύσκολος, διότι ἔχει νὰ προσκρούσῃ κατὰ μυρίων ὅσων προλήψεων κρίνεται ὁμῶς ἀναγκαία. πεποιθᾶμεν δὲ ὅτι ἐκεῖ ἔνθα εἰσέτι δὲ, ἔχει ἐπιτευχθῆ τοιαύτη θὰ ἐπιτευχθῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεπαισθήτως. Πρὸ πικρὸς ἀνάγκη νὰ προσδώσωμεν μείζονα σημασίαν εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς γυναικός, ἥτις δὲν εἶνε οὐτε διὰ τοὺς βούς, οὐτε διὰ τὸ ἄρσεν, οὐτε διὰ τὴν δίκελαν, ὅπως ἐφρόνει ὁ Ἡσίοδος. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ ἐπιμεμελημένης καὶ ὑγιαῖν μορφώσεως ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ἀρθῶσι πᾶσαι αἱ ἀφορμαὶ αἱ δυνάμεναι νὰ ἀμαυρώσωσι τὰς ἀνεκτιμήτους ἀρετὰς τῆς Ἡπειρώτιδος, θὰ ἀναλάμψῃ δὲ αὕτη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ αἰγλῇ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, ἀληθῆς τῆς Πηνελόπης ἀπόγονος.

Ἐν Ἀθήναις

Χρῆστος Β. Χατζόπουλος

Τελειόφοιτος τῆς Ἱατρικῆς

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Η ΠΑΡΓΑ

Τὸ ὄνομα τῆς Πάργας εἰς τοὺς πλείστους τῶν Ἡπειρωτῶν δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστον· διότι ἀφεύκτως θὰ ἔχωσιν ἀκοῦσῃ που περὶ αὐτῆς, ἢ θὰ ἔχωσιν ἀναγνώσῃ τι. Εἶναι ἡ ἀγέρωχος κόρη τοῦ Ἰονίου πελάγους, ὅπερ προσέρχεται λείχον τὰ κρᾶσπεδά της, ἐν ᾧ αὕτη μὲ τὰς λευκάς καὶ ἐπισεσωρευμένους οἰκίας της στηρίζει τὰ νῶτα εἰς τοῦ ὑψηλοῦ καὶ φιλοῦ ὄρους Πεζοβολοῦ τοὺς πρόποδας, τοὺς τούναντιον πλήρεις ἐλαιῶνων καὶ κήπων ζηλευτῶν, ἔνθα θάλλουσι τὰ ἐσπεροειδῆ, ἡ πορτοκαλέα, λεμονέα καὶ κιτρέα καὶ ὑψοῦνται γαῦροι αἱ κυπάρισσοι

μὲ τοὺς μελαγχολικοὺς ψιθυρισμοὺς των καὶ αἱ λεύκαι, αἵτινες κατὰ τὸν Πausanίην εἶναι ἐγχώρια δένδρα, διότι φύονται ἐν Θεσπρωτίᾳ καὶ δὴ παρὰ τὸν Ἀχέροντα ποταμόν, ὡς ἄλλα-χοῦ φύονται ἄλλα δένδρα.

Ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἡπείρου διὰ δύο ὁδῶν καὶ μόνον δύναται τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς Πάργαν. Ἀνατολικῶς διὰ τῆς κορυφῆς τοῦ Ζέρεθ ὑφ' ἣν ἡ ἄναντις στενωπὸς ἡ σκάλα τοῦ Ἁγίου Νικολάου κατέναντι τοῦ εἰς Σινιεντίελα περιπτέρου τοῦ ἐξοχωτάτου Ἀμπεντίν πασᾶ Δίνου, τὸ Νταμποῦρι καὶ ἡ λιθόστρωτος ὁδός, ἥτις ἐξικνεῖται ὁμαλῶς πως μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως τοῦ Μπούντου λεγομένης καὶ Δυτικῶς διὰ τῆς Ἀγυῖας, τῆς ἐν τῷ αὐχένι τοῦ ὄρους μεγάλου χωρίου καὶ τῆς Ραπέζης τῆς καταφύτου καὶ καταρρύτου, ἔνθα οἱ πολλοὶ ἀλευρόμυλοι καὶ αἱ πολλὰί πλάτανοι (Ράπ ἐγχωρίως) αἱ δοῦσαι τὸ ὄνομα εἰς αὐτήν, μεθ' ἧς φθάνει τις εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως, τὸ Τουρκοπάζαρον. Τοῦτο κεῖται εἰς τὸν στενὸν χώρον τῆς λοφοσειρᾶς, ἥτις προχωροῦσα ἐπ' ἐλάχιστον συνδέεται μὲ τὸν χερσονήζοντα βράχον, ἔνθα ὑψοῦται τὸ φρούριον· τὸν βράχον τοῦτον ὁ μεγαλοπράγμων Ἀλῆς ἤθελε νὰ τάμῃ ἵνα καταστῇ νῆσος ὁ ὑπὸ τῆς θαλάσσης πνυταγόμεν πλὴν τοῦ μέρους τούτου περιλούμενος ἱερὸς βράχος, εἰς δὲ ἄλλοτε περὶ τὰς δέκα καὶ ἑξ' ἐκκλησίαι ἦσαν ὡς ἔχω ἀκοῦσῃ.

Καθ' ὅλον τὸ νοτιοδυτικὸν ἐκτείνεται ἡ ἀπέραντος θάλασσα ἥτις οὐ μόνον τοῦ Ἰονίου πελάγους τὰ κύματα καὶ τὰς δίνας ἐν χειμῶνι προσκομιζει, ἵνα ἐκπάσῃ μετὰ θαυμάσιον ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἐτι τὰς φοβεράς καταιγίδας καὶ τοὺς ἀνέμους, οὐδενὸς προσκόμματος παρεμβαλλομένου μέχρι τῆς ἀπομεμακρυσμένης ταύτης χώρας τῆς ἄκριβως ἀπέναντι κειμένης, διότι οἱ Παῖοι καὶ Ἀντίπαῖοι μόλις ὀλίγα μίλια ἀπέχουσαι ἔρχονται ὡς πρὸς τὴν Πάργαν κατὰ τι βορειότερον.

Τις γνωρίζει πρὸ πόσων αἰῶνων καὶ ὁποῖαι ἰσχυραὶ σεισμοὶ καὶ δονήσεις ἢ καὶ ἡφαιστιώδεις ἐκρήξεις ἔλαβον χώραν εἰς τὴν

ἄλλοτε ἐνταῦθα ξηράν, ἣν ἡ θάλασσα εἰσχωρήσασα ἐχώρισεν ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήσους καὶ ἐνθα τόσα παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Πάργας εἰσὶ τούτων μαρτύρια. Πράγματι περιπλέων τις ἔχει τόσους μεμονωμένους λίθους καὶ βράχους καὶ περιέργους ὀρμίσκους ἵνα πεισθῇ. Καὶ πρὸς Νότον μὲν εὐθὺς ἀμέσως συναντᾷ τὸ νησάκι αὐτὸ μὲ τὴν Παναγίαν καὶ τὸ μικρὸν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ φρουρίου τῶν Φραντζέζων, λεγόμενον οὕτω καὶ ἐκ σωζομένης ἐκεῖσε γαλλιστὶ ἐπιγραφῆς, τὰ τρία λιθάρια ὀλίγον περαιτέρω, ἐξ ὧν τὸ ἐν προσομοιάζει πρὸς κατακείμενον ἀγριόχοιρον· περιέρχον καὶ τοῦτο ἔργον τοῦ τὰς πέτρας κοιλαίνοντος ὕδατος καὶ τῶν κυμάτων, τοὺς πρὸ τοῦ κρουονερίου ὄγκο-λίθους, τὸν Μονόλιθον μὲ τὸ Παρεκκλήσιον Ἅγιος Νικόλαος, ἐνθεν ἄλλοτε, ὡς ἀπομνημονεύεται πειραταὶ ἤρπασαν ὠραίαν νύμφην Παργιάν ἐκκλησιαζομένην ἐκεῖσε ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον τῆς, τὸ Χαγιοπούλο, τὸν Φλάρον, λίθον προσόμοιον πρὸς τοιοῦτον, τὸ Προῖον μὲ τὸ καράβι τὸ τριίστιον, ὡς εἰ πράγματι ἀπελιθώθη τοιοῦτον, τὴν Παγωνιά καὶ τὴν Λιγχνού. Πρὸς δυσμὰς δὲ ἀκτοπλοῶν τις εὕρισκει τὸν ὄρμον τοῦ Βάλτου καὶ τὴν ἐξέρουσαν γῆν, ὡς ἀκρωτήριον, τὸ Μοναστηράκι, ἐνθα ἡ ἐν ἐρείπιοις μόνῃ τῆς Βλαχέρνας. Παρέκει τὸν Ἅγιον Σώστην εἰκονισμάτιον ἐν σπηλαίῳ, ἐνθα ἐσώθη ποτὲ ἡ καταδιωκομένη, ἵνα συλληφθῇ νεάνις κρυβεῖσα, τὸ Φραγκοπήδημα ἕτερον βράχον, ἐξ οὗ Φράγκος τις ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ Σαρανίνικο, τὸ καραβοσιτάσι κ.α.τ., ἅτινα ἅπαντα ἐν θέρει βλέπει καὶ μανθάνει ὁ δι' ἱστιόφορου περιπλέον Πάργιος ἢ ξένος, διότι καὶ ξένοι πολλοὶ πρὸς ἀναψυχὴν παραμένουσιν ἐν θέρει ἐνταῦθα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὰ θαλάσσια ὕδατα αὐτῆς, ὅφ' ἀδιακρίνονται πολλacha οἱ λευκοὶ χάλικες καὶ τὰ ἰωδοῦχα φύκη παρέχουσι τὰ ὠραιότερα λουτρά εἰς ἃ κατέρχονται καὶ ἐξ Ἰωαννίνων ἔτι ἀσθενεῖς ταῖς συστάσεσι τῶν ἰατρῶν. Δι' αὐτὰ ἐγείρεται μὲν ὁ λουτρῶν τῆς Δημαρχίας ἀπέναντι τοῦ

Μπούντου εἰς τὸ νησάκι κατ' ἑτὸς καὶ ἀνασχηματίζεται καὶ ὁ ἰδιωτικὸς τῶν ὑπὸ κλήλων τῆς Regie εἰς τὸ Κρουονέρι, ἐνθα ἡ θερμουργὸς πρωτοβουλία τοῦ κ. Μπόζιου κατῳρῶσε γὰ ἐγερθῇ τὸ ἐργοστάσιον τοῦ τοιάμικου ταμβάκου, ἐνθα συνεκεντρώθη ὑπείκουσα εἰς τὸν ἀτμὸν καὶ εἰς δώδεκα βόμβας ὁλόκληρος ἐργασία συντελουμένη οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν κατὰ τὸ ἡμισυ σχεδὸν μόνον εἰς πέντε ὑδρομύλους εἰς Πάραμυθιαν. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄπειρα σπήλαια τῆς παραλίας, ἐνθα λούοντα εἰ βουλόμενοι ἐν ἀνέσει, μάλιστα εἰς τὸ μικρὸν καὶ μέγα Χαλιδούλο καὶ εἰς τὴν Παναγιά εἰς τὸ νησάκι.

Ἐν τῇ ξηρᾷ τὸ θέρος εἰς τοὺς πέριξ κήπους τοὺς εἰς τὴν Κήπαρην τὴν ἔχουσαν ὠραῖα ὕδατα πόσιμα, εἰς τὸν Τράφο, εἰς τὸν Βάλτο, εἰς τὴν Λιγχνού καὶ παντοῦ εἰσὶ διακεχυμένοι οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς πόλεως παραθερίζοντες ἐκεῖσε, ἐπιμελούμενοι τὰ ἐσπεροειδῆ δένδρα καὶ συναθροίζοντες τὰ κίτρα, τὰ προφέτα λεγόμενα μὲ τὸ ὠραῖον πιπὶ καὶ τὰ δευτερά καὶ τρίτα, ἅτινα ἀποστέλλουσιν εἰς Τεργέστην πρὸς χρῆσιν τῶν Ἰουδαίων τῶν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς Σκηνοπηγίας ὡς καὶ τὰ μπακάλικα λεγόμενα, ἅτινα παρὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὸ ὠραῖον κίτρινον χρῶμα καὶ τὴν εὐωδίαν, ἣν διαχέουσι πωλοῦνται εἰς ἐλαχίστην τιμὴν. Ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους μῆνας, ἀπὸ τὸν Μάϊον, τὰ μέρη ταῦτα πληροῦνται εὐθυμίας καὶ χαρᾶς ἀκούει τις πανταχόθεν τὸ εὐνηχον ἄσμα τῶν εὐθύνων ἀνδρῶν καὶ βλέπει τῇδε κἀκεῖσε τὰς κομφᾶς ἀντιπροσώπους τοῦ ὠραίου φύλου κάτωθεν κιτρίας ἢ ἐπὶ πρασιᾶς χλωδούς παρακολουθούσας μετ' ἐνδιαφέροντος τὰς ἐργασίας τῶν ἀρρένων καὶ ἐνθαρρυνούσας αὐτοὺς. Εἶναι δι' αὐτοὺς μέγα καὶ ἐπικερδὲς τὸ ἐμπόριον τῶν κίτρων.

Τοποθετούμενα τὰ κίτρα εἰς κιβώτια ἀφοῦ πρῶτον περιτυλιχθῶσιν εἰς στυπίον φορτόνονται εἰς προσεγγίζοντα ἀτμόπλοια τῆς ἐταιρείας Λαῦδ, Τζῶν, Κουρτζῆ καὶ Ἀγιάννη Μανιανῆ. Τὰ προσεγγίζοντα ἐβδομαδιαίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν κίτρων

ἀτμόπλοια διὰ τῶν πολυφώνων σφυρικτρῶν ἐξεγείρουσιν εἰς θόρυβον καὶ ἔκτακτον κίνησιν τοὺς κατοίκους, οἵτινες σπεύδουσι νὰ φορτώσωσι τὰ κίτρη των καὶ πολλάκις συνοδεύουσι τὰ προϊόντα των ταῦτα εἰς Τεργέστην καὶ Βουδα-Πέστην, ὁπόθεν κατὰ Σεπτέμβριον ἐπιστρέφουσι μὲ τὸ ἀντίτιμον τοῦ ἐμπορεύματος των κομίζοντες οὕτω τὴν χαρὰν καὶ εὐτυχίαν εἰς τὰς οἰκογενείας των καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας μετ' αὐτῶν δόσοληψίας, ἕως οὗ καὶ πάλιν τὴν προσεχῇ ἀνοιξὶν ἐτοιμασθῶσι διὰ τὸ αὐτὸ ταξειδίον μετ' ἐλπίδων πολλῶν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διαψευδομένων δυστυχῶς ὑπὸ τοῦ προστάτου τοῦ ἐμπορίου πτεροφόρου Ἑρμοῦ. Ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Πάργας καὶ ἄλλα ἐγχώρια προϊόντα ἐξάγονται, ὡς τὰ φύλλα τῆς δάφνης, ἡ βάλανος, τὸ ἔλαιον καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐρχόμενα ἔρια, ὁ τυρὸς (Μανούρια), ὁ διὰ τὴν Ἰταλίαν προωρισμένος, ἡ τσιρμητζέλα (χρυσόφυλον) καὶ τὸ Πρινοκόκκινον, ὅπερ μέχρι τῆς Τύνιδος ἀποστέλλεται διὰ τὰς ἐρυθρὰς βαφάς.

Τὸ ἔλαιον τῆς Πάργας δὲν εἶναι ὀλίγον κατὰ τὴν ποσότητα καίτοι κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη οἱ γηράσαντες καὶ μὴ περιποιούμενοι καλῶς ἔλαιωνες δὲν ἀποδίδουσι τὰ ἄλλοτε ποσά. Οἱ πλείονες τῶν ἔλαιῶνων ἀριθμοῦσιν ὡς διηγοῦνται ἡμῖν βίον ἀπὸ τῆς πρώτης ἐγκαθιδρύσεως ἐνταῦθα τῶν Βενετῶν. Διατηρεῖται μάλιστα ἔκτοτε καὶ παράδοσις τις ὅτι οἱ Βενετοὶ ἀντήμειβον διὰ τόσων ταλλήρων ἕκαστον πολίτην ἢ χωρικόν, ὅσας ρίζας ἔλαιῶν ἤθελε καλλιεργήσῃ, ἵνα παρακινήσωσιν οὕτω αὐτοὺς εἰς τὴν περιποίησιν τοῦ τόσον ὠφελίμου τούτου δένδρου. Ἀριθμοῦνται ἤδη 80 χιλιάδες περίπου ρίζαι ἔλαιῶν ἐπὶ τῶν λόφων καὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν στεφόντων ἡμικυκλικῶς ἐκ τῶν ὀπισθεν τὴν πόλιν Πάργαν. Ὑπάρχουσιν ἐν Κρουονερίῳ πρὸ τοῦ ἐργοστασίου τῆς Regie ἔλαιόδενδρα ὑψηλὰ μὲ κλάδους ἀρχαίους καὶ κοιλώματα ἐπὶ τῶν παχυτάτων κορμῶν των, ἅτινα ἀριθμοῦσι βίον πολλῶν αἰώνων.

Ἀλλὰ στῶμεν εἰς Κρουονέρι ἐπ' ὀλίγον παρὰ τὸ καφε-

νεῖον τοῦ κυρ. Γιώργη, ὅπερ ἀριθμεῖ βίον ἀπὸ τῆς συστάσεως ἐνταῦθα τοῦ ἐργοστασίου τῆς Regie καὶ ἐπικυπαύωμεν τὸ σῶμα ἐπὶ τῶν πρωτοτύπων ἐδρῶν τοῦ καφενεῖου τούτου. Εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν πρὸς βορρᾶν καθορᾶται ἐντεῦθεν ὁ λόφος τῆς Λιτίτσας ἐνθα σῶζονται ἐρείπια ἀρχαίου τείχους καλουμένου «Κάστρο τῆς Λιτίτσας». Ὁ λόφος οὗτος ὡς πρὸς τὴν πόλιν Πάργαν κεῖται ἀνατολικῶς, ὑψοῦται μάλιστα ὑπερθεὶν τῶν περὶ τὴν θέσιν Μπούντου οἰκιῶν τῆς πόλεως. Κάτωθεν τοῦ λόφου τούτου παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Γερασίου σῶζονται ἐρείπια τινα ἥτοι σειρὰ λίθων ὀρθογωνίων καὶ πολυγώνων εἰς ἕκτασιν τριάκοντα βημάτων περίπου, ἀλλ' ἄγνωστον ἡμῖν τυγχάνει ἂν οἱ λίθοι οὗτοι ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Λιτίτσας ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν περίβολον τοῦ ἐλαιῶνος ἢ ἀποτελοῦσιν ἀρχαῖον κτίριον. Ἀλλὰ ἀρχαιότητες ἐν Πάργῃ μέχρι τοῦδε δὲν ἀνεκαλύφθησαν, καίτοι ὁ Bouqueville ἀναφέρει ἐπιγραφὴν ἀνευρεθεῖσαν που ὡς καὶ ὁ Ἀρχαευντινός.

(Ἀπόσπασμα) Ἐν Πάργῃ

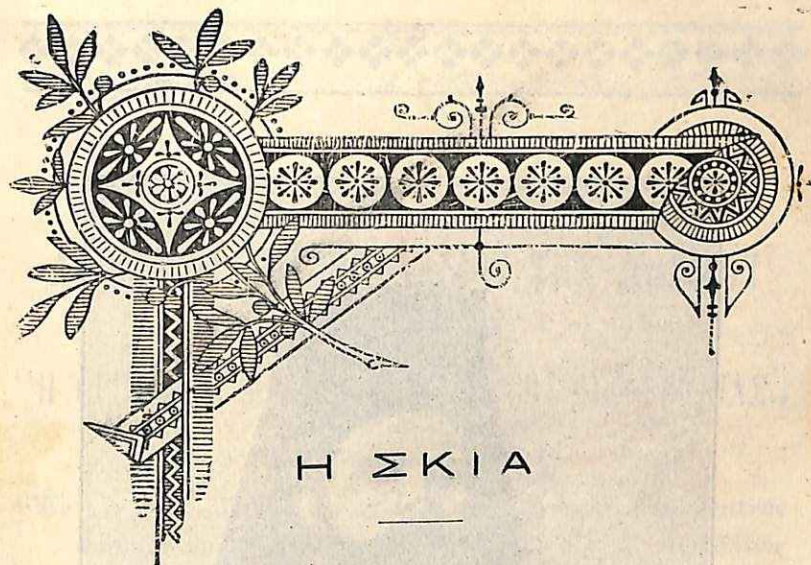
Δ. Α. Παναγιωτίδης.

Ο ΒΕΛΕΓΡΑΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

(Ἐξ Ἀνω Λαμπόβου)

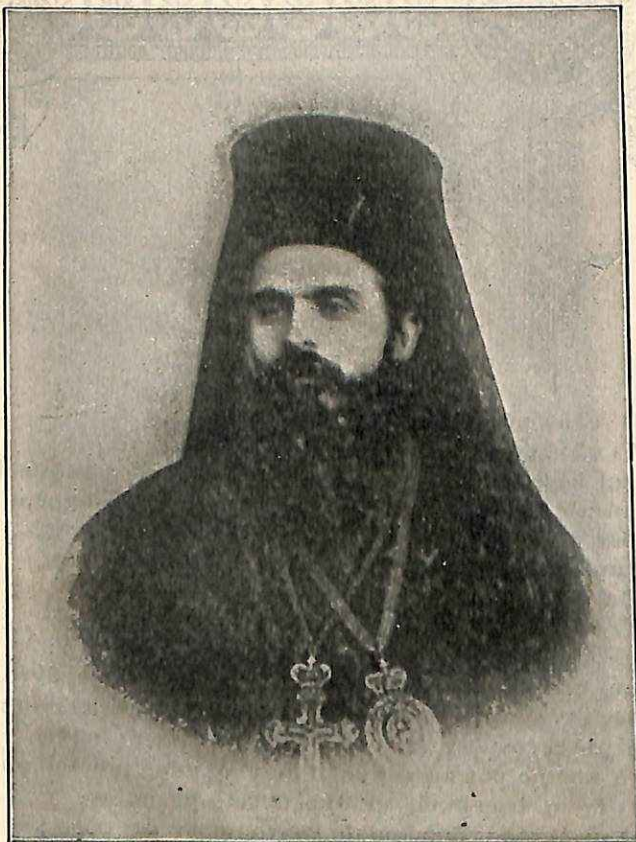

Η ΣΚΙΑ

— «Τὴν τύχην μου τὴν εἶδα,»
Τὶ σῶκαμα, ὦ ἱερὰ σκιά, κ' ἀκολουθεῖς με,
καὶ ἔρχεσαι κατόπιν μου ὡς περ ἡγουρὸς καὶ φύλαξ ;
μήπως καὶ δὲν σοῦ ἔκαμα σὰν Χριστιανὴ τὰ χρέη.
δὲν σ' ἐκοινώνησε Παπᾶς προτοῦ νὰ ἀποθάνῃς,
λαμπάδες δὲν σοῦ ἀναψα 'ς τὸ λείψανον ἐπάνω,
Παπάδες δὲν συνώδευσαν αὐτὸ μέχρι τοῦ τάφου ;
Τὶ ἔπαθες, ὦ ἱερὰ σκιά, κ' ἀκολουθεῖς με ;
μὴ κόλλυθα δὲν ἔφερα τὴν ὥρα τῆς θαντῆς σου ;
μὴ 'ς τὰς ἐννέα, ὦ σκιά, καθὼς κ' εἰς τὰς σαράντα
δὲν σ' ἐμνημόνευσε Παπᾶς δὲν σοῦ ῥριξε τρισάγιο ;
ἢ μὴ τυχὸν δὲν ἐπλυνά 'ς τὰ τρία χρόνια 'πάνω
τὰ κοῦφια σου τὰ κόκκαλα μὲ τ' ἄλμυρό μου δάκρυ ;
Τὶ ἔχεις, ἱερὰ σκιά, κ' ἀκολουθεῖς με πάλιν,
ἀφοῦ ὁ τάφος δυὸ φορὰς χορτάρισεν ὡς τώρα ;
μήπως καὶ δὲν σὲ ἔκλαυσα ἢ πάλιν δὲν σὲ κλαίω,
μήπως σβυστὸ σοῦ ἀφῆσα ποτὲ μου τὸ καντῆλι,
ἢ μὴ θαρρῆς θὰ παντρευθῶ θὰ πάρω ἄλλον ἄνδρα
καὶ ἔρχεσαι κατόπιν μου ; «Τὴν τύχην μου τὴν εἶδα !!
Τὰ νειάτα καὶ τὴν εὐμορφίαν εἶχον ἀφιερῶσαι,
ὅταν ψυχὴν παρέδιδες εἰς τὸν Ἑσται ὑμῶν ἐνοῦν,
νὰ λάβω ὡς ἀντάλλαγμα ὁπότεν ἀποθάνω,
πάλιν νὰ ἀνταμώσωμεν ἐκεῖ ψηλά ποῦ εἶσαι »

Μακροχώριον Κων/πόλεως.

Ἰωάννης Οἰκονόμου
ἐκ Δελβινακίου

Ο ΣΩΖΟΥΣΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΛΗΣ
(Ἐκ Τσαμαντᾶ)

ΑΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

“Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΓΝΟΤΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ,”

«Ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις ἐπίσταται φύσεις ἐγγιγνομένας καρπῶν καὶ δένδρων καὶ ζώων ἰδίας καὶ πολλὴν τῶν ἄλλων διαφερούσας, τὴν δ’ ἡμετέραν χώραν ἄνδρας φέρειν καὶ τρέφειν δυναμένην οὐ μόνον εὐφρευτάτους πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀρετὴν πολλὴν διαφέροντας». (Ἰσοκρ.).

Αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ πρὸ τοσούτων αἰώνων ἔλεγεν ὁ πολὺς Ἰσοκράτης περὶ Ἀττικῆς πάνυ καταλλήλως δύνχται νὰ λεχθῇ σήμερον περὶ τῆς ὁρεινῆς καὶ ἀγόνου Ἠπείρου κατὰ τὸν ἐκπνεύσαντα ἤδη ΙΘ’ αἰῶνα. Γνωρίζω, λέγει, ὅτι εἰς ἄλλους τόπους ὑπάρχουσι φύσεις ἰδιαιτέραι καρπῶν καὶ δένδρων καὶ ζώων, ἡ δὲ ἡμετέρα χώρα τρέφει καὶ φέρει ἄνδρας εὐφρευτάτους καὶ πρὸς τὰς τέχνας καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν διαφέροντας. Ἄν μεταλλάξωμεν τὸ ὕψος, ἂν μεταβάλωμεν τὸν χρόνον οὐδεὶς ἀμφιβόλλει ὅτι ἡ περικοπὴ ἀνάγεται εἰς τὴν ὅλην πατρίδα ἡμῶν τὴν ἐπικληθεῖσαν εὐανδρον Ἠπειρον, οὐδὲ θέλει ὑπάρξει τις, ὅστις δὲν θέλει ἀποδώσῃ τοῦτο τὸ χωρίον εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐκ τῆς ἐμφανίσεως σειρᾶς ὅλης μεγάλων ἀνδρῶν εἰς πᾶν εἶδος τιμησάντων τὸ στοιχεῖον καὶ ἐργασθέντων ἕκαστος, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ὑπὲρ τοῦ ὅλου μεγαλείου τῆς πατρίδος. Ἄλλ’ ὅπως οὐδὲν ἔργον οὔτε αὐτοβούλως, οὔτε αὐθαιρέτως, οὐδὲ αὐτο-

φυές γίνεται, οὕτω καὶ ἡ χορεία αὕτη τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἡπείρου δὲν ἐγένετο τυχαίως, δὲν ἐγένετο ἐκ συμπτώσεως δὲν ἐγένετο ἀσκόπως, ἀλλ' ἠκολούθησε νόμους ἀναλλοιώτους, νόμους φυσικοὺς καὶ αἰωνίους τῇ ἐπιδράσει τῶν ὁποίων ἐπῆλθον τὰ αἴσια ταῦτα ἀποτελέσματα, δι' ὧν αἱ πρωτεύουσαι τῆς Ἀνατολῆς, ἡ βασιλίς τῶν πόλεων καὶ αἱ κλειναὶ Ἀθῆναι ἐκοσμήθησαν δι' εὐεργετικῶν καθιδρυμάτων, εὐγενῶν γόνων τῆς Ἡπείρου, περὶ ὧν νόμων αὐτοσχεδίου τινὰς στοχασμοὺς καὶ ὅλως ἀτημελήτους προτιθεμαὶ περιλήπτικῶς νὰ ἀναγράψω ἐπικαλούμενος τὴν εὐμενῇ κρίσιν τῶν φίλων ἀναγνωστῶν διὰ τὴν ἐσπευσμένην καὶ ὅλως ἀπερίττον ταύτην σκιαγραφίαν αὐτῶν, ὅπερ τῇ ἀληθείᾳ ἀπαιτεῖ ὁλόκληρον τόμον καὶ εὐχέρειαν καλὰμου ὀξυγράφου.

Μικρὸν ἀναδραμόντες ὑψώσωμεν τὸν ἀχλυόεντα πέπλον τῆς ἱστορίας καὶ ἴδωμεν τὴν τύχην τῆς χώρας κατὰ τὴν ἐποχὴν 18ης ἐκατονταετηρίδος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐκπνεύσαντος ἡδὴ ΙΘ'. αἰῶνος ἀναφορικῶς τοῦ θέματος ἡμῶν. Τὸν βαρὺν χειμῶνα τῆς ἀμαθείας τῶν παρελθόντων αἰώνων ἤρξατο νὰ διαλύη ὑποφώσκουσα ἐαρινή τις αὔρα παιδείας. Ἐν Ἀγίῳ ὄρει, ἐν Κων(σταντι)πόλει, ἐν Ἰασίῳ, ἐν Ἰωνανίνοις καὶ ἀλλαχοῦ ἐρρίφθησαν τὰ πρῶτα σπέρματα ἀληθοῦς παιδείας καὶ ἐσχηματίσθησαν αἱ πρῶται ἐστίαι, αἵτινες ὤφειλον νὰ θερμάνωσι τὰ κατεψυγμένα μέλη τοῦ γένους καὶ ἐκεῖ πάντες οἱ δυνάμενοι ἔσπευδον καὶ ἐκεῖθεν πάντες οἱ ἔχοντες τὸ τάλαντον προσεκομίζοντο γνώσεις ἀληθοῦς παιδείας καὶ φιλοπατρίας. Ἡ Ὀθησκέα ὑπῆρξεν εἰς τὴν τότε ἐποχὴν ἡ ἀγκυρα τῆς σωτηρίας, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτῆς ἐμπορούμενοι ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου πυρὸς τῆς αὐταπαρνήσεως ἐγίγοντο ἐκ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν καὶ καθ' ὅσον τὸ πνεῦμα τῆς ἀδικοφορίας καὶ ὁ πυρρωνισμὸς δὲν εἶχον εἰσελθεῖ εἰσέτι εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου· ἡ δὲ ἀγνότης τῆς οἰκογενείας, ἡ ἀδελφικὴ σύμπνοια καὶ ἀγάπη ὑπῆρξεν ἡ βάσις τοῦ

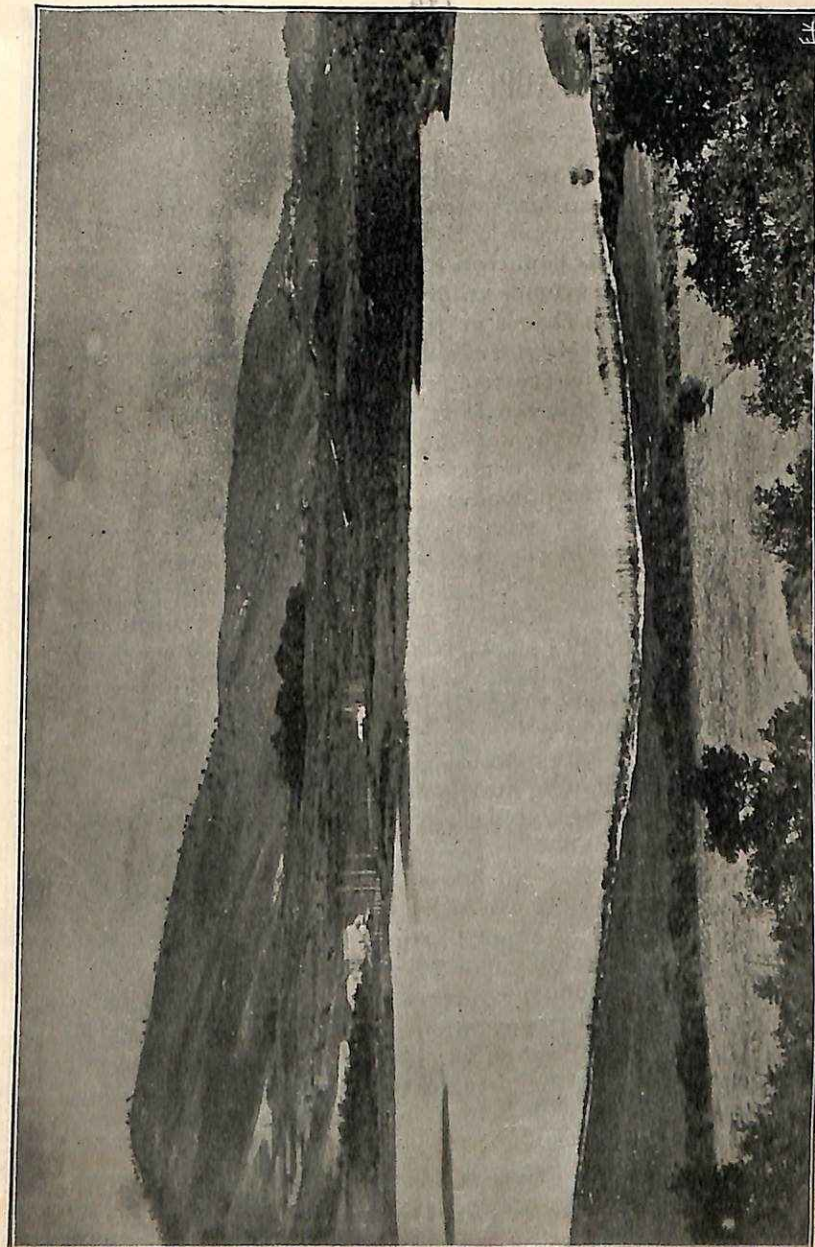
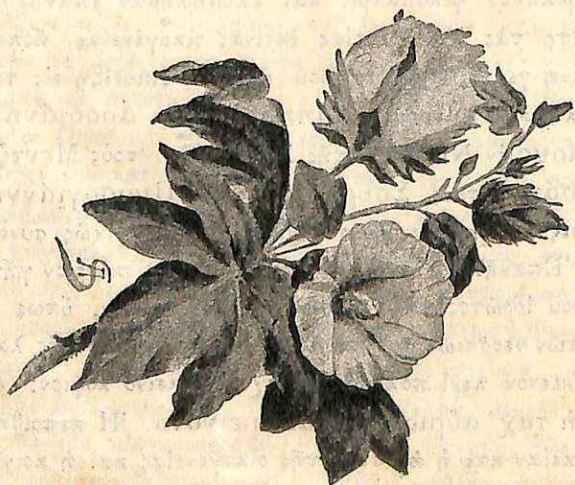
μεγαλείου τῆς Ἡπείρου. Διότι ἀνεῦ τῆς ἀγνότητος τῆς οἰκογενείας οὐδὲν καλὸν ἤθελε γείνειν. «Δουλεῖ γὰρ ἄνδρα κἂν θρασύσπλαγχός τις ἦ, ὅταν συνειδῇ πατὴρ ἢ μητὴρ κακά». Ἡ ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς γενεθλίου χώρας πρὸς πορισμὸν τῶν χρειῶδων ὑπῆρξε σωτηριώδης, διότι τεωρακισμένοι ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας καὶ συνδεδεμένοι διὰ τῶν ἀρρήκτων δεσμῶν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς οἰκογενειακῆς ἀρετῆς δὲν ὑπῆρξαν ὡς οἱ λωτοφάγοι ἐπιλήσμονες τῆς πατρὸς χώρας, ἀλλ' ὅσον πορρωτέρω καὶ ἂν ἔφευγον, τόσον περισσότερον ἐφρόντιζον περὶ αὐτῆς. Καὶ ἐν τῷ πόνῳ καὶ ἐν τῇ πάλῃ καὶ ἐν τῇ στερήσει καὶ ἐν τῷ διωγμῷ εἰς στοχασμὸς ἐπικρατεῖ καὶ ἐν μέλημα βασιλεύει ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη καὶ ἡ περὶ αὐτῆς φροντίς. Καὶ ὅσοι μὲν εὐμοίρησαν παιδείας ἐγένοντο Ἀσώπιοι, Γεννάδιοι, Ψαλλίδαι, Νεόφυτοι, Βασιάδαι καὶ λοιποὶ, ὅσοι δὲ ἠυδοκίμησαν εἰς τὸ ἐμπόριον ἐγένοντο Ζωσιμάδαι, Καπλάναι, Ριζάραι, Ζάππαι καὶ Τοσίτσαι καὶ τόσοι ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματα, ἐὰν ἀπαριθμῶμεν δὲν ἤθελεν ἐπαρκέσῃ ἡμῖν ὁ χρόνος. Ἀλλὰ τὸ πολὺ, ὅπερ κατ' ἐμὲ ὑπῆρξε καὶ τὸ μᾶλλον φιλόπατρι, καὶ ἀποδημήσαν ἐπανῆλθεν, ἵνα σχηματίσῃ τὰς Ἀβραμιαίας ἐκείνας οἰκογενείας, ἅςπερ μόνῃ ἡ οἰχομένη γειεὰ τῆς Ἡπείρου ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸν ὁμογενῆ πληθυσμὸν, τοὺς Λαππαίους ἐν Δροβιάνῃ, τοὺς Χαριταίους ἐν Νιδιάνῃ τῆς Ζαγοριᾶς, τοὺς Μεντζαίους ἐν Βησσάνῃ, τοὺς Σουρλαίους ἐν Πυρσογιάννῃ τῆς Κονίτισης καὶ τόσους ἄλλους οἴκους συναδελφικῶς συνεργαζομένους. Ἐπανῆλθε, λέγω, τὸ πολὺ εἰς τὴν πάτριον γῆν φέρον τὸν ἐκ τοῦ ἰδρώτος τοῦ προσώπου τοῦ ὀβολόν, ὅπως στήσῃ φωλεὰν τῶν νεοσσῶν τοῦ καὶ ὅπως ἰδρῶση σκηνὴν τῆς λατρείας τοῦ ποιούμενον περὶ πολλοῦ τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο λόγιον: «Θαρσεῖν χρὴ ταχ' αὐριον ἔσεται ἄμεινον». Ἡ πεποιθήσις εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἡ ἀγνότης τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ κοινὴ συνεργασία καὶ ἀδελφότης εἰσὶν αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν ὑποδομῆται τὸ

λαμπρὸν οἰκοδόμημα τῆς ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεως τῆς Ἑπαιρωτικῆς κοινωνίας. Αὐτῶν ἀντεχώμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐρειδόμενοι προσθῶμεν ἀνάλογον τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιστάσεων ἀληθῆ παιδείαν, ἵνα ἀντιστῶμεν εἰς τοὺς ὑπόουλους καὶ δολίους ἐχθροὺς τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ καὶ τῆς ψευδαπάτης. Διότι ἂν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπρωτεύομεν μεταξύ τῶν συνοίκων ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς ὀξυνοίας καὶ μὲ τὰ κοινὰ στοιχεῖα, ἥδη ὅμως οἱ χρόνοι ἥλλαξαν καὶ οἱ ὅροι τῆς ὑπάρξεως ἀντεστράφησαν καὶ ἐπιβάλλεται μεγάλη προσοχὴ ὅπως ἀγωνισθῶμεν τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς ὑπάρξεως καὶ ζωῆς. Ἡ ἀποστολὴ ἐκείνων ἐπληρώθη, ἡμῖν δ' ἐναπόκειται ὅσως μὴ καταισχύνομεν αὐτοὺς μῆτε φανῶμεν κατώτεροι εἰς τὴν παιδεῖαν καὶ ἀρετὴν.

«Ὅτι μὲν ἐστὲ πατέρων ἀγαθῶν αὐτὸ μὲνύει τὸ παρόν· ὑμῖν δ' ἔξεστι μῆτε τοὺς ὑμετέρους πατέρας, μῆτε πᾶν τὸ πρόσθεν αἰσχῦναι γένος.»

(Πλατ. Μεν.)

Εὐάγγελος Π. Παγούνης.

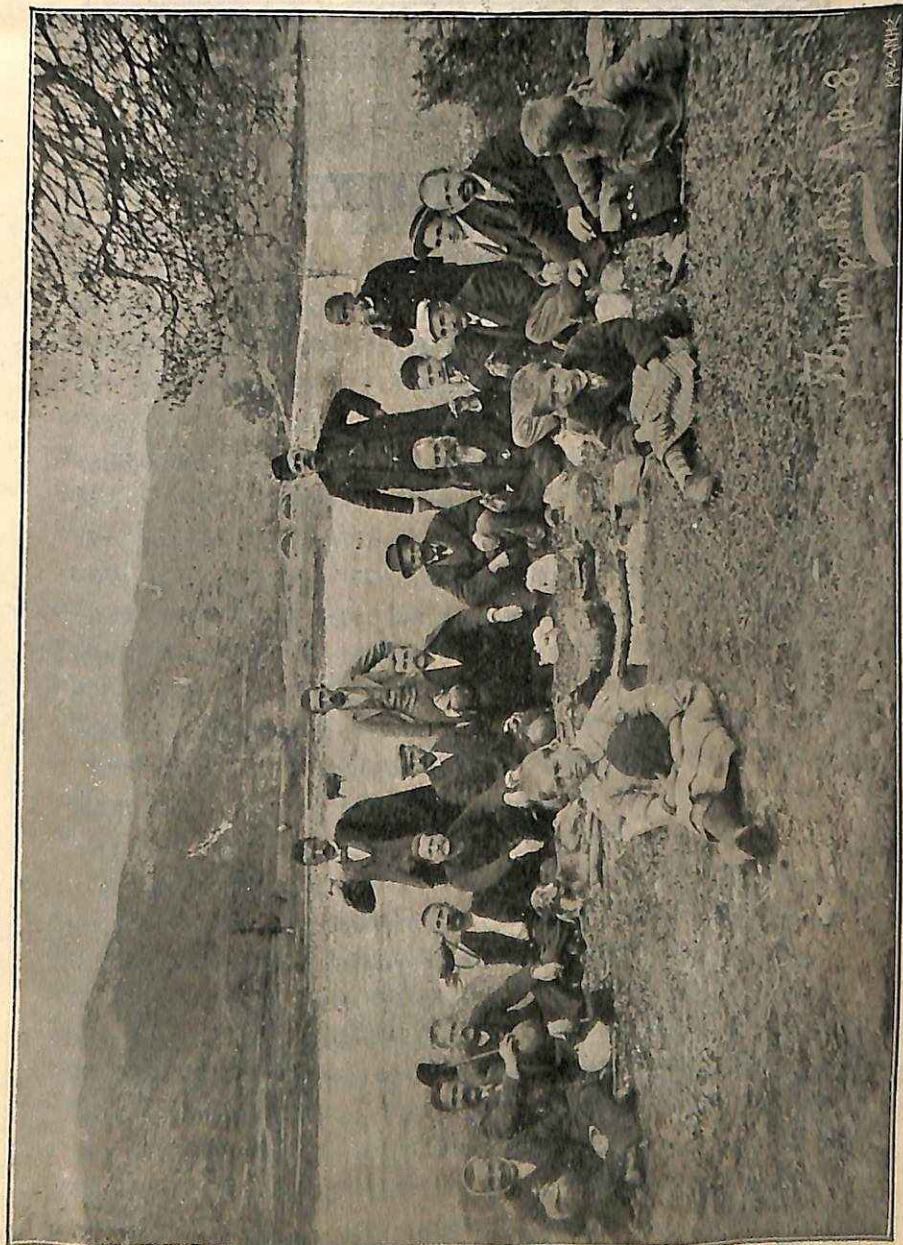
Η ΑΙΜΝΗ ΝΕΖΕΡΟΣ (ἐν Ζαλαρίνῃ).

Ο ΖΩΝΤΑΝΟΣ Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ

Η ξενιτειά ή άπονη, ή άχαρη όρφάνια,
κι' ή φοβερή και άσπλαγχνή άρρώστια του ξενίτη,
ή τρείς έξυγιότηκανε 'ς τή ζυγαριά τής πίκρας
κι' έφτά φοραίς βαρύτερη έβγήκεν ή άρρώστια
κι' ή ζυγαριά έγύρισε τή ρίχνει σέ καμίνι
πού τό μολύδι έλθονε κι' έρράίξε τήν πέτρα,
κι' άναψε κι' έφλογίστηκε και σάν θερμό βογκούσε.
κι' έφώναζε τήν ξενιτειά, τήν μαύρην τήν όρφάνια
«τρέξτ', άδελφαίς γλυτώστε με, λίγο νεράκι δώστε
νά μου δροσίση τής καρδιάς τή φοβερή τή λαύρα».
Κι' ή ξενιτειά ή άπονη κι' ή άσπλαγχνή όρφάνια
φεύγουν και τήν άφήνουνε 'ς τό φλογερό καμίνι,
ή μια 'πήγε 'ς τό σπίτι της κι' ή άλλη 'ς τήν αύλή της
Κι' ό ζωντανός ό χωρισμός πού έβραζ' εκεί μέσα
κι' έφλόγιζε τά στήθη του τό χουχλαστό μολύδι,
«ποιός είν' εκείνος έρωτά πού σάν θερμό μουγγρίζει
και τήν όρφάνια προσκαλεί νερό για νά του δώση;
ας έρθ' έδω 'ς τό πλάγι μου νά τόν παρηγορήσω».
'Η άρρώστια σάν τήκουσε τρομάρα τήν έπñρε
και έρωτά: «ποιός είσαι σύ πού βράζεις εκεί μέσα,
πώχεις κορμί σάν σίδερο κορμί από άτσάλι,
και δέν φοβάσαι τό στοιχειό πού λυόνει τό μολύδι;»
Κι' αύτός άντιλογήθηκε και 'ς τήν άντιλογία του
ή λαγκαδιαίς έβούγκνηξαν και τά θηριά κρουβήκαν
σάν είπ', «άτσάλ' έγώ δέν είμαι και σίδερο κι' άν ήμουν
έφτά φοραίς θα έλυονα ως τώρα τήν ήμέρα».
'Ο ζωντανός ό χωρισμός !! είμαι !!! όπου φλογίζω
και κατακαίω ταίς καρδιαίς, τά μαρμαρένια στήθη,
πού τρέχουν νάδρουν γιατρικό και γιατρικό δέν βρίσκουν
κι' ήρθα φωτιά νά δανειστώ, μα τό καμίνι κρύο
εύρñκα, και κατέβηκα νά διώ σάν τί τó φταίει».
Και ή άρρώστια τρόμαξε και με τόν νοῦ της λέγει
«Παρηγοριά 'χ' ό θάνατος!! άρρώστια και όρφάνια!!
ό ζωντανός ό χωρισμός παρηγοριά δέν έχει!!!

Μακροχώριον Κων)πόλεως

Ιωάννης Οικονόμου (εκ Δελβινακίου)

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΟ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΝ

Περὶ συνοικισμού τῆς κωμοπόλεως Δελβινακίου μία μόνη θετική καὶ ἀληθὴς πηγὴ ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ ἡ ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ πλακὸς εὐρισκομένης ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς κεντρικῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας Δελβινακίου τῆς τιμωμένης εἰς τὴν μνήμην τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία φέρει χρονολογίαν 1121 καὶ ἐξ ἧς ἀλανθάστως εἰκάζεται ὅτι τὸ Δελβινάκιον ἔκτοτε ἔκτισται. Ἐνισχύεται δὲ ἡ πεποίθησις αὕτη καὶ ἐξ ἄλλης ταύτοχρόνου ἐπιγραφῆς εὐρισκομένης ἐπὶ πλακὸς τῆς κεντρικῆς τῆς κωμοπόλεως βρύσεως, ἀλλ' ἥτις ἤδη εἶναι ὀλίγον ἐφθαρμένη. Ὡστε Ἐκκλησία καὶ βρύσις ᾠκοδόμηται ταυτοχρόνως. Πρὸ τοῦ συνοικισμού τοῦ Δελβινακίου ὑπῆρξαν ἐξ μικρᾶ χωρία εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας μέχρι μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς νῦν κωμοπόλεως, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα ἐστεροῦντο ποσίου ὕδατος ἐπαρκούς· διὰ τοῦτο ἄμ.α ἀνακλυφθέντος ἰκανοῦ καὶ διαυγεστά του ὕδατος ποσίου εἰς τὸ μέρος ἐνθα ἤδη ὑπάρχει ἡ κεντρικὴ βρύσις, καὶ ὅπερ τότε ἦτο δασῶδες, ἔσπευσαν οἱ ἐκ τῶν χωρίων ἐκείνων κάτοικοι καὶ ἔκτισαν τὴν τε Ἐκκλησίαν καὶ βρύσιν καὶ ὅλοι ὁμοῦ ἀπετέλεσαν τὴν νῦν κωμόπολιν Δελβινάκιον. Ἐρείπια τῶν ἐγκαταλειφθέντων χωρίων καὶ νῦν σώζονται. Ἀλλὰ τὸ νῦν Δελβινάκιον δὲν ἔφερεν ἀπ' ἀρχῆς τὸ ὄνομα τοῦτο. Κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο Ὁ μ φ α λ ι ο ν καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο διετήρησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον· φαίνεται δὲ ὅτι ἐκλήθη οὕτως ἕνεκα τῆς κεντρικῆς θέσεως, ἣν ἔχει πρὸς δεκαπέντε γειτνιαζόντα χωρία πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις ἀπέχοντα τῆς κωμοπόλεως ἀπὸ μιᾶς μέχρι δύο καὶ τριῶν ὥρων. Ἀργότερον δὲ ἕνεκα τῶν καλῶν καὶ ἀφθόνων οἴνων, οὓς παρῆγεν ὀνομάσθη Δελβινάκιον ὡς ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *bella vino* ὡς καὶ τὸ Δέλ-

βινον, πρὸς δ' ἔχει ὁμοιότητά τινα καὶ τὸ ὁποῖον ἐπίσης παράγει καλοὺς οἶνους. Ἰδρυται δὲ τὸ Δελβινάκιον ἐν εὐρείᾳ κοιλάδι περιστοιχιζομένη ὑπὸ πολλῶν λόφων, τῶν πλείστων κεκαλυμμένων ὑπὸ πυκνῶν δέδρων. Εἰς τοὺς πρόποδας τούτων ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ ὠραῖαι ἀμπελοφυτεῖαι. Ταῦτα δ' ὅλα ὁμοῦ παρέχουσι κατὰ τὸ ἔαρ καὶ θέρος καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ φθινοπώρου θέαμα μαγευτικώτατον καὶ τερπνόν. Οἱ κάτοικοι Δελβινακίου ἀνέκαθεν ἐκαλλιέργουν τὰ γράμματα καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀνέδειξαν ἄνδρας λογίους, μάλιστα κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα τὸν πολὺν Ἡροκλῆ Βασιάδην ἐν Δελβινακίῳ μὲν γεννηθέντα καὶ ἀνατρεφέντα μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, ἐν Κων)πόλει δὲ ἀποβιώσαντα περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος αἰῶνος, τὸν γνωστὸν εἰς ὅλον τὸ ἔθνος καὶ τὸν λοιπὸν πεπολιτισμένον κόσμον, τὸν τοσοῦτον δρᾶσαντα εἰς τὴν πνευματικὴν κίνησιν τοῦ ἔθνους, ὥστε περιττὴ ἀποβαίνει παρ' ἡμῶν πᾶσα περὶ αὐτοῦ βιογραφία. Ἐπίσης καὶ ἄλλους ἐπιστήμονας καὶ μάλιστα πολλοὺς ἱκτροὺς. Καὶ ἤδη διαπρέπουσιν ἐπὶ φιλομουσίᾳ, διότι καὶ Σχολεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων πρὸ πολλοῦ συντηροῦσιν. Ἐσχάτως προήγαγον τὸ Ἀρρεναγωγεῖον εἰς Ἀστυκὴν σχολὴν μετὰ πέντε διδασκάλων. Ἐν δὲ τῷ Παρθεναγωγείῳ τρεῖς εἰσιν αἱ διδάσκουσαι.

Τὸ κτίριον τῆς σχολῆς κείμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς κωμοπόλεως εἶναι μεγαλοπρεπέστατον. Τὸ Δελβινάκιον πολλοὺς ἀριθμεῖ καὶ τοὺς εὐεργέτας καὶ δωρητάς τῶν ἐκπαιδευτηρίων. Εἰς ἀτυχεῖς δὲ χρόνους ἡ κωμόπολις αὕτη ἀνέδειξεν ἄνδρας μεγάλης συνέσεως φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνήσεως. Καὶ ἐπὶ ἐξαισίᾳ καλλονῇ καὶ εὐγενείᾳ τρόπων ἐφημίζοντο αἱ ἀρχαιότεραι τοῦ Δελβινακίου γυναῖκες, προσόντα, ἅπερ καὶ νῦν εἰς κατώτερον ὅμως βαθμὸν κέκτηνται. Ἡ δὲ παρατηρουμένη σχετικὴ διαφορὰ καὶ ἀλλοίωσις ἐπῆλθε, διότι ἐσχάτως παρεισέφρησαν ξενικὰ στοιχεῖα, μεθ' ὧν δι' ἐπιγαμίας ἀνemiγήσαν οἱ πρῶτοι γνήσιοι τῆς κωμοπόλεως κάτοικοι.

Κωνσταντῖνος Ἐξαρχος

ΔΙΑΠΡΕΤΕΙΣ ΘΩΜΑΝΟΙ ΗΠΕΙΡΩΤΑΙ

Ἡ Α. Υ. ὁ Μέγας Βεζύρης, Φερὴτ Πασᾶς ἐξ Αὐλῶνος, οἱ ἀδελφοὶ Αὐτοῦ Ἐξοχ. Σουρεγιᾶ Βέης πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῶν τελωνείων καὶ Ναμῆκ Βέης. Ὁ ἀνεψιὸς των Τζιερᾶλ Βέης. Ὁ Νομάρχης τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Ἐξοχ. Ἀβεδὴν Πασᾶς Ντίνος ἐκ Πα-
ραμυθίας. Οἱ ἐξ Ἀργυροκάστρου Χαλῆλ Πασᾶς Νομάρχης Βηρυττοῦ. Ζιᾶ Βέης ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς ἐν Ἰωαννίνοις. Ὁ ἀποθα-
νὼν Σαμπρῆ Βέης καὶ Σερβὲτ Βέης τέκνα τοῦ Ἀγμέτ Βέη. Οἱ ἐκ Λιμποχόδου Μαλῆκ Πασᾶς. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ριζᾶ Βέης καὶ Ἀδὲμ Βέης. Ὁ υἱὸς του Νακῆ Πασᾶς μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους. Ὁ Ἰσμαῆλ Βέης ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς Α. Ἐξοχ. τοῦ γενικοῦ Διοικητοῦ Ὀσμάν Πασᾶ καὶ συντάκτης τῆς Νομαρχιακῆς ἐφημερί-
δος Ἰωαννίνων. Ὁ ἐκ Δελβίνου Μεχμέτ Ἀλῆ Πασᾶς τέως Διοικη-
τῆς Κορυτσᾶς νῦν δὲ μέλος τοῦ ἐβκαφίου ἐν Κωνιπόλει. Σελῆμ Βέης καὶ Σαλῆχ Βέης πρόων ὑποδιοικητῆς Κονίτσας. Ὁμὲρ Ἐφένδης Μουχαμὲτ Βέης Κόκας, Γιαχγιᾶ Ἀγᾶς Τσινῆς, Χουσεῖν Ἀγᾶς Σια-
μέτης καὶ Ἐλμᾶζ Βέης. Ὁ ἐκ Κολώνιας Μουσταφᾶ Πασᾶς. Οἱ ἐκ Λεσκοβικίου ὁ ἀποθανὼν Βεῖπ Πασᾶς, Ἀλῆ Πασᾶς, Χαῖρεντίν Βέης διερμηνεὺς τῆς Μεγάλης Βεζυρείας, Χουσεῖν Βέης Ρούσης, Ἀλῆ Βέης Τσιέλιος, Κιανῆ Πασᾶς, Τεφῆκ Βέης τραπεζίτης, Μπεκῆρ Βέης Ρούσης, Μουχαμὲτ Βέης καὶ Κιάμῆλ Βέης, Χασάν Πασᾶς ἐκ Με-
σαργιάς. Οἱ Τσατσαῖοι ἐκ Βιοβίστης οἱ διακρινόμενοι ἐπὶ φιλοξενίᾳ καὶ διατηροῦντες μέγαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ξενῶνα Μουχαμὲτ Βέης καὶ Σιαχῆν Βέης ἐκ Κλειτούρας. Σεβκῆ Βέης ἐκ Κοροσιάνης. Χασάν Βέης ἐκ Καστρετσίου. Σεῖφουλάχ Βέης ἐκ Ζαβολιανίου οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Μεχμέτ Βέης καὶ Ὁμὲρ Βέης. Οἱ ἐκ Πρεμετῆς, Τουρ-
χάν Πασᾶς, Τζιερᾶλ Βέης καὶ Σαλῆχ Βέης. Οἱ ἐκ Φράσσαρης ὁ ἀπο-
θανὼν Νεῖμ Βέης, Φερὴτ Βέης, Σαμῆ Βέης. Ἀβδούλ Βέης, Μαλῆκ Βέης, Τεφῆκ Βέης, Ριζᾶ Βέης καὶ Σουλεῦμάν Μουχτάρ Βέης. Ὁ ἐκ Κι-
αφελέζης Νταλιάν Βέης, Ἀσῆμ Βέης καὶ Χαλῆλ Βέης. Οἱ ἐκ Γκοστέντσκας τοῦ Σκραπαρίου Βελῆ Βέης. Ὁ ἐκ Σεβράνης Χουσεῖν Βέης. Οἱ ἐκ Τεπελενίου Ταφῆλ Πασᾶς Μπούζης, ὁ Σεῖχ Νταοῦτ

Ἐφένδης, Σεῖχ Ἰσῆλ Ἐφέντης καὶ ὁ Μπαμπα Ἀγμέτ Ἀμπᾶζ Βέης Μουσλήμ Ἀγᾶ. Ὁ Σεῖφουλάχ Ἀγᾶς Χεκάλῃ ἐκ Μαλακάστρας. Ρουστέμ Βέης ἐκ μεγάλης Πέσιανης. Σιακῆρ Βέης ἐκ Λούσσης. Τζιαφέρ Βέης Ζιαμποκίκας. Οἱ ἐκ Βερατίου Χασάν Βέης Βρυών, Ἀζῆς Πασᾶς, Μουσταφᾶ Βέης Βοκόπολίας δήμαρχος Βερατίου, Ὁμὲρ Πα-
σᾶς Βρυών καὶ ἀδελφοὶ τοῦ Γαλῆπ Πασᾶς καὶ Σαλῆ Βέης. Οἱ ἐκ Κονίτσας Ζεκῆ Πασᾶς, Χασάν Πασᾶς, Περτέφ Βέης Διοικητῆς Δεδὲ-
Ἀγάτζ καὶ Ἰσμαῆλ Βέης.

Οἱ ἐξ Ἰωαννίνων Μουσταφᾶ Πασᾶς. Σαδῖκ Πασᾶς μέλος τοῦ Δι-
οικητικοῦ συμβουλίου, ὁ ἀδελφός του Φερὴτ Βέης, Χαῖρεντίν Πασᾶς καὶ Ἐσᾶτ Πασᾶς, Νετζῆπ. Ἐφένδης Σουλεῦμάν Ταχῆρ, Τεφῆκ Βέης Ντάκας, Μεχμέτ Βέης, Σεῖδουλάχ Βέης ὑποδιοικητῆς Πωγωνίου, Ἐσᾶτ Ἐφένδης Τσητσοῦς Ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Διοικητικοῦ συμβου-
λίου, Ἀγμέτ Χουλουσῆ Ἐφένδης, Περτέφ Ἐφένδης Μπαμπατζιάνης, Χαῖρῆ Ἐφένδης Πατσαντᾶ. Ἀτᾶ Ἐφένδης πρόων Νουφούζ Ναζίρης, Ναμῆκ Ἐφένδης, Ρεφᾶτ Ἀμπῆτ Ἐφένδης. Μεχμέτ Σαῖτ Ἐφένδης, οἱ ἀδελφοὶ Μπιμπῆ Βέη, ὁ ἀποθανὼν Μουσταφᾶ Βέης Πατσκαλοῦ, τὰ τέκνα τοῦ ἀποθανόντος Ἀλῆ Βέη Γκόλιου, Φεῖζουλάχ Ἐφένδης καὶ Σεῖντῆ Ἐφένδης, Μεχμέτ Βεῖπ Ἐφένδης, ὁ Σεῖχ Μεχτέτ Ἀλῆ Ἐφένδης καὶ ἀδελφός του Σεῖχ Κουτῆ Ἐφένδης. Τὰ τέκνα τῆς οἰ-
κογενείας Ντάκια. Οἱ Μουφτάτες Οἱ Κατσακαμπεγάτες καὶ οἱ Μπε-
κῆρ Μπεγάτες.

ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΚΑΤΑΓΟΜΕΝΟΙ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ πρόων Κωνιπόλεως Ἀνθίμος. Ὁ ποτὲ Μητροπολίτης Δέρκων Νεόφυτος. Γρεβενῶν Γεννάδιος Παπαρρούσης. πρόων Περιστερᾶς Κύριλλος. Ἰωαννίνων καὶ κατόπιν Κρήτης Ἰωαννίκιος. Μητροπολίτης Προύσης Ναθαναήλ. Σωζουαγαθονπόλεως Κωνσ. Μικρούλης. Βελεγράδων Βασιλείος (νῦν Συνοδικός). Αἰγίου Αἰθίου. Ἀνθίμος ὁ Ἀπολλώνιος. Μητροπολ. πρόων Κορυτσᾶς Νεόφυτος. Βελλᾶς Βασιλείος.

Καταχωρίζοντες εὐχαρίστως τὴν κατωτέρω πραγματείαν ὀφειλομένην εἰς τὴν ἐμβριθὴ γραφίδα τοῦ κ. Κ. Σπανοῦδου δὲν θεωροῦμεν ταύτην ἄσχετον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Ἡμερολογίου τούτου καθότι ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος Θεὸς ἐλατρεῖτο ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ἐν Ἡπείρῳ πεφνημισμένον μαντεῖον τῆς Δωδώνης.

ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΟΣ ΖΕΥΓΟΥΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ὅλως κοινωνίᾳ, τὴν ὁποῖαν ἀποτελοῦσιν οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου, πρῶτος καὶ ἀπαράβατος αὐτῆς θεσμὸς εἶναι τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον. Τὸ συνέδριον αὐτῶν ἀποτελεῖ πατριαρχικὴν καὶ ὅλα οἰκογένειαν, τῆς ὁποίας προεξάρχει ὁ Ζεὺς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἥρα. Δὲν εἶναι μὲν πάντων καθόλου πατὴρ οὗτος, καίπερ τοιοῦτον τίτλον φέρων, ἔχει ὅμως πατρικὰ καὶ κυριαρχικὰ ἐφ' ὅλων δικαιοῦματα καὶ ταῦτα ἐνασκει μεθ' ὅσης στοργῆς τοσαύτης καὶ αὐστηρότητος. Τὸ πρότυπον δὲ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ζεῦγος, τὸ ἠποῖον ἀποτελοῦσιν ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα, δύναται τὴν ζωηροτέραν νὰ παράσχη εἰκόνα τοῦ ἐν αὐτῷ κρατοῦντος οἰκογενειακοῦ βίου, καίτοι οὗτος οὐσιωδῶς καὶ κατὰ βάθος δὲν διαφέρει τοῦ κοινοῦ τῶν βροτῶν.

*
* *

Ὁ paterfamilias τοῦ Ὀλύμπου εἶναι ὁ Κρονίων Ζεὺς. Αὐτὸς συγκεντροῖ πᾶσαν ἀρετὴν θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην. Αἱ θεότητες τοῦ εἶναι ἀμετάτρεπτοι, πάντες δὲ σέβονται καὶ φοβοῦνται αὐτόν. Ἡ μορφή του μεσήλικος μᾶλλον πρόκειται σοβαρὰ καὶ μεγαλοπρεπῆς. Φέρει κόμην πυκνὴν καὶ γενειάδα οὐλὴν

σεβασμίαν. Τὸ μέτωπόν του εἶναι ὑψηλόν, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ του ἀποπνέουν τὴν γαλήνην καὶ τὴν σοβαρότητα. Κάθεται ἐπὶ θρόνου καὶ κρατεῖ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς κεραυνόν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς σκῆπτρον. Τὸ ἐξωτερικόν του καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας ἀκρόμῃ λεπτομερείας ἀποδεικνύει τὸν κραταῖον ἄνακτα, τὸν πατέρα τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν Θεῶν.

Ὁ μέγας ὅμως καὶ πανίσχυρος οὗτος Θεός, ὁ ἔχων τόσα προσόντα καὶ ἀρετὰς καὶ τὴν τύχην τοῦ κόσμου διέπων, χαρκτηρίζεται καὶ ἀπὸ μεγάλας ἀδυναμίας, συχνότατο δὲ περιπλέκεται εἰς σκάνδαλα καὶ εἰς περιπετείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας μεθ' ὅλην τὴν ἰσχύν του δὲν ἀπαλλάσσεται ταχέως καὶ ἄνευ ζημίας. Φημιζόμενος ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Παραγωγικός Θεός—καὶ βεβαίως, ἀφοῦ ἦτο πατὴρ ἀνδρῶν καὶ Θεῶν—εἶχε χάριν τῆς προσωνομίας ταύτης καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς γοήτρου ἀνάγκην πλειόνων γυναικῶν. Ἡ πότνια Ἥρα ἦτο ἀνεπαρκὲς καὶ λιτὸν δι' αὐτὸν προσφάγιον. Προσέφευγε λοιπὸν πανταχοῦ, ὅπου ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἐπιθυμίας του.

Ἐν τούτοις πρέπει τις νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι μόνον ἡ ἀνάγκη αὐτῇ κατ' ἐαυτὴν δὲν ἐβίαζε τὸν ἀδάμχστον οἰκογενειάρχην. Φαίνεται ἡ μᾶλλον ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας κεῖται ὅτι ἔτρεφεν ἰδιάζουσιν ὅλως ἀδυναμίαν πρὸς τὰς θνητὰς γυναῖκας, αἰσθήματα δὲ φλογερώτατα διέπνεον τὸν Ὀλύμπιον Θεὸν πρὸς τὰς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρωπίνους ὑπάρξεις τοῦ θήλεος φύλου. Ἐντεῦθεν ὅλη ἐκείνη ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἥρας ἀτελεύτητος λογομαχία καὶ τρομακτικαὶ οἰκογενειακαὶ σκηναὶ πρὸ τῶν ὁποίων ὥχρισθαι καὶ ἡ μᾶλλον πραγματικὴ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Φοβούμενος τὴν αὐστηράν μὲν πλὴν ἐκ τῆς ζηλοτυπίας λυσσάλειαν συζυγὸν ὁ ἄπιστος Ζεὺς μετήρχετο παντὸς εἶδους τεχνάσματα πρὸς ἐξαπάτησιν αὐτῆς μὴ φεισθεὶς μάλιστα, καθὼς μνημονεύουσι νὰ μεταμορφώσῃ ποτὲ τὴν ἐρωμένην του τὴν περικαλλῆ Καλλιστώ, τὴν θυγατέρα τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ Λυκάονος εἰς χονδροειδεσπάτην καὶ δυσειδῆ ἄρκτον μόνον καὶ μό-

νον ὅπως μεταστρέψη ἀπ' αὐτῆς τὴν προσοχὴν τῆς Ἥρας καὶ ἐν ἡσυχίᾳ οὕτω διέλθῃ μετ' αὐτῆς τὴν ἐβδόμην τοῦ μέλιτος—διότι μῆνας σπανίως διήρχετο.—Τὰ τεχνάσματα ταῦτα, ἐν τούτοις οὐχὶ σπανίως μετεχειρίζετο διὰ τὴν ἐξαπατήσῃ τὰ διάφορα θύματα τοῦ. Οὕτω λ. χ. μετεμόρφωθη εἰς χρυσὴν βροχὴν διὰ τὴν παραβιάσῃ τὸν αὐστηρὸν περιορισμὸν τῆς Δανάης, ὑπεδύθη τὴν μορφήν τοῦ ἀπλοϊκοῦ Ἀμφιτρυῶνος διὰ τὴν δελεάσῃ τὴν πιστὴν Ἀλκμήνην καὶ ἐπεζητήσῃ τὴν παραπλάνησιν τῆς ρωμαντικῆς Σεμέλης διὰ βροντῶν καὶ κεραυνῶν.

Αἱ ἐρωτικάι περιπέτειαι τοῦ Διὸς παρέσχον ἄφθονον καὶ πλουσιώτατον ὕλικόν εἰς τὴν ποίησιν, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν τέχνην. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εἰς βάρος τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν, αὐτοῦ ἐκείνου, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἔχων τὴν μεγίστην φρόνησιν καὶ τὴν ἀνωτάτην τῶν πάντων ἐξουσίαν, ἀνίδρυσαν ὑψηλὰ καὶ καλλιμορφα οἰκοδομήματα καὶ εἰς ταῦτα ἔτι καὶ νῦν ἐπιζητοῦσι φιλοξενίαν αἱ διάφοροι τούτων παραγωγαί. Παρατηρεῖται δὲ εἰς ὅλα ταῦτα πικράδοξός τις χαιρεκακία, μὴ ἀπαντῶσα εἰς οὐδένα τῶν ἄλλων θεῶν, διότι ἐνῶ ἀπαρτήρητον σχεδὸν παρέρχεται παρόμοιον θέμα, προκειμένου περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Ἑρμοῦ καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἀκολάστου Ἀρεῶς, ὁ Ζεὺς ἐπισύρει ὅλων τὴν προσοχὴν καὶ ἰδιαίτέρως ἐκτίθεται. Καὶ ὅμως ὁ Κρονίδης ἐθεωρεῖτο καὶ ἐπιστεύετο ὁ κατ' ἐξοχὴν σοφὸς καὶ φρόνιμος θεός.

* *

Οἷον πρόσωπον ὑποδύεται ἐν τῇ Ὀλύμπῳ ὁ Ζεὺς ὡς ἀνὴρ, ἀνάλογον ὑποδύεται ἡ Ἥρα ὡς γυνή. Εἶναι ἡ μεγάλη οἰκοδέσποινα, ἡ κρατοῦσα τὰς κλειῖδας καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς γνώμην ἐννοοῦσα τὰ τοῦ οἴκου ἔχουσα καὶ αὐτὴ ὅπως ὁ ὀνομαστός σύζυγός τῆς ἀριστοκρατικῆς τὴν καταγωγὴν πρὸ παντὸς ἄλλου ἐννοεῖ τὴν σεβαστὴν αὐτὴν καὶ κατὰ τὰς παραδόσεις αὐτῆς τὴν ῥυθμίση τὴν θέσιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν μελῶν τοῦ Ἀθραμιαίου αὐτῆς οἴκου. Ἡ Ἥρα ἐπομένως δὲν εἶ-

ναι ἡ πτωχὴ ἐκείνη κόρη, ἥτις νυμφευομένη τὸν πλούσιον σύζυγον κρατεῖ πάντοτε ἐνώπιον αὐτοῦ δευτερεύουσάν τινα καὶ ὑποτακτικὴν θέσιν. Αὐτὴ εἶναι ἡ πολυφρονος καὶ ἀριστοκράτις νύμφη, ἥτις ἐννοεῖ ἴσην πρὸς τὴν τοῦ συζύγου τὴν ἐνασκήσῃ ἀρχήν, δι' αὐτὸ κεραυνοβολεῖ καὶ αὐτὴ καὶ διασπείρει βροντὰς ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ὁ ἐρίγδουπος Ζεὺς. Μόνον λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἡδύνατο τὴν συνδέσῃ τὰς τύχας τῆς καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν προαγάγῃ τὸν βασιλικὸν τοῦ Ὀλύμπου οἶκον.

Ἡ Ἥρα παρουσιάζεται ὡς ὠριμωτάτου καὶ εὐχυμοτάτου φθινοπωρινοῦ κάλλους γυνὴ μὲ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἡγεμονικὸν παράστημα. Ἔχει ὀφθαλμούς μεγάλους καὶ ὠραίους, στόμα μικκύλον καὶ χαριτωμένον, πλουσίαν κόμην, εὐγενεστάτην περιστέφουσιν τὸ πρωτότυπον ῥοειδὲς μέτωπόν τῆς, θαυμασίους βραχίονας καὶ ὠλένας, πρὸ πάντων δὲ νωπότητα καὶ ἱκμάδα ἀναλλοίωτον καὶ ἀμετάβλητον. Εἶναι τὸ πρότυπον τῆς πατρικίας, ἥτις καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων δεικνύει τὴν ἀριστοκρατικὴν αὐτῆς καταγωγὴν καὶ τὰς ἡγεμονικὰς ἐξεῖς τοῦ βίου τῆς.

Οἱ γάμοι τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας ἀπετέλεσαν τὸ μεγαλειότερον τοῦ Ὀλύμπου γεγονός. Ἐπανηγυρίσθησαν πομπωδέστατα καὶ ἐωρτάσθησαν ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ, ἐπὶ μακρὸν δὲ ἐξηκολούθησαν αἱ πρὸς τιμὴν τῶν νεονύμφων ἑορταί. Ἀλλ' ὁ δεσμὸς οὗτος καίπερ ὑπὸ τὰς αἰσθηματικωτέρας τῶν περιστάσεων συντελεσθεὶς παρέχει ἐναλλάξ ἀποτόμους μεταπτώσεις τῶν δύο ὑψηλῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους ἀπὸ τῆς μεγάλης τρυφερότητος εἰς τὸ ἄσπονδον μῖσος καὶ τὰς ἀτελευτήτους οἰκογενειακὰς σκηνάς. Ὁ συζυγικὸς αὐτῶν βίος εἶναι ἐπομένως κράμα χαρᾶς καὶ λύπης, ὅπως καὶ τῶν ἀπλουστερῶν ἀνθρώπων, ἴσως μάλιστα καὶ εὐτελέστερος ἢ κρίνῃ τις ἀπὸ τὰς συνεχεῖς ἀπιστίας τοῦ Διὸς καὶ τὰς ἐπανειλημμένας αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν καταφυγὰς.

Δὲν εἶναι ἄγνωστον ἐν τούτοις σήμερον οὐδὲ ἀπόκρυφον

πλέον ὅτι ἀμφοτέροι πολὺ πρὶν ἢ συνδεθῶσι διὰ τοῦ γάμου ἐγνωρίζοντο κάλλιστα καὶ ἡγαπῶντο μάλιστα τρυφερώτατα καὶ περιπαθέστατα. Οἱ δεσμοὶ οὗτοι ἐχρονολογοῦντο ἀπὸ πολλοῦ, ἐκρύπτοντο δὲ ἐπιμελέστατα ἀπὸ τοὺς χονδροειδέστατα καὶ ἀσυνειδήτως κατοπτεύοντας αὐτοὺς γονεῖς των, οἵτινες ἀργὰ ἢ ὀγλήγωρα ἀντιληφθέντες τὴν κατάστασιν προσεπάθουν νὰ προλάβωσιν αὐτὴν ὡς συνήθως διὰ τῆς ἀτέχνου συνεχοῦς ἐπαγρυπνήσεως. Αἱ κακαὶ ἐν τούτοις γλῶσσαι διαβεβαιοῦσιν ὅτι οἱ νεαροὶ ἐρασταὶ προεξώφλουν κἀποτε ἀθῶας τινὰς ἀπολαύσεις, ἴσως διὰ νὰ ἀνευρίσκωσιν ἀναγκαίαν τινὰ ἀνακούφισιν τῆς κατατρυχούσης τὴν καρδίαν των ὀδύνης. Ὅταν ἐπὶ τέλους ἐξωμαλύνθησαν ὅλαι αἱ διαφοραὶ καὶ ἐτελέσθη ὁ γάμος ὁ Ὀλυμπος ἐτέθη εἰς κίνησιν. Ἀλλ' οἱ νεόνυμφοι, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἅπαξ ἔτι ὅτι τίποτε οἱ νεώτεροι δὲν ἐδημιούργησαν, περιβληθέντες τὴν ταξειδιωτικὴν αὐτῶν στολήν, ἀπὸ τὰ περιώνυμα τῆς Θετιδος ἐργοστάσια ἐξεληοῦσαν, ἀμέσως μετὰ τὴν τελετὴν ἀνέλαβον τὸ γαμήλιον ταξειδίον καὶ κατηυθύνθησαν εἰς τὸν κῆπον τῶν Ἑσπερίδων, τὸ κράτιστον φαίνεται τῆς ἐποχῆς νυμφικὸν κατάλυμα καὶ ἐκεῖ ἔσπεισαν εἰς τὴν ἀπομόνωσιν των. Ὁ περίρρυτος ὑπὸ τῆς δρόσου λωτός καὶ ὁ χρυσίζων κρίκκος καὶ ὁ εὐώδης ὑάκινθος ἀπετέλεσαν τὴν νυμφικὴν παστέδα, ἡ μέθη δὲ τοῦ πόθου συνεπλήρωσε τὰ ὑπόλοιπα.

Τὸν εὐοίωνον καὶ αἰσθηματικὸν τοῦτον δεσμόν πολὺ ἐνωρὶς διετάραξεν ἡ οἰκογενειακὴ διχόνοια. Ἦρχισαν μεταξὺ των αἱ φιλονεικίαι κατ' ἀρχὰς μὲν δι' ἀσήμαντα πράγματα, ἀργότερον δὲ καὶ διὰ σπουδαιότερα. Ἀπὸ τῶν ἀπλῶν λόγων προὐχώρησαν εἰς τὰς ὕβρεις, δὲν ἐβράδυναν δὲ νὰ φθάσωσι καὶ μέχρι τῶν χειρῶν, ὅποτε πλέον ἐξέλιπε καὶ τὸ ἔσχατον τοῦ πρὸς ἀλλήλους σεβασμοῦ ἔχνος. Ἐκτότε διὰ τὴν παραμικροτέραν ἀφορμὴν ὁ Ζεὺς ἐξυλοκόπει ἀνηλεῶς τὴν Ἥραν, πολλάκις δὲ ἀπεπειράθη νὰ σχίσῃ αὐτὴν κυριολεκτικῶς σὰν σαρκὸς ἐλάλα. Ἡμέραν τινὰ τὴν ἀφῆκε ἡμιθανῆ ἀπὸ τὰς κακώ-

σεις παρὰ τὰς θερμὰς συστάσεις καὶ τὴν μεσιτείαν τοῦ χωλοῦ Ἡφαίστου. Ἄλλοτε τὴν ἐκρέμασεν εἰς τὸ κενόν. Κατὰ τὴν περίστασιν ὁμοῦ ταύτην ὁ ἐξαλλος σύζυγος θὰ ἐβλεπεν ἑαυτὸν αὐστηρότατα ἐξ ἐκδικήσεως τιμωρούμενον, ἂν μὴ ἡ Θέτις ἔσπευδεν εἰς βοήθειάν του, καλοῦσα τὸν Αἰγαίωνα. Διότι ἡ Ἥρα βοηθούμενη ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς παρ' ὀλίγον νὰ ἀλυσσοδέσῃ αὐτὸν καὶ νὰ καταστήσῃ ὑποχείριον ἐφ' ὅρου ζωῆς.

Λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἥρας δὲν θὰ ἐκπλαγῇ ποσῶς διὰ τὰς τόσον ἐνωρὶς ἀναφύεσας οἰκογενειακάς σκηνάς. Ἡ πότνια θεὰ εἶναι τὸ πρότυπον τῆς δυστρόπου καὶ λυσσώδους ἀπὸ ζηλοτυπίας γυναικός. Τὰ ἐλαττώματα δὲ ταῦτα διὰ τὸν φύσει ἐρωτύλον καὶ ὑπερήφανον Δία πᾶν ἄλλο ἠδύναντο νὰ εἶναι ἢ ἀνεκτά. Ἀντὶ διὰ τῶν θελγῆτρων αὐτῆς νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πρὸς αὐτὴν πίστιν τοῦ συζύγου τοῦναντίον ἐδημιούργει εἰς αὐτὸν καὶ διὰ τὰς ἀθωοτέρας ἀκόμη ἀφορμὰς σκηνὰς καὶ ἀδιαλείπτους ταραχὰς. Πανταχοῦ ἐβλεπεν ἐρωτοτροπίας τοῦ Διὸς καὶ διηνεκῶς ὠνειρεύετο ἄλλας ὑποκλεπτούσας τὰς ἀποκλειστικὰς αὐτῆς ἐπικαρπίας. Ματαίως ἐκεῖνος προσεπάθει νὰ τὴν καθησυχάσῃ. Αἱ ἐριδες ἐπετείνοντο, αἱ σκηναὶ καθίσταντο ζωηρότεραι καὶ ἡ κατάστασις διηνεκῶς ὠξύνετο, μέχρις οὗ ἀπελπισθεὶς ὁ σύζυγος περὶ τῆς θεραπείας ἀκάθεκτος καὶ συστημτικῶς πλέον ἐρρίφθη εἰς τὰς ἐρωτικὰς περιπετείας, ζητῶν εἰς αὐτὰς τὴν λήθην τῶν πικριῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ἀπὸ τότε δὲν ἐπέζητει ἄλλο, εἰμὴ νὰ προφυλάξῃ ὅσον περισσότερον ἠδύνετο ἑαυτὸν καὶ ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἡ μανία τῆς Ἥρας ἀπηνῶς κατεδίωκε.

Ἐν τούτοις ἡ Ἥρα οὐδέποτε ἐπέζητησε νὰ πληρώσῃ διὰ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος τὸν ἀκόλαστον σύζυγόν της. Ἡ συζυγικὴ της πίστις παρέμεινεν ὅχι μόνον ἀλώβητος, ἀλλὰ καὶ πρότυπον εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ἡ ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου οἰκοκυρωσύνη της. Οὐδέποτε ἦλθεν εἰς σκέ-

σεις πρὸς ξένον, συνεκράτησε δὲ ἀγνὴν τὴν συζυγικὴν τῆς ὑπό-
ληψιν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἡννόει νὰ συνθηκολογήσῃ. Κρατοῦσα
μετὰ τόσης αὐστηρότητος τὰς ὑποσχέσεις καὶ τοὺς ὁρκούς τῆς
ἡννόει ἀνάλογα νὰ ἔχῃ ἀντισταθμίσματα, τὴν δὲ ἀξίαν αὐτῶν
ὑπελόγιζε τοσοῦτῳ μᾶλλον βαρύτερον, ὅσῳ κάλλιστα ἐγνώριζε
τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐπὶ τε τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς γῆς παραλυ-
σίαν τῶν γυναικῶν. Ἐπὶ ἀρκετὸν διάστημα παρέμεινε καὶ
ζωντοχήρα, τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ Διός. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο γεν-
ναίως ὑπέστη χωρὶς ποσῶς νὰ παρεκκλίνῃ. Ἡ ἐμφυτος ὁμῶς
ἐν αὐτῇ κακία, ὁ φθόνος, ἡ ζηλοτυπία, τὸ μῖσος ἀκόμη κατέ-
στησαν τὴν Ἥραν ἀνυπόφορον, ἡ δὲ συνεχῶς ἐπιτεινομένη
παρ' αὐτῇ νευροπάθεια ἐμόρφωσεν ἐπὶ τέλους γυναικᾶ ἀνοι-
κονόμητον. Προϊόντος τοῦ καιροῦ ἔγεινε καὶ σεμνότυφος δι'
αὐτὸ ἐμίσει καὶ κατεδίωκε τοὺς ἐρωτολήπτους, λησμονοῦσα,
ὅσα καὶ αὐτὴ ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ τῆς διῆλθε, προσεπάθει δὲ
διὰ παντὸς τρόπου νὰ διαλύῃ τοὺς τοιοῦτους δεσμούς. Ἐξ
ἐναντίας ἐπροστάτευε τὰς νομίμους ἐνώσεις καὶ ὅλους ἐκείνους,
οἵτινες ἐφύλαττον τὰς ἐπιβαλλομένας τοῦ γάμου διατυπώσεις
μέχρι τοιοῦτου μάλιστα σημείου, ὥστε καὶ μαίαια νὰ ἐκτελῇ
καθήκοντα καὶ μεγάλας νὰ παρέχῃ ὑπηρεσίας εἰς τοιούτων
προηγουμένων τοκετῶν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων μέγα
εὐτύχημα εἶναι ὅτι ἡ Ἥρα δὲν κατέστη πεινθερά.

Τοιοῦτον τὸ πρωτότυπον ἐν τῇ Ὀλύμπῳ συζυγικὸν ζεῦγος
καὶ ἀνάλογος ὁ οἰκογενειακὸς ἐν τῇ θεϊκῇ ταύτῃ διαμονῇ βίος.
Εἰς τὴν ἐπίχαριν ταύτην δημιουργίαν πλειότερον παντὸς ἄλλου
δύναται τις νὰ διείδῃ τὴν ποιητικὴν καὶ γόνιμον τῶν Ἑλλήνων
φαντασίαν, ἥτις ἀπροσπέλαστον ἀληθῶς ἐδημιούργησε κόσμον
καὶ ἐκ τῶν δημιουργημάτων τῆς ὁποίας ὅλοι οἱ αἰῶνες θὰ
ἀρύωνται τὰ ζωτικώτερα αὐτῶν προϊόντα.

Κ. Π. Σπανοῦδης

(Διευθυντὴς τῆς ἐν Κων) πόλεως ἐφημερίδος «Πρόοδος»).

Τύπος γυναικείας περιβολῆς Ἱωαννίνων.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ

[ΚΑΤΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗΝ ΣΕΙΡΑΝ]

Ἔτη Μ. Χριστόν.

- 650—680 » » Παρθένιος, ὅστις μεταβὰς εἰς Κων)πολιν ἔφερε τὰ συγγίλια γράμματα τῆς Πωγωνιανῆς.
- 812— » » Ἀβδακοῦμ ἐλεήμων.
- 851— » » Ὑπάτιος.
- 896— » » Χρῦσανθος.
- 919— » » Βησσαρίων, ὁ καὶ ἡγούμενος.
- 950— » » Ἀγάπιος ὁ Δρυϊοδιανίτης, ἡγούμενος Δρυϊάνου, εἶτα Ἀρχιεπ. Πωγωνιανῆς.
- 982— » » Πανάρετος.
- 1096— » » Χρῦσανθος.
- 1127— » » Μητροφάνης ἐκ Δελβινακίου.
- 1210— » » Διονύσιος.
- 1270— » » Γεράσιμος ἀγράμματος.
- 1293—1298 » » Παχώμιος ἐλεήμων καὶ εὐσεβής, ὅστις ἀνέβαινεν εἰς τὸ ὄρος «Νεμέρτσκαν» καὶ προσήνχετο κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἰδρύθη ὁ ἐν Διπαλίτση καθεδρικός ναὸς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων.
- 1300— » » Μελέτιος πρῶν ἡγούμεν., εἶτα ἀρχιεπ.
- 1364— » » Ἀγαθόνικος ἐκ Ζαχαρίνης ἢ Ἀρινίτσης
- 1384— » » Ἀγάπιος ἐγγράμματος μνημονεύεται εἰς πολλὰ χειρόγραφα.

- 1445— » » Κυπριανός, ὅστις τίς οἶδε διὰ ποίαν αἰτίαν ἐκάθητο εἰς τὴν Μονὴν Πολυτσίανης.
- 1503— » » Πρωτοπαπᾶς τις ἐκάθητο εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον λίαν ἐγγράμματος.
- 1550— » » Βησσαρίων.
- 1560— » » Διονύσιος· εἶτα εἰς Οἰκονόμος μέχρι τοῦ 1627.
- 1572— » » Γαβριήλ.
- 1571—1578 » » Παρθένιος ἐκ Διπαλίτσης
- 1610— » » Ματθαῖος.
- 1630— » » Σισίνιος μετατεθείς.
- 1643— » » Παρθένιος παραιτηθείς.
- 1650— » » Δανιήλ ἐξ ὑψηλοτέρας.
- 1656— » » Νεκτάριος.
- 1684—1687 » » Διονύσιος.
- 1687— » » Μανασῆς χειροτονηθείς τῇ 30ῇ Ἰουνίου.
- 1694—1702 » » Μαλάχιος ἢ Μαλχαχίας. (α).
- 1702—1708 » » Εὐθύμιος· εἶτα ἀναφέρεται εἰς Μέγας Οἰκονόμος ἐγγράμματος.
- 1720— » » Ἰωαννίκιος, υἱὸς Εὐσταθίου Παγούνη ἐξ Ὀττανίτσας, εἶτα ἀναφέρονται οἱ ἡγούμενοι Παΐσιος, Ἀγάπιος καὶ Βαρθολομαῖος· εἶτα εἰς Μέγας Οἰκονόμος.
- 1729— » » Δανιήλ.
- 1750— » » Νεόφυτος.
- 1763— » » Παρθένιος Τσιούτσης ἐκ Διπαλίτσης.
- 1780— » » Ἀθανάσιος.
- 1782— » » Δοσίθεος
- 1783— » » Διονύσιος ἐκ Διπαλίτσης καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας Γκανιατῶν, οὗτος ἀναφέρεται καὶ τῷ 1778 καὶ 1828.
- 1787— » » Ἀνθίμος.

- 1793—1800 » » Ἀνθίμος, ὅστις καὶ τῷ 1787, εἶτα τῷ 1814 εἰς ἡγούμενος Παπᾶ Ἀπόστολος μεταβὰς εἰς Βουκουρέστιον.
- 1826— » » Διονύσιος, ὅστις τῷ 1828 ἀπεβίωσεν(β).
- 1830—1834 » » Βησσαρίων Πωγωνιανῆς καὶ Κορυτσᾶς.
- 1834— » » Ἰωακείμ Πωγωνιανῆς καὶ Βελλᾶς, καθ' ὃ ἔτος ἠνώθη μετὰ τῆς Βελλᾶς. (γ).
- 1835—1839 » » Ἰωσήφ Πωγωνιανῆς καὶ Βελλᾶς, ὅστις τὸν Δεκέμβριον μῆνα τοῦ τελ. ἔτους ἦν Συνοδικός.
- 1839—1846 » » Ἱερόθεος Μπάνιος ἐξ Ὁστανίτης Πωγωνιανῆς καὶ Βελλᾶς, πρώην Σμύρνης.
- 1847— » » Δωρόθεος.
- 1848—1849 » » Μελέτιος Λέριος, ὁ ἀπὸ Τυρολόης, εἶτα τῷ 1849 ἀναφέρεται ἡγούμενος Μολυβδοσκεπάστου ὁ Ἀγάπιος ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος.
- 1850—1854 » » Νίκανδρος Χίος, ὁ ἀπὸ Λαμψάκου καὶ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐγκαταστάς· κύριον αὐτοῦ μέλημα προέθετο οὗτος τὸ νὰ πλουτίσῃ μὴδὲν μεριμνῶν περὶ τῶν αἰτιῶν δι' ἃς ἀπεστάλη.
- 1854—1863 » » Πανάρετος Ἀρχιεπίσκοπος Πωγωνιανῆς ἐκ μεγάλου Τυρνόβου τῆς Βουλγαρίας.

(α). Βλέπ. «Κωνσταντινούπολιν» ἀριθμ. 227. Ὀκτωβ. 21. 1894, διατριβὴν Ν. Γ. Μυστακίδου καὶ «Φωνὴν τῆς Ἠπείρου». Ἀριθμ. 451. Νοεμβ. 2. 1901.

(β). Βλέπ. «Νεολόγον Κων)πόλεως». Ἀριθμ. 6796 Μαρτ. 20. 1892. διατριβ. Ἀγ. Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη.

(γ). Ἠπειρωτ. Μελετήμ. Ἰ. Λαμπρίδου, Ἱερὰ Σιγνώματα τευχ. ἔκτον σελ. 11—28 καὶ Πωγωνιακὰ τευχ. ἔβδομον σελ. 42—44.— Καὶ «Φωνὴν Ἠπείρου» ἀριθ. 459. Δεκεμβρίου 28. 1901.

Ἐν ταῖς ἡμέραις τούτου Συνοδικῇ ἀποφάσει κατηργήθη ἡ Μητροπολιτικὴ ἔδρα τῆς Πωγωνιανῆς καὶ συνεχωνεύθησαν τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰς τὰς ἐπαρχίας Κορυτσᾶς, Βελλᾶς, καὶ Δρυϊνουπόλεως.

Κατ' ἀρχὰς Ἀρχιεπισκοπικὸς ναὸς ἦν ὁ ναὸς τῆς Μολυβδοσκεπάστου Μονῆς, ἣν ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος, ὅστις οὐ μόνον τὴν Μονὴν ἔκτισεν, ἀλλὰ καὶ τὴν Πωγωνιανὴν ἐτίμησεν μὲ θρόνον ἀρχιεπισκοπικόν, εἰς ὃν ὑπήγοντο τρεῖς Ἐπίσκοποι: τῆς Σελασφόρου, τῆς Πουλχεριουπόλεως καὶ τῶν Δεδρῶν. (α) Εἶτα τῷ 1298 καθεδρικός ναὸς ἐκτίσθη ὁ ἐν Διπαλίτῃ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων μέχρι τοῦ 1770, καθ' ὃ ἔτος κατεστράφη ἡ Διπαλίτσα, ἡ ὁποία ἀντικατέστη ὑπὸ τῆς μικρᾶς κώμης «Κακόλακκος» μέχρι τοῦ 1846—1850. Ἐκτοτε δὲ ἡ κωμόπολις Βοστίνα ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς Πωγωνιανῆς.

Ἐν Δροβιάνῃ

Νικόλαος Γ. Μυστακίδης

(α). Βλέπ. «Βυζαντίδα». Ἀριθμ. 94. Αὐγούστου 1. 1901. καὶ «Φωνὴν τῆς Ἠπείρου». Ἀριθμ. 460. Ἰανουαρίου 4. 1902. διατριβ. Ν. Γ. Μυστακίδου, ὁμοίως καὶ τὸν «Νεολόγον» Κων)πόλεως. Ἀριθ. 6,869 Μάρτ. 6. 1892.

κου, ἔχον τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ὅτε ἐκαλεῖτο *χλαῖνα* ἢ *χλαινίς*, ἀνεμοσκελὶς κ. τ. λ. Αἱ *κάλτσαι* (περικνημίδες) καὶ τὸ ἀπαραίτητον *σιλάχι* περὶ τὴν ὀσφύν. Ἡ φουστάνελλα σὺν τῷ χρόνῳ κατηργήθη καὶ σήμερον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις γίνεται χρῆσις αὐτῆς. Ταύτην ἀντικατέστησεν εἰδὸς τι περισκελίδος ἐξ ὑφάσματος λευκοῦ ἢ χρωματιστοῦ ἢ ἀπλοῦ μέλανος, ἐκτεινόμενης μέχρι τῆς κνήμης καὶ εὐχρήστου οὔσης παρὰ τοῖς Ἀνατολίταις, τὸ κοινῶς λεγόμενον *σαλθάρι* ἢ *ποτοῦρι* (ἀναξυρίς). Ἐν γρήσει κάλυμμα ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει ὁ λευκὸς ἢ ἐρυθρὸς *σκοῦφος* ἢ κοινῶς *σκοῦφια*. Ὑποδήματα δὲ τὰ *ταροῦχια* (σανδάλια ἢ πέδιλα.) Τὴν ἐνδυμασίαν ταύτην διατηροῦσι συνηθέστερον οἱ χωρικοί. Ἐξαίρεσιν ποιοῦνται οἱ ταξιδεύοντες, οἱ λόγοι καὶ οἱ κατέχοντες θέσεις.

Ὁ ἱματισμὸς τῶν γυναικῶν εἶναι διάφορος. Αἱ γυναῖκες τῆς *Πολιτοσχάνης*, ἥτις ἄλλως τε τηρεῖ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα *Λιγυριζῆς*, φέρουσιν εἰδὸς τι νυκτικοῦ, *καβάδι* ἢ *τσιποῦρι* καλούμενον, χρώματος μαύρου, ζώνην πλατεῖαν ἐρυθρὰν καὶ τὴν *σιάρκα* ἢ *φλοκοτήν*, (ἐπανωφόριον ἄνευ χειρῶν ἐπίσης μέλανος χρώματος.) Τὴν κεφαλὴν καλύπτουσιν αἱ μὲν νέαι μὲ μαῦρον *μανδήλιον*· αἱ δὲ γραῖαι μὲ λευκόν. Φοροῦσι δὲ περικνημίδας χρωματιστάς, ἃς καλοῦσι *προπόδια*. Εἰς *Σχωριάδες* τὸ γυναικεῖον ἔνδυμα σχεδὸν εἶναι τὸ αὐτό. Ἐπουσιώδης διαφορά παρατηρεῖται. Τὸ ἐπανωφόριον εἶναι ἀπλοῦν μαῦρον, ἐνῶ τῆς *Πολιτοσχάνης* πλατίζειται μὲ γραμμὰς τινὰς χρωματιστάς. Τὸ υποχιτώνιον τῶν γυναικῶν *Πολιτοσχάνης* εἶναι ποδῆρες καταλήγει δὲ εἰς χρωματιστὴν ταινίαν, ἣν καλοῦσι *λιαουρήν*, ἐνῶ τῶν *Σχωριάδων* εἶναι ἀπλοῦν. Ἀμφότερα τὰ χωρία ὡς ἔνδυμα πολυτελείας θεωροῦν τὸ *ρούχινο καβάδι*. Φέρουν προσέτι καὶ *ποδιάς* (περιζώματα), αἱ μὲν νέαι μεταξωτάς ἢ ἀπλῶς χρωματιστάς, αἱ δὲ γραῖαι ἐξ ἑρίου συνήθως μέλανος χρώματος.

Ἐν *Χλωμφ* παρατηρεῖται διαφορά μόνον εἰς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Αἱ νέαι φοροῦν λευκὰ *μανδήλια* καὶ αἱ γραῖαι μαῦρα ἀντιθέτως. Ἐν *Τσιατίσῃ* ὁσαύτως.

Εἰς τὸ χωρίον *Πορτικάτες* τὸ ἔνδυμα συμφωνεῖ ἐν μέρει πρὸς τὸ τῆς Δρυϊνουπόλεως. Εἶναι δὲ τελείως ἄκομψον. Εἰς τὴν κεφαλὴν φέρουσι λευκὸν ὀθόνιον ἀτάκτως ἐρριμμένον. *Σαγκοῦρι* (ἐξωμίδα) ἄνευ χειρῶν, ζώνην στενὴν καὶ *ποδιάν λευκὴν* μὲ παραλλήλους ἐρυθρὰς σειράς. Περικνημίδας δὲ χρωματιστάς. Τὸ περιζώμα ἐκτείνεται μολὶς μέχρι τοῦ γόνατος. Τὸ δὲ ὑποκάμισον εἶναι φαινομερές. Τὸ αὐτὸ ἔνδυμα εἶναι σύνηθες καὶ εἰς τὰ παρακείμενα χωρία *Ξηρόβαλτον* καὶ *Μποζανίκον*.

Αἱ γυναῖκες τῶν λοιπῶν χωρίων φέρουσιν ὁμοίμορφον ἱματισμὸν μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ περικνημίδες *Σωπικῆς* ποικίλλονται μὲ διάφορα πλεκτὰ χρώματα, ἐνῶ τῶν ἄλλων χωρίων εἶναι ἀπλαῖ μὲ ὀλίγα κεντήματα, ἅτινα καλοῦνσι *πλομιά*. Τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ἐνδυμασίαν τῶν γυναικῶν εἰς τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ Πωγωνίου, ἥτις εἶναι καὶ κομποτέρα, εἰσι τὰ ἐξῆς: Τὸ *ρουτί* (ὑποκάμισον), ὅπερ ἐξικνεῖται μέχρι τῆς κνήμης καὶ ἔχει εὐρείας τὰς χειρίδας, μέχρι πρό τιнос ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, ἥδη δὲ ἐκ βάμβακος κατασκευαζόμενον· εἶναι δὲ τοῦτο ὁ *λινὸς χιτὼν* τῆς ἀρχαίας Ἰωνικῆς στολῆς, ὅστις ἦτο πολύπτυχος. Τὸ *σιαγκοῦρι* (ἐξωμὶς), ὅπερ ἄνευ χειρῶν λέγεται *κουτσομάνικον*, μὲ χειρίδας δὲ *μανικωτὸν* ἢ *κλαδευτὸν*. Ἡ *καψέλλα* ἢ *ἀλατζιάς* ἢ *ντουλαμᾶς* ἢ τὸ *πεσιλι* ἄνευ πορπῶν ἐκτεινόμενα μέχρι τῆς ὀσφύος. Τὸ *ζωνάρι* καὶ ἡ *ζῶνα*. *Ζωνάρι* μὲν λέγεται πλατὺ μαῦρον στρόφιον, διὰ τοῦ ὁποῦ περιβάλλουσι τὴν ὀσφύν ἐξωθεν τῆς ἐπωμίδος καὶ *ζῶνα* στενὴ καὶ μακρὰ χρωματιστὴ ταινία, ἣν ὑφαίνουν μόναι αἱ γυναῖκες, καὶ δι' ἧς δένουν τὴν ποδιάν ἐπὶ τῆς πλατείας ζώνης. Εἰς τὴν κεφαλὴν φέρουσι τὸ *φακζόλι*, ἐπίδεσμον ἐκ μεταξίνου ὑφάσματος ἢ ἐκ βάμβακος, λευκὸν ἢ ὑποκίτρινον, ὃν καλοῦσιν *ὀμπόλια*. Εἶναι δὲ τὸ *φακζόλι* καὶ ἡ ὀμπόλια ὁ φάκελλος τοῦ Πausanίου ἢ τὸ κρήδεμνον. Τούς βοστρύχους, οὓς περιποιῶνται ὡς αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες καὶ οὓς λέγουν *κόσσαις* ἢ *πλεξίδες* (πλοκάμους), καλύπτει ἡ ὀμπόλια τελείως. Εἰς *Πολίτσιανην* αἱ *πλεξίδες* τῶν δεσποινίδων ἀφίονται ἐλεύθεραι πρὸς τὰ κάτω. Ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐν ἄκρον τῆς ὀμπόλιας κρέματα δίκην θυσάνου ὀλίγον κατωτέρω τοῦ αὐχένος. Τοῦτο ὁμῶς δὲν παρατηρεῖται εἰς τὰς χήρας γυναῖκας, ὅπερ ἄλλως τε χρησιμεύει καὶ ὡς διακριτικὸν αὐτῶν γνώρισμα.

Ἐνδυμα πολυτελείας εἶναι ἡ μεταξωτὴ *καψέλλα*, τὸ *ρούχινο Πεσιλι* καὶ τὸ *σαγκακέντζο*, ὅπερ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τοῦ στήθους κοσμεῖται ὑπὸ ἀργυρῶν ἐπιχρύσων πορπῶν καὶ τῶν *τσιπρακίων* ἔνθεν τῆς ὀσφύος.

Ἀρχαίας Ἑλληνικὰς λέξεις ἀπαντᾷ τις πολλὰς καὶ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ. Στὰ λόγου χάριν λέγεται ἡ πυρὰ ἥτοι ἡ ἐστία: *Δικράνι*, ξύλον ἀπολήγον εἰς δύο. *Τρικοῦλι* (Τρίκωλον) ξύλον, οὗ ἡ κορυφή ἀπολήγει εἰς τρία. *Ρουτί*, τὸ ὑποκάμισον ἐκ τοῦ ρυτίζω. *Προπόδια*, αἱ περικνημίδες, *πυροστιὰ* (τρίπους) κ. λ.

Ἡ γυνὴ ἐν τῷ οἴκῳ κατέχει δευτερεύουσαν θέσιν. Τὸ ἄρχειν καὶ διατάσσειν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἄρρενα, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ἔργον δὲ τῆς γυναικὸς εἶναι τὸ διευθετεῖν τὰ τοῦ οἴκου, τὸ περιθάλπειν τὰ τέκνα, ἡ ρόκα (ἡλακάτη), ὁ ἐργαλεὺς (ἱστός). Σὺν τούτοις δὲ τὸ *πλέξιμον* καὶ ἡ γεωργία. Τὸν ἱστὸν καὶ τὴν ἡλακάτην ἐξαίρων ὁ *Διθάριος*, ὡς τὴν οὐσιωδεστέραν τῆς γυναικὸς ἐνασχόλησιν λέγει: *Ἡ μὲν ἀρίστου Πατρὸς θυγάτηρ, ἀρίστου δ' ἀνδρὸς γυνὴ μηδέποτε παύσαιο καὶ διὰ τῶν ὑφαινομένων μείζω σοι ποιοῦσα τὸν οἶκον.* Ἡ γυνὴ ἐνταῦθα ἀγαπᾷ μετ' ἀληθοῦς ἀφοσιώσεως τὸν σύζυγον. Συνήθως δὲ ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στέγην ζῶσιν ἁρμονικώτατα πολλὰ οἰκογενειακὰ μέλη. Ὁ συρμὸς καὶ αἱ λοιπαὶ ἀπαιτήσεις τοῦ κακῶς ἐννοουμένου πολιτισμοῦ δὲν ἔτυχον ὑποδοχῆς ἐν Πωγωνίῳ. Τὰ πατρῷα ἦθῃ καὶ ἔθιμα διετηρήθησαν καὶ διατηροῦνται ἀναλλοίωτα. Ὁ ἱματισμὸς τῶν γυναικῶν καὶ αἱ λοιπαὶ συνήθειαι τοῦ βίου ὡσαύτως. Διὰ τοῦτο ἡ οἰκογενειακὴ εὐτυχία καὶ καὶ τὸ ἡθικὸν μέρος παρέμειναν ἀσάλευτα. Ἡ γυνὴ τοῦ Πωγωνίου καὶ κατὰ γενικώτερον λόγον ἡ Ἡπειρώτις ἀναμένει μετὰ παραδειγματικῆς καρτερίας τὸν ἀποδημοῦντα σύζυγον ὡς ἄλλῃ Πηνελόπῃ. Καθ' ἣν στιγμὴν χαράττω τὰς γραμμὰς ταύτας μοῦ ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην εἴπερ ποτε ζωηρότερον ἢ ἱστορικὴ Κώσταίνα, ἥτις ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη χωρὶς γράμμα καὶ χωρὶς ἀντιλογιᾶ (ὡς ἔλεγεν) ἀνέμενε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ συζύγου της ἐκ τοῦ ταξειδίου μολονότι ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς σκληρᾶς ἡμέρας τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐφάνη πρὸς αὐτὴν τελείως ἀδιάφορος. Ὅσάκις ἡξιούτο νὰ περισσεύσῃ εὐτελὲς χρηματικὸν ποτὸν δὲν ἔχανε τὴν εὐκαιρίαν μὲ στέρησιν ἰδικὴν τῆς ν' ἀγοράσῃ ὀλίγην σάκχαριν ἢ καφὲν διὰ νὰ κερᾷ, ὡς ἔλεγε, τοὺς φίλους κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ λατρευτοῦ της Κώστα. Οὐδέποτε δὲ συνήθιζε νὰ λέγῃ ἄλλο εἰμὴ τὸ τραγοῦδι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διηρμήνευεν ἐπαρκῶς τὸν πόνον της:

«Ξενιτεμένο μου πουλὶ καὶ παραπονεμένο,
ἢ ξενιτεῖς δὲ χαίρεται κι' ἐγὼ 'χὼ τὸν καυμὸ σου.
Τί νὰ σοῦ στείλω, ξέने μου; τί νὰ σοῦ προβοδῶσω;
Νὰ στείλω μῆλο; σέπεται. Κυδῶνι; μαγαγκιάζει.
Νὰ στείλω καὶ τὸ δάκρυ μου 'ς ἓνα φτενὸ μανδῆλι;
Τὸ δάκρυ μου 'ναι βαφερό κι' ἔβαψε τὸ μανδῆλι.
Πέντε ποτάμια τῶπλεναν κι' ἔδαψαν καὶ τὰ πέντε!!!»
κ. τ. λ.

— *Νὰ καλοδεχθῇς Θεράκω*, ἦτο ἡ στερεότυπος φράσις, δι' ἣς ἡγχομέθα τὴν Κώσταιναν, ὡσάκις ἐπεσκεπτόμεθα τὸν πενιχρὸν της οἰ-

κίσκον. Τέλος ὁ Κώστας λευκόθριξ ἤδη ἐπανῆλθε καὶ τὸ εὐγενέστερον ἰδεῶδες τῆς γυναικὸς ἐκεῖνης ἐξεπληρώθη. Δὲν εἶχε δίκαιον νὰ μνησικακήσῃ ἐναντίον τοῦ ἐπιλήσμονος συζύγου; Βεβαίως. Καὶ ὅμως φαίνεται εὐχαριστημένη. «*Τώρα* (λέγει) *ἔπρεψε !! καὶ τὸ φτωχικό μου.*

Ἡ χρῆσις τοῦ κυρίου ὀνόματος τῶν ὑπάδρων γυναικῶν συνήθως ἀποφεύγεται. Πρόκειμένου νὰ κάμουν μνεῖαν τῆς συζύγου τοῦ Κώστα, λέγουν ἡ Κώσταινα, τοῦ Γεωργίου, ἡ Γιώργαινα κ. τ. λ. Τοῦτο δὲ εἰς ἐνδείξειν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἄρρενος.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Πωγωνίου εἶναι φιλόξενοι. Ἐν Πολιτισιάνῃ μάλιστα μέχρι πρό τινων ἐτῶν οἰκογένειαι τινες διετήρουν καὶ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον τοῦ νὰ νίπτουν τοὺς πόδας τοῦ φιλοξενουμένου. Ὁ Ἀβραάμ ἐνιψε τοὺς πόδας τῶν εἰς τὴν σκηνὴν του ἐλθόντων ἀνδρῶν. Τοιοῦτοτρόπως συνείθιζον καὶ αἱ Ἑλληνίδες τῆς ἀρχαιότητος ἀνεξαρτήτως τῆς θέσεως, εἰς ἣν ἀνῆκον. Παρθένοι γυναῖκες καὶ βασιλόπαιδες ἔτι παρεσκεύαζον εἰς τοὺς φιλοξενουμένους λουτρόν, ὅπερ ἐκάλουν *ποδόμπτρα ὕδατα*. Ἡ Ἑλένη ἔλουσε καὶ ἔχρισε ἐλαίῳ τὸν ἐν τῇ Τροίᾳ ὡς ἐπαίτην μεταδύντα καὶ φιλοξενηθέντα Ὀδυσσεά. Ὡσαύτως ἡ κόρη τοῦ *Νέστορος* ἔλουσε τὸν *Τηλέμαχον*.

Κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν *Χριστουγέννων* ζυμόνουν *κόλζατα*, ἅτινα εἶναι αἱ *κολύραι* τῶν ἀρχαίων. Παρασκεύαζουσιν προσέτι καὶ τὰς ἀλαγγίτας, εἰς συμβολικὴν παράστασιν τῶν σπαργάνων· μὲ τὰ ὅποια περιτύλιξαν τὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ σπηλαίῳ. Αἱ ἀλαγγίτες γίνονται ὡς ἐξῆς: λαμβάνουσι πολτώδη ζύμην ἐξ ἀλεύρου καὶ ὕδατος, ρίπτουσιν ἐξ αὐτῆς ἀνάλογον ποσότητα ἐπὶ πλακός, ἣν θέτουσιν ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Εἶτα ἀπλόουν κανονικῶς τὴν διάλυσιν ταύτην ἐπὶ τῆς πλακός, μέχρις οὗ ψηθῇ καὶ σχηματισθῇ λεπτὸν φύλλον. Αὐτῶν τῶν φύλλων, ἅτινα βρέχουσιν μὲ μέλι ἢ σάκχαρον ποιοῦνται χρῆσιν καθ' ὅλας τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων.

Τὰς ἐορτὰς τῶν *Χριστουγέννων*, τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ τῶν *Θεοφανεῶν* τὰ παιδία χωρίων τινῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ *Δελτινακίου* περιερχόμενα τὰς οἰκίας ψάλλουν διάφορα σχετικὰ ᾄσματα. Τὴν ἐορτὴν τοῦ *Λαζάρου* ὡσαύτως, τὴν ἐορτὴν Ἀνδρέου τοῦ *πρωτοκλήτου* βράζουν ὄσπρια, ἅτινα καλοῦσι *μπόλια* (πυανέψια τῶν ἀρχαίων). Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς Ἐκκλησίας θέτουσι κλάδους

ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ λέγουν :

«Ὅσα φύλλα καὶ κλαδιά, τόσα γρόδια καὶ φλωριά ! »

Εἰς τὰς γεννήσεις, βαπτίσεις, μνημόσυνα ὡς καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν καὶ ἐπιστροφὴν τῶν ταξειδεύοντων οἱ συγγενεῖς φέρουσι *καρίσκια* εἶνε δὲ ταῦτα ἄρτος, ψιττὸν καὶ οἶνος.

Ἄνδρες καὶ γυναῖκες χορεύουσιν ὁμοῦ. Προηγούνται οἱ ἄνδρες καὶ ἔπονται ἀλληλοκρατούμεναι αἱ γυναῖκες. Οἱ χοροὶ γίνονται μὲ διάφορα ἐγχώρια ἄσματα· πολλάκις ὁμως γίνεται χρῆσις καὶ μουσικῶν ὀργάνων. Τὰ ἄσματα ἀρχίζουν οἱ ἄνδρες καὶ ἐπαναλαμβάνουν αἱ γυναῖκες ἢ τούναντίον. Συνήθεις χοροὶ ἐν Πωγωνίῳ εἶναι: ἡ *Βερρινάδα*, ὁ *Ζαγορίσιος*, ὁ *Ἰσοῦφ Ἀράπης*, ὁ *Κώστας*, ἡ *Γκάϊττα* μονή ἢ διπλή, ὁ *Ἀρβαρίτικος*, ὁ *Τσιάμικος* καὶ ὁ *σιντὸς* ἢ *στρωτὸς* ὁ συνηθέστερος. Τὸν στρωτὸν χορεύουν οὕτω : Προβάλλουν τὸν ἀριστερὸν πόδα κατὰ ἓν βῆμα καὶ εἶτα φέρουν παρ' αὐτῷ τὸν δεξιόν. Ἀκολουθῶς ἐκπναφέρουν τὸν δεξιὸν εἰς τὴν ἀρχικὴν τοῦ θέσιν καὶ τὸν ἀριστερόν. Κάνουν δηλαδὴ ἓνα ρυθμικὸν βηματισμόν, καθ' ὃν ὀλίγον κατ' ὀλίγον προχωροῦσι κυκλικῶς. Αἱ γυναῖκες καταλαμβάνουν θέσιν εἰς τὸν χορὸν κατὰ τὴν ἡλικίαν. Αἱ γυναικες πάντοτε προηγούνται καὶ ἔπονται αἱ ὑπανδρὸι καὶ κατόπιν αἱ δεσποινίδες. Ἐνδυμα χοροῦ εἶναι τὸ ἔνδυμα πολυτελείας, οὗ ἀνωτέρω ἐμνήσθην. Ἐν ἐκ τῶν συνηθεστέρων ἁσμάτων, ἅτινα ἄδονται εἰς τοὺς χοροὺς εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς :

Τὰ πέλαγα, Χαῖδω, μ', καὶ τὰ νησιά
τὰ πέλαγα καὶ τὰ νησιά, ὅλα δαρμένα τᾶχω.
Καὶ δὲν ἠμπόρεσα, Χαῖδω μ', νὰ βρῶ,
καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ βρῶ ἓνα ξηρὸ λεμόνι.
Γιὰ νὰ τὸ ζύψω, Χαῖδω μ', νὰ τὸ πιῶ,
γιὰ νὰ τὸ ζύψω νὰ τὸ πιῶ, νὰ μοῦ διαδοῦν οἱ πόνοι.
Ὁ πόνος, Χαῖδω μ., πῶχω 'ς τὴν καρδιά,
ὁ πόνος πῶχω 'ς τὴν καρδιά, δὲν λυόνοι καὶ δὲν βγαίνει.
Θέλει τοῦ Μάϊ, Χαῖδω μ', τὴ δροσιά.
Θέλει τοῦ Μάϊ τὴ δροσιά, τ' Ἀπρίλην τὰ λουλούδια ! !
Τοῦ Μάϊ, Χαῖδω μ', τὰ τριαντάφυλλα κτλ.

Εἰς τὰς ἐξοχικὰς ἢ ἄλλας διασκεδάσεις, αἵτινες γίνονται ἐν εὐρεῖ κύκλῳ πατριωτῶν, τὸ ψιττὸν καὶ τὸ κοκορέτσι εἶναι ἀπαραίτητα· ἐγγείρουν δὲ προπόσεις ὡς ἀκολούθως. Εἰς ἀνακηρύσσεται ἐντολεύς, κατὰ

διαταγὴν τοῦ ὁποίου ἕκαστος θάβῃ πῇ εἰς ὑγείαν ἐκείνου, ὑπὲρ οὗ ὁ ἐντολεύς ἤγειρε τὴν πρόποσιν, εἰς τρόπον, ὥστε ὅλοι οἱ συνδαιτημόνες ἐναλλάξ θὰ ἐγείρουν τὸ κύπελλον εἰς ὑγείαν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐντολέως ὑποδειχθέντος. Εἶτα τὸ ὑπὸ ὑργήμα τοῦ ἐντολέως ἀνατίθεται εἰς ἄλλον ὅστις ἐγείρει δευτέραν ἐντολήν. Διαδοχικῶς γίνονται ὅλοι ἐντολεῖς. Αἱ προπόσεις δὲν περιορίζονται ὑπὲρ παρόντων προσώπων, ἀλλὰ καὶ ἀπουσιάζοντων φίλων καὶ ἐπίζηλον ἐν τῇ κοινῇ θέσιν κατεχόντων ἀνδρῶν.

Αἱ γυναῖκες αἱ ξενιζόμεναι εἰς μίαν οἰκογένειαν εὐχονται διαδοχικῶς ἅμα παρακαθίσουν εἰς τὴν τρίπεζαν ὑπὲρ τῶν μελῶν τοῦ οἴκου. Κατὰ χρῆσιν τοῦ συστήματος τούτου ποιοῦνται αἱ γυναῖκες τῆς *Σωπικῆς*.

Τὸν ταξειδεύοντα προπέμπουν ἔξωθι τοῦ χωρίου εἰς μακρὰν πολλάκις ἀπόστασιν οἱ οἰκεῖοι, συγγενεῖς καὶ πατριῶται πυροβολοῦντες. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν δὲ φέρουσιν ἀνὰ χεῖρας κλάδους. Πρὶν ὁ ταξειδιώτης ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου, θέτουν οἱ οἰκεῖοι πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου δοχεῖον πλήρες ὕδατος. Ὁ ταξειδεύων ἐξερχόμενος μὲ τὰς ἀποσκευὰς τοῦ ἀνατρέπει μὲ τὸν δεξιὸν πόδα τὸ δοχεῖον. Συνόντᾳ δὲ κατὰ τὴν ἐξοδὸν παιδιὰ ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖ ἱστάμενα, καθότι τοῦτο θεωρεῖται αἰσιος οἰωνός. Ἡ σύζυγος ἢ ἡ μήτηρ ἢ ἄλλη τις ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας παρακολουθεῖ τότε τὸν ταξειδεύοντα σπεύρουσα ὀπισθὲν τοῦ μέχρι τῆς ἐξόδου τοῦ ἐκ τῆς αὐλαίας θύρας σίτον. Γίνεται δὲ τοῦτο διὰ νὰ κερδήσῃ χρήματα τόσα, ὥστε νὰ τὰ σπείρῃ ἀφειδῶς. Τὸ ἔθιμον τοῦτο σχετίζεται μὲ τὰς τηρουμένας ἐνταῦθα προλήψεις.

Πολλὰς τοιαύτας προλήψεις τηροῦσιν ἐν Πωγωνίῳ. Τὸ κόπτειν τοὺς δνυχας Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν δὲν θεωρεῖται καλόν, ἐξ οὗ καὶ τὸ δημῶδες : «*Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ τὰ ῥύχια σου μὴ κόψῃς*» τὴν Κυριακὴν νὰ μὴ λουσθῇς, ἂν θέλῃς νὰ προκόψῃς». Οἱ πρώτῃν φορὰν βλέποντες νήπιόν τι διὰ νὰ μὴ τὸ βασκάνουν, θέτουν σίελον εἰς τὸ στόμα τοῦ ἢ πτύουν τὸ νήπιον κατὰ πρόσωπον. Διὰ νὰ προλάβουν τὴν βασκανίαν τοῦ παιδός, μαυρίζουν τὸ μέτωπόν του μὲ κόνιν καπνοῦ, ἢν συλλέγουσιν ἐκ τῆς καπνοδόχου τοῦ κλιβάνου. Ἄμα τὸ μικρὸν ἀδιαθετήσῃ καὶ θεωρηθῇ ὅτι ἐξεδηλώθη ἡ πάθησις αὐτῇ, φροντίζουν νὰ κλέψουν τρίχα ἢ ἄλλο τι ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ θεωρουμένου ὑπαίτιου τῆς βασκανίας. Ὅ,τι δυνήθουν νὰ κλέψουν, τὸ καίουν καὶ μεταβάλλουν εἰς κόνιν, ἢν μιγνύουσιν μὲ μικρὰν ποσότητᾳ ὕδατος, ἐξ οὗ

ποτίζουν τὸ βρέφος. Ἡ σθύνουν ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος ἀνημμένον ἄν-
θρακα καὶ τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο χορηγοῦν ὡς φάρμακον Ἡ ἀντὶ τούτου δι-
δουν πυρίτιδα μεμιγμένην ἐν ὕδ.τι. Ἡ ρίπτουν ἄλλας εἰς τὴν πυράν.
Ὡς προφυλακτικὰ κατὰ τῆς βασκανίας ἀναρτοῦν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ
παιδὸς Σταυρὸν μὲ κλειδίον, θυμίαμα, σκόροδον κ.τ.τ.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Φεβρουαρίου δένουν εἰς τοὺς βραχί-
νας τῶν παιδίων καὶ κορασίων κλωστὰς, ἐρυθρὰν καὶ πρασίνην ἢ
λευκὴν ἅς καλοῦσι Μάρτην. Γίνεται δὲ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ μαυρίσουν
ἀπὸ τὸν ἥλιον τοῦ Μαρτίου.

Οἱ νεόνυμφοι δὲν συνοδεύουν τὰς κηδεῖας.

Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ οἴκου ἢ ἄμεσος
συνάντησις προσώπου κακῆς διαγωγῆς θεωρεῖται ὁ ἀπαισιώτερος τῶν
οἰωνῶν. Οἰωνοὺς ἀπαισίους θεωροῦσι προσέτι τὸ ἄνευ ἀφορμῆς πα-
ταταμένον] καὶ μονότονον γαύγισμα τῶν κυνῶν. Τὸν συνεχῆ τῶν κο-
ράκων κρωγμὸν πρὸς τὴν οἰκίαν ἢ τῆς γλαυκὸς τοὺς μελαγχολικοὺς
τόνους ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ οἴκου.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς σελήνης καὶ μέχρις οὗ ἄρξεται νέχ
δὲν μεταφέρουν οἶνον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς ἕτερον βυτίον διὰ νὰ μὴν ξυ-
νίσῃ.

Ὅταν δὲν ζοῦν τὰ τέκνα γυναικὸς τινος, οἱ συγγενεῖς τῆς λεχοῦς
μεταφέρουν τὸ νεοτεχθὲν εἰς σταυροδρόμι, ἐκεῖ ἔνθα διασταυροῦνται
δύο ὁδοὶ ἢ εἰς τὸ προαύλιον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ κρύπτονται. Ὁ πρῶ-
τος ἐκεῖθεν διελθὼν γίνεται ἀνάδοχος τοῦ βρέφους.

Ὅταν πίπτῃ γάλαζα πᾶς πρωτότοκος δύναται νὰ φάγῃ τρεῖς κόκ-
κους ἐξ αὐτῆς. διὰ νὰ ἀναγκαιώσῃ τὴν δρμὴν τῆς.

Ἀπὸ τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς σελήνης μέχρις οὗ ἄρξεται νέα
φορέματα δὲν πλύνουν διὰ νὰ μὴ σχισθοῦν.

Τρεῖς ἡμέρας εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου, τρεῖς εἰς τὰ μέσα καὶ
τρεῖς εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς τούτου δὲν πλύνουν. Ἐπίσης τρεῖς ἡμέ-
ρας εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαρτίου, τρεῖς εἰς τὰ μέσα καὶ τρεῖς εἰς τὸ
τέλος δὲν κλαδεύουν οὔτε κόπτουν ξύλα χρήσιμα. Τὰς ἡμέρας ταύ-
τας καλοῦσι δρῦμες. Περὶ τούτου σώζεται καὶ φράσις «Τ' Αὐγούστ' ἢ
δρῦμη 'ς τὰ παντὰ καὶ τοῦ Μαρτίου 'ς τὰ ξύλα». Ἐν γένει κατὰ
τὰς ἡμέρας ταύτας ἀποφεύγουν πᾶσαν ἐνασχόλησιν

Ὅταν ἀναχωρῇ τις διὰ μακρυνὸν ταξεῖδιον, ἢ μεγάλη εἰσοδος τοῦ
οἴκου καὶ τῆς αὐλῆς μένει ἀντικτὴ καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην,
διὰ νὰ μὴ πάθῃ ὁ ταξιδεύων καὶ κλεισθῇ τὸ σπῆτι του.

Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐνταφιάζεται ὁ νεκρὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σα-

ρώσουν τὸν οἶκον του, ἵνα μὴ ὁ Χάρων σκομπήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους.

Εἰς πάντα εἰσερχόμενον τὴν νύκτα εἰς τὸν οἶκον ἢ εἰσοδος εἰς τὸ
δαμάτιον τῆς λεχοῦς εἶναι ἀπηγορευμένη αὐστηρῶς, διότι ἰσχυρίζεται.

Αἱ ἐν λόγῳ προλήψεις βεβαίως εἶναι λείψανα τῆς ἀρχαιότητος σχε-
τιζόμενα ἀναποσπάστως μὲ τὴν βίον τῶν προγόνων. Δὲν ἔχουν ὅμως
λόγον ὑπάρξεως ἀφότου τὸ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ πολυθείας σαθρὸν
οἰκοδόμημα κατέρρευσε πρὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ τὸν τέως ζόφον
τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν ἐξόντωσαν τελείως ἢ αἰθρία τῶν Εὐαγγελι-
κῶν ἀληθειῶν καὶ τὰ κελεύσματα ἐν γένει τῆς ἀμωμῆτου ἡμῶν πί-
στεως. Δὲν ἐννοῶ μὲ τοῦτο ἀθέτησιν καὶ τῶν λοιπῶν συνθηκῶν τοῦ
βίου, αἵτινές εἰσιν ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς καὶ αἵτινες συνετέλεσαν
ὁμολογουμένως εἰς τὴν ἐν γένει εὐημερίαν τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ὁμο-
γενοῦς στοιχείου

Τοὺς νεκροὺς αἱ γυναῖκες θρηνοῦσι διαδοχικῶς. Περικυκλοῦσι τὸ
φέρετρον καὶ κατὰ τάξιν ἀλληλοβοηθούμεναι λέγουσιν ἀνὰ ἓν μοιρο-
λόγι, τὸ ὁποῖον εἶνε συγκινητικώτατον καὶ προκαλεῖ τὰ δάκρυα καὶ
τοῦ μᾶλλον ψυχράιμου καὶ ἀπαθοῦς

Γυνὴ κλαίουσα τὸν σύζυγον λέγει περίπου τὰ ἑξῆς:

«Ἐχάλασες τὸ σπῆτι σου χρυσέ μου νοικοκύρη,
κι' ἄφηδες ἄδεια τὴν κορφήν λελέ! κακὸ ποῦ μ' εὔρε!!!
Σήκου νὰ διῆς τοὺς φίλους σου, μοσχογενήμ' ἀθένη,
τοὺς φίλους καὶ δικούς σου, ἄστρι μου κι' αὐγερινέ,
τῶχουν κι' αὐτοὶ παράπονο, χρυσέ μου κι' ἀργυρέ,
παράπονο μεγάλο! λελέ! κακὸ ποῦ μ' εὔρε!!!
Τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ μῶκαμες.....
καὶ μ' ἄφηδες 'ς τοὺς δρόμους.....
Ἐγὼ τόειδα 'ς τὸν ὕπνο μου...
τὸ μαῦρο τυχερό μου...
Εἶμαι νὰ πάρω τὰ βουνὰ
νὰ φύγ' ἀπὸ τὸν κόσμον...
γιατ' ἔχω πόνο 'ς τὴν καρδιά...
ποῦ γιαντρικὸ δὲν ἔχει...
Ὁ θάνατος εἶν' γιαντρικὸ
'ς τὴν ἀτυχὴ γυναῖκα κ.τ.τ.»

Μήτηρ ἀναπολοῦσα πρὸ τοῦ νεκροῦ τὸ ἀποθανὸν τέκνον της λέγει:
«Σύρε νὰ βοῆς τὸ γιόκα μου, ἄστρι μου κι' αὐγερινέ,
ποῦ μ' ἔχει κάψῃ τὴν καρδιά! λελέ! κακὸ ποῦ μ' εὔρε!!!
Πές του τὰ χαιρετήματα λελέ! κακὸ ποῦ μ' εὔρε!!! κ.τ.τ.»

Τὴν ἡμέραν τὸν εἰς τὰ ξένα θανόντα σύζυγόν της λέγει τὰ ἑξῆς:
 « Ἀλπομένη καὶ χαίρομαι, χρυσέ μου νοικοκύρη.
 Ποῦρα ποῦ καίτετ' ἡ καρδιά! λελέ! κακὸ ποῦ μ' εὔρε! ! »
 Βλέπει τοὺς νιούς ποῦ τραγουδοῦν...
 τοὺς νιὰς ὅπου χορεύουν...
 κ' ἐγὼ ἡ μαύρη κάθομαι...
 'ς τὴν ἄκρην χολιασμένη...
 Τό 'χω πικρὸ παράπνοο...
 τό 'χω καὺμὸ μεγάλο...
 Τώρα μεγάλη Πασχαλιά...
 π' ἀνθίζουν τὰ λουλούδια...
 "Ολοὶ πάνε 'ς τὴν Ἐκκλησίαν...
 κι' ὅλοι καλοκαρδίζουν...
 Κ' ἡ μαύρη ἡ καρδοῦλα μου...
 τρέμει κι' ἀναστενάζει...
 Χαρὰ 'ς τὴν, ποῦ τὸν καρτερεῖ...
 καὶ ποῦ τὸν παντεχαίνει...
 Κι' ἀλλοίμονον 'ς τὴν δυστυχῇ...
 ποῦ κάθεται καὶ κλαίει...
 Ποῦ 'χε ἄντρα 'ς τὴν ξενιτειά...
 'ς τὴν ἔρην, Ἀλεξάνδρα...
 κι' ἀκόμη θὰ τὸν καρτερεῖ...
 φορτοῦνα της μεγάλῃ ! ! » κ.τ.τ.»
 Τὰ μοιρολόγια δὲν εἶναι ὠρισμένα εἶναι προϊόντα στιγμιαίας
 ἐμπνεύσεως.

Συνηθέστεραι ἐν Πωγωνίῳ παρομῖαι εἰσιν αἱ ἐπόμεναι.
 « Ὑστερνὴ μου γνῶσι, νὰ ς' εἶχα πρῶτα »
 « Εἶπα τῆς ἀλουποῦς κι' αὐτὴ 'πε τῆς οὐρᾶς της »
 « Ἀλλοῦ θὰ καρκαλίσματα κι' ἄλλοῦ γεννᾷ ἡ κόττα »
 « Ποιὸς δὲν θέλει νὰ ζυμώσῃ, ὅλη 'μέρα κοσκινίζει »
 « Θύμωσ' ὁ καλόγηρος κι' ἔκαψε τὰ γένεια του »

Αἱ πανηγύρεις, αἵτινες ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς παναρχαίους
 χρόνους καὶ ἀποβλέπουσι τὴν ἀφύπνισιν πίσεως εὐγενοῦς ἀμίλλης ὑπὲρ
 τῶν κοινῶν καλῶν καὶ τὴν συναδέλφωσιν ἐν γένει τῶν πατριωτῶν,
 διατηροῦνται ἐν Πωγωνίῳ πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων. Ἐκάστη κοι-
 νότης πανηγυρίζει ἅπαξ τοῦ ἔτους πλὴν τῶν Φραστῶν. Ἐμπορικὴ
 πανήγυρις τελεῖται εἰς τὴν Μορὴν τοῦ Προδρόμου Μενδέζης καὶ Φρα-

στατῶν τὴν 24ην Ἰουνίου. Πανηγύρεις χαρακτηρὰ διασκέδασις
 ἔχουσαι γίνονται τὴν 24ην Ἰουνίου εἰς τὴν Μορὴν Βομπόλου καὶ τὴν
 6ην Αὐγούστου ἐν τῇ Μορῇ Ταταίστης

Ὅριον ἡλικίας τῶν εἰς γάμου κοινωνίαν ἐρχομένων εἶναι τὸ
 20ον—25ον ἔτος διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ τὸ 15ον—20ον διὰ τὰ κορ-
 ρα. Εἰς τινὰς περιστάσεις ὁμως γίνεται ἐξαιρέσις τοῦ κανόνος τού-
 του. Ἐν Πολιτσίανῃ μάλιστα ὑπάρχει συνήθεια ν' ἀρραβωνίζουν τὰ
 τέκνα ἀπὸ νεαρῶτατης ἡλικίας. Ἡ προῖξ τῆς νύμφης ἀποτελεῖται
 μόνον ἀπὸ ἐνδυμασίας. Εἰς οὐχὶ πολὺ ἀπομεμακρυσμένην ἐποχὴν
 γενικῶς ὁ γαμβρὸς ἔδιδεν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς νύμφης ἐπίδομά τι,
 ὅπερ ἐκαλεῖτο Ἀγριλίκι. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι ἀρχαιότατον. Ὁ νυμ-
 φίος ἔδιδε τὸ πάλαι ὡς ἀντίτιμον εἰς τοὺς γονεῖς τῆς νύμφης δῶρα,
 ἅτινα ἐκάλουν Βεδνα. Ἀλλὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο σπανίως διατηρεῖται
 σήμερον. Ἐν Δελθινῇ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν διαθέσκει καὶ χρηματικὸν
 ποσόν, ἀνάλογον πρὸς τὴν οἰκονομικὴν των θέσιν, ὡς προικίον τῶν
 θυγατέρων. Εἰς τὰ συνοικέσια ἀρκεῖ συνήθως μόνῃ ἡ θέλησις τῶν
 γονέων μὴ λαμβανομένης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπ' ὅψει τῆς ἀμοιβῆς
 ἢ μὴ συγκαταθέσεως τῶν μελλονύμφων. Τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ εἶναι ἐκ-
 κεντρικώτατον καὶ ὅλως ἀσυμβίβαστον πρὸς αὐτὴν τὴν στοιχειώδη
 λογικὴν. Ὁ ἔρως, τὸ εὐγενέστερον τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου,
 ὅπερ δέον νὰ προηγῇται παντὸς συνοικεσίου ἐνταῦθα οὐδόλως λαμβά-
 νεται ὑπ' ὅψει. Νέοι καὶ νεάνιδες ὑπόκεινται ἀτυχῶς καὶ ὡς πρὸς
 τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὸν δεσποτικὸν ἔλεγχον τῶν γονέων. Δέον ἐπὶ
 τέλους νὰ δοθῇ τέρμα εἰς τὴν παρατυπίαν ταύτην, τὴν δολοφονοῦσαν
 μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας τάσεις τῆς ψυχῆς. Μὴ λησμονώμεν ἄλλως
 τε ὅ,τι ὁ δαφνοστεφὴς Γαλάτης συγγραφεὺς τῆς παρελθούσης ἑκατον-
 ταετηρίδος, ὁ μεγαλοφυὴς Οὐγκώ, εἶπεν : « Οὔταρ ὁ ἔρως ἀνέλυσε καὶ
 συναρέμισε δύο ὄντα εἰς ἑνὶ καὶ ἀγγελικὴν ἐνότητα, τὰ ὄντα ταῦτα
 εἶδον τὸ τῆς ζωῆς μυστήριον ».

Οἱ ἀρραβῶνες τελοῦνται ὡς ἑξῆς. Ὁ μέλλων γαμβρὸς, οἱ γονεῖς,
 οἰκεῖοι καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ προηγούμενης μουσικῆς ἢ ἄνευ τοιαύτης
 μεταβαίνουν ἐν συνοδίᾳ εἰς τὸν οἶκον τῆς μελλονύμφου. Μετὰ τὴν
 τελετὴν τῶν ἀρραβῶνων πυροβολοῦν. Ἡ συνοδεία ἀκολουθῶς ἐπι-
 στρέφει εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ, ἔνθα ρίπτονται πυροβολισμοὶ τινες.
 Μετ' ὀλίγον οἱ οἰκεῖοι τῆς μελλονύμφου, οἱ γονεῖς καὶ λοιποὶ συγ-
 γενεῖς μεταβαίνουν εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ καὶ εὖχονται. Οἱ πυ-

ροβολισμοὶ εἶναι τὸ ἀγγελτήριον τρόπον τινὰ τῶν ἀρραβώνων διὰ τὴν κοινότητα, ἥτις σπεύδει κατ' ἀκολουθίαν νὰ συγχαρῇ τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη. Τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸν οἶκον τῆς μνηστῆς γίνεσθαι συμπόσιον, εἰς ὃ προσκαλεῖται ὁ γαμβρὸς καὶ οἱ οἱ συγγενεῖς του. Ἡ μελλονύμφος ἐμφανίζεται τότε διὰ πρώτην φοράν καὶ ἀσπάζεται τὰς χεῖρας τῶν παρευρισκομένων, ἑστίνες ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκείνῃ προσφέρουν ὡς δῶρον εἰς αὐτὴν διάφορα νομίσματα. Ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου προσδιορίζεται συνήθως τότε. Τὴν πρώτην Κυριακὴν ἀπὸ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τοῦ γάμου στέλλουν τὴν Μποργιά, ἥτοι τὴν βαφικὴν οὐσίαν διὰ τὸν καλλωπισμὸν τῆς κόρης τῆς μελλονύμφου. Συνοδεύεται δὲ ἡ Μποργιά, ἣν μεταφέρει ἡ ἀδελφὴ τοῦ γαμβροῦ ἢ μία τῶν νεογμένων γυναικῶν τοῦ οἴκου, ἀπὸ ἑνὸς Πεσιλλί, καθρέπτῃ καὶ μανδύλῃ μεταξωτά.

Τὴν Πέμπτην πλάνουν τὰ προζύμα διὰ τοὺς ἄρτους τοῦ γάμου. Συναθροίζονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ ὅλοι οἱ συγγενεῖς, ἄνδρες γυναῖκες καὶ κοράσια. Ἀναθέτουν εἰς ἓν κοράσιον νὰ κοσκινίσῃ τὸ ἄλευρον καὶ τραγωδοῦν.

«Κοράριον τὸ ζυμώνει μὲ μάννα μὲ πατέρα

μ' ἀδελφία μ' ἀξιδέρφια.

Νὰ ζῇ ὁ γαμβρὸς κ' ἡ νύφη!

νὰ ζοῦν καὶ νὰ προκόδουν!»

Αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις. Ὁ γαμβρὸς ρίπτει τότε εἰς τὸ ἄλευρον κερμάτιά τινα, ἅτινα συνωθοῦνται τίς ἐκ τῶν παρευρισκομένων νὰ τ' ἀρπάξῃ.

Τὴν ἐβδομάδα ταύτην ἐτοιμάζουν καὶ τὴν ξυλικὴν, ἥτις θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὰ φαγητὰ τοῦ γάμου.

Τὴν Κυριακὴν, ἡμέραν τοῦ γάμου καλεῖται εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης ἀπὸ πρώτας ἢ σπολιότερα, ἥτοι ἡ γυνὴ ἢ ἀναλαμβάνουσα τὸν στολισμὸν τῆς νύμφης. Ἀπαραίτητα στολισματα τῆς νύμφης εἶναι ἡ κορώνη, ἣν φέρει ἐπὶ κεφαλῆς, ἡ τραχηλιὰ ἐξ ἀργυρῶν νομισμάτων τὸ κερμὶ καὶ αἱ μερτζαί, εἶδος θυσάνων κρεμαμένων ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μέχρι τῆς ὀσφύος. Κατὰ τὸν στολισμὸν τῆς νύμφης τραγοῦσιν ὡς ἐξῆς:

«Αἱ νυφούλα μου καμαρωμένη

π' ἀρματώνεσαι καὶ ποῦ πηγαίνεις κτλ.

Ἡ νύμφη στολισθεῖσα ἵσταται ὀρθία, κρατεῖ δὲ τὰ βλέφαρα κεκλιμένα διαρκῶς πρὸς τὰ κάτω μέχρις οὗ λήξῃ ἡ τελετὴ τοῦ γάμου, τούτέστι καμαρώνει.

Ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ γαμβροῦ καλοῦνται οἱ συγγενεῖς μὲ ἐπιστολάς, ἃς διανέμουν παῖδια. Τοὺς ἐκ τῶν χωρίων καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ Σαββάτου. Τὸ Σάββατον ἐσπέρας εἰς τὰ ἄλλα χωρία καὶ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν τοῦ γάμου εἰς τὸ Δελβινάκιον ἀρματώνουν τὸ μπαϊράκι (τὸ λάβαρον) εἶναι δὲ τούτῳ σημαία φέρουσα εἰκόνα ἡ Σταυρόν. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ξύλου θέτουν τρία μῆλα καὶ ἓν μανδήλιον προωρισμένον δι' ἐκεῖνον, ὅστις θὰ κρατῇ τὸ λάβαρον κατὰ τὴν μετάβασιν τῆς γαμῆλιου συνοδείας εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης. Τραγοῦδουν δὲ τὸ ἐξῆς.

Ποῖος ἀρματώνει φλάμπουργο μὲ τὴν εὐχὴ μὲ τὴν εὐχὴ!!!

μὲ τὴν εὐχὴ τῆς μάννας του καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ.

Πατέρας του τ' ἀρματώνει κτλ.

Μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κυριακῆς ἐτοιμάζονται ἅπαντες οἱ κεκλημένοι νὰ μεταβοῦν νὰ πύρουν τὴν νύμφην. Προηγούμενος ξυρίζεται ὁ γαμβρὸς. Ἔργον κουρέως ἐκτελεῖ εἰς ἐκ τῶν οἰκείων ἢ κεκλημένων, τοῦ ὁποίου ζοῦν οἱ γονεῖς. Αἱ δὲ γυναῖκες περιτοχοῦσαι τὸν γαμβρὸν ἄδουσι.

Καινούργια βρούσι ἐκίνησε 'ς τοῦ νιόγαμβρου τὸ σπῆτι
νὰ λούζεται ὁ νιόγαμβρὸς νὰ πλύνει' ὁ μπαμπάερης.

Ἀργυρὸ ξυράφι καὶ μαλαματένιο

σέρν' ἀγάλια-ἀγάλια τρίχα μὴν τ' ἀφήνης

τρίχα μὴν τ' ἀφήνης καὶ τὸν ἀσχημίσης

εἰς τὸν πεθερό του καὶ τὴν πεθερά του

στὰ γυναικαδέρφια κτλ

Προηγούμενου τοῦ λαβάρου δὲν κινήτῃ ἡ γαμῆλιος, πομπὴ (ψῆξι) τραγοῦδουν ὡς ἐξῆς:

Καλότυχη ἡ μάννα ποῦ προδοῦσαι τὸν ἥλιο,

Ποῦ προδοῦσαι τὸν ἥλιο νὰ πάρῃ τὸ φεγγάρι.

Ἀἱ καλὲ γαμβρὲ κι' ἀρματώνε,

Π' ἀρματώνεσαι καὶ ποῦ πηγαίνεις;

Ἀσπρε σταυραντέ μου γιὰ κοντοκαρτέρε.

Νὰ πατήσης πέτρα, ν' ἀναβῇς λιθάρι

Γιὰ νὰ καβαλικεύσης.

Κινῆστε παλληκάρια μου κινῆστε λεβεντάδες,
νὰ πάρη νὰ πάρη τὸ φιλι μὴ βρέξῃ μὴ χιονίσῃ
Κι' ἐγὼ κι' ἂν βρέξῃ, βρέχομαι κι' ἂν χιονίσῃ αὐτοῦ 'μαι
Κι' ἂν καταβῇ ὁ Καλαμᾶς καὶ πάρη τὸ γεφύρι,
'Εγὼ 'χὼ πόρο νὰ διαβῶ καὶ πόρο νὰ περάσω κτλ.

Ἄμα φθάνῃ τὸ ψέλι εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης, περιμένουν εἰς τὴν
εἴσοδον ὅλοι οἱ συγγενεῖς διὰ νὰ χαιρετίσουν τὸν γαμβρόν. Εἷς τινα
χωρία συνειθίζουσιν νὰ βρέχουν τὸν γαμβρόν εἰσερχόμενον καὶ νὰ τοῦ
προσφέρουσιν μανδήλιον. Οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ δίδουν τότε εἰς τοὺς
οἰκείους τῆς νύμφης δύο ἄρτους καὶ δύο πλόσκας οἴνου καὶ λαμβά-
νουσιν ὡς ἀντάλλαγμα ἓνα ἄρτον καὶ μίαν πλόσκαν. Εἷς ἐκ τῶν
συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ ὑποδένει δι' ἐμβάδων τὴν νύμφην. Αἱ ἐμβάδες
εἶναι δῶρον τοῦ γαμβροῦ. Ἀκολουθῶς ὁδηγεῖται ὁ γαμβρὸς πρὸ τῆς
νύμφης, ἥτις ἀσπάζεται τὴν χεῖρά του· αὐτὸς δὲ πατεῖ τὸν πόδα
τῆς εἰς ἔνδειξιν τῆς ὑπεροχῆς του. Συγχρόνως παιδίον σκεπάζει τὴν
νύμφην διὰ τῆς καλύπτρας λέγον: «Πέντε γυροὺς καὶ μὴ μὴ λλῶ»,
ὅπερ σημαίνει ν' ἀποκτήσῃ πέντε ἄρρενα καὶ ἓν θῆλυ.

Ἄμα ἐξέλθῃ ἡ συνοδεία μετὰ τὴν νύμφην, αἱ γυναῖκες τραγωδοῦν.

Ἐδγα θύγα μ' ἔδγα. Ἐδγα ἀπ' ταῖς αὐλαῖς σου
ἔδγ' ἀπ' ταῖς αὐλαῖς μου, σύρε 'ς ταῖς δικαῖς σου.
Εὐχῆσόν με, μαννούλα, τώρα στὸ κίνημά μου
τώρα στὸ κίνημά μου στὸ ξεπροβόδημά μου.
'Σ τοῦταῖς ταῖς αὐλαῖς 'ς τοῦταῖς ταῖς πόρταις
ἥλιος ἔλαμψε κι' ἀπτός ἐδγῆκε
Πέρδικ' ἄρπαξε καὶ πίδω βγῆκε.

Οἱ γονεῖς, οἱ οἰκείοι καὶ λοιποὶ συγγενεῖς παρακολουθοῦν τὴν νύμ-
φην μέχρι τῆς Ἐκκλησίας, ἔνθεν ἐπιστρέφουν εἰς τὰ ἴδια. Συνοδοὶ
τῆς νύμφης τίθενται τρεῖς ἢ καὶ περισσότεραι γυναῖκες, περιττὸν πάν-
τοτε καὶ οὐχ' ἄρτιον ἀριθμὸν ἀποτελοῦσαι, καλούμεναι *περγένυμοι*.
Μετὰ τὴν στέφιν καὶ τὴν ἐξοδὸν τῆς πομπῆς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας,
ῥδονται τὰ ἐξῆς:

Τάκουσες, κυρὰ νύφη, τί λέγει τὸ Βαγγέλιο ;
Τί λέγει τὸ Βαγγέλιο τί μολογáει τὸ γράμμα :
«Τίμα τὸν πεθερό σου, τίμα τὴν πεθερά σου.»
Γιὰ νῦσαι τιμημένη στὸν κόσμῳ ζηλευμένη κτλ.

Ὅλιγον κατωτέρω τῆς Ἐκκλησίας ἐξέρχονται εἰς προὔπαντησιν
τῆς συνοδείας γυναῖκες ἄδουσαι.

— Συμπέθεροι τί ἀργήσετε, τί ἀργήσετε ;
— Μᾶς ἄρηνσαν κι ἄρνήσαμε κι ἄρνήσαμε.
Εἶχαν τὴν τσέργα στὸ νερό κτλ.

Ἄμα φθάσῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ ἡ γαμήλιος πομπή, ἐξέρ-
χεται ἡ μήτηρ του εἰς προὔπαντησιν, ὁπότε τραγωδοῦν τὰ ἐξῆς:

Ἐδγα, πεθερὰ, στὴ σκάλα μετὸ μέλι μετὸ γάλα,
Σπείρε, πεθερὰ τὸ ρύζι, γιὰ νὰ σοῦ ριζώσῃ ἡ νύφη κτλ.
Σήμερ ἡ πεθερούλα σου νυφούλα μου, νυφούλα μου,
Ταῖς στράταις ἐκαθαίριζε, νυφούλα μου, νυφούλα μου,
Καὶ ρόδα ταῖς ἐγέμιζε νυφούλα μου, νυφούλα μου,
Μὲ ρόδα καὶ τραντάφυλλα νυφούλα μου, νυφούλα μου κτλ.

Κατόπιν συνωθοῦνται ἐντὸς τῆς αὐλῆς καὶ παρὰ τὴν θύραν διὰ
νὰ περιμένουν τὴν κολλύραν, ἣν θὰ ρίψῃ ἡ νύμφη καὶ τὴν ὁποῖαν
ἀμιλλῶνται τίς ν' ἀρπάξῃ. Ἀκολουθῶς δὲ τραγωδοῦν.

Πέρε, νύφη. — Δὲν πεζεῦω
Θέλω τάγμα νὰ πεζεψῶ.
Τάγμ' ἀπὸ τὸν πεθερό μου,
Τάγμ' ἀπὸ τὴν πεθερά μου κτλ.

ὁπότε ὑπόσχονται εἰς τὴν νύμφην διάφορα γαμήλια δῶρα.

Πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον ἡ νύμφη θέτουσι πρὸ τῆς εἰσόδου μάλ-
λινον ὕφασμα, τὴν κοινῶς λεγομένην *τσέργαν*. Εἰσέρχεται δὲ πρῶτος
ὁ γαμβρὸς, ὅστις τείνει τὴν δεξιὰν εἰς τὴν νύμφην καὶ σύρει αὐτὴν
πρὸς ἑαυτόν. Ἡ νύμφη τότε πατεῖ μετὰ τὸν δεξιὸν πόδα τὴν *τσέργαν*
καὶ εἰσέρχεται. Τὴν νύμφην ὁδηγοῦσιν ἀκολουθῶς ἀμέσως εἰς τὴν
μάγαν (ἰδιαίτερον διαμέρισμα τῆς οἰκίας), ἔνθα ὁ γαμβρὸς ἀποσύρει
τὴν καλύπτραν διὰ τῆς αἰχμῆς ἐγχειριδίου· ἡ δὲ πενθερὰ τῇ δίδει
δᾶδας ἀνημμένας, ἃς ρίπτει εἰς τὸν λίθον, συγχρόνως τῇ δίδει καὶ
σκεύη τινὰ μαγειρικῆς καὶ τῇ εὐχεται νὰ γείνῃ καλὴ *ροικοκυρά*.
Γίγνεται κατόπιν ἐντὸς τοῦ οἴκου προκαταρκτικὸς χορὸς ὑπὸ τῶν γυ-
ναικῶν, ἐν ᾧ ἡ νύμφη δὲν λαμβάνει μέρος καὶ τραγωδοῦν τὸ ἐξῆς:

Ἐ τοῦ καλοῦ γαμβροῦ τὸ σπῆτι
μὴ μὴ λλῶ θὰ μᾶς φυτρώσῃ,
Ἄν ἀνθίσῃ κι' ἂν καρπίσῃ
πέντε γυιοὺς θὲ ν' ἀποκτήσῃ.
Πέντε γυιοὺς θὲ ν' ἀποκτήσῃ
καὶ κατόπι θυγατέρα.

Ἐπειτα δὲ γίνεται τακτικὸς χορὸς ἐν τῇ αὐλῇ, εἰς ὃν ὁδηγοῦσι τὴν νύμφην παρὰ τὸν γαμβρόν. Τραγωδοῦν δὲ ὡς ἀκολούθως:

Σήμερ' εἶν' ἄσπερος οὐρανός, σήμερ' εἶν' ἄσπερη 'μέρα
σήμερα ἀνταμόνεται ἀπτός κι' ἡ περιστέρα.

Ἡ περιστέρα ἦταν βαρεῖα κι' ἀπτός ἦταν πουλάκι κτλ.

Αὐτὸ τὸ χέρι ποῦ κρατεῖς 'ματάκια, 'ματάκια,
γὰ μὴ τὸ παρασφίγγης 'ματάκια λυγωμένα
τί τὸ πονοῦν τὰ δάχτυλα 'ματάκια...

Ἀπὸ τὰ δαχτυλίδια 'ματάκια λυγωμένα.

Ἑμπῆκ' ἡ νύφη 'ς τὸ χορὸ σιγίζοντας λυγίζοντας
καὶ τετρακαγκελίζοντας.

Γιὰ ἐδγ' ἀφέντη πεθερέ,

νὰ διῆς τὴν κυρὰ νύφη σου

τὸ πῶς χορεύει 'ς τὸ χορὸ σιγίζοντας λυγίζοντας κτλ.

Καὶ ἕτερον.

"Ανοίξε τὰ χεῖλάκια σου, μικροπαντρεμένη μου

'πές μας κάνα τραγοῦδι, μικραρραβωνιασμένη,

Νὰ νοστιμῆσῃ ὁ χορὸς

νὰ 'μποῦν ὁ κόσμος ὅλος

Σαράντα δίπλαις ὁ χορὸς

σαράντα καὶ κάμπόσαις

Καὶ μέσ' 'ς τὴ μέση 'ς τὸ χορὸ, μικροπαντρεμένη μου

ἡ νύφη μας χορεύει μικραρραβωνιασμένη κτλ.

Μετὰ ταῦτα λαμβάνει θέσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν νεονύμφων ὁ *ροῦτος*
ἢ *κουμπάρος* (ὁ ἀνταλλάξας τοὺς στεφάνους) καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ χο-
ρὸς μὲ ᾄσματα ἢ μουσικὰ ὄργανα.

Τὸ ἐσπέρας προσκαλοῦνται εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ οἱ συμπεν-
θεροί, οἱ γονεῖς δηλαδὴ καὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης, οὓς ὑποδέχονται
εἰς τὸ προαύλιον οἱ νεόνυμφοι.

Τὴν ἐπιούσαν αἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ παρασκευάζουν τὰς χυ-
τόπητας, ἐξ ὧν τρώγουν ἀνὰ ἓν μερίδιον ὁ γαμβρὸς, ἡ νύμφη καὶ
ἡ *περγένυμφος* (παρίνυμφος) ἀφοῦ τὰ ἐπαλείψουν μὲ μέλι. Εἶναι δὲ
τοῦτο σύμβολον γλυκείας καὶ ἁρμονικῆς συμβιώσεως διὰ τοὺς νεονύμ-
φους. Αἱ ἄλλαι χυτόπηται διανέμονται εἰς τοὺς κεκλημένους.

Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου λήγει τὴν Δευτέραν τὸ ἐσπέρας. Τὴν Τρί-
την πρωτὴ ἡ νύμφη συνοδευομένη ὑπὸ δύο παιδιῶν μεταβαίνει εἰς τὴν
βρύσιν μὲ μικρὸν δοχεῖον, ὅπερ πληροῖ ὕδατος. Ἐκ τοῦ ὕδατος τού-
του ρίπτει εἰς τοὺς οἰκείους τῆς νύμφης νιφθοῦν. Ἐπειτα μεταβαίνει εἰς

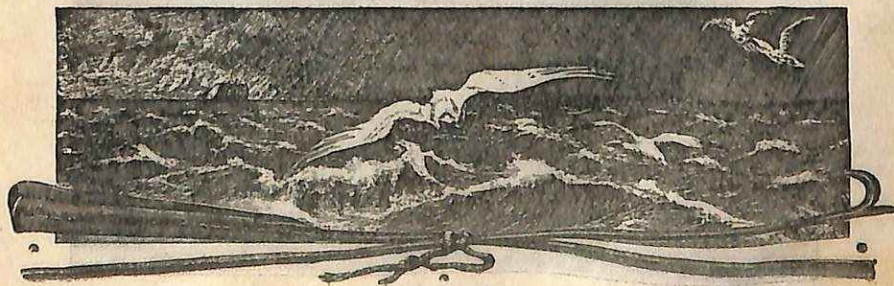
τὸν πατρικὸν τοῦ οἴκου, ἔνθεν φέρει διάφορα γλυκίσματα καὶ ὀπώρας
τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς διανέμει εἰς τοὺς παρευρισκο-
μένους.

Τοιαῦτα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ τμήματος
Πωγωνίου. Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ταῦτα σχετίζονται ἀμέσως μὲ
τὰ τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων, εἰς τὴν μελέτην τῶν ὁποίων ἐγκύ-
πτει εὐλαβῶς σύμπασα ἡ πεπολιτισμένη ἀνθρωπότης ἡ ἀγαγοῦσα
ταῦτα εἰς περιωπὴν λατρείας, διότι ὅπου αἱ ἐθιμοταξίαι τηροῦσιν
ἀρχαιοπρεπὴ χαρακτῆρα καὶ παρέμειναν ἀμιγεῖς ἀπὸ τὰς ἐπηρεῖς
τοῦ νεωτέρου ψευδωνύμου ἐκπολιτιστικοῦ ρεύματος, ἐκεῖ διαλάμπει
ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν ἡ χαρακτηρί-
σασα τοὺς ἀρχαιολόγους ἐκείνους λαοὺς, ὅν ὡς ἐτέθησαν αἱ πρῶται
καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις τοῦ ὑγινοῦς πολιτισμοῦ. Εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς
ἀληθείας ταύτης προβάλλει ἀγερώχως ἡ πλειὰς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν,
οὓς ἐγαλούργησε καὶ ἀνέδειξε ἡ Ἡπειρος ἡ τηρήσασα μετὰ θρη-
σκευτικῆς εὐλαθείας τὰ πατρῶα ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ ὅλος ἀδιάφορος
ἱσταμένη πρὸ τῆς ἀενάου μεταβολῆς τῶν συνθηκῶν τοῦ νεωτέρου
βίου.

Ἐν Βοστίνῃ.

Λεωνίδας Μ. Βασιλειάδης

Τύπος ένδυμαδίας τῆς Λάκας τοῦ Σουλίου.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΟ ΔΕΛΒΙΝΟΝ. Η ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΦΟΙΝΙΚΗ. Η ΜΟΝΗ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ

Τὸ Δέλβινον ἀριθμεῖ 450 οἰκογενείας κείμενον ἐπὶ τερ-
πνοτάτης θέσεως. Εἶναι πόλις ἀρχαία καὶ πρωτεύουσα τοῦ
τμήματος. Εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν ταύτην ὑπάγονται 92 χω-
ρία. Οἱ ὅλοι δὲ κάτοικοι αὐτοῦ ἀνέρχονται εἰς 19 χιλιάδας καὶ
ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον. Εἰς τὸ Δέλβινον σφύζονται ἀρ-
χαῖα ἐρείπια Ἐκκλησιῶν καὶ φρουρίου. Ἄγνωστον δὲ τυγχάνει
πότε ἐκτίσθη ἡ πόλις αὕτη. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι, μετὰ τὴν
καταστροφὴν τῆς Φοινίκης, τῆς ἀρχαίας καὶ πλουσίας ταύ-
της πόλεως, αἱ ἐκκλησιαστικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ ἐγκατε-
στάθησαν εἰς τὸ Δέλβινον, ὅπερ εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἐκ-
λεῖτο Δολώνεια. Ὡνομάσθη ἀκολούθως Δέλβινον ἔκ τινος
στρατάρχου Δέλβου καλουμένου, ὅστις, πρὸ ἀμνημονευτῶν
ἐτῶν ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ λιμένος τῶν Ἀγίων Σαραντῶν ἢ κατὰ
τινας τῆς Πρεβέζης καὶ ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὴν Πρέβεζαν, τὸ
Μαργαρίτιον, Φιλιάταις ἐφθασεν καὶ εἰς τὴν Δολώνειαν, τὴν
ὁποίαν ἐκυρίευσεν καὶ κατώκησεν ἐν αὐτῇ μὲ πολλὰς οἰκογε-
νείας. Εἶτα ἐκτίσεν ἐκεῖ φρούριον ἰσχυρὸν πλησίον τῆς Πα-
λαιᾶς ἀγορᾶς. Τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου τούτου, ὡς καὶ ἀνω-
τέρω εἵπομεν, σφύζονται μέχρι τῆς σήμερον. Εἰς τὸ Δέλβινον
δ' Ἐπίσκοπος ἔφερε τὸν τίτλον Φοινίκης καὶ Δελβίνου. Πρὸ
διακοσίων δὲ περίπου ἐτῶν τὸ Δέλβινον ἦτο ἔδρα διοικήσεως,
εἰς ἣν ὑπήγετο καὶ ἡ ἐπαρχία Φιλιατῶν. Πρὸς δυσμὰς τῆς

πόλεως ταύτης εκτείνεται εὐφορωτάτη πεδιάς, τὴν ὁποίαν διασχίζουν οἱ ποταμοὶ Καλεσιώτης καὶ Μπίστριτσα. Ἀξία λόγου εἶναι ἡ μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ χριστιανῶν ἀδελφική ἀγάπη καὶ εἰλικρίνεια. Τὸ Δελβίνον ἔχει Ἑλληνικὴν καὶ Τουρκικὴν σχολὴν καὶ Παρθεναγωγεῖον. Ἡ Ἑλληνικὴ σχολὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱερομάρτυρος Κοσμά, ὅστις διέμεινεν ἐκεῖσε ἡμέρας τινάς. Ἐκ Δελβίνου κατήγετο Σεραφεῖμ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης 1752—1760 καὶ ὁ Στέφανος Νικολαΐδης ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὅστις ἐτελεύτησεν ἐν Ἰταλίᾳ ἐν ἔτει 1792. Οὗτος συνέγραψε βιβλία τινά, ὧν ἐπισημότερα εἶναι τὰ ἐξῆς: Ἱπποκράτους τέχνη, λύσις φιλοσοφικῶν ἀποριῶν καὶ ἀναίρεσις εἰς τὸ τοῦ Ἀββᾶ Κομνηνῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων σύγγραμμα. Τέκνα τοῦ Δελβίνου ὑπῆρξαν πρὸς τούτοις Μάξιμος. Κωνστάντιος, Πασχάλιος 1755—1778 Μακάριος, Παΐσιος Χατζῆ Γεωργίου 1761, Ἀνθιμος 1769 καὶ οἱ ἄλλοι ἰδιαιτέρως μνείας Σπυρίδων Στράτης καὶ Σπυρίδων Ρίζος 1740, οἵτινες ἐσύστησαν σχολεῖα ἐν Λάκκῃ.

Μεταξὺ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες εἶχον βαρύτητα ἐπὶ τῶν διοικητικῶν τοῦ τόπου πρὸς πρᾶγμα, ἀναφέρονται οἱ ἐξῆς: Ἰβραήμ Πασᾶς Σατραζέμης ἐπὶ Σουλτὰν Σουλεῦμάν, Μουσταφᾶ-Πασᾶς τοπάρχης Δελβίνου, Σελήμ Πασᾶς, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μουσταφᾶ Βέης, Σινμὲτ Βέης διοικητὴς καὶ Βεχρή-Βέης Σιαμέτης, Ἰβραήμ Καλαπόδας.

Ἐκ τῶν νεωτέρων δὲ Μεχμέτ Ἀλῆ Πασᾶς καὶ Κόκκας, ὅστις ἄλλοτε διέπρεψε κατήγετο δὲ ἐκ μεγάλης καὶ ἡγεμονικῆς οἰκογενείας. Τὰ ἐρεῖπια τῶν ἀνακτόρων τῆς οἰκογενείας ταύτης σφύζονται καὶ ἤδη. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἰσχυρῶν τοῦ τόπου παρελθόντων χρόνων ἀναφέρονται καὶ ὁ Τσελεχ-Βέης καὶ Κασήμ Βέης (1690), οἵτινες ἦσαν καὶ φίλοι τοῦ τότε Ἐπισκόπου Χειμάρρας Γρηγορίου.

Γλῶσσα ἐπικρατοῦσα ἐν Δελβίνῳ καὶ ἐν ὅλῳ τῷ τμήματι

εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ λαλουμένη καὶ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Τὸ κλίμα τοῦ Δελβίνου εἶναι εὐχρᾶς καὶ ὑγιεινόν. Ἐξέλιπον πρὸ πολλοῦ οἱ ἐλώδεις πυρετοί, οἵτινες ἄλλοτε ἐμάστιζον τὸν τόπον. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἀρκετὰ γόνιμον, πρᾶγμα δὲ ἀφθονον ἀρχόσιτον, ἐξαίρετους οἶνους καὶ ἔλαιον. Τὸ μέλλον τῆς κωμopolέως ταύτης προσιώνεται λαμπρότατον, ἐάν, ὡς λέγεται, γίνῃ αὕτη ἔδρα Μουτεσαρίφου, διότι τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀνακτίσῃ τὴν προηγουμένην οἰκονομικὴν τῆς εὐημερίαν, ἣν ἀπώλεσεν ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων Ἀλεξίου καὶ Γκίνου, ὅποτε τὸ πλεῖστον τοῦ Δελβίνου μετεβλήθη εἰς σωροὺς ἐρείπιων.

Προτιθέμενοι, ἵνα πρὸς πρᾶγμα τευθῶμεν τὸ προσεχὲς ἔτος ἐκτενέστερον διὰ τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Ἀστέρος» περὶ ὧν ἐν γένει τῶν χωρίων τοῦ τμήματος τούτου, ἀφιερῶμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινα διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἱστορικὴν ἐκείνην πόλιν τῆς Φοινίκης, ἥς καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, καὶ ἣτις ἐκεῖτο παρὰ τὸ Δελβίνον ἐπὶ λόφου εὐρισκόμενου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρξεν ἔδρα τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολοσσίας καὶ πρωτεύουσά ἀπάσης τῆς Ἡπείρου. Ἦκασε μετὰ τὴν Δωδώνην, Ἐλωπίαν, Ἐφυραν, Πανδοσίαν καὶ Ἀμβρακίαν. Πλησίον εἰς τὸ ἐν αὐτῇ θέατρον ὑπῆρξε ναὸς Ἑλληνικός. Ἀπωτέρω ὑπάρχει θέσις καλουμένη Ντρικαλιῶ καὶ ἐτέρᾳ Ματομάρα, εἰς ἣν ὑπῆρχε τὸ Φρενοκομεῖον τῆς πόλεως Φοινίκης. Καὶ ἄλλη Κιερετς-Μονοβύζ, ἐνθα λέγεται ὅτι ἐστάθη ἡ Μονοβύζα καὶ ἐκτίσθη πρὸς ἐνθούμῃσιν πύργον τινά. Σφύζονται μέχρι σήμερον καὶ τὰ ἐρεῖπια τῆς ἀκροπόλεως Φοινίκης. Τῷ 204 π. χ. ἐγένετο ἐν αὐτῇ συνθήκη μεταξὺ Φιλίππου καὶ τῶν Ρωμαίων. Ἐξ αὐτῆς κατήγοντο ὁ Χάρωψ καὶ Μαχετᾶς ἀξιόλογοι ἄνδρες, πλὴν τούτων καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἱκανοὶ ἐπὶ νοσηρόσυνῃ καὶ πολυμαθείᾳ ἐξέχοντες ἀναφέρονται, οἵτινες μετηνάστευσαν εἰς Βενετίαν,

Μεσσήνην, Γένουαν καὶ Πέστην καὶ διεκρίθησαν ὡς διδάσκαλοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐκ τῆς Φοινίκης ὁ ἐπισκοπικός θρόνος μετετέθη εἰς τὴν μονὴν Μεσοποτάμου καὶ ἀκολούθως εἰς Δελβίνον. Ἐπίσκοποι ἀναφέρονται ὁ Περεγρῖνος τῷ 451, ὁ Φίλιππος τῷ 520 κ.λ. Ἡγούμενοι τῆς μονῆς Μεσοποτάμου, ὧν οἱ πλείστοι μετηνάστευσαν εἰς Βενετίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὑπῆρξαν ὁ Ἀγάπιος, Ἱερόθεος, Μητροφάνης, Κωνσταντῖνος (ποτὲ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης) καὶ ἄλλοι. Ἀπαντες οὗτοι διέδωκαν καὶ μακρὰν τῆς πατρίδος των τὰ φῶτα καὶ ἐδίδαξαν τὰς βάσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Διάφοροι ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῶν ἱερειῶν τῆς Φοινίκης ἔφερον εἰς φῶς πλείστας ἐπιγραφάς. Ἐπὶ κοινοῦ λίθου σφίζεται ἡ ἐξῆς :

ΤΙΜΑΡΧΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΧΟΥ ΧΑΙΡΕΤ. . .

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη φρονῶ ὅτι εἰς τοὺς πρὸ Χριστοῦ ρωμαίους χρόνους ἀνάγεται. Εὐρέθησαν καὶ πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ἄξια περιεργείας. Ἡ Φοινίκη λεηλατηθεῖσα καὶ διαρπαγεῖσα κατεστράφη ἀκολούθως τελείως ὑπὸ τῆς Μονοβύζης, ἥτις ἦλθεν ἐξ Ἰταλίας ζητοῦσα τὸν υἱὸν της, ὃν εἶχεν ἀφήσει εἰς τὴν μονὴν Μεσοποτάμου διὰ τὰ σπουδάζειν. Μὴ εὐροῦσα δὲ τὸν υἱὸν της κατέστρεψε τὴν πόλιν καὶ τὸ μοναστήριον τοῦτο καὶ ἀπῆλθεν εἰς Καβάλλαν. Ἡ Μονοβύζα λέγεται ὅτι εἶχεν ἀνάστημα μέγα, μεγαλοπρεπὴ μορφήν, ὀφθαλμοὺς ἀπαστράπτοντας, ξανθὴν καὶ μακρὰν κόμην, ἥτις ἐπλαισίω ὡς χρυσὸν στέμμα τὴν κεφαλὴν της. Εἶχε δὲ ὡς ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ἓνα ἀρκετὰ μέγαν μαστόν, ἐξ οὗ ἔρρεε δηλητήριον. Διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο Μονοβύζα. Ἐγνώριζε τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐξέμαθε καὶ τὴν Ἀλβανικὴν, τὴν ὁποίαν διέδωκε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν πατρίδα της τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα λαλεῖται εἰς τινὰ παράλια χωρία καὶ σήμερον ἐλλιπῶς ὅμως. Ἡ καταστροφὴ τῆς Φοινίκης ἐγένετο τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα.

*

Τὸ μοναστήριον τοῦ Μεσοποτάμου τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου τιμώμενον κεῖται ἄνωθεν τῆς ἀρχαίας Φοινίκης καὶ ἦτο ναὸς ἄλλοτε τοῦ Ποσειδῶνος κατὰ τινὰ παράδοσιν. Αἱ πληροφορίες περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύσεως τῆς μονῆς ταύτης ἠφανίσθησαν ἐν τῇ σκοτίᾳ τῶν αἰώνων. Σφύζονται ἐρείπια ναοῦ ἢ πόλεως καὶ πολλὰ ἀνάγλυφα καλῆς τέχνης ἐν Μεσοποτάμῳ, ἔνθα τινὲς ὑποτιθέασιν τὴν Βασιάνην. Τὸ πιθανώτερον, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, ὑπῆρξεν ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ὁ μεταβληθεὶς ἀργότερον εἰς ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, πέριξ τοῦ ὁποίου ἀπκντῶνται τὰ ἀπασχολοῦντα σήμερον τοὺς ἀρχαιολόγους λείψανα. Ἐν ἐξωφύλλῳ ἐνὸς Ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἀνέγνωμεν σημείωσιν, δι' ἧς γίνεται δῆλον ὅτι, τῷ 1510 ἐγένετο δυνατὸς σεισμὸς ἐπενεγκὼν ζημίας τινὰς εἰς τὴν μονήν. Τῷ δὲ 1511 εἰς ἡγούμενος μετέβη εἰς Κων(σταντινούπολιν) καὶ ἀνενέωσε τὰ ἔγγραφα τῆς μονῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο καὶ βιβλιοθήκη σπουδαία καὶ ἄλλα πολύτιμα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς κατέστρεψεν ἡ βραδύτερον ἐκραγεῖσα πυρκαϊὰ ἐν αὐτῇ.

Εἰς ἀπόστασιν τριῶν ὥρων ἀπὸ τοῦ Δελβίνου ἐγγὺς τοῦ ἐρήμου χωρίου Λυκούρση κεῖνται οἱ Ἅγιοι Σαράντα ἐπίνειον τῆς Ἡπείρου, μὲ ἀρχὰς λιμενικὰς, ἀποθήκας ἐμπορικὰς, πρακτορεῖα ἀτμοπλοίων καὶ Ἐκκλησίαν. Ὁ Μουδῖρης αὐτῶν ὑπάγεται εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Δελβίνου. Ἄλλοτε οἱ Ἅγιοι Σαράντα ἦσαν πόλις μὲ οἰκοδομὰς πολλὰς καὶ ἐπισκοπικὸν ναόν, ὧν τὰ ἐρείπια σφύζονται μέχρι τῆς σήμερον. Ἐνταῦθα κατέπλευσαν πολλοὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐν οἷς καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἤθελε τὰ συμβουλευθῆ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης. Ὁ λιμὴν οὗτος ἐκαλεῖτο πρότερον Ἀγχίαμος· εἶτα δὲ ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ἀγίων Σαράντα ἐκλήθη καὶ ἡ πόλις διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος «Ἅγιοι Σαράντα». Ἐνταῦθα ἐξῆλθον οἱ Τιτάνες, τῶν ὁποίων ἡ γενεὰ ἐξηλείφθη, διότι ὑπερίσχυσαν οἱ Πελασγοὶ οἱ διασπαρέντες εἰς ὅλην τὴν Ἡπείρον, Ἀλβανίαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἰταλίαν.

(Ἀπόσπασμα ἐκτενεστέρας μελέτης)

Ἐν Δροβιάνῃ

Νικόλ. Γ. Μυστακίδης.

Τὸ τέμενος Παδᾶ Καλοῦ ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἰωαννίνων
(Ἐκ τῆς λίμνης).

Η ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΤΡΟΦΗΝ ΔΙΑΙΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡῳ

Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ πρακτικοῦ ἡμῶν σταδίου ἐν Ἡπείρῳ ἀπηντήσαμεν πολλὰ καὶ διάφορα νοσήματα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἅτινα ὀφείλονται εἰς τοὺς ἐν χρήσει πλημμελεῖς περὶ τὴν τροφικὴν διαίταν ὄρους. Χάριν ὅθεν τῶν ἐν Ἡπείρῳ φιλοστόργων γονέων καταχωροῦμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ περὶ τροφικῆς διαίτης τῆς ἡλικίας ταύτης, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἀφ' ἐνὸς ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως διὰ τὴν ἀτελῆ διοργάνωσιν τῶν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῶν, εἰδικῶν γ' ὡσεων εἰς τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν θέλομεν γνῶσις χρήσιμοι καὶ ἀφ' ἑτέρου θέλομεν δώσειν ἀφορμὴν εἰς τοὺς εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα καταγινόμενους, ἵνα χάριν τούτων πλείονα καὶ κρείττονα δημοσιεύσωσι τοῦ λοιποῦ.

ὑπὸ διαιτητικὴν ὡς πρὸς τὴν τροφήν ἔπεσιν ἡ παιδικὴ ἡλικία δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τῆς γεννήσεως καὶ λήγει μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς πρώτης ὀδοντοφυΐας, δηλαδή μέχρι τοῦ δευτέρου ἢ δευτέρου καὶ ἡμίσεως ἔτους.

Ἡ δευτέρα περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους καὶ λήγει κατὰ τὸ ἑβδόμον δηλαδή ἀπὸ τῆς ἀποπερατώσεως τῆς πρώτης ὀδοντοφυΐας μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς δευτέρας. Ἡ τρίτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους καὶ λήγει εἰς τὸ δέκατον τέταρτον ἢ δέκατον πέμπτον ἔτος δηλαδή ἀπὸ τῆς δευτέρας παιδικῆς ἡλικίας μέχρι τῆς ἐφηβικῆς. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη σχολικὴ ἡλικία ἢ ἡλικία τῆς διανοητικῆς τοῦ

παιδὸς ἐργασίας, καθ' ἣν παρατηρεῖται καὶ ὁ ὄργασμός πρὸς τὰς παιδιάς καὶ πρὸς τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν.

Δι' ὄργανισμὸν ὡς ὁ τοῦ νεογνοῦ, ὅστις ἐξοδεύει ὀλίγον, ὅστις δὲν βαδίζει, ὅστις δὲν ὑπόκειται εἰς οὐδέναν κόπον, ἡ ἀπόλυτος γαλακτοτροφία κρίνεται ἀρκούσα καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δέον νὰ ἀντικαθίσταται δι' ἄλλης τροφῆς. Ἄλλως τε δὲ ἡ ἐλαχίστη παρεκτροπὴ προκαλεῖ προφανῶς κινδύνους εἰς τὴν τρυφεράν ταύτην ἡλικίαν. Τὸ νεογνὸν λοιπὸν δέον διὰ γάλακτος καὶ μόνον νὰ τρέφεται κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἢ τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς πρώτους ἐπτὰ μῆνας. Μετὰ τινὰς ὥρας ἀπὸ τὸν τοκετόν, καθ' ὅς ἡ μήτηρ ἔλαβε μικρὰν ἡσυχίαν ἐκ τῶν σπαραξικαρδιῶν ὁδυνῶν, προσφέρεται ὁ μαστὸς εἰς τὸ νεογνὸν διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἀφ' ἐνὸς ἡ ἔκκρισις τοῦ γάλακτος καὶ ἀφ' ἐτέρου διὰ νὰ μορφωθῇ οἷα δεῖ ἡ θηλὴ τοῦ μαστοῦ. Ἄν ἡ ἔκκρισις τοῦ γάλακτος τελῇται τὴν τρίτην ἢ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ὡς τοῦτο πολλάκις συμβαίνει, τότε πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ τῆς ἀγγελάδος ἀναμειγμένου μόνον μετὰ τριῶν μερῶν χλιαροῦ σακχαρούχου ὕδατος. Ἡ μεθ' οἷαδὴποτε ἄλλης οὐσίας ἀνάμιξις τοῦ γάλακτος οὐ μόνον ὠφέλιμος δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς τῷ νεογνῷ ἀποβαίνει. Τὴν δευτέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἐβδομάδα ἂν τὸ νεογνὸν δὲν εἶναι ἀδύνατον, δέον νὰ κανονίζεται καὶ ὁ θηλασμός αὐτοῦ καὶ νὰ ὀρίζηται ὁ χρόνος, ὅστις θὰ μεσολαβῇ μεταξὺ δύο θηλάσεων καὶ παρέχεται οὕτω τὸ ἀπαιτούμενον χρονικὸν διάστημα πρὸς πέψιν τοῦ καταποθέντος γάλακτος. Ἄλλως τὸ ἀτακτον τοῦ θηλασμοῦ ἐπιφέρει ἐμέτους γάλακτος πεπηγότος καὶ διαφόρους γαστροεντερικὰς διαταράξεις.

Ἡ συνήθεια τοῦ προσφέρειν τὸν μαστὸν εἰς ἐκάστην κρυγὴν τοῦ νεογνοῦ εἶναι ἀξιοκατάκριτος. Πολὺ ἀπακτώνται οἱ νομίζοντες ὅτι ὅταν τὸ βρέφος κλαυθμηρίζῃ, ἔχει ἀνάγκην τροφῆς. Ὁφελιμώτατον δὲ θὰ ἦτο, ἂν διεκρίνομεν τὰς περιστάσεις, καθ' ὅς αἱ φωναὶ τοῦ βρέφους ὑπονοοῦσι τὴν πείναν.

Οὐδέποτε πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ φωνὴ εἶναι πάντοτε ἔκφρασις στενοχωρίας ἢ ἄλλης τινὸς ἀνάγκης. Τὸ βρέφος φωνεῖ ὅπως ἡμεῖς λαλοῦμεν, συχνότατα δὲ τοῦτο θεωρεῖται ὡς σημεῖον τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ τοσοῦτον πρὸς τὸ κλαυθμηρίζειν ἐθίζει, ὥστε φαίνεται εὐχαριστούμενον εἰς τοῦτο. Τίς οἶδε, ἂν αἱ φωναὶ αὐταὶ δὲν προέρχωνται ἐκ τῶν πολλῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας προξενοῦσιν εἰς αὐτὸ τὰ ποικίλα ἀντικείμενα τὸ πρῶτον ἡδὴ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ παρουσιαζόμενα. Ἄλλὰ δύνατον νὰ ἀντεῖπῃ τις, ὅτι, ἐνῷ τὸ βρέφος φωνεῖ, ἅμα προσλάβῃ τὸν μαστὸν παύεται ἐντελῶς τοῦ κλαυθμηρίζειν. Συμβαίνει ἀληθῶς τοῦτο, ἀλλ' οὐχὶ διότι κορεννύει τὴν πείναν, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν προξενεῖ αὐτῷ ἡ λαιμαργία λησμονῶν οὕτω τὸ αἷτιον τῆς πρώτης ἐντυπώσεως. Αἱ πλεῖσται δὲ τῶν μητέρων ἐκλαμβάνουσαι πάντοτε τὰς φωνὰς ταύτας τοῦ βρέφους ὡς προερχομένας ἐκ τῆς πείνης ἀμέσως προσφέρουσιν αὐτῷ τὸν μαστὸν ἢ τὸ θήλαστρον. Τὸ τοιοῦτον μεγίστων κακῶν προξενον γίνεται, διότι οὕτω καταπονοῦσι καὶ κατὰστρέφουσι τὴν δύναμιν τῶν πεπτικῶν ὀργάνων καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν ἐν γένει συχνῶν ἐπιγιγνομένων ἐμέτων καὶ τῶν λοιπῶν. Δέον λοιπὸν νὰ τηρῶμεν κανόνας κατὰ τῶν τοιούτων κινδύνων.

Ἡ πέψις παρὰ τῷ νεογνῷ τελεῖται ἐν διαστήματι μιᾶς καὶ τριῶν τετάρτων μέχρι δύο ὥρῶν. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ὁ μαστὸς τοὺς μὲν δύο πρώτους μῆνας δέον νὰ προσφέρηται κατὰ δίωρον ἐν καιρῷ τῆς ἡμέρας καὶ δις μόνον ἐν καιρῷ τῆς νυκτός. Τὸν δὲ τρίτον καὶ τέταρτον μῆνα τὴν μὲν ἡμέραν κατὰ τρίωρον τὴν δὲ νύκτα ἀπαξ· τὸν δὲ πέμπτον μῆνα κατὰ τετράωρον καὶ τὴν ἡμέραν μόνον, τὴν δὲ νύκτα οὐχί.

Καθ' οἷανδὴποτε δὲ ἐποχὴν ὁ θηλασμός δέον νὰ μὴ διαρκῇ πλέον τοῦ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας. Πέραν τούτου ἡ θηλασμός καὶ ἀνωφελὴς εἶναι καὶ ραγάδας τῆς θηλῆς καὶ ἀποστήματα τοῦ μαστοῦ προκαλεῖ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θηλασμοῦ δὲν

πρέπει νὰ ἀνακινῆται τὸ νεογνόν. Ἐὰν δὲ τὸ γάλα ἢ ἄφθονον, ὡς τοῦτο πολλάκις συμβαίνει, ὅταν ἡ ἡλικία τῆς ἐκκρίσεως ὑπερβαίνει πολὺ τῆς τοῦ νεογνοῦ, πρέπει νὰ ἀραιῶμεν τὰ διαστήματα τῶν θηλασμῶν. Ὅσον περισσότερο διαμένει τὸ γάλα εἰς τὸν μαστὸν τόσο ἐυπεπτότερον γίνεται. Ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀναγκαιοῦσα ποσότης τοῦ γάλακτος δι' ἑκαστον βρέφος ποικίλει ἀναλόγως τῆς ἡλικίας του. Τῶν νεογνῶν κατὰ τὴν πρώτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως των ἐβδομάδα, ὡς μᾶλλον φιλύπνων καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ τρεφομένων ἐπαρκῶς, ἐλαττοῦται τὸ ἀρχικόν αὐτῶν βάρος. Πρὸς τοῦτο δέον νὰ ἐγείρωμεν αὐτὰ ἐκ τοῦ ὕπνου καθ' ὥρισμένας ὥρας καὶ νὰ προσφέρωμεν τὸν μαστόν.

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν σημαντικὴν ὠφέλειαν, ἣν τὸ βρέφος προσκτᾶται ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς γαλουχούμενον. Ὁ ἀπὸ τῆς μητρὸς θηλασμός εἶναι τὸ πρῶτιστον καὶ ὑψηλότερον τῶν καθηκόντων, ὅπερ ἡ γυνή, ὡς μήτηρ θεωρουμένη, ὀφείλει νὰ ἐπιτελέσῃ διὰ τὸ ἐκυτῆς τέκνον. Σήμερον δυστυχῶς εἰς πάσας τὰς χώρας ἐν αἷς ἡ πρόοδος τοῦ κακῶς νοουμένου πολιτισμοῦ, ὑπὸ τὴν ἐκλυτικὴν αὐτοῦ ἐπήρειαν παραγνῶριζει καὶ καταστρέφει τοὺς ἀληθεῖς νόμους τῆς φυσικῆς τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως, ἐκεῖ βλέπομεν τὸ ἱερὸν τῶν μητέρων καθήκον συχνότατα παραγνῶριζόμενον καὶ παρμελούμενον. Οὕτω δὲ αἱ τοιαῦται μητέρες ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἀκηδεΐας αὐτῶν καθίστανται ἡ πρώτη τῆς καταστροφῆς τῶν τέκνων αἰτία.

Ὅταν ἡ μήτηρ δὲν ἔχῃ γάλα ἢ ὡς ἐκ τῆς κράσεως καὶ ἰδιοσυστασίας αὐτῆς ἔχῃ καχεξίαν τινὰ καὶ προδιάθεσιν εἰς νόσον χρονίαν ἢ κατάγεται ἐκ γονέων ἢ συγγενῶν τοιούτων ἢ πάσχῃ ἐκ νευρικῆς τινος παθήσεως ἢ ὅταν φέρῃ μαστὸν ἔχοντα θηλὴν μετὰ σχήματος ἀκατάλληλου ἢ μὲ ἄλλην τινὰ παρὰ μὀρφωσιν ἢ καὶ φέρουσιν ραγάδας ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ἀφορμῆς τὸ γάλα αὐτῆς κρίνεται ἀκατάλληλον καὶ εὐρεσις καταλλή

λου τροφοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν αὐτῆς δύσκολος, θεωρεῖται ὠφελιμώτερον ἢ τεχνητὴ γαλουχία. Ἐκ πολλῶν στατιστικῶν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ θνησιμότης εἶναι πολὺ μικρότερη εἰς τὰ διὰ τεχνητοῦ θηλασμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς μητρὸς βρέφη ἢ εἰς ἐκεῖνα, ἅτινα διατρέφονται ὑπὸ τροφοῦ καὶ ἄνευ ἐπιτηρήσεως τῆς μητρὸς, μολονότι εἰς τὰς πλείστας τῶν φιλοστόργων μητέρων ὁ τεχνητός θηλασμός θλίψιν ἀκατάσχετον φέρει ἀναλογιζομένας ὅτι, δὲν ἐκπληροῦσι τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως ἡρισθεῖσαν αὐταῖς ὑποχρέωσιν.

Ἡ τεχνητὴ γαλουχία, ὅταν γίνηται ὑπὸ συνθήκας προσεγγιζούσας πρὸς τὸν μητρικὸν θηλασμόν, δὲν παρουσιάζει τόσον δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Ὁ ἀπ' εὐθείας ἐκ τινος ζῆφου θηλασμός εἶναι δυσεπίτευκτος. Ἡ αἰξ μόνον ἀποβαίνει ἐπιτηδεΐα πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἡ χημικὴ σύνθεσις τοῦ γάλακτος αὐτῆς ἀπομακρύνεται πολὺ τοῦ τῆς μητρὸς.

Τὸ γάλα εἰσερχόμενον εἰς τὸν στόμαχον πηγνυται ὑπὸ τῶν γαστρικῶν ὑγρῶν καὶ χωρίζεται εἰς τυρόν, ὅστις περιλαμβάνει τὰ στερεὰ αὐτοῦ μέρη ἢ σφαιρίδια καὶ εἰς ὄρρον ὅστις περιέχει τὸ σάκχαρον καὶ ἄλατα τοῦ γάλακτος. Καὶ ὁ μὲν τυρὸς κατατριβόμενος καὶ μετασχηματιζόμενος εἰς χυμὸν πέπτειται, τὸ δὲ σάκχαρον μεταβάλλεται εἰς βουτυρικὸν καὶ γαλακτικὸν ὀξύ. Ἐνῶ δὲ τὰ σακχαρώδη καὶ τὰ ἀλατώδη τοῦ γάλακτος στοιχεῖα κατέρχονται ἀπὸ τοῦ στομάχου εἰς τὰ ἔντερα ἐρεθίζουσιν αὐτὰ καὶ παρακινοῦσιν εἰς διάρροϊαν ἄλλην ἄλλοτε τὴν ἰσχὺν κατὰ τὰ διάφορα ἄτομα. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ γάλακτος μένει περιττὸν ἢ ἀναλλοίωτον εἰς τὸν ὀργανισμόν, ἀλλὰ ἀλλοιοῦται διαλύεται καὶ ἀφομοιοῦται. Διὰ τοῦτο τὸ γάλα, ὡς τὴν μόνην τῶν τροφῶν τὸν ἐλάχιστον χρόνον καὶ κόπον πρὸς πέψιν ἀπαιτοῦσαν, ἔταξεν ἡ φύσις ὡς πρώτην καὶ κυρίαν τροφήν τῶν νεογνῶν, διὰ τὴν ἀτέλειαν οὐ μόνον τῶν πεπτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν αὐτῶν ὀργάνων. Ἐκ τῆς ιδιότητος δὲ ταύτης, ἣν ἔχει τὸ γάλα προέκυψαν αἱ

πλεῖσται ἐνδείξεις αὐτοῦ εἰς ἱαματικὴν χρῆσιν πολλῶν ἀσθενειῶν. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς συνθέσεως τοῦ γάλακτος τῶν διαφόρων ζώων ἀποδεικνύεται ὅτι, οὐδὲν προσομοιάζει τῷ τῆς μητρὸς, ἐκτὸς τὸ τῆς ὄνου, ὅπερ διαφέρει ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων. Ἐνδιαφέρει δὲ νὰ γνωρίζωμεν οὐ μόνον τὴν χημικὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπεπτον αὐτοῦ. Μετὰ τὸ μητρικὸν ὡς εὐπεπτότερον τὸ τῆς φορβάδος καὶ ὄνου δέον νὰ κατατάσσεται εἰς τὴν πρώτην τάξιν καὶ ἀκολουθῶς τὸ τῆς ἀγελάδος αἰγὸς καὶ προβάτου. Τὰ λιποσφαίρια τοῦ μητρικοῦ γάλακτος ὡς στερούμενα περικαλύμματος πέπτονται εὐκολώτερον, ἐνῶ εἰς τὰ τῶν ἄλλων ὡς ἐχόντων περίβλημα ἢ πέψις ἀποκαθίσταται κοπιώδης. Πρὸς τούτοις τὸ εὐπεπτον τοῦ γάλακτος ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἐξασκοῦσι τὰ γαστρικὰ ὑγρὰ ἐπὶ τῆς τυρίας τοῦ γάλακτος. Ἡ τυρία τοῦ γάλακτος τῆς γυναικὸς, τῆς φορβάδος καὶ τῆς ὄνου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν γαστρικῶν ὑγρῶν πήγνυται εἰς λεπτὰς κροκύδας, ἐνῶ ἡ τυρία τοῦ γάλακτος τῶν ἄλλων ζώων, ὡς τῆς ἀγελάδος καὶ πρὸ πάντων τῆς αἰγὸς πήγνυται εἰς ὀγκώδεις θρόμβους συμπαγεῖς βραδέως διαλυομένους καὶ κατ' ἀκολουθίαν δυσπέπτους. Τὸ γάλα χορηγεῖται ἢ διὰ κοχλιαρίου ἢ διὰ μικροῦ τινὸς ὑαλίνου δοχείου ἢ διὰ τοῦ θηλάστρου. Πλεονεκτεῖ ἡ διὰ τοῦ θηλάστρου παροχὴ τοῦ γάλακτος, διότι δι' αὐτοῦ οὐ μόνον ἡ κατάποσις τοῦ γάλακτος ἡσυχος καὶ κανονικὴ γίνεται, ὡς εἰς τὸν διὰ τοῦ μητρικοῦ μαστοῦ θηλασμόν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ πλεῖον διαμονὴ τοῦ γάλακτος ἐν τῷ στόματι τοῦ βρέφους ἢ συντελοῦσα εἰς τὴν ἀνάμιξιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ τήν πέψιν ὑποβοηθοῦντος σιέλου. Κατακριτέα ἢ δι' ὀθονῶν, σπόγγων καὶ ἐπικομβίων παροχὴ τοῦ γάλακτος εἰς τὰ νεογνά. Ὡς μᾶλλον εὐχρηστον θήλαστρον θεωρητέον τὸ ἀπλούστερον τὸ καὶ εὐκόλως καθαριζόμενον.

Τὸ γάλα δέον νὰ διδῇται χλιαρόν. Τὸ ποσὸν τοῦ ἐν χρήσει γάλακτος δέον νὰ ᾖ ὑπέρτερον τοῦ τῆς μητρὸς. Τινὲς προτι-

μῶσι μῖγμα γάλακτος ἐκ πλειόνων ζώων. Τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότερον προφυλακτικὸν μέσον πρὸς διατήρησιν τοῦ γάλακτος εἶναι τὸ ἀγγεῖον ἐνῶ τοῦτο ἐναποτίθεται. Δέον λοιπὸν νὰ ἀποφεύγωμεν, ὅσον ἐνεστι τὴν χρῆσιν μεταλλικῶν ἀγγείων οἷων ὅποτε, ἀποκλειστικῶς δὲ νὰ μεταχειρίζομεθα ἐξ ὑάλου ἢ κρυστάλλου πάντοτε καθαρίζοντες αὐτὰ δσάκις λάβωμεν χρεῖαν τούτων. Ἐπειδὴ δὲ πρέπει νὰ προφυλάσσεται τὸ γάλα καὶ ἀπὸ τὴν ἐπὶ τῆριαν τῶν μικροζώων, ἅτινα διὰ τοῦ ἀέρος προσβάλλουσιν αὐτό, διάφορα ἐπενόησαν σχήματα δοχείων, ἐν οἷς ἀσφαλῶς τὸ γάλα ἐπὶ πλεῖον δύναται νὰ παραμείνῃ χρόνον οὐδόλως ὑπὸ τούτων προσβαλλόμενον. Ἀλλὰ καὶ διαφόρους χημικὰς οὐσίας πρὸς διατήρησιν τούτου δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν. Κοινῶς ὅμως εἶναι παραδεδεγμένον ὅτι, πρὸς διατήρησιν τοῦ γάλακτος προχειρότερον καὶ ἀσφαλέστερον μέσον εἶναι ἡ θερμανσις αὐτοῦ, διότι ἀληθῶς διὰ τοῦ μέσου τούτου καταστρέφεται τὸ μικρόζων τὸ προκαλοῦν τὴν ζύμωσιν τοῦ γαλακτικοῦ σακχάρου. Καὶ ἡ θερμοκρασία τοῦ γάλακτος κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ δέον νὰ ᾖ κατὰλληλος. Ὡς τοιαύτη δὲ θεωρεῖται ἡ προσεγγίζουσα ἐκείνην, ἣν ἔχει τοῦτο ἐν τῷ μαστῷ. Ἀνάγκη λοιπὸν τὸ γάλα νὰ μὴ ἔχη ἐλάσσονα τῶν 28—30 βαθμῶν. Γαλουχοῦντες οὕτω τεχνητῶς τὸ βρέφος ἐπαγρυπνοῦμεν ὅπως ἐπαναθετῶμεν τὴν θηλὴν τοῦ θηλάστρου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, δσάκις τοῦτο ἤθελεν ἐγκαταλίπη αὐτὴν εἴτε ἐξ ἀδεξιότητος εἴτε καὶ ἐκ κόπου.

Οὐδέποτε δὲ ἡ τροφὸς ἢ ἡ μήτηρ νὰ παρέχῃ τῷ θηλάζοντι κενὸν τὸ θήλαστρον σκοποῦσα διὰ τοῦ τρόπου τούτου εὐχερεστέραν τὴν ἀποκοίμησιν αὐτοῦ, διότι εἰς μάτην ζητοῦν τὸ βρέφος νὰ θηλάσῃ ἐξαντλεῖται καταπονούμενον καὶ οὕτω μᾶλλον ὀχληρὸν διὰ τῶν κραυγῶν του καθίσταται. Ἀλλ' οὕτε καὶ νὰ παρέχωμεν τὸ θήλαστρον πλήρες γάλακτος, διότι τὸ βρέφος μετὰ πλείονος ὀρμῆς ζητοῦν νὰ θηλάσῃ πληροῦ τὸ στόμα αὐτοῦ γάλακτος, ὅπερ μὴ κατερχόμενον ἀμέσως εἰς τὸν φά-

ρυγγα φέρεται εἰς τὸν λάρυγγα προκαλοῦν οὐ μόνον ἐμέτους, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατόν.

Κανὼν λοιπὸν ἀπαραίτητος εἶναι ὅτι, εἰς πᾶσαν τεχνητῶς γινομένην γαλουχίαν ἢ μήτηρ ἢ ἡ τροφὴς δεόν νὰ ἔχῃ τὴν μέριμναν αὐτῆς εἰς τὸ θηλάζον βρέφος προλαμβάνουσιν οὕτω τὸν στιγμιαίως καὶ ἀπροσδοκῆτως δυνάμενον νὰ ἐπισυμβῇ κίνδυνον.

Τὸ γάλα τῆς ἀγέλαδος, ἐν ᾧ προστίθεται καὶ ὀλίγον σάκχαρον, θεωρεῖται τὸ μᾶλλον ἐν χρῇσει. Ὅταν ὅμως προμηθευτῇ τις τοῦτο παρ' ἄλλων καὶ ἀμφιβαλλῇ περὶ τῆς ποιότητος αὐτοῦ, τότε πρέπει νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἀπεστερημένου παντός μικροβίου διὰ τῶν διαφόρων πρὸς τοῦτο ἐπινοηθεισῶν μεθόδων γάλακτος πρὸς ἀποφυγὴν πολλῶν μεταδοτικῶν νοσημάτων καὶ ἰδίως τῆς φυματώσεως, τῆς διφθερίτιδος τῆς ὀστρακίᾳς καὶ ἄλλων. Εἴθισται νὰ ἀναμιγνύηται τὸ γάλα μετὰ διαφόρων ὑγρῶν. Τινὲς μὲν παροδέχονται τοῦτο κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἄλλοι δὲ οὐχί. Ἡ μεθ' ὑγρῶν ἀνάμιξις αὕτη τοῦ γάλακτος λογίζεται ὡφέλιμος ὅταν τὰ βρέφη καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐμέτων καὶ ὅταν εἰς τὰ ἀποπατήματα αὐτῶν εὐρίσκονται ἐκ γάλακτος πήγματα. Γίνεται δὲ αὕτη ἢ διὰ καθαροῦ σακχαρούχου ὕδατος ἢ δι' ἀπεσταγμένου, σπανίως δι' ἀφεψήματος κριθῆς ἐν καιρῷ διαρροίας καὶ βρώμης ἐν καιρῷ δυσκοιλιότητος. Τὸ φρυγανό-νερον, τὰ ὕδατα τοῦ Vichy λογίζονται ὡς ἀνωφελῆ.

Εἰς λίαν ἐξησθηνημένα νεογνά καὶ γεννηθέντα πρὸ τοῦ τέρματος, ὁπότε ὁ θηλασμός διὰ τοῦ μαστοῦ ἢ ἡ χορήγησις γάλακτος διὰ κοχλιαρίου ἢ διὰ θηλάστρου εἶναι ἀδύνατος, ὁ τεχνητός θηλασμός ἐνεργεῖται κατ' ἄλλον τρόπον περὶ οὗ ἄλλοτε.

Καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ἤρχισε τὸ παιδίον νὰ ἴσταται ὄρθιον, νὰ περιπατῇ ὀλίγον καὶ ἤρχισεν ἡ ἐκφυσις τῶν πρώτων αὐτοῦ ὀδόντων, ἐποχὴν καθ' ἣν ἐπιμαρτυρεῖται ὅτι τὸ παιδίον ἀπέ-

κτησε νέας ιδιότητας καὶ ἤρχισε νὰ μασᾷ, πρέπει νὰ πύσῃ ἢ ἀπόλυτος γαλακτοτροφία, διότι αὕτη μόνη δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας ζωῆς πλέον ἐνεργοῦ καὶ καταδήλου ἀναπτύξεως τῶν σαρκῶν καὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. Τὸ παιδίον θὰ θεωρῇται πλέον ὡς πλειοφάγον, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς πχυμφάγον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι ἀνάγκη πλὴν τοῦ γάλακτος νὰ δίδωμεν εἰς τὸ παιδίον καὶ τροφὴν πλαστικὴν καὶ δυναμογόνον, ἐπὶ τῷ ὄρῳ ὅμως νὰ δίδηται μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον καὶ οὐχὶ ἀποτόμως καὶ ἄνευ μέτρου. Μαγίστη ἐπιφύλαξις ἀπαιτεῖται νὰ μὴ ἀπογαλακτιῇ τὸ παιδίον, καθ' ἣν ἡμέραν λαμβάνῃ νέαν τροφὴν. Ὁ μαστός πρέπει νὰ θεωρῇται ὡς φρουρὸς τῆς ἀσφαλείας τοῦ παιδίου ἀποκρούων τοὺς ἐκ τῆς προώρου καὶ ἐλαττωματικῆς τροφῆς προερχομένους κινδύνους. Πολλάκις ὁ πρόωρος ἀπογαλακτισμός εἶναι ἀναπόφευκτος, ἀλλὰ τότε νὰ ἀντικαθίσταται ὁ μαστός διὰ τοῦ βοείου γάλακτος· καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην βάσις τῆς διατροφῆς τοῦ παιδίου πρέπει νὰ θεωρῇται τὸ γάλα. Μία λίτρα γάλακτος εἰς ἑξ ὁσεῖς ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὥρῶν λογίζεται ἐπαρκές. Ὅταν ἡ τροφὴ κατὰ τὸν ὄγδοον ἢ ἑννατον μῆνα τῆς θηλάσεως δὲν ἔχῃ, ὡς πολλάκις τοῦτο συμβαίνει, ἀρκούσαν ποσότητα γάλακτος διὰ τὸ θηλάζον, ἀνάγκη τότε, ὅτε μάλιστα ἤρχισε καὶ νὰ μασᾷ, νὰ συνηθίζηται εἰς τὸ νὰ καταπίνει διὰ κυλίσκου μικρὰν ποσότητα βοείου γάλακτος, ὅπερ μετ' ὀλίγον μέλλει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ γυναικεῖον. Θὰ ἀρχίσῃ δὲ νὰ ἀντικαθίσταται ἐν πρώτοις εἰς θηλασμόν, βραδύτερον δὲ, πρῶτ' καὶ ἐσπέρας δι' ἐνὸς ἢ δύο γευμάτων κατὰ τὴν διάθεσιν τοῦ παιδίου ἐκ τῶν ἐξῆς : ἐκ μίγματος ἀμύλου γεωμήλων, βαλανιδίων ἡμέρων, τετριμμένης ρίζης στρογγύλης κυπέριδος ἀρωματισθείσης διὰ βανιλίας καὶ γάλακτος ἢ ἐκ μαρανταμήλου ἢ ἐκ γαλακτοῦχου τινὸς ἀλεύρου ἢ ἐκ φωσφατίνης ἢ ἐκ τινος πολλοῦ ἐδέσματος ἐκ κόρας ἄρτου, ὕδατος, βουτύρου καὶ κρόκου φού ὡς τὰ δίπυρα τῶν Βρυξελλῶν ἢ ἐκ ζω-

μοῦ κρέατος καὶ γάλακτος μετ' ὀλίγου φιδέ.

Αἱ τροφαὶ αὗται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμυλούχοι ἐμπεριέχουσι ποσότητά τινα ἀζώτου καὶ ἀλάτων ἀσθέστου. Τὰ ἄλγυρα τοῦ ἀραβοσίτου, τῆς βρώμης ἐγκωμιαζόμενα εἰς τινὰς τόπους φέρονται πολὺ κατώτερα τῶν τοῦ σίτου ἀλεύρων, ἅτινα ἀπχντῶνται εἰς τὰς πλείστας τῶν κόνων, αἵτινες εὐρίσκονται παρὰ τῷ ἐμπορίῳ. Τὰ τῆς βρώμης μάλιστα ἔχουν καὶ τὸ μειονέκτημα ὅτι ταγγίζουσιν εὐκόλως καὶ καθίστανται οὕτως ἐπιβλαβῆ.

Ἡ ποσότης τῶν ἀμυλούχων τούτων σιτίων δέον κατ' ἀρχὰς νὰ ᾖ δύο ἕως τέσσαρα κοχλιάρια δι' ἡμέρας εἰς ἓν ἢ δύο κύπελα γάλακτος ἐξ 150 γραμμαρίων ἑκάστων. Εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐνὸς ἑκάστου τῶν ἀνωτέρω σιτίων θὰ ὀδηγῇται τις ἐκ τῆς ὁρέξεως τοῦ παιδίου, ὅπερ ὅτε μὲν ὁρέγεται τῆς ποικιλίας, ὅτε δὲ ἐμμένει εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος. Κατὰ τὸν δωδέκατον ἢ δέκατον πέμπτον μῆνα δύναται τις νὰ χορηγήσῃ καὶ ψά νωπά, κατ' ἀρχὰς ἓν, ἔπειτα δύο δι' ἡμέρας καὶ ἄνευ ἄρτου. Οἱ κρόκοι τοῦ ψοῦ διαλελυμένοι χλιαρῷ γάλακτι χρησιμεύουν ὡς ἀρίστη καὶ εὐπεπτος τροφή τῶν παιδίων,

Μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους ἡ τροφή πρέπει νὰ εἶναι ρυτική καὶ οὐχὶ σαρκώδης. Μετὰ ἐπιτρέπεται ἡ χορήγησις ἐν μικρᾷ ποσότητι λευκῶν κρεάτων ὡς τὸ τοῦ μόσχου, τῶν ὀρνίθων, περιστερῶν, τοῦ μυελοῦ καὶ νωπῶν ἰχθύων, ἅπερ μετὰ προθυμίας γεύονται τὰ παῖδια. Ἐχέτω ὁμοῦς τις πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην τὰ παῖδια δὲν μασῶσι καὶ ὅτι ταχέως καταπίνουσι πᾶν τὸ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν παρεντιθέμενον καὶ διὰ τοῦτο αἱ σάρκες πρέπει νὰ ᾧσι κεκομμέναι εἰς λεπτότατα τεμάχια ἐν εἶδει πόλτου καὶ νὰ ἀπομακρύνωνται ἐξ αὐτῶν τὰ λίπη καὶ τὰ τενοντώδη μέρη.

Τὸ γάλα, ὡς εἶπομεν, ἐπαρκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ παιδίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος. Ἐκ τούτου δὲ ὀκιοθεν ἐννοεῖται ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις

τῶν ἀμυλούχων οὐσιῶν κατὰ τοὺς πρώτους δώδεκα μῆνας ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ σίελος τοῦ βρέφους δὲν ἐμπεριέχει τὴν ἀπαιτουμένην ζύμην πρὸς τὴν συντελοῦσαν εἰς τὴν πέψιν μεταμόρφωσιν τοῦ ἀμύλου εἰς σάκχαρον. Οὐδὲ τὸ παρὰ τινων συνιστάμενον μῖγμα ἐκ κρόκου ψοῦ μετ' ὀλίγου λευκώματος καὶ 15 γραμμαρίων βουτύρου κακᾶου καὶ 300 γραμμαρίων σακχαρούχου ὕδατος πρέπει νὰ ἀντικαθιστᾷ τὸ γάλα. Διὰ τῆς τοιαύτης παρεκτροπῆς πολλῶν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς διακόπτεται. Τὰς ἐξ ἀγνοίας δὲ ταύτας παρεκτροπὰς ὁ ἰατρὸς παντὶ σθένει δέον νὰ καταπολεμῇ. Ἐπίσης κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν βρεφῶν οὐδὲν ἄλλο ποτὸν ἐπιτρέπεται ἢ τὸ γάλα. Ἡ πρῶτος χρῆσις τοῦ ὕδατος, τοῦ ζύθου, τοῦ μεθ' ὕδατος ἀναμεμιγμένου οἴνου προκαλεῖ εἰς τὰ παῖδια διαρροίας, φόρτον στομαχικὸν καὶ διάφορα ἄλλα νοσήματα. Τὰ μὴ συνειθίσαντα ἐνωρὶς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν τοιούτων δὲν ἔχουν καὶ πολυδιψίαν, ἐνῶ τὰ ἄλλα μεγίστην.

Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ πρώτου ἔτους, ὅτε προφανῆς πλέον ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὁργανισμοῦ τῶν παιδίων, τότε ταῦτα ἔχουν ἀνάγκην ἄλλων οὐσιῶν: ὡς τῶν λευκωματούχων, τῶν λιπιδῶν οὐσιῶν, τῶν ἀλάτων καὶ τοῦ ὕδατος. Τὰ λίπη εἰσὶν ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὡς καὶ τὰ ὕδατανθρακοῦχα, τὰ παραγωγὰ τῆς ἀναγκαιούσης τῷ ὁργανισμῷ θερμότητος, ἅτινα ἀνθίστανται εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν λευκωματοειδῶν καὶ λιπιδῶν οὐσιῶν. Ἄλλ' ἡ εἰσαγωγὴ τῶν διαφόρων τούτων σιτίων δέον νὰ εἶναι μεμετρημένη ἵνα μὴ προξενήσῃ διαταραχὰς τῆς θρέψεως. Ἐπίσης τὰ ἐν τοῖς σιτίοις ἐμπεριεχόμενα ἁλατὰ εἰσι λίαν χρήσιμα τοῖς παιδίοις πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὀστεώδους αὐτῶν συστήματος, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐν μέτρῳ, διότι πολλάκις, ἐνεκα τῆς πλημμελοῦς ἐκκρίσεως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὁργανισμοῦ τῶν παιδίων πολλὰ τὰ δυσάρεστα συνεπιφέρουσιν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἐπιφύλαξις εἰς παροχὴν τῶν διαφόρων σιτίων λογίζεται ἀναπόφευκτος, ἐνεκα

τοῦ εὐθραύστου ὀργανισμοῦ τῶν παιδίων καὶ τῶν ἀτελῶν εἰσέτι λειτουργῶν αὐτῶν. Τὰ διάφορα ὀργανικὰ συστήματα κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην δὲν ἀναπτύσσονται συγχρόνως καὶ ὁμοιόμορφως, ἀλλ' ἄλληλοδιαδόχως. Ἡ κατὰ τὸ δεύτερον ὅμως ἔτος παρατεταμένη καὶ ἀπόλυτος γαλακτοτροφία κρίνεται ἀνεπαρκῆς καὶ ἐπιβλαβῆς διὰ τε τὴν μητέρα ἢ τὴν τροφὸν καὶ διὰ τὸ παιδίον. Δι' αὐτῆς ἡ μὲν τροφὸς ἐξαντλεῖται, τὸ δὲ παιδίον παύει τοῦ νὰ αὐξάνῃ καὶ νὰ ἀκμάζῃ. Δέον λοιπὸν νὰ χορηγῶνται καὶ ἄλλα τιτῖα κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ ἀρθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἡ γαλακτοτροφία.

Δύσκολον εἶναι νὰ ὀρίσῃ τις ἀκριβῶς τὸν χρόνον καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνηται ὁ ἀπογαλακτισμός. Οὗτος ποικίλει ἀναλόγως τῶν ἀτόμων καὶ ἐξαρτᾶται πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς ἐκφύσεως τῶν ὀδόντων. Ὡς ἔγγιστα δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι πρέπει νὰ γίνηται πέραν τοῦ δεκάτου ὀγδόου μηνός. Ὅταν ἐκτελῇται ἐνωρίτερον, ἀναγκάζει τὸ παιδίον νὰ λαμβάνῃ τροφῆς, ἧς μετὰ δυσκολίας ἀφομοιοῖ καὶ ὥς ἐκ τούτου τότε φαίνεται μελαγχολικὸν μὲ πρόσωπον ἐρρυτιδωμένον καὶ κοιλίαν προέχουσαν. Εἶναι ἀληθές ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ παιδίον ἐν τῇ μαστῇ δὲν εὐρίσκει πλέον τροφὴν ἐπανορθωτικὴν. ἄλλὰ καὶ τὸ ὀλίγον τοῦτο τοῦ γάλακτος εἶναι δι' αὐτὸ ἐκλεκτὸν ἐπιδόρπιον καὶ συνεργεῖ εἰς τὴν πέψιν τῶν ἄλλων τροφῶν τῶν μὴ τόσων χυλωδῶν. Ὁ ἀπογαλακτισμός εἶναι ἐπιβλαβὴς πρὸ τοῦ δωδεκάτου μηνός. Νὰ ἀποφεύγῃ τις τοῦτον κατὰ πᾶσαν τῆς ὑγείας τοῦ παιδὸς διατάραξιν καὶ τὴν θερμὴν τοῦ ἔτους ὥραν. Ἄν ἐπιστῇ ἀνάγκη ἀπογαλακτισμοῦ κατὰ τὸ θέρος δέον νὰ γίνηται χρῆσις μόνον τοῦ παντὸς μικροοργανισμοῦ ἀπεστερημένου γάλακτος καὶ νὰ ἀπαγορεύηται αὐστηρῶς πᾶσα ἄλλη τροφή. Συνελόντι δ' εἰπεῖν μέχρι τοῦ δεκάτου μηνός ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἀρμόζει μόνον ἡ ἀπόλυτος γαλακτοτροφία. Ἡ θήλασις ἢ ἡ χορήγησις γάλακτος πρέπει νὰ γίνηται ἐξ ἔως ὀκτῶ φορὰς κατὰ τὸ νυχθήμερον κανονικῶς καὶ εἰς ἴσα хро-

νικὰ διαστήματα καὶ ἐξ ἑκατὸν ἕως ἑκατὸν πενήκοντα γραμμάτων ἐκάστη ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ παιδίου. Ἀπὸ δὲ τοῦ δεκάτου μηνός μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου ἔτους ἀρμόζει συμμιγῆς δίαιτα τοῦ γάλακτος προεξάρχοντος. Εἰς τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο προσθέτομεν καὶ ἀλευρωδὴ τινὰ τροφήν ἀρχίζοντες βαθμὴδὸν ἀπὸ τὰ ἄλευρα καὶ λήγοντες εἰς τὰ λευκωματοῦχα μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύουν τὰ ἡμίβρωστα ψά. Ἀπομακρυνόμενοι τῶν κανόνων τούτων καὶ ἐπιβαρύνοντες τὸν στόμαχον τῶν παιδίων μὲ σιτία δύσπεπτα καὶ μὲ ἐρεθιστικὰ ποτὰ ἐκθέτομεν ταῦτα εἰς τὴν δυσπεψίαν, εἰς τὴν διάρροϊαν, εἰς τοὺς ἀνευρυσμούς τοῦ στομάχου, εἰς σπασμούς, εἰς τὴν ραχίτιδα καὶ εἰς διάφορα τοῦ δέρματος ἐξανθήματα. Πολλὰ θύματα γίνονται οὐχὶ ἐξ ἐλλείψεως τροφῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλεονασμοῦ αὐτῶν. Ἐνίοτε ἔχει τις νὰ παλαίσῃ μὲ ιδιότροπον ὄρεξιν, διότι ὑπάρχουν παιδία λαίμαργα ζητοῦντα ἐπιμόνας διὰ τῶν κρυγῶν καὶ διὰ τῶν διαφόρων χειρονομιῶν των ὅλα τὰ εἶδη τῶν τροφῶν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐνδίδῃ τις εἰς τὴν ιδιότροπὸν αὐτῶν ταύτας ὀρέξεις, ἀλλ' εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ συνειθίσῃ αὐτὰ εἰς τὴν τάξιν. Πολλάκις παρκτηροῦνται εἰς παιδία τρεπόμενα πολὺ ἐνωρίς δι' ἀφθόνων καὶ ἀζωτούχων οὐσιῶν συμπτώματα ψυχμικσίας, χολολίθων καὶ πόνου τῶν ἄρθρων. Τὸ μᾶλλον ὅμως διὰ τὰ παιδία ἐκινδυνὸν εἶναι ἡ χρῆσις οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ὡς τοῦ οἴνου, τοῦ ζύθου καὶ τοῦ μηλίτου καὶ τῶν ἐρεθιστικῶν ὡς τοῦ καφέ καὶ τοῦ τείου, διότι τὰ τοιαῦτα προκαλοῦν ἀνορεξίαν καὶ προδιάθεσιν εἰς νευρικὰ νοσήματα ἐπίφοβα.

Καλὸν νομίζομεν, ἵνα εἰπωμεν ἐνταῦθα ὅτι μεγάλην πρέπει νὰ λαμβάνωμεν μέριμναν καὶ περὶ τῆς καθαρότητος τῶν παιδίων. Πολλάκις τῆς ἡμέρας, ἰδίᾳ δὲ τὴν πρωτὴν νὰ καθαρίζονται αὐτὰ διὰ χλιαροῦ ὕδατος μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἐτι ἐβδομάδος ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. Νὰ συνειθίζωνται εἰς καθολικὰ χλιαρὰ λουτρά. Νὰ ἀποφεύγονται τὰ ψυχρὰ ἐν

ἀρχῇ, ὧν ἡ χρῆσις δὲν θὰ ἔχῃ τόσον εὐαρέστους συνεπειάς. Μετὰ τὰ λουτρά δέον νὰ ἀποσπογγίζωμεν ταῦτα διὰ θερμῶν ἐξ ἐρίου ὑφασμάτων καὶ νὰ ἐνδύωμεν αὐτὰ ταχέως. Καλὸν δὲ ὕστερον νὰ ἀναπαύωνται εἰς τὸ λίκνον αὐτῶν ἐπὶ ἡμίσειαν ἕως μίαν ὥραν. Ἐφ' ὅσον δὲ προβαίνει ἡ ἡλικία δέον νὰ πειρώμεθα ὅπως μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐξοικειώσωμεν αὐτὰ μὲ πλύσεις ψυχρῷ ὕδατι τελουμένας. Ἡ διάρκεια τῶν λουτρῶν δέον νὰ ᾖ τοσούτω βραχυτέρα, ὅσον νεώτερον τὸ βρέφος. Λογίζεται δὲ ὁ χρόνος οὗτος τῆς διαρκείας ἀπὸ πέντε ἕως δέκα πέντε ἐξηκοστὰ τῆς ὥρας διὰ τὰ χλιαρὰ διὰ δὲ τὰ ψυχρὰ πολὺ ἐτι βραχυτέρος.

Τὰ βρέφη δὲν πρέπει νὰ μένωσι ἐκλεισμένα καὶ μακρὰν τοῦ καθαροῦ ἀέρος. Ὡς δὲ πάντοτε συνιστᾶται ἡ εἰς καθαρὸν ἀέρα διαμονὴ τῶν τελείων ἀνθρώπων καὶ τῶν ὑγιῶν, κατὰ μείζονα λόγον εἶναι τοῦτο λυσιτελέστερον εἰς τὰ μικρὰ τὴν ἡλικίαν παιδιὰ, ἅτινα καίπερ ὑγιῇ ὄντα εἰς πολλοὺς ὑπόκεινται κινδύνους διὰ τὸ ἀσθενὲς τῶν ὀργάνων αὐτῶν.

Ὁ ὕπνος εἶναι ἀναπόφευκτος ἰδίως εἰς τὰ βρέφη τῆς πρώτης ἡλικίας. Δέον λοιπὸν ταῦτα νὰ κοιμῶνται ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου μηνὸς ἢ ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους δέον νὰ ἐλαττώμεν αὐτόν. Οὐδέποτε νὰ ἀποκοιμίζωμεν αὐτὰ διὰ τῆς κινήσεως τοῦ λίκνου, διότι καὶ τὸν ἐγκέφαλον αὐτῶν σφόδρα ζαλίζομεν καὶ τὴν ὑπνηλίαν ἐκ τούτου εἰς αὐτὰ ἐγκολποῦμεν. Ἄν κραυγάζῃ ἀφίεμεν αὐτό, ἂν ὁμοῦς αἰ κραυγαὶ αὐτοῦ παρατείνωνται, πρέπει νὰ βεβαιωθῶμεν μήπως εἶναι ἀκάθαρτον, μήπως διὰ βελόνης ἢ ἄλλου τινὸς ἐνωχλήθη, ἢ μήπως αἰ κραυγαὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι ἐκδήλωσις τῆς πείνης.

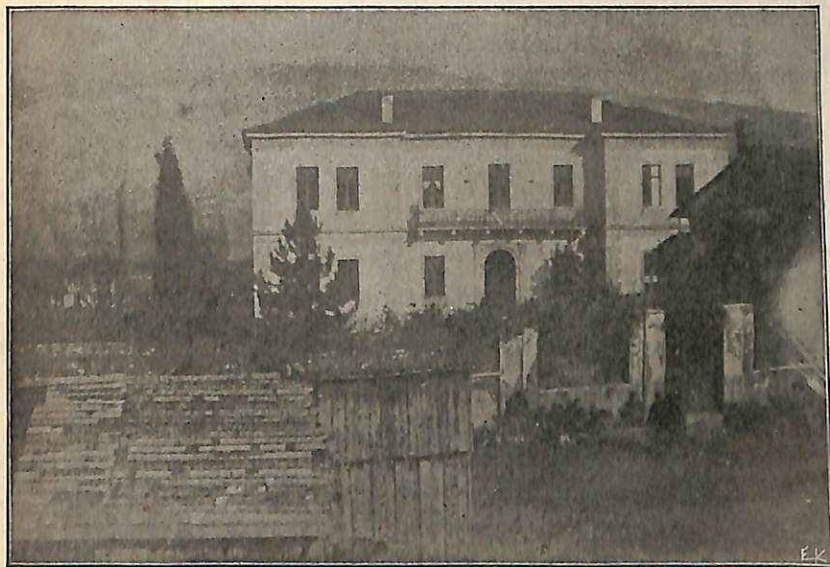
Αἱ κυριώτεροι αἰτίαι αἰ προκαλοῦσιν τὴν ἀποστροφὴν τῆς τροφῆς εἰς τὰ βρέφη εἶναι οἱ ἑμετοὶ, οἱ κωλικοί, ἡ διάρροια, ἡ δυσκοιλιοτής ὁ κατάρρους τῆς ρινὸς καὶ τινὰ νοσήματα τοῦ δέρματος.

(Ἀπόσπασμα ἀνεκδότου συγγραφήs.)

Ἐν Σωπικῇ τοῦ Παγωνίου.

Γ. Γκινόπουλος

Ἱατρός

Τὸ ἐν Ἰωαννίνοις Ὁρφανοτροφεῖον Γεωργίου Σταύρου.

ΣΤΑ ΞΕΝΑ

Δύο ὠμορφαις νυφάδες μᾶς στέλλ' ὁ οὐρανὸς
τὴν μὲν τὴν λέν 'Ελπίδα τὴν ἄλλ' Ὑπομονή.
Μ' αὐτὰς παρηγορεῖται καὶ Πλούσιος καὶ πτωχός,
Καὶ ὁ ξενιτεμένος ποῦ κλαίει καὶ θρηνεῖ.

Ἐδῶ μακρὰ 'ς τὰ ξένα τὰ μακρὰ
Πῶχ' ἡ καρδιὰ χειμῶνα παντοτεινά,
Ποῦ μὲν ἀκτῖνα ἡλίου δὲν βλέπει φῶς
καὶ τρώγει τὴν καρδούλα πόνοσ' κρυφός
Πόνος ὅπου δὲν ἔχει ποτὲ γιатρεία
Πόνος ὅπου δὲν βρίσκει παρηγοριά.

Τρεμουλιαστὸ ἐν ἄστρι λαμποκοπεῖ
Τ' ἀστέρι τῆς 'Ελπίδος ποῦ φῶς σκορπᾷ
φῶς 'ς τὴν καρδιὰ μᾶς στέλλει ὅπου ἀλγεῖ
Κι' ἐλπίδα γὰρ νὰ ζοῦμε 'ς αὐτὴν τὴ γῆ! . . .

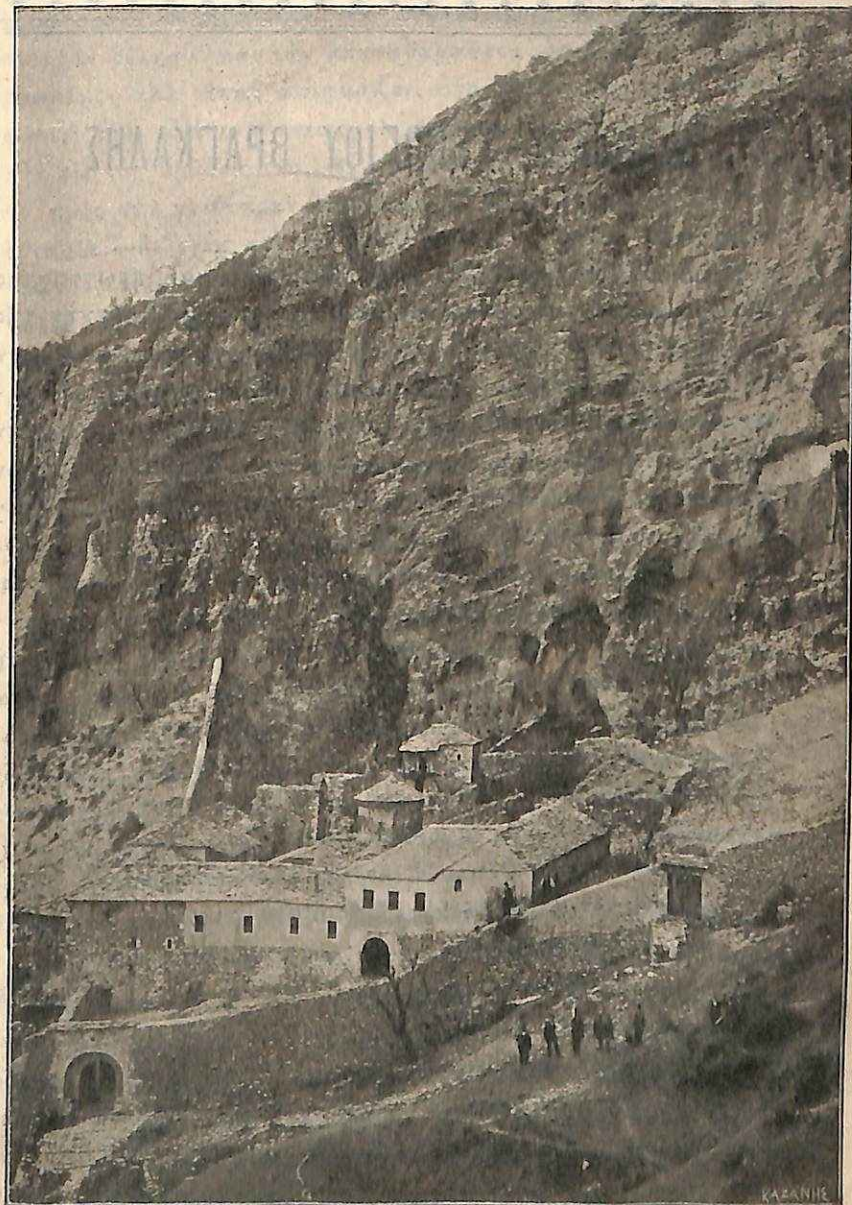
Κάθε ἡμέρα γιορτερὴ καὶ Πάσχα ὅταν φθάσῃ,
'Ανοίγ' ἡ 'Ελπίδα τὰ φτερά ὅλους νὰ μᾶς σκεπᾷ,
Μᾶς λέγει νὰ ἐλπίζωμε ἐδῶ μακρὰ 'ς τὰ ξένα
καὶ πλούτη νὰ μαζεύωμε μὲ χέρια τιμημένα
Καὶ θ' ἄρθ' ἡμέρα τῆς χαρᾶς νὰ πᾶμε 'ς τὴν πατρίδα
καὶ ἡ χρυσὴ τῆς ξενιτεῖας κόφτεται ἀλυσίδα.

Κατέβα κάτω 'ς τὸ γαλόν, κάτω 'ς τὸ περιγιάλι
νὰ διῆς βουνὰ θεόρατα καὶ θάλασσα μεγάλη
Νὰ πῆς τραγοῦδι θλιβερὸ πρὸ τὴν καρδιὰ βγαλμένο
— "Ὅσαις βολαῖς κινῶ νὰ 'ρθῶ χωρὶς νὰ θέλω μένω
νὰ σ' ἀπολάψω, νὰ σὲ διῶ, νὰ σὲ καλογνωρίσω
Μοῦ φουρτουλιάζ' ἡ θάλασσα καὶ πίσω ἀπομνήσκω.

Μοσχομυρίζ' ἡ ἐξοχὴ 'δὴν νὰ 'μαι 'φτοῦ κοντά σου
καὶ ροβολάει Πέροδικα αὐτοῦ 'ς τὰ ρέματά σου
Τ' ἀγέρι σου τὸ ἐλαφρὸ τὸ δροσοβολισμένο
Τὸ 'νοιώθω μὲς 'ς τὸν ὕπνο μου 'ς τὰ σωθικά κρυμμένο
Κι' ὅταν ξυπνῶ, ἀλλοίμονο!! ... Θαρρῶ ἡ ψυχὴ μου θὰ 'δῃ.
Πλὴν μ' ἓνα ἀναστεναγμό, ἓνας καῦμός μου φεύγει!

Ἐν Κων/πόλει.

Θ. Γ. Θεολογῆς

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΡΑΓΚΑΛΗΣ

Ἡ βασιλικὴ ὄντως δωρεά, ἡ ἡγεμονικὴ καὶ πρωτοφανὴς εἰς τὰ χρονικά τῆς Ἡπείρου διάθεσις πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς γενετείας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐτησίου ἐπιδόματος κατατάσσει τὸν ἐκ Βησσάνης Νικόλαον Γεωργίου Βράγκαλην μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἡπείρου, οὗτινος βραχεῖαν βιογραφίαν ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἵνα ἀναγράψωμεν πρὸς ἑξάρσιν τοῦ τόσον πρακτικοῦ, ὅσον εὐεργετικωτάτου διὰ τὴν γενέτειραν μεγαλεπήολου ἀνδρός. Ὅπως οὐδὲν ἔργον μέγα γίνεται τυχαίως καὶ αὐτοβούλως, ὅπως οὐδεμία πρᾶξις ἀξία λόγου συμβαίνει εἰκῇ καὶ αὐτομάτως ἀλλὰ προαπαιτεῖ συνθήκας τινάς, προαπαιτεῖ προπαρασκευὴν, προαπαιτεῖ ἐξελίξιν νόμων αἰωνίων τῇ ἐπιδράσει τῶν ὁποίων γίνονται καὶ ἔρχονται εἰς πέρας, οὕτω καὶ τοὺς μεγάλους ἀνδρας καὶ τοὺς ἰσχυροὺς χαρακτῆρας προπαρασκευάζει σειρά ὅλη συντελεστών, σειρά ὅλη γεγονότων διαφευγόντων ἔστιν ὅτε καὶ τὴν παρατήρησιν τοῦ ἐταστικωτέρου κριτικοῦ. Οὕτω γεγονότα καὶ ἐπιδράσεις περὶ ὧν οὐχὶ τοῦ παρόντος, λεληθότως ἢ καὶ φανερώς ἐπιδράσαντα ἐμόρφωσαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀοιδίου Νικόλαου Βράγκαλη καὶ ἔδωκαν τοιαύτην τινὰ τάσιν, ὥστε νὰ μεγαλουργήσῃ.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1846 καὶ μετὰ τὴν ἐν πατρίδι ἀνάλογον ἐκπαίδευσίν του ἐνωρίς, ὡς ὅλοι οἱ Ἡπειρώται, ἀπεδήμησεν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν· καὶ πρῶτον μὲν εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων, ἀκολούθως δὲ ἐν ταῖς κλειναῖς Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1868, ὁπόθεν δις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέτειραν. Δὲν θέλω ἐνδιατρίψει εἰς τὰ καθέκαστα, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω καὶ νὰ μὴ ὁμιλήσω περὶ αὐτοῦ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὅτι διε-

κρίνετο διὰ τὸ ἐργατικόν, τὴν εἰλικρίνειαν, τὸ ἀκέραιον, τὴν σιδηρὰν θέλησιν καὶ τὴν ἀκαταδάμαστον ἐπιμονήν. Ἐβασίλευε βραδέως, ἀλλ' ἄπαξ ἀπεφάσισεν, ἦτο ἀκλόνητος εἰς τὰς ἀποφάσεις του. Ἦτο γενναῖος εἰς τὰς χορηγίας καὶ μεγαλοπρεπῆς εἰς τὰς πράξεις του, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἀποδείκνυσιν τὸ πρὸς τὴν γενέτειραν δωρητήριον. Ἐργασία τριακονταετής, ἐργασία ἐνδελεχῆς καὶ σκόπιμος εἶναι τι σπάνιον, εἶναι τι ἔκτακτον, ἐνέχει τι τὸ μεγαλουργικόν, ἐνέχει τι τὸ μεγαλεπήβολον. Εἶναι φαινόμενον αἰθέριον καὶ πόρρω ἀπέχει τοῦ ὑλιστικοῦ καὶ ἔρποντος. Δὲν δωρεῖται χρήματα, ἵνα ἀπεργάσῃται κηφῆνας καὶ ἀργομίσθους, ἀλλὰ χορηγεῖ χρήματα, δι' ὧν εὐεργετεῖται ἡ τόσον προσφιλὴς πατρίς. Θέλει λέγει τὸ δωρητήριον ἔγγραφον «ἵνα τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν ἐκ τῆς πωλήσεως τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας του κατατίθῃται παρ' αὐτῆς τῆς συζύγου του εἰς τὴν ἐθνικὴν Τράπεζαν» τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τόκῳ ὑπὲρ τοῦ χωρίου Βησσάνης». Θέλει ἵνα ὅλοι ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ὡς ἀδελφοὶ ἀποκτήσωσι τὰς γαίας καὶ ἀμπελούς των. Θέλει ἵνα μὴ οἱ ἀδελφοὶ του ταλαιπωρῶνται, θέλει ἵνα μὴ ὑφίστανται στερήσεις. Δὲν ποιεῖται διάκρισιν συγγενοῦς ἢ ξένου, φίλου ἢ ἐχθροῦ, ἀλλὰ πρὸς ὅλους ὡς ἀδελφοὺς ἀπονέμει τὴν δωρεὰν ταύτην ἀκολουθῶν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὅστις λέγει: «Ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανεῖζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς» (Εὐαγ.). Αὕτη αὕτη ἡ βασιλικὴ χορηγία, αὕτη αὕτη ἡ ἡγεμονικὴ μεγαλοδωρεά, αὕτη αὕτη ἡ τελευταία αὐτοῦ θέλησις ἐπιδείκνυσιν συναίσθησιν τῆς ἀδελφότητος, ἐπιδείκνυσιν φιλοπατρίαν μετριόφρονα, ἐπιδείκνυσιν συναίσθησιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀποστολῆς, ἐπιδείκνυσιν καρδίαν Χριστιανικὴν ἀκούουσαν τὴν φωνὴν τοῦ Παναγάρχου: «Ὑπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, δὸς αὐτὰ τοῖς πτωχοῖς καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι». Ἐπιδείκνυσιν προο-

ρατικότητα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἀποσπᾶ δάκρυα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν αἰοδιμον εὐεργέτην καὶ ἐπιβάλλει καὶ καθήκοντα τοῦ εὐεργετουμένου καὶ ἐνέργειαν ἀνάλογον καὶ πατριωτικὴν, ἵνα ὁ σκοπὸς ἐπιτευχθῇ καὶ τόσος κόπος τόση ἐργασία καὶ τόση αὐταπάρνησις μὴ ἀποβῇ ματαία.

Εὐάγγελος Π. Παγούνης.

Η ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ ΚΑΙ Η ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΜΟΛΥΒΔΟΣΚΕΠΑΣΤΟΥ (Ἱστορικαὶ δημειώσεις).

Ὁ Ἀρχιεπισκοπικὸς οὗτος θρόνος συνέστη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου. Ἐκ τούτου ὅλον τὸ τμήμα ἐκλήθη καὶ καλεῖται μέχρι τῆς σήμερον Πωγωνιον ἢ παλαιὰ Πωγωνιανή. Ὁ κ. Λαμπρίδης εἰς τὰ Ἑπειρωτικά του μελετήματα ἐσφαλμένως σημειοῖ ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη εἶναι Σλαυική. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου Δεπαλίτσης παρὰ τὸν Ἀφὸν κεῖται ἡ ἱστορικὴ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἢ καλουμένη Μολυβδοςκέπαστος. Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων δαπάνῃ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ὡς βεβαιοῦται ἐκ τῆς ἐντὸς τοῦ ναοῦ σωζομένης ἐπιγραφῆς καὶ ἐπιδιωρθώθη ἀργότερον δι' ἐξόδων Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ. Μετὰ πάροδον ἀρκετοῦ χρόνου ἦτοι ἐν ἔτει 1521 ἐπισκευάσθη καὶ πάλιν, ἄγνωστον ὅμως ὑπὸ τίνος. Τοιχογραφία διατηρουμένη μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ εἰκονίζει τοὺς ἐν λόγῳ δύο Αὐτοκράτορας. Τὸ κτίριον τῆς Μολυβδοςκεπάστου, ὅπερ εἶναι καθαρῶς Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ οὐδεμίαν κατὰ τὰς διαφόρους ἀσημέντους ἄλλως τε, ἐπιδιωρθώσεις ὑπέστη

ἀλλοίωσιν. Γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 668 — 685 ὑπῆρξεν ὁ μόνος μετὰ τὸν Ἡράκλειον ἄξιος λόγου Βυζαντινὸς Αὐτοκράτωρ. Οὗτος ἐπιστρέφων ἐκ τῆς κατὰ τῶν Σικελῶν ἐκστρατείας του διῆλθεν ἐξ Ἡπείρου καὶ διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀντικρὺ ἀπὸ τῆς Δεπαλίτσης ὄχθην τοῦ Ἀφίου πόλιν Σεπάριαν ἢ Σεσάριθαν, ἧς ἐλάχιστα λείψανα ἀπαντῶνται σήμερον. Εὐρέθησαν μόνον κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην νομίσματα Βυζαντινά. Τὴν πόλιν ταύτην λέγεται ὅτι ἐθεμελίωσεν ὁ ἴδιος Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος, ὅστις ἐτίμησε συγχρόνως τὸ τμήμα τοῦτο μὲ Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον καὶ ἔκτισε καὶ τὴν ἐν λόγῳ Μονήν, ἣτις προηγουμένως ὑπῆρξε μικρὸν παρεκκλήσιον τῆς νῦν ἀσημέντου κώμης Δεπαλίτσης. Ἡ Μονὴ αὕτη ἐχρησίμευσεν ὡς πρῶτος καθεδρικός τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ναὸς καὶ ἀργότερον ἡ κεντρικὴ Ἐκκλησία Δεπαλίτσης, ἣτις τότε ἦτο πόλις μεγάλη, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐν αὐτῇ πλείστα ἐρείπια οἰκιῶν καὶ Ἐκκλησιῶν, ἡ θέα τῶν ὁποίων συγκινεῖ καὶ ἐπιβάλλει τῷ ἐπισκέπτῃ αἶσθημα ἱερᾶς καὶ μυστηριώδους τινὸς κατανύξεως. Ὁ ναὸς οὗτος τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐκτίσθη ἐν ἔτει 1298 ὑπὸ Πάνου Σακελλαρίου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πωγωνιανῆς Παχωμίου καὶ ἱστορήθη τὸ δεύτερον τῷ 1578.

Εἰς ἀρχαῖον χειρόγραφον ἀνέγνωμεν τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου :

Οὗτος παρεδέχετο ὅτι πάντα τὰ μεγάλα κατορθώματα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς τύχης καὶ ὅτι τὴν ἐξουσίαν οἱ κυβερνῆται τῶν λαῶν ἀναλαμβάνουσι κατὰ διαδοχὴν μὴ συμβαλλομένης ποσὸς πρὸς τοῦτο τῆς Θείας θελήσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἠθέλησε νὰ διαγράψῃ τὸ Δαυϊτικὸν ρητὸν «Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνου» κτλ., τὸ ὅποιον ἦτο γεγραμμένον ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ παρεκκλησίου Δεπαλίτσης. Συνέβη ὅμως αὐτῷ τὸ ἐπόμενον ἐπεισῶδιον :

Ἡμέραν τινὰ εἰσῆλθε κατὰ τὸ σῦνηθες εἰς τὸ λουτρόν του, ὅπερ ἔκειτο παρὰ τὸ παρεκκλήσιον διὰ νὰ πλυθῇ. Οἱ ὑπηρέται καὶ λοιποὶ αὐλικοὶ παρατεταγμένοι ἔξωθεν τὸν ἀνέμενον. Μετ' ὀλίγον ἄγγελος Κυρίου ἐξέρχεται τοῦ λουτροῦ ὅμοιος τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν μορφήν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ἐνδεδυμένος τὰ αὐτὰ ἐνδύματα καὶ κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον. Διευθύνεται δὲ εἰς τὴν παρακειμένην Μεσάρειαν ἐνθα ὑπῆρξε τὸ στρατόπεδον καὶ καταλαμβάνει τὸν θρόνον τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἀργότερον ἐξέρχεται τοῦ λουτροῦ καὶ ὁ Πωγωνάτος ὁλόγυμνος. Ζητεῖ τὰ ἐνδύματά του, τὸ σκῆπτρον. Καλεῖ τοὺς συνοδοὺς του. Διαμαρτύρεται ὅτι εἶναι ὁ Βασιλεὺς των. Ἄλλ' εἰς μάτην. Χλευάζεται καὶ μυκτηρίζεται ὑπ' ἐκείνων. Ἐν ἀπογνώσει δὲ διατελῶν ἀναφωνεῖ. Οἱμοὶ! Ποῦ τὸ σκῆπτρον; ποῦ ἡ ἰσχύς μου; Ποῦ οἱ στρατιῶταί μου... Πλησιάζει κατόπιν τὴν σκηνὴν του καὶ ἐκθαμβὸς διακρίνει ἄλλον κατέχοντα τὸν θρόνον μὲ καταπληκτικὴν πρὸς αὐτὸν ὁμοίότητα. Φόβος τὸν κατέλαβε καὶ ἔμεινεν ἐννεός. Τότε ὁ ἄγγελος τὸν ἐκάλεσε παρ' αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε: Ἰδοὺ ὅτι πᾶσα ἐπὶ γῆς ἐξουσία εἶναι δεδομένη ἀπὸ Θεοῦ». Ὁ Ἄγγελος μετὰ ταῦτα ἀμέσως ἐγένετο ἄφαντος καὶ ὁ Πωγωνάτος ἀνέλαβε τὴν πρώτην του θέσιν καὶ ἐπανέκτησε τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον. Εἰς ἐνδειξιν δὲ ὅτι ἀπέρριψε τελείως τὰς πεπλανημένας ιδέας του διέταξε παρευθὺς καὶ ἔκτισαν ἐκ βάθρων μεγαλοπρεπῆ ναὸν εὐρυχωρότερον τοῦ ὑπάρχοντος παρεκκλησίου καὶ ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀκριβῶς θέσεως σκεπάσαντες αὐτὸν μὲ πλάκας μολυβδίνους. Διὰ τοῦτο ἐκλήθη Μολυβδοσκεπάστος.

Τὸ χειρόγραφον προσθέτει ὅτι, τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ τοῦ Πωγωνάτου καὶ τὴν συνεπείᾳ τούτου ἀνοικοδόμησιν τῆς Μολυβδοσκεπάστου διηγῆθη εἰς τοὺς ἐνταῦθα ὁ ἐν ἔτει 1039 εἰς Ἡπειρον ἀφικόμενος Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μητροφάνης, καθ' ἃ ἀνέγνω εἰς ἱστορικόν τι βιβλίον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

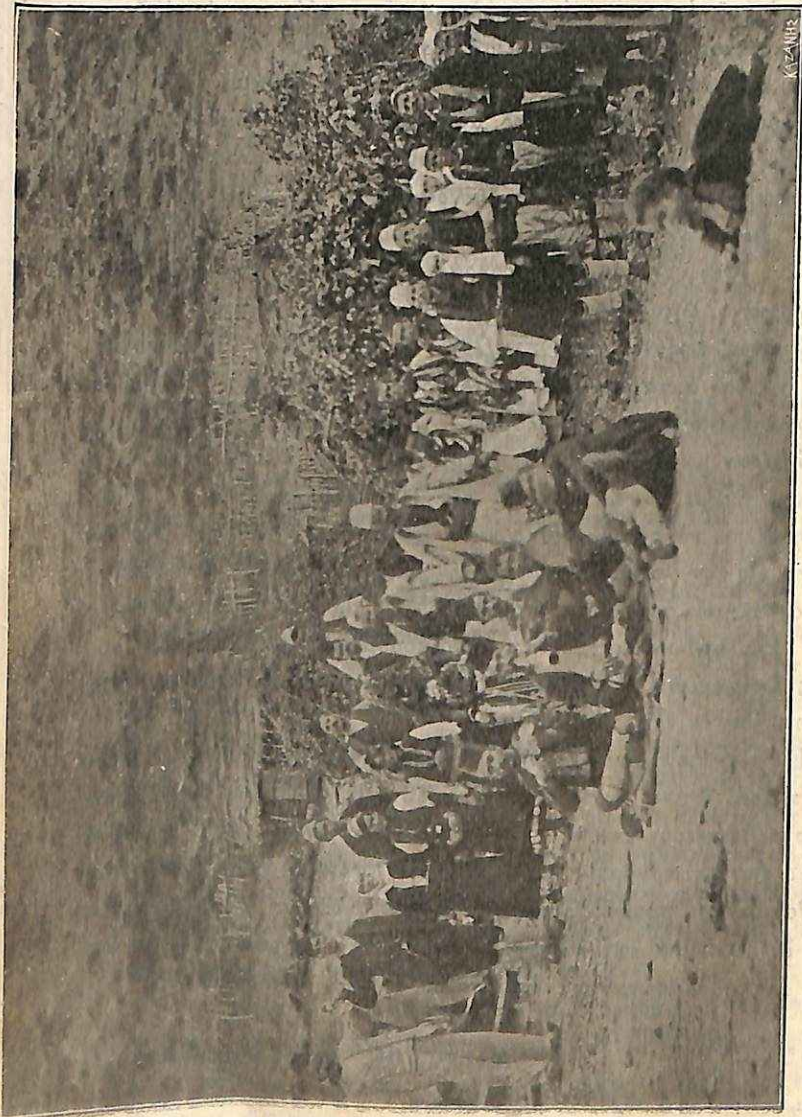
Παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἡ παράδοσις αὕτη σφίζεται ὡς ἐξῆς: Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος εἰσῆλθεν εἰς τὸ λουτρόν καὶ ἐξῆλθε γυμνὸς καὶ κατὰμαυρος. Οἱ στρατιῶται μὴ δυνάμενοι νὰ τὸν διακρίνουν τὸν ἐδίωκον. Τότε ὁ ἐφημέριος τοῦ παρεκκλησίου τῷ ὑπέμνησεν ὅτι τὸ πάθημά του τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα Θείας θελήσεως, διότι ἡθέλησε νὰ διαγράψῃ ἐκ τοῦ ναοῦ τὸ ρητὸν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν. Μετ' ὀλίγον ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέκτησε τὴν προτέραν του χροιάν, ὡμολόγησε τῷ ἱερεῖ ὅτι μετενόει πικρῶς δι' ὅσα ἐσφαλμένως ἐφρόνει καὶ ὑπεσχέθη νὰ κτίσῃ νέαν Ἐκκλησίαν μεγάλην καὶ ἀνταξίαν τῆς βασιλικῆς γενναιοδωρίας. Ἡρξάντο αἱ ἐργασίαι διὰ τὴν οἰκοδομήν. Ἀλλ' ἀτυχῶς ὅτι ἔκτιζον τὴν ἡμέραν κατεκρημνίζετο αὐτομάτως τὴν νύκτα. Πάλιν ὁ ἱερεὺς ἐξήγησε τὸ φαινόμενον τῷ Πωγωνάτῳ εἰπὼν: «Ἐπειδὴ θέλεις νὰ οἰκοδομήσῃς ναὸν μέγαν καὶ πολυτελεῆ διὰ νὰ δείξῃς εἰς τὸν λαόν τὴν ὑπεροχὴν σου, καὶ τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἔργον δὲν θὰ τελειώσῃ ποτέ». Κατ' ἀκολουθίαν διέταξε τὴν ἀνοικοδόμησιν μικροτέρου ναοῦ, ὅστις ἐπερατώθη ἐπιτυχῶς. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς κατηργήθη ἐν ἔτει 1863¹.

Ἐκ τῶν πολλῶν κειμηλίων, ἅτινα ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἐσφύζοντο, καὶ ἅτινα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἱερόσυλοι ἀφῆρσαν, ὑπάρχει σήμερον ἐν ἐπὶ μεμβράνης Εὐαγγέλιον φέρον χρονολ. 1582 καὶ εἰς ἀργυροῦς. Σταυρός. Ἡ παράνομος δήμευσις τῶν ἐν Ρουμνίᾳ προσοδοφόρων μετοχίων, ἅτινα ἐξηρτῶντο ἐκ τῶν ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἱερῶν σκηνωμάτων ἐστέρησε καὶ τὴν Μολυβδοσκεπάστον σπουδαίου ἐτησίου εἰσοδήματος.

Ἐν Βοσπίνῃ

Λεων. Μ. Βασιλειάδης.

¹ Περὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων Πωγωνιανῆς ἐν γένει πραγματεύεται ἰδιαίτερώς ὁ καλὸς ἡμῶν συνεργάτης κ. Μυστακίδης.

Χορός Ἑλλανοβλάχων ἐν Μενεζινιέ.
[Ἐνταῦθα φαίνεται καὶ τύπος γυναικείας περιβολῆς τοῦ Πωγωνίου]

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟ ΚΑΛΑΜΙ

Ὁρφανὸν παιδί ὁ Δῆμος ἀπὸ μάνα καὶ πατέρα,
εἰς τοῦ ποταμοῦ τὴν ἄκρη μόνος ἐπαιζε μὴά μερα,
καὶ ἐσκέπτετο ἐκεῖνα τ' ἀναρίθμητα χαλίκια
τὰ αὐγοειδῆ καὶ λεῖα ὥσπερ Νύμφης σκουλαρίκια
τίς ἐπεχειργάσθη ἄρα ; κι' ἤρχισε νὰ ἀπορῇ,
ἄρά γε εἰς πόσον χρόνον τοῦ τεχνίτου τὸ σφυρὶ
ἠδυνήθη ταῦτα ὅλα τεχνικῶς νὰ ἐκλείδῃ
καὶ κανονικὰ τοσοῦτον καὶ ὥραϊα νὰ τὰ κάνῃ ;
Παρετήρει μ' ἀπορίαν τὸ ψιλόλιγνο καλάμι
ποῦ τοῦ ἐπλυνε τοὺς πόδας νύχτα μερα τὸ ποτάμι
καὶ αὐτὸ συλλογισμένον ἐκλινε μὲ συστολὴν
εἰς κάθε πνοὴν ἀνέμου τὴν βαρεῖαν κεφαλὴν.
Ἵδὼν τί ἔχει διηρώτα ἑαυτὸν ὁ μικρὸς Δῆμος
τὸ καλάμι ὅπου κλίνει τὸ κεφάλι βαρυθύμως ;
Ὁρφανὸν κι' αὐτὸ μὴ εἶναι ἐρριμμένον ἐδῶ πέρα
Ἵδὼν κι' ἐμὲ 'ς τὴν κοινωνίαν δίχως μάνα καὶ πατέρα ;
μὴ μοῦ κάνῃ μὲ τὸ νεῦμα τὸ κακόμοιρο νὰ τρέξω
εἴτε νὰ τὸ βοηθήσω ἢ μαζῇ του γιὰ νὰ παίξω ;
Ὅμως τοῦτο κι' ἂν θελήσω νὰ τὸ κάμω δὲν μπορῶ
εἰμ' ἀδύνατος κι' ἂν τρέξω θὰ μὲ πάρῃ τὸ νερό.
Μὴ τυχὸν μὲ φοδερίζει καὶ μοῦ λέγῃ φύγε Δῆμο,
τί φαντάσματα ὑπάρχουν, ὅπως ξεύρης ἐν ἐρήμῳ.

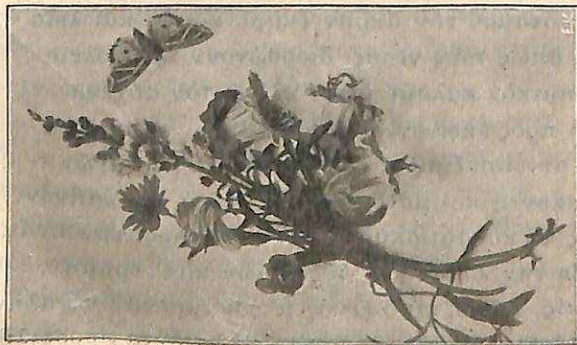
ἀπ' ἐκεῖνα ὅπου παίρνουν τοῦ ἀνθρώπου τὴ λιαλιά,
καὶ τὴν νύκτα, ὅπως λέγει, ἢ γιαγιά παίζουν βγιολιά ;
Μήπως φύλακα τὸ ἔχουν καὶ φρουρὸν νὰ προφυλάττῃ
τὰ ὠραῖα πετραδάκια ἀπὸ κλέπτῃν καὶ διαβάτῃ ;
Ἀλλ' αὐτὸ δὲν φέρει ὄπλον καὶ 'ς τὴν μέσῃ του μαχαῖρι,
κι' ἐκτὸς τούτου, βλέπω, λείπει τῶνα του καὶ τᾶλλο χέρι.
Μήπως σκύφτῃ τὸ κεφάλι κι' ἐπιπλήττῃ τὸ ποτάμι
γὰ τὸ ἄχαρι ἐκεῖνο πλύσιμον ὁποῦ τοῦ κάμῃ,
ποῦ τὴν κνήμην του τοσαῦτα ἔτη πλύνει, καθαρίζει
καὶ ἐκείνη γὰ τὸ πείσμα τὸ δικό του δὲν ἀσπρίζει ;
Μήπως ἐπιπλήττῃ ἄρα τ' αἰκίνητο νερό
ποῦ τὸ πλύνει κι' ἐξοδεύει 'ς τὰ χαμένα τὸν καιρό ;
Γιὰ ιδέ το !! πάλιν κλίνει εὐσεβάστως τὸν αὐχένα
μήπως ἄρᾳ γε νυστάξῃ ὡς συμβαίνει κι' εἰς ἐμένα ;
μήπως ἀσθενῇ καὶ ἔχει τὸ καῦμένο παραζάλη ;
ἢ ἐκρύωσ' ἐπὶ τέλους καὶ πονεῖ του τὸ κεφάλι ;
τὸν αὐχένα του νὰ κλινῇ δὲν θαρρῶ ἄνευ σκοποῦ
καὶ τὸ βράδυ θὰ ρωτήσω ὡς πρὸς τοῦτο τὸν παπποῦ.
Ὅτε περὶ τὴν ἐσπέραν ἦλθ' ὁ Δῆμος εἰς τὸ σπηῖτι
δὲν εὗρῃκε τὸν παπποῦ του τὸν σεδάσμιον Λευίτην,
ἦτο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ κι' ἂν διετέλει
ἐν βαθεῖ γήρατι, ὅμως πώποτε δὲν παρηνέλει
τὸ καθῆκον, ἀλλ' ἠννόει, καὶ μὲ χιόνια καὶ μὲ πάλιν
'ς τὸν ἐσπερινὸν καὶ ὄρθρον πρῶτος πάντων νὰ ὑπάγῃ.
Κι' ὁ μὲν Δῆμος ἐκ τῶν ἄλλων ὄλων κρύπτει τοὺς σκοπούς του
καὶ κυττᾷ τοὺς δρόμους ὅλους πότε θὰ ῥθῃ ὁ παπποῦς του,
ἐνῶ ἔτιχεν ἐκεῖνος ἐργασίαν διὰ νὰ ἔχῃ
ἐπειδὴ καὶ βάρη πλεῖστα ὁ παπᾶς φέρει 'ς τὴ ράχι·
ἦλθεν ὅμως περὶ λύχνων ἀφᾶς κι' ὁ Δημάκης χαίρει,
καὶ μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας τρέχει τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι
καὶ αὐτὸς καὶ ὅλ' οἱ ἄλλοι ὅπου ἦσαν εἰς τὸν οἶκον
μὲ εὐλάβειαν μεγάλην τὸ φιλοῦν κατὰ καθῆκον,
κι' ἐπειδὴ ἦν ἐστρωμένη τράπεζα τῶν ἡ λιτῇ
ἐκαθέσθονσαν νὰ φάγουν ὅλοι σταυροποδητεῖ,

καὶ ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι μ' ὄρεξιν καὶ προθυμίαν
ἔτρωγον, τὸν μικρὸν Δῆμον τὸν ἐκέντα σκέψις μία,
ἂν τὴν καρὰν τὸ καλάμι ἐκλινεν ἄνευ σκοποῦ,
κι' ἐπερίμενε τὴν ὥραν νὰ ρωτήσῃ τὸ παπποῦ.
Ἀλλ' ἐκεῖνος ὅταν εἶδε Δῆμό του τὸν χαϊδεμένον
γὰ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ στέκῃ καὶ βαρὺ συλλογιζόμενον
«Δῆμο, λέγει, τὰ καράβια σοῦ 'χαν ἄρᾳ γε πνιγῇ
καὶ εὐρίσκεισθαι ἀπόψε εἰς τοιαύτην συλλογῇ ;
σύ δὲν ἐπαθες παιδί μου ἄλλοτε ποτε τοιοῦτον,
ἀλλὰ ἐπαιζες κι' ἐγέλας 'ς τὸ τραπέζι πάντα τοῦτο
καὶ μᾶς ἔλεγες ἀστεῖα νὰ ξεσχίζεται κανεὶς
εἰς τὰ γέλοια, μὴ ἀπόψε, Δῆμο εἶσαι ἀσθενής ;
εἴτε μήπως δὲν σ' ἀρέσουν τὰ λιτὰ αὐτὰ φαγεῖα,
ἦ, ἔκαμες καμμία τρέλλα καὶ σ' ἐμάλωσ' ἢ γιαγιά ;»
«Οὔτε ἀσθενής κἂν εἶμαι κι' οὔτε τρέλλα ἔχω κάμει
σήμερον, παπποῦ, κατέβην εἰς τὴν ἄκρην 'ς τὸ ποτάμι,
κι' εὗρον τόσα πετραδάκια, ἀλλ' ὁ νοῦς μου ἀπορεῖ,
ἐὰν ἔκαμ' ὅλα ταῦτα γλύπτου ἄρᾳ γε σφυρί.
Εἶδον κι' ὑψηλὸν καλάμι γὰ νὰ κλινῇ τὸν αὐχένα,
καὶ δὲν ξέρω προσεκάλει ἢ ἐδίωκεν ἐμένα,
εἴτε ἄρρωστον θὰ ἦτο κι' ἐπασχε καρδιαρίαν,
σὲ παρακαλῶ, παπποῦ μου, λύσε μου τὴν ἀπορίαν ;»
Ἀπεκρίθη δὲ πρὸς ταῦτα ὁ παπποῦς τοῦ μικροῦ Δήμου.
«Τὰ ὠραῖα πετραδάκια, ὅπου εὗρηκες, παιδί μου,
εἰς τοῦ ποταμοῦ τὴν ἄκρην ἔκαμε κομψὰ καὶ λεῖα
τὸ νερό, ὅπως τοὺς νέους διορθώνουν τὰ σχολεῖα·
τὸ δ' ἐρημικὸν καλάμι ὅπου κλίνει τὸν αὐχένα
ὁμοιάζει πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ζῇ μακρὰν 'ς τὰ ξένα
καὶ τοῦ μένει σκέψις μόνη πῶς νὰ ἴδῃ μεριμνῶν
ἀναθρόσκοντα καὶ μόνον τῆς πατρίδος τὸν καπνόν.
κι' ὅπως τὸ καλάμι σκύφτῃ καὶ παρατρεῖ τὴν κνήμην
κι' ἔλαβε τὴν καταδικνὴν ἐξ ἀνέμων κατ' ἐρήμην,
οὕτω πως, Δῆμο, κι' ὁ ξένος μ' ἐσκυμμένον κεφαλὴν
ἐν νῶ φέρει τοὺς γονεῖς του κι' ἄλλα ὄντα προσφιλέα.

Τ' ἄφωνον αὐτὸ καλάμι μᾶς διδάσκει, Δῆμο, τόσα,
ὅσα οὔτε τῶν εὐγλώττων ἱεροκνηρῶν γλῶσσα,
ἄνθρωπε, ὥσάν νὰ λέγῃ, τί γογγύζεις νύκτα 'μέρα
ἐπειδὴ ἔχασες τέκνον, ἀδελφὸν εἴτε μητέρα ;
δὲν κυττᾷς κί ἐμένα λίγο ποῦ δὲν ἔχω ἥσυχίαν,
κι' ἀενάως τὸ καυμένο πολεμῶ μὲ τὰ στοιχεῖα ;
Βροχαί, χάλασαι, χιόνες καὶ ἡ πᾶχνη καθ' ἐκάστην
ἅλ καὶ δέρουν τὸ κορμί μου πάλ' εὐχαριστῶ τὸν Πλάστην ;
Διαβάτα, ἀνακράζει, διατὶ μεμψιμοιρεῖς
γὰ μικρὰν τινα ζημίαν ; καὶ πῶς δὲν παρατηρεῖς
καὶ ἐμένα ποῦ δὲν ἔχω οὔτε γάκος ἢ κουρέλλι
νὰ σκεπάσω τὸν χειμῶνα τὰ ἀδύνατά μου μέλη ;
ἀλλὰ ἂν κί' ἐκ τῶν ἀνέμων τρέμω ὅλον καὶ ριγῶ,
κλίνω πάλιν τὸν αὐχένα καὶ τὸν κτίστην εὐλογῶ !
Ἄνθρωπε, σὲ ταλανίζω ὅταν κάνω ὑποκλίσεις.
λέγει, ποῦ ζητεῖς νὰ κλέψῃς, νὰ ἀρπάσῃς, ν' ἀδικήσῃς,
ἢ νὰ ἐπιθέσῃς χεῖρα εἰς κυψέλην ὀρφανοῦ,
ἐνθυμοῦ ὅτι 'ς τὰ ὕψη τ' ἄχανῃ τοῦ Οὐρανοῦ
ἔχει θρόνον ἐστημένον ὁ τῶν ὅλων κυβερνήτης
ὁ οἰκτίρμων κί' ἐλεήμων, ἀλλὰ καὶ δικαιοκρίτης.
Οὔτινος τὴν ὀργὴν τρέμω μὴ μοῦ στεῖλῃ κεραυνὸ
γὰ αὐτὸ κλίνω τὸν αὐχένα κί' εὐλαβῶς τὸν προσκυνῶ.

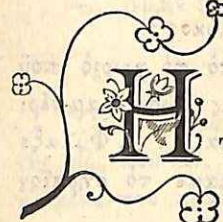
Μακροχώριον Κων)πόλεως

Ἰωάννης Οἰκονόμου (ἐκ Δελβινακίου)

Η ΜΑΓΙΣΣΑ

(Διήγημα, πρωτότυπον)

ΤΟ ἡ δειλὴ τῆς 20ῆς Μαΐου τοῦ ἔτους
185 . . . Παιδίου τότε δεκαετὸς ἢ δὲν
ἐνθυμοῦμαι καλῶς—ἐνδεκαετὸς, ἐκχθήμεν
ἔξω τῆς αὐλείου θύρας ὑπὸ τὴν σκιὰν κερσείας καὶ παρετή-
ρουν μετὰ ἰσχυροῦ κνισμοῦ ὀρέξεως τοὺς καρπούς τοῦ ὠραίου
δένδρου, οἵτινες εἶχον ἀρχίσῃ ἡδὴ νὰ ἐρυθρίωσιν, ὡς κοράσια
ἐνώπιον ἐφήβου. Ἐνῶ δ' ἡτομαζόμεν καίτοι ὀλίγον πρωΐμα,
νὰ κάμω τὴν πρώτην εἰς αὐτοὺς ἐπίσκεψίν μου, εἶδον τὴν Γε-
ροσάναν ἐρχομένην ταχεῖ τῷ ποδὶ καὶ

— Γρήγορα, μὲ εἶπεν ἀσθμαίνουσιν, μέσα ! ὁ λύκος ὁ
λυσσιάρης ! Εἰς τὸ φοβερόν καὶ ἀπροσδόκητον τοῦτο ἄκουσμα
ἔσπευσα ἀμέσως νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν αὐλήν, ἐνθ' αὖ με ἠκολού-
θησε καὶ αὐτὴ καὶ ἐκλείσει τὴν θύραν. Ἐκεῖθεν ἀνέβημεν ἐν-
τρομοὶ εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθ' αὖ κατέλαβον ἐν τῶν παραθύρων,
ὅπως βλέπω τὰ ἐκτός.

Ἡ Γεροσάνα, μικρὰ πρὸς πατρός θεῖα μου, ἦτο τρόπον
τινὰ ὁ ρεπορτέρ τῆς οἰκογενείας. Ὅ,τι ἐγένετο εἰς τὸ χωρίον
καὶ εἰς τὰ περίξ θὰ τὸ ἐμάνθανε καὶ θὰ ἤρχετο ἀμέσως νὰ τὸ
ἀναγγείλῃ, δίδουσα, ἐννοεῖται, αὐτῷ καὶ τινα χρώματα, εἰς
τὴν μητέρα μου, ἥτις ὡς ἀγαθὴν ἄλλως τε καὶ ἀστείαν τὴν
ὑπερηγάπα.

Ἀφ' οὗ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν ἡ μήτηρ μου,

— Τί λύκος εἶναι αὐτός; ἠρώτησε τὴν Γεροσάναν.

— Ἐνας λύκος λυσσιάρης. ἀπεκρίθη ἐκείνη. ἀπόψε τὴν

νύχτα ἐπῆγε ἰς τὰ πρόβατα τοῦ Γέρο Στράτου ἰς τὴν Ὀπάδα καὶ τὸν ἔφαγε ἰς τὸ πρόσωπο.

— Πολύ ;

— Πολὺ καὶ πολὺ· τὸν ἔκκαμε τὸν κυμένον κούφωμα· σήμερα τὸ γεῦμα τὸν ἤφερν ἰς τὸ χωρὶ καβάλλα.

— Καὶ τῶρα πρὸς ποῖον μέρος ἐπῆγεν ὁ λύκος ;

— Προτῆτερὰ τὸν εἶδαν κάτῳ, ὅξω ἀπὸ τοῦ χωρὶ ποῦ ἔρχονταν· καὶ ἐγὼ πᾶν τᾶκουσα ἔτρεξα νὰ σᾶς δώσω χαμπέρι νὰ μπῆτε μέσα, νὰ μὴν ἔρθῃ τίποτε ἀπὸ δῶ καὶ . . . Φύλαξε Χριστέ καὶ Παναγιά μου ! προσέθηκε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθησαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ χωρίου κρρυγαί.

— Ὁ λύκος ὁ λυσιάρης ! ὁ λύκος ὁ λυσιάρης. Φευγαῖτε !

Καὶ οἰκτρὸν ἰδεῖν ! ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἔτρεχον προτροπάδην ἕκαστος ὅπως εἰσέλθῃ ὅπου εὕρισκε θύραν ἀνοικτήν. Πολλοὶ μὴ προφθάσαντες ἀνέβησαν εἰς τὰ δένδρα, μητέρες δὲ τὰ τέκνα καὶ ἀδελφὰ τούτους ἀδελφοὺς ἐφώναζον διὰ σπαρταξικαρδιῶν φωνῶν.

— Μωρέ, τ' ἄρματά σας, παιδιὰ, ἐφώναζεν εἰς γέρον καὶ τρέξετε νὰ τὸν σκοτώσετε.

Πράγματι δύο, τρεῖς νέοι ἤρπασαν τὰ ὅπλα καὶ ἔτρεξαν κατὰ τοῦ λυσσῶντος λύκου, ἀλλ' ἦτο πλέον ἄργά, διότι τὸ μαινόμενον θηρίον δακὸν μίαν ἡμίονον καὶ ἓνα ὄνον, ἅπερ ἀπήντησε καθ' ὁδὸν καὶ δύο κύνας ὁρμήσαντας κατ' αὐτοῦ ἀφόδως, εἶχεν ἤδη ἐξέλθει ἐκ τῆς ἄλλης τοῦ χωρίου ἄκρας διευθυνθὲν πρὸς βορρᾶν διὰ τερχστιῶν ἀλμάτων.

— Ἀχ ! ἐφώνησεν ἡ μήτηρ μου. Ποῖος ξέρει ποῖον καυμένον θὰ ἐρῇ ἰς τὸν ὁρόμο ; Ποῖος ξέρει ποιανῆς μάνας θὰ κάψῃ τὴν καρδιά ;

— Σήμερα εἶναι Κυριακή, εἶπεν ἡ Γεροσάνα, καὶ κανέ-

νας δὲν εἶναι ὅξω· μοναχὰ οἱ ποιστικοὶ μὲ τὰ πρόβατα καὶ τὰ παιδιὰ τῆς φτωχῆς τῆς Τράκαινας, ὁ Λάμπρος ὁ γελαδάρης εἶναι ὅξω μὲ τὰ βοίδια.

— Ὁ Θεὸς νὰ φυλάῃ τὸν κόσμον !

— Ἀμήν ! εἶπομεν πάντες.

Β'.

Ὁ Λάμπρος Τράκας, ὃν ἀνέφερεν ἡ Γεροσάνα, μονογενὴς υἱὸς τοῦ Μ. Τράκα ἦγε τὸ εἰκοστὸν δευτέρον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ νηπιόθεν εἶχε μείνει ὀρφανὸς πατρός. Ἡ μήτηρ του τρέφουσα ἄσθεστον πρὸς αὐτὸν στοργὴν οὐ μόνον ὡς πρὸς θλαστὸν μονογενῆ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τέκνον διὰ τῶν δακρύων καὶ τῶν πόνων τῶν χειρῶν της αὐξηθὲν, κατ' οὐδενὰ τρόπον ἔστεργε νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ, ὅπως ἀποχωρισθῇ αὐτῆς καὶ ταξειδεύσῃ, ὡς ἀπῆτει ἐκεῖνος ἐγκαίρως πρὸς ἐκμάθησιν ἀνωτέρας καὶ ἐπικερδестέρας τινὸς τέχνης. Ἦναγκάσθη λοιπόν, ὅπως ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας του ἀσπασθῇ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, ὅπερ ἄδελον διατὶ περιφρονεῖται τόσον ἐν τῷ τόπῳ. Ἐγένετο βουκόλος.

Ἡ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀμοιβή του ἦτο πολὺ μικρά. Ἐκτὸς δὲ μιᾶς μικρᾶς οἰκίας, ἧς οἱ δύο τοῖχοι εὕρισκοντο ὁ μὲν εἰς εἰς τὸν ἑβδόμον μῆνα τῆς ἐγκυμοσύνης του, ὁ δὲ ἕτερος εἰς τὸν ὄγδοον, ἐνὸς κήπου, ἐνὸς μικροῦ ἀγροῦ καὶ μιᾶς ἀγελάδος μετὰ τοῦ μόσχου της, ὁ Λάμπρος Τράκας οὐδὲν ἄλλο ἐκέκτητο Ἡ μήτηρ του παθοῦσα πρὸ τριῶν ἐτῶν ὑπὸ παραλυσίας εὕρισκετο κατὰκοίτος. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τὸ κύριόν του ἔργον προστετήθησαν καὶ αἱ οἰκιστικαὶ ἐργασίαι, ὥς ἡναγκάζετο νὰ ἐκτελῇ τὴν νύκτα, καὶ ἡ νοσηλεία τῆς μητρός του. Καὶ ἦτο μὲν εἰς ἄκρον οἰκονόμοσι ἄλλ' ἢ πενιχρά του ἀμοιβή, ἰδίως ἀφ' ὅτου ἔπαθεν ἡ μήτηρ του, ἥτις ὑγιᾶς οὕσα ἠλάφρυνεν αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιμισθῆς ἐργασίας της ἀπὸ τὰ οἰκογενειακά βάρη, μόλις ἐπῆρκει διὰ τὰς ἀπολύτους αὐτοῦ καὶ τῆς πασχούσης

μητρός του ἀνάγκης. Ὡς ἐκ τούτου τὰ ἐνδύματά του, εἰ καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν καθκρά, συνέκειντο ἐξ ἐμβλαωμάτων ποικίλων πρᾶγμα πολὺ ἀπρεπὲς εἰς νέον. Καὶ ἡσχύνετο μὲν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' ἐντιμος τρόπος θεραπείας δὲν ὑπῆρχεν. Ἐσχάτως μάλιστα εἶχε φανῇ πολὺ στενοχωρημένος χρηματικῶς, ἐφ' ᾧ καὶ εἶχε πωλῆσιν πρὸ ἐξ ἡμερῶν τὸν μόνον ἀγρόν του. Καὶ μολονότι ἦτο εἰκοσιδύο ἐτῶν, ὡς εἶπον, ἐν τούτοις ἦν εἰσέτι ἄγαμος μ' ὅλας δὲ τὰς παρὰ κλήσεις τῆς μητρός του ἡρνεῖτο διὰ λόγους δηλωθησομένους κατωτέρω νὰ ἀκούσῃ λόγον περὶ γάμου μετὰ ταύτης ἢ ἐκείνης. Τοῦτο ἐλύπει πολὺ τὴν μητέρα του, ἥτις ἐν τῇ προσώπῳ τῆς νύμφης θὰ εὗρισκε καὶ ὑπηρέτριαν πρᾶγμα, οὐ εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην, ἥτις κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον ἠδύνατο νὰ θεραπευθῇ.

Γ'.

Εἰς τὸ χωρίον ὑπῆρχε τότε νεᾶνις τις ἐκκαίδεκαέτις, ἡ Δάφνη, μονογενὴς θυγάτηρ τοῦ Χ. Μανούση ὀρφανὴ μὲν πατρός, ἀλλὰ κληρονόμος μεγάλῃς περιουσίας. Ἡ νεᾶνις αὕτη ἦτο ἐξαισίας καλλονῆς, εἶχε τύχει λαμπρᾶς ἀνατροφῆς καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐν τῶν ἀβροτέρων καὶ εὐγενεστέρων πλασμάτων τοῦ χωρίου. Ἡ μήτηρ τῆς σταθεράν εἶχον ἀπόφασιν, ὅπως εὖρη δι' αὐτὴν ἐσώγαμβρον, περὶ οὗ ἡξίου, οὐ μόνον νὰ ὁρμάτῃ ἐκ μεγάλῃς οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ νὰ κέκτηται ἀνάλογον μόρφωσιν.

Τῆς ὥραιας ταύτης νεάνιδος ἡράσθη ἐμμανῶς πρὸ δύο ἐτῶν ὁ Λάμπρος Τράκας. Συνειδῶς ὅμως ὅτι ἡ μεταξὺ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς Δάφνης ἀπόστασις κοινωνικὴ ἦν μεγάλη καὶ ὅτι αἱ ἀξιώσεις τῆς μητρός τῆς καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας ἦσαν ὑπερβολικαὶ καὶ ἂν βεβηλῶς ὅτι ὦν ἀπεκάλυπτε τὸ αἶσθημά του θὰ ἐξετίθετο εἰς ἄρνησιν καὶ ὅχι εἰς τόσον εὐχάριστον ἀπομπὴν ἐπιμελῶς ἀπέκρυπτον ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἀπὸ πάντο ἄλλον τὸν καταβιβρώσκοντα αὐτὸν ἔρωτα.

— Ἄν, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ἤμουν κι' ἐγὼ πλούσιος· ἂν εἶχα κι' ἐγὼ χουζμεκιάρη καὶ ψυχοκόρη, καθὼς ἡ μάνα τῆς Δάφνης· ἂν ἤμουν ἀπὸ σπῆτι μεγάλο· ἂν ἤξερα πεντέξη γράμματα· ἂν εἶχα μιὰ καλὴ τέχνη καὶ δὲν ἤμουν γελαδάρης, χωρὶς ἄλλο θὰ μ' ἔγαπούσε καὶ ἡ Δάφνη καὶ ἡ μάνα τῆς θὰ ἐδέχονταν νὰ μὲ κάμῃ γαμπρόν. Τώρα ὅμως...; Ἄχ! τί τοῦ ἔφταιξα τοῦ θεοῦ καὶ μ' ἔρριξε σὲ φτωχὴ γωνιά; Γιατί δὲν μ' ἐπετοῦσε λίγο παρέκει; Θεέ μου, δὲν θὰ κάμῃς κανένα ἔλεος γιὰ μένα τὸν δυστυχισμένον; δὲν θὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ πάρω τὴν Δάφνη μου;

Καὶ ὁ τάλας ἐθρήνει γοερῶς.

Ἄλλ' ἔρω μὴ ἐκδηλούμενος ὀπωσδήποτε ἐπιφέρει ἀσφυξίαν, πνίγει. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ δυστυχὴς Τράκας πρὸς ἐκκένωσιν μέρους ἐκ τοῦ πλημμυροῦντος τὴν καρδίαν του ἔρωτος ὁσάκις μετέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Δάφνης, ὅπως παραλάβῃ πρὸς βοσκὴν τὸν Σαββούλην, τὸν Γαύλην καὶ τὴν Φλώραν μὲ τὸν μόσχον τῆς τὸν Μάνη (1) παρετῆρει τὴν ἐρωμένην του κρυφίως καὶ ὅτε ἀπεμακρύνετο μετὰ τῶν βοῶν, καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον κατεφίλει τὸν ἡγαπημένον τῆς Δάφνης Μάνη. Τὸ ἐσπέρας ἐπιστρέφων ἐκρέμα εἰς τὸν λαιμόν του περιδέραιον ἐξ ἀνθέων τῆς ὥρας, δῶρον ἀφελὲς τοῦ μυστικοῦ ἔρωτός του, καὶ καθήμενος εἰς τὸν ἀπέναντι τῆς οἰκίας τῆς Δάφνης λόφον ἐκρύπτετο εἰς τοὺς θάμνους, ἠύλει περιπατῶς τὴν φλογέραν του καὶ παρετῆρει τὴν Δάφνην καθημένην εἰς τὸ παράθυρον. Διὰ τούτου ἀπέφευγε μὲν τὸν πνιγμόν, ἀλλὰ τὸ πάθος του ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῇ κατὰ τι τούναντίον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐκχμνε καταπληκτικὰς προόδους. — Ἡ θεὰ ἐρωμένης καὶ ἡ εἰς αὐτὴν ἀποκλειστικὴ προσήλωσις τοῦ νοῦ προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν βουλιμίαν. Τί νὰ κάμῃ; τίνα νὰ συμβουλευθῇ καὶ ποῦ νὰ

(1) Σαββούλης καλεῖται ἐν Ἠπειρῷ ὁ βοῦς ὁ γεννώμενος τὸ Σάββατον, ἡ αὐλὴς ὁ μέγας καὶ Μάνης ὁ γεννώμενος τὸν μῆνα Μάιον.

καταφύγη; ἡγνόμεν· ἀλλὰ μίαν ἐβδομάδα πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ λυσσῶντος λύκου διῆλθεν εἰς τὸν νοῦν του ἰδέα τις, ἥτις τὸν κατηύφρανε καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὴν θέσῃ ἀμέσως εἰς ἐφαρμογήν. Ἦκούσθη δὲ ψιθυρίσας: « Ἀφοῦ δὲν μὲ βοηθεῖ ὁ Θεός, ὥς τρέξω ἔς τὸν Διάβολο ».

Δ'.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἔζη ἐν τινι χωρίῳ τῆς Παλαιᾶς Πωγωνιανῆς γραῦς τις περιβόητος, ἥς τὸ ὄνομα τὴν στιγμὴν ταύτην μοῦ διαφεύγει τὴν μνήμην. Ἡ γυνὴ αὕτη, γυνὴ τετραπέρατη καὶ ἐφτακχθαιρισμένη, μετήρχετο τὴν Μάμισσαν. Ἦτο προίκισμένη ὑπὸ φυσικῆς εὐφυΐας καὶ ἀπεράντου μνημονικοῦ καὶ ἐγνώριζε ν' ἀναγινώσκη καὶ νὰ γράφῃ. Εἶχε μάθει ἐκ στήθους τοὺς ἐξορκισμοὺς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πολλὰ καθίσματα ἐκ τοῦ ψαλτηρίου καὶ τὴν Σοφίαν τοῦ Σολομῶντος ὀλόκληρον· ἐπιστεύετο ὅτι εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της καὶ διέθετε κατὰ τὸ δοκοῦν πᾶν δαιμόνιον « ἀκάθαρτον καὶ ἐναγές, καταχθόνιον, βύθιον, ἀπατηλόν, ἐπιθυμητικόν, δρακοντοειδές, θηριοπρόσωπον, ἢ ὡς ἄρρεν, ἢ ὡς θῆλυ, ἢ ὡς ἐρπετόν, ἢ ὡς ἄτμις, ἢ ὡς καπνὸς φαινόμενον, ἢ κωφόν, ἢ ἄλαλον, ἢ ἐν ὕπνῳ βαρύν, ἢ ἐν νόσῳ, ἢ ἐν μαλακίᾳ, ἢ ἐν γέλωτι ρέμβον, ἢ δάκρυα φιλήδονα ἐμποιοῦν, ἢ λάγνον, ἢ ἡδονικόν, ἢ ἐρωτομανές, ἢ φαρμακόφιλον, ἢ ἀστρονομικόν, ἢ φιλόνεικον, ἢ τῇ σελήνῃ συναλλασσόμενον, ἢ χρόνῳ τινὶ συντρεπόμενον, ἢ ὀρθρικόν, ἢ μεσημβρινόν, ἢ μεσονυκτικόν, ἢ ἀωρίας τινός, ἢ αὐγῆς, ἢ αὐτομάτως συναντῶν, ἢ ὑπὸ τινος πεμπόμενον, ἢ ἐν θαλάσῃ, ἢ ἐν λίμνῃ, ἢ ἐν ποταμῷ, ἢ ὑπὸ γῆν ἐνδiciaτῶμενον· πᾶν δαιμόνιον τέλος πονηρόν, σκοτεινόν, ἄμορφον καὶ ἀναιδές ». Προέλεγε τὰ μέλλοντα, ἀνεκάλυπτε τὰ κλεπτόμενα, ἐμάγευεν, ἔδενε καὶ ἔλυνε τὰ ἀνδρόγυνα, ἔκαμνε τοὺς ἄνδρας νὰ ἀγαπῶσι τὰς ἀσχήμους γυναῖκας καὶ τὰς ὠραίας νέας νὰ ἀγα-

πῶσι τοὺς δυσειδεῖς καὶ πτωχοὺς ἄνδρας μανιωδῶς· ἤξευρε νὰ ἐπαναφέρῃ ἀμέσως εἰς τὴν πατρίδα τοὺς ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν διαμένοντας· ἤξευρε νὰ δένη τὴν γλῶσσαν τῶν φειδογλώσσων πενθερῶν καὶ μητροπενθερῶν· ἐγνώριζε νὰ θεραπεύῃ τὴν βασκανίαν, τὸν χρόνιον πυρετόν, τὴν παραλυσίαν, τὴν ἐπιληψίαν καὶ ἐν γένει πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν· αἱ δὲ σοφαὶ αὐτῆς συμβουλαὶ δι' ἕκαστον πρᾶγμα ἐξετελοῦντο κατὰ γράμμα καὶ κατὰ ταύτας ἐρρυθμίζον πολλοὶ καὶ πλεῖσται τὸν βίον αὐτῶν.

Ε'.

Σελίδες τινὲς διασωθεῖσαι ἐκ τοῦ μαγосоφίου της περιεῖχον τὰ ἀκόλουθα.

I

Προδοϊκῆς.

Χρὴ εἶδέναι ὅτι, τὰ τάγματα τῶν τελωνίων, δι' ὧν καὶ ἀφ' ὧν τὸ πᾶν, εἶναι ἐπτά· τέσσαρα ἐπίγεια καὶ τρία ἐναέρια, καὶ ἕκαστον τούτων ἔχει ἀνὰ ἓνα ἄρχοντα. Ὁ τοὺς ἄρχοντας τούτους ἐπικαλούμενος ὀφείλει προηγουμένως νὰ χαράξῃ κατὰ γῆς τὴν μεγάλην σφραγίδα τοῦ Σολομῶντος (πεντάλφα) καὶ νὰ καθήσῃ ἐπ' αὐτῆς προσέχων, ἵνα μὴ ἐξέλθῃ τοῦ κύκλου, διότι τότε γίνεται ἀνάρπαστος ὁ τοὺς ἐπτά τούτους ἄρχοντας ὑποτάσσων δύναται νὰ κατορθώσῃ τὸ πᾶν· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται τεσσαρακονθήμερος νηστεία καὶ προσευχὴ ἐν μέρει σκοτεινῇ καὶ μεμονωμένῃ. Τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν μακάριος αὐτός· συνέρχονται ἐκεῖ οἱ ἄρχοντες οὗτοι, συντάσσουνι πρακτικόν, τὸ ὑπογράφουσι, τὸ σφραγίζει ἕκαστος διὰ τῆς ἰδίας σφραγίδος καὶ τὸ ἐγχειρίζουσιν εἰς ἓνα χιλιάρχον αὐτῶν. Ἐκεῖνος δίδει τότε τῷ « νεοφωτιστῇ » ἰδιαιτέρον ἔγγραφον ὑπογεγραμμένον καὶ ἐσφραγισμένον ὑπ' αὐτοῦ, δι' οὗ ὑπόσχεται νὰ ὑποτάσσῃται εἰς αὐτὸν τυφλοῖς ὁμασιν καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰς διαταγὰς του ἀπαρεγκλίτως καὶ ἀπαραισίστως αὐτός τε καὶ πάντες οἱ ἐπὶ καὶ ὑπ' αὐτόν. « Ω ! Πόσα ὑπέφερα μέχρις οὗ ἐπιτύχω τούτου !

II

Ἀφορισμοί.

1.) Τὰ πέριξ τῆς οἰκίας μέρη, ἔνθα πίπτουσιν αἱ ἐκ τῆς στέγης σταγόνες καθὼς καὶ τὰ σκιαζόμενα ὑπὸ καρυᾶς ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἔξω-
τικά. Πᾶς ὅστις κοιμᾶται εἰς αὐτὰ ἀσθενεῖ βαρέως.

2.) Εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὰ ἀπόκρημνα τῶν ὀρέων μέρη ἐνδιαι-
τῶνται αἱ Νηρηίδες, νεάνιδες ἀσυγκρίτου καλλονῆς, αἵτινες κατὰ
τὴν νύκτα τρέπονται εἰς χοροὺς καὶ μελίρρουτα ἕσματα. Αὗται ἀπὸ
καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπάγουσι νέους εὐειδεῖς περὶ τὰ βασίλειά των πε-
ριφερομένους τυχαίως, μεθ' ὧν συνδιατρίβουσιν ἐν φιλοτέλει καὶ εὐνῇ
ἵνα ὁ ἀπαχθεὶς ἀπαλλαγῇ, πρέπει νὰ πάρῃ πρᾶγμα τι τῆς ἐρωμένης
του Νηρηίδος, ὅον μανδήλιον ἢ τι τοιοῦτο· καὶ τότε ἐκείνη καθί-
σταται αἰχμάλωτός του καὶ τὸν ἀκολουθεῖ ἰδίᾳ καὶ ἂν μεταβῇ.

3.) Ἐξουδετεροῦνται ἢ τοῦ Σατανᾶ ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ μαγείων
ἐνέργεια, ἂν τις καθ' ὅλην τὴν πρὸ τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Ἀγίου
Βασιλείου καὶ τῶν Θεοφανείων νύκτα τηρῇ ἄσβεστον τὸ ἐν τῇ ἐστίᾳ
τῆς οἰκίας του πῦρ τρέφων αὐτὸ διὰ ξύλων ἀγριοκερασέας.

4.) Ἄν τὸν χειμῶνα πίῃς ὕδωρ ἐκ τινος βρύσεως χωρὶς νὰ ἀνερ-
τήσῃς εἰς αὐτήν, ὡς ἀνάθημα χροστὸν τινα ἐκ τοῦ ἐνδύματός σου
βαρεῖα σὲ καταλαμβάνει συνάγχῃ.

5.) Οἱ νεόνυμφοι δὲν προκόπτουσιν, ἂν ἡ νύμφη εἰσερχομένη κατὰ
πρώτην φορὰν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου δὲν θέσῃ πρῶτον τὸν δεξιὸν
πόδα. Ἄν κατὰ τὴν μνηστείαν καὶ τὰ ἐπιστάσια οἱ μεταβαλίνοντες
εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς οἰκεῖν καὶ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ δὲν ἀποτε-
λῶσιν ἀριθμὸν περιττόν, καὶ ἂν ἐν μετὰ τὸν γάμον ἔτος ἢ μήτηρ τῆς
νύμφης δὲν προσφέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ τῆς ἐν ζεύγος ὀρ-
νίθων μαύρων ἐπάδουσαι: «μαῦρα τὰ πουλιὰ ἄσπροι καὶ λαμπροὶ
αὐτοί.»

6.) Ἄν ἡ νύμφη ἐξερχομένη ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ὡς τοιαύτης, δὲν
στρέψῃ τὸ πρόσωπον πρὸς αὐτήν, τὰ τέκνα τῆς δὲν θὰ ὁμοιάζουσιν
αὐτὴν ἢ τοῦ συζυγίου τῆς.

7.) Ἄν ἡ νύμφη κρατῇ κατὰ τὴν στέφιν ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν
εἰς τὸ στόμα νόμισμα, ἔχῃ λυτὸν τὸν κνημοδέτην τῆς καὶ ἀνοικτὸν
τὸ νυμφικὸν τῆς κιβώτιον, ἀποσοβεῖται ὁ κίνδυνος τοῦ δεσμάτος (τῆς
ἀνικανότητος) τοῦ νυμφίου.

8.) Ἐγκυος δίδυμον μὲν τρώοντα μῆλον ἢ δαμάσκηνον τίκτει
δίδυμον, φονεύοντα δὲ ὄφιν μὲν τίκτει τέκνον πλήρες περικνωμάτων,

ὄρνιθα δὲ ἐπιληπτικόν. Ἄν μὲν τις διασκελίσῃ τὸν πόδα αὐτῆς κα-
θημένης ὑποφέρει κατὰ τὸν τοκετὸν ὑπὸ ὀδυνηρῶν ἀλγηδόνων, ἂν δέ
τις πλέξῃ ἐπ' αὐτῆς. περιτυλίσσεται ἐντὸς τῶν σπλάγγων τῆς τὸ
ἔμβρυον. Ἄν κηλιδωθῇ τὴν 21ην Ἰουλίου μνήμην Συμεῶνος τοῦ διὰ
Χριστὸν Σαλοῦ, τὸ πρόσωπόν τῆς, τὸ τέκνον τῆς γεννᾶται μὲ ἀπα-
ράλλακτον τῇ κηλίδι σημεῖον.

9.) Ἄν λεγὼ κοιμηθῇ τὴν ἡμέραν, τὸ νεογνόν τῆς καταλαμβάνε-
νται ὑπὸ ἐπιληψίας.

10.) Νεογνὸν βαπτίζομενον τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς σελήνης ἢ
τὴν πρώτην μετὰ τὴν ἡμετέραν δὲν ζῇ.

11.) Τὸ ἀρτιγέννητον μητρός, ἧς τὰ τέκνα ἀποθνήσκουσιν εἰς μι-
κρὰν ἡλικίαν γίνεται μακρόβιον, ἂν τρεῖς μετὰ τὴν γέννησίν του ἡμέ-
ρας ἐκτεθῇ κατὰ τὸ λουαγὲς εἰς τρίοδον, ἵνα ὁ πρῶτος ἐκεῖθεν δια-
βάς ὀρίσῃ εὐθὺς τὸ ὄνομά του καὶ γίνῃ ἔπειτα ἀνάδοχός του.

12.) Βρέφος λουόμενον μὲν τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν
ἐβαπτίσθη μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡλι-
κίας του ἀποθνήσκει ὑπὸ πυρός, λουόμενον δὲ τὴν Τετάρτην ἢ τὴν
Παρασκευὴν προσβάλλεται ὑπὸ ρευματισμῶν.

13.) Βρέφους βραδύνοντος νὰ ψελλίσῃ λύεται ὁ γλωσσοδέτης, ἂν
τις φέρωι αὐτὸ ἐπ' ὤμου περιέλθῃ τρεῖς τὸ χωρίον.

14.) Ὁ ταξειδεύων δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὴν πατρίδα, ἂν αἱ κατὰ
τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του προπέμπουσιν αὐτὸν γυναῖκες ἐπι-
στρέφουσιν δὲν φέρωσιν ἄνθη ἢ βᾶτον δίδυμον ἔχουσιν ρίζαν ἐπάδου-
σαι. «Ὅσα φύλλα καὶ κλαριά, τόσα γρόσια καὶ φλωριά.» Ἄν ὅλην
τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην δὲν μένῃ ἀνοικτὴ ἡ θύρα τῆς οἰκίας του καὶ ἂν
σαρωθῶσι τὰ δωμάτια ἢ ἡ αὐλή του.

15.) Ὁ ταξειδεύων κακῶς πράττει μὴ ἀναβάλλων δι' ἄλλην ἡμέ-
ραν τὸ ταξειδίον του, ἂν ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας του ἀπαντήσῃ κατὰ
πρῶτον καλόγηρον ἢ ἱερέα, ἢ στρέψῃ τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν οἰκίαν
του.

16.) Δὲν βασκαίνονται αἱ νεόδητοι μὲν δικαίαι, ἂν τεμαίσῃς ἐπὶ
τῆς θύρας αὐτῶν σκόροδα, οἱ ὠραῖοι δὲ ἵπποι καὶ αἱ ἑλπίνοι, ἂν
ἀναρτήσῃς ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν τρίχας ἢ χαυλιόδοντα, χοῖροι,
καὶ τὰ παῖδιά, ἂν ἀναρτήσῃς εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν ἢ ράψῃς εἰς
τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς των τεμάχιον ἡλεκτροῦ ἢ ἂν ἐξάγῃς αὐτὰ
ἐκτὸς τῆς οἰκίας μελανώσης ὀλίγον τὸ μέτωπόν των, ἢ καλύψῃς τὸ
πρόσωπόν των διὰ ῥινομάκτρον καὶ τέλος ἂν ὁ θεόμενος αὐτὰ τὰ
πίτῃς ἐλαφρῶς λέγων σίγου κακὸ μάτι μὴ σᾶς ὀφθαλμοῦ. Ἐπίσης δια-

κόπτεται τὸ ρεῦμα τῆς βασκανίας, ἂν ὁ εἰς θν ἀνήκει τὸ θαυμαζόμενον ἢ ἐπαινούμενον ὑπὸ τοῦ βασκάνου τῷ εἴπῃ «σκόρδα ἔς τὰ κακὰ τὰ μάτια.»

17.) Τὸ ἐνταφιάσαι νεκρὸν ἐντὸς ξένου τάφου προκαλεῖ τὸν θάνατον εἰς μέλος τι τῆς ἰδιοκτητιδος οἰκεγενείας.

18.) Μυγαλῇ (νυφίτσα) κακολογουμένη ἢ καταδιωκομένη καταστρέφει τὰς ὄρνιθας καὶ δηλητηριάζει τὰ κατοικίδια· ἴσῃα τοῦ ὕδριστοῦ ὅσον μακρὰν καὶ ἂν κατοικῇ οὗτος ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς διώξεως. Πρὸς ἀποφυγὴν τούτων ὁ βλέπων τοιαύτην ὀφείλει νὰ φωνήσῃ αὐτῇ μειδιῶν : «παῖξε ρύφη μὲ τὸν Γζάντρο» τρίς.

19.) Κακὸς καὶ ἀπαίσσιος οἶωνός ἐστιν, ἂν σοῦ διακόψῃ τὸν δρόμον λαγῶδες ἢ μαύρη γαλῇ, ἂν ὁ κύων σου γαυγίξῃ κλαυθμηρῶς καὶ ἄνευ λόγου, ἢ ἡ ὄρνις σου φωνῇ ὡς ἀλέκτωρ, ἂν γλαυξ ἢ βύας κρώζωσι τὴν νύκτα πλησίον τῆς οἰκίας σου, ἂν γαλῇ οὐρήσῃ ἐν τῷ δωματίῳ καὶ ἂν σοῦ χυθῇ ρακὴ ἢ ἔλαιον.

20.) Ἡ ἄμπελος καταστρέφεται, ἂν καλλιεργηθῇ τὴν α'. β'. γ'. δ'. ιδ'. ιε'. ις'. κθ'. λ'. καὶ λα'. Μαρτίου. Δὲν γίνονται δὲ νόστιμα τὰ τοῦ κήπου λάχανα καὶ δὲν ἐπιτυγχάνουσιν ἂν ὁ σπείρων αὐτὰ ἐρωτώμενος τί σπείρει δὲν ἀποκριθῇ «μέλι τῶν ἀνθρώπων καὶ φαρμάκι τῶν ῥιθιδῶν.»

21.) Πᾶσα ἐπιχείρησις γινομένη ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τρίτην δὲν εὐοδοῦται καὶ πᾶσα στέψις τελουμένη ἡμέραν Δευτέραν ἢ εἰς δίσεκτον ἔτος προμηνύει δευτερογαμίαν.

22.) Τετράδῃ καὶ Παρασκευῇ τὰ ρύχια σου μὴ κόψῃς.
τὴν Κυριακὴν μὴ ξηρισθῇς ἂν θέλῃς νὰ προκόψῃς.

III

Θεραπευτική.

α'.) Θεραπεία τῆς βασκανίας.

Λάβε σίελον ἐκ τοῦ βασκάνου δρᾶμ. 3

πυρίτιδα » 1

σκόρδα κοπανισμένα » 2

ὕδωρ, ἐν ᾧ προηγουμένος βυθίζεις

ἄνθρακα πεπυρακτωμένον. » 4

Ἀνάμιξον καὶ δὸς τῷ πάσχοντι εἰς μίαν δόσιν.

β'.) Θεραπεία τοῦ χρονίου πυρετοῦ.

Γράψον εἰς τεμάχιον χάρτου τά :

ΑΒΡΑΚΑΔΑΒΡΑ

ΒΡΑΚΑΔΑΒΡ

ΡΑΚΑΔΑΒ

ΑΚΑΔΑ

ΚΑΔ

Α

Ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας νὰ φέρῃ ὁ πάσχων εἰς τὸν λαιμόν του τὸ χαρτὶον τοῦτο καὶ ἀμέσως θεραπεύεται.

γ'.) Θεραπεία τῆς παραλυσίας.

Λάβε τυρὸν λαγωῦ δρᾶμ. 10

γάλα αἰγάγου » 27

χολὴν ἀσπίδος » 6

Ἀνάμιξον, ἀνάδευσον καὶ ἄλειψε τὸν πάσχοντα ἐπτάκις τῆς ἡμέρας.

δ'.) Θεραπεία τῆς στειρώσεως.

1.

Γράψον εἰς τὴν κορυφὴν τριῶν τεμαχίων χάρτου τὴν μεγάλην σφραγίδά τοῦ Σολομώντος ὑπ' αὐτὴν δὲ τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ῥητοῦ «*Δὲξάνασθε καὶ πληθύνασθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν.*»

α :: x :: π :: x :: π :: τ :: γ ::

Τὰ χαρτῖα ταῦτα νὰ καύσῃ ἡ στειρὰ καὶ τὴν κόνιν αὐτῶν ἀναμίξασα μὲ νερὸν νὰ πῖνῃ τρία καλὰ σαββάτα, ὃ ἐστὶ τρία σάββατα κατὰ σειράν.

2.

Ἐπὶ κλησίς τρεῖς κατὰ σειράν ἐσπέρας τῶν ἐπὶ ἀρχόντων τῶν τελωνίων. Ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ τῶν ἀνωτέρω.

3.

Ἀλλαγὴ. . . (μία λέξις δυσανάγνωστος).

ε'.) Γλωσσοδέτης τῶν κακῶν πενθερῶν.

1.

Γράψον εἰς τὴν κορυφὴν τριγώνου χαρτίου τὴν σφραγίδα τοῦ Σολομώντος καὶ ὑπ' αὐτὴν τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν λέξεων τοῦ Δαβιτικοῦ ῥητοῦ «*Δίκασον Κύριε τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με· ἐπιλαβοῦ ὄπλου καὶ θυρεοῦ καὶ ἐπίσπενσον ἐπὶ τὴν*

βοήθειάν μου.» δ :: κ :: τ :: α :: μ :: π :: τ :: π :: μ :: ε ::
ο :: κ :: θ :: κ :: ε :: ε :: τ :: θ :: μ ::

Καῦσον τὸν χάρτην τοῦτον καὶ τὴν κόνιν αὐτοῦ ρίψον ἐντὸς ὕδα-
τος τὸ ὁποῖον θὰ πῖῃ ἡ πενθερά.—'Εν ἀποτυχίᾳ τούτου.

2.

Χρῆσις τοῦ φουρνοξύλου καθ' ἐκάστην.

Γ'.) Τρόπος τοῦ ἐπαναφέρειν ἀμέσως εἰς τὴν πατρίδα τὸν ἐπὶ
πολλὰ ἔτη ἀπουσιάζοντα εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν.

Λάβε ἰδίᾳ χειρὶ *μανόγαλα*, δηλαδή γάλα μητρὸς καὶ θυγατρὸς
συγχρόνως θηλαζουσῶν.

Γιὰρὰ μὲν τῆς μητρὸς δράμ. 4

Γιὰρὰ τῆς θυγατρὸς δὲ » 12

μελάνην. » 3

'Ανάμιξον καὶ διὰ τοῦ μίγματος τούτου γράψον πρὸς τὸν ἀπου-
σιάζοντα ἐπιστολὴν καὶ ἀμέσως ἐπανέρχεται.

Ταῦτα δυστυχῶς μόνον περιεῖχον αἱ διασωθεῖσαι ἐκ τοῦ μαγοσο-
φίου τῆς σελίδος.

ΣΤ'.

Εἰς τὴν Μάγισσαν λοιπὸν ταύτην κατέφυγεν ἀκριβῶς μίαν
ἐβδομάδα πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ λυσσῶντος λύκου καὶ ὁ δυ-
στυχῆς Τράκας πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ πεφιλημένου αὐτοῦ ὄντος.

'Ἡ Μάγισσα—«ἔ—τί θέλεις ;», τὸν ἠρώτησε.

— 'Αγαπῶ μιὰ νέα καί. . . .

'Ἡ Κίρκη ἰδοῦσα τὴν ἐλκεϊνὴν κατάστασιν, εἰς ἣν διέκειντο
τὰ ἐνδύματα τοῦ ἐπισκέπτου αὐτῆς κατ' ἀρχὰς διενεόθη νὰ
τὸν ἀποπέμψῃ. 'Αλλ' ἔπειτα σκεφθεῖσα ὅτι «μικρὰ βάτος
κρύπτει μέγαν λαγῶν.»

— 'Απὸ ποῦ χωρὶς εἶσαι ; τὸν ἠρώτησεν.

— 'Απὸ τὴν Σωπικὴν, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Αὐτὴ ἡ νέα ποῦ ἔχει τὸ σπῆτί της ; ἔς τὴν μέση τοῦ
χωργιοῦ ἢ ἔς τὴν ἄκρη ;

— 'Σ τὴν ἄκρη.

— 'Απὸ τὸν ὁῶθε μαχαλα ἢ ἀπὸ τὸν 'κεῖθε ;

Τύπος περιβολῆς γυναικείας τοῦ χωρίου 'Αβδέλλα.